

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ

ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ, ΑΘΗΝΑ 2021

Πράξη «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού
Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» - MIS: 5035542

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α΄ Μέρος	4
Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ.....	4
Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ	4
Γενικοί Σκοποί.....	5
Ειδικοί Σκοποί.....	6
Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ – ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ	7
Συνοπτική παρουσίαση των Θεματικών Πεδίων	9
Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ	13
Περίοδος Μετάβασης	17
Η Περίοδος Μετάβασης στο Δημοτικό (ΠΜΔ).....	18
Η Περίοδος Μετάβασης στο Γυμνάσιο (ΠΜΓ)	19
Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ.....	21
Β΄ Μέρος.....	26
Β1. Συγκεντρωτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών	26
Β2. Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών	33

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Α΄ Μέρος

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ

Το γνωστικό αντικείμενο της Νεοελληνικής Γλώσσας διακρίνεται για την ιδιαιτερότητά του, καθώς αφορά έναν βασικό πανανθρώπινο βιολογικό και ψυχολογικό μηχανισμό, τη γλώσσα, η οποία, ενώ κατακτάται στις βασικές της δομές με φυσικό τρόπο κατά την προσχολική ηλικία του παιδιού, καλλιεργείται και βελτιώνεται, στη συνέχεια, στη σχολική πράξη ως αναγκαίο μέσο πρόσβασης σε όλες τις πτυχές της πολύπλοκης αντικειμενικής και υποκειμενικής πραγματικότητας και ως δείκτης ατομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ταυτότητας. Κάθε μητρική γλώσσα, χωρίς να υποτιμάται η σημασία της γνώσης και άλλων γλωσσών, έχει κεντρικό ρόλο στην κοινωνία και την εκπαίδευση. Η ελληνική γλώσσα, ειδικότερα, αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση, αφού διαθέτει μακραίωνη προφορική και γραπτή παράδοση έχοντας, παράλληλα, αναπτύξει ένα ευρύ φάσμα γλωσσικών ποικιλιών. Στην εκπαίδευση, η γλώσσα εμπλέκεται ενεργά σε κάθε γνωστικό αντικείμενο του σχολείου, τόσο μέσω της ορολογίας κάθε επιστήμης και των γλωσσικών πράξεων που επιτελούνται σε αυτήν, όσο και μέσω της κατανόησης και παραγωγής λόγου σε κάθε γνωστικό πεδίο, σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Η καλλιέργεια, επομένως, της προσληπτικής ικανότητας και της προφορικής και γραπτής έκφρασης αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη γνωσιακή, κοινωνική και γλωσσική ανάπτυξη των μαθητών/-τριών, καθώς οι ανεπτυγμένες γλωσσικές δομές συνδέονται και αλληλεπιδρούν με την ωρίμαση των νοητικών διεργασιών και την κοινωνικοποίηση των παιδιών στη σχολική και πολιτισμική τους κοινότητα.

Με δεδομένη τη σπουδαιότητα αλλά και την πολυπλοκότητα του αντικειμένου, η διδασκαλία του μαθήματος αποβλέπει στον βαθμιαίο μετασχηματισμό της γλωσσικής διαίσθησης σε συνειδητοποίηση του συστήματος της ελληνικής γλώσσας και, ειδικότερα, των λεξικογραμματικών επιλογών που προσφέρονται στους/στις ομιλητές/-τριές της για τη δημιουργία νοημάτων που πραγματώνονται με τη μορφή κειμένου σε ποικίλα επικοινωνιακά πλαίσια. Επομένως, κύρια στοιχεία του περιεχομένου της γλωσσικής εκπαίδευσης συνιστούν η παρουσίαση και ανάλυση των αλληλεξαρτώμενων φωνολογικών, μορφολογικών και συντακτικών δομών της ελληνικής και των υποσυστημάτων τους (π.χ. ονοματικό, ρηματικό κ.λπ.), η ανάπτυξη του βασικού και εξειδικευμένου λεξιλογίου, η συνεχής βελτίωση, μέσω της άσκησης, των βασικών προσληπτικών και παραγωγικών δεξιοτήτων προφορικού και γραπτού λόγου και η ανάπτυξη των δεξιοτήτων κατανόησης και παραγωγής ποικίλων κειμένων σε ένα κριτικό πλαίσιο, με έμφαση στις γλωσσικές (συγχρονικές και διαχρονικές) ποικιλίες, συμπεριλαμβανομένης της λογοτεχνίας.

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

Το μάθημα της Γλώσσας θεωρείται διαχρονικά ως το βασικότερο γνωστικό αντικείμενο της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης από την πλειονότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων. Ο θεμελιακός ρόλος της Γλώσσας στη βαθμίδα αυτή πηγάζει από τη διττή φύση της, ως ατομικού γνωρίσματος και ως κοινωνικού αγαθού. Ως ατομικό γνώρισμα, η γλωσσική ικανότητα επιτρέπει στον/στη μαθητή/-τρια την πρόσληψη και παραγωγή γλωσσικών ερεθισμάτων, την επίτευξη της διαπροσωπικής επικοινωνίας, τη συγκρότηση της σκέψης και την απόκτηση γνώσεων. Σε κοινωνικό επίπεδο, οι μαθητές/-τριες, ως μέλη

μιας κοινότητας, επιτυγχάνουν, μέσω των γλωσσικών πράξεων, την οικειοποίηση μιας σειράς αντίστοιχων πολιτισμικών στοιχείων, την αξιοποίηση προγενέστερων γνώσεων και εμπειριών, τη συνεργασία και την αλληλεπίδραση με τους εκάστοτε συμμετέχοντες για τον προσδιορισμό και την επίτευξη των κοινών τους στόχων.

Γενικοί Σκοποί

Με δεδομένη την κατάκτηση της γλώσσας από το παιδί πριν τη σχολική ηλικία, η διδασκαλία της μητρικής (πρώτης) γλώσσας σε φυσικούς/-ές ομιλητές/-τριες επικεντρώνεται στην εκμάθηση του γραπτού λόγου (γραφή και ανάγνωση), στον ευρύτερο γραμματισμό των μαθητών/-τριών σε ποικιλία μέσων και περικειμένων, στην καλλιέργεια της προφορικής έκφρασης σε πλήθος επικοινωνιακών πλαίσίων, στη βαθύτερη συνειδητοποίηση των λειτουργιών και της σημασίας της πρότυπης ποικιλίας και των άλλων ποικιλιών και στην ανάπτυξη της γλωσσικής επίγνωσης. Απώτερος στόχος της γλωσσικής διδασκαλίας είναι όλοι/-ες οι μαθητές/-τριες να διευρύνουν το πεδίο της σκέψης τους και να είναι σε θέση να εκφράζονται στον προφορικό και γραπτό λόγο με ευχέρεια, ακρίβεια και πραγματολογική καταλληλότητα, ώστε να μεταδίδουν τις ιδέες και τις αξιολογήσεις τους στο περιβάλλον τους και να επικοινωνούν ενεργά μέσω της παραγωγής και της πρόσληψης του λόγου. Ειδικότερα, το γλωσσικό μάθημα αποσκοπεί στα εξής:

- Στην καλλιέργεια του ενδιαφέροντος των μαθητών/-τριών για τη γλώσσα ως ατομική ικανότητα και ως κοινωνικό αγαθό.
- Στη βαθιά γνώση της ελληνικής γλώσσας ως γλωσσικού συστήματος και ως φορέα σύγχρονων εννοιών και διαχρονικών αξιών.
- Στη συνειδητοποίηση, ανάκληση και διεύρυνση των φωνολογικών, μορφολογικών, συντακτικών δομών της γλώσσας.
- Στη διεύρυνση του λεξιλογικού τους εξοπλισμού σε επίπεδο βασικού και εξειδικευμένου λεξιλογίου.
- Στην απόκτηση της ορθογραφικής ικανότητας.
- Στην κατανόηση της σύνδεσης των λεξικογραμματικών επιλογών με τη δημιουργία συγκεκριμένου, καταστασιακά και κοινωνικοπολιτισμικά προσδιορισμένου νοήματος.
- Στην ανάδειξη του ρόλου της γλώσσας στη δημιουργική έκφραση των μαθητών/-τριών.
- Στην αξιοποίηση των γλωσσικών μέσων στην κριτική και συγκριτική προσέγγιση.
- Στην απόκτηση μεταγλωσσικών και μεταγλωσσικών δεξιοτήτων.
- Στην ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών/-τριών να συνθέτουν προφορικά, γραπτά και ψηφιακά κείμενα σε συγκεκριμένο κειμενικό είδος με συνοχή και συνεκτικότητα, καταλληλότητα ως προς το ύφος και την ποσότητα των πληροφοριών σε σχέση με τον/την αποδέκτη/-τρια και το περιεχόμενο.
- Στην ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών/-τριών να κατανοούν προφορικά, γραπτά και ψηφιακά κείμενα ως προς το ρητό και υπόρρητο περιεχόμενό τους.
- Στον προβληματισμό ως προς τον ρόλο, τις λειτουργίες και τα δομικά χαρακτηριστικά των γεωγραφικών, κοινωνικών κ.ά. ποικιλιών μιας γλώσσας, καθώς και της πολυγλωσσίας.
- Στη μύηση στην αισθητική απόλαυση των λογοτεχνικών κειμένων.
- Στην καλλιέργεια του ενδιαφέροντος για την ανάπτυξη βιβλίων.
- Στην καλλιέργεια της ικανότητας των μαθητών/-τριών να επικοινωνούν αποτελεσματικά σε μεγάλο εύρος επικοινωνιακών πλαισίων.

- Στη συνειδητοποίηση των αλλαγών στη γλώσσα και της ιστορικής εξέλιξης της ελληνικής.

Ειδικοί Σκοποί

Στο πλαίσιο των Προγραμμάτων Σπουδών της Νεοελληνικής Γλώσσας οι ειδικοί σκοποί προκύπτουν από τη φυσιολογία του γνωστικού αντικειμένου και εξασφαλίζουν την ενότητα στη διδασκαλία του τόσο μεταξύ εκπαιδευτικών βαθμίδων, όσο και μεταξύ των τάξεων, υπηρετώντας τους ευρύτερους σκοπούς ως ακολούθως:

α) Από τη δομική διάσταση της γλώσσας, δηλαδή τη θεώρησή της ως συστήματος δομών και αλληλεξαρτώμενων στοιχείων, προκύπτει ο στόχος της καλλιέργειας της γλωσσικής ικανότητας των μαθητών/-τριών, η οποία νοείται ως γνώση και συνειδητοποίηση του συστημικού χαρακτήρα της γλώσσας σε επίπεδο γραμματικής, λεξιλογίου και ορθογραφίας, αλλά και συντακτικών δομών και λειτουργιών.

β) Από τη λειτουργική διάσταση της γλώσσας πηγάζει η διεύρυνση της πραγματολογικής και κοινωνιογλωσσικής ικανότητας των μαθητών/-τριών, η οποία εστιάζει αφενός στη συνειδητοποίηση του τρόπου πραγμάτωσης συγκεκριμένων λειτουργιών μέσω γλωσσικών επιλογών και αφετέρου στις κοινωνικοπολιτισμικές και υφολογικές συνιστώσες κάθε γλωσσικής επιλογής.

γ) Από την αλληλεξάρτηση και τη συσχέτιση των γλωσσικών επιλογών με τις λειτουργίες της γλώσσας σε συγκεκριμένα περικείμενα προκύπτουν δύο σκοποί: αφενός, η ανάπτυξη της κειμενικής ικανότητας των μαθητών/-τριών, η οποία νοείται ως δυνατότητα δημιουργίας και πρόσληψης γραπτών και προφορικών κειμένων, και αφετέρου η ανάπτυξη της γλωσσικής επίγνωσης των μαθητών/-τριών όσον αφορά τη συνειδητοποίηση του ρόλου κάθε γλωσσικής επιλογής ως μέσου ανάδειξης κοινωνικών σχέσεων, τοποθετήσεων και στάσεων.

δ) Η γλωσσική, πραγματολογική και κειμενική ικανότητα των μαθητών/-τριών συνδέεται με την ανάπτυξη του λειτουργικού και κριτικού γραμματισμού ως προϋποθέσεων ισότιμης συμμετοχής στην κοινωνία και αξιοποίησης των κοινωνικών και επαγγελματικών ευκαιριών.

Κατ' επέκταση, στο πλαίσιο της ατομικής και κοινωνικής διάστασης της γλώσσας, οι σκοποί της διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος στο Δημοτικό προσδιορίζονται, συνοπτικά, ως εξής:

α) Ενίσχυση, βελτίωση και διεύρυνση του γλωσσικού κώδικα. Η παροχή πλούσιων και ποιοτικών γλωσσικών ερεθισμάτων με σταθερή συχνότητα και με ποικιλία τρόπων και μεθόδων αφενός αντισταθμίζει τις ελλείψεις μαθητών/-τριών με περιορισμένα γλωσσικά εισερχόμενα, αφετέρου ενισχύει και συμβάλλει στην περαιτέρω πρόοδο των μαθητών/-τριών με ισχυρό γλωσσικό υπόβαθρο.

β) Απόκτηση των κατάλληλων γλωσσικών δεξιοτήτων που επιτρέπουν στους/στις μαθητές/-τριες να συμμετέχουν ενεργά και αποτελεσματικά σε ποικίλες κοινωνικές περιστάσεις πραγματοποιώντας στον μέγιστο βαθμό τους επικοινωνιακούς τους στόχους.

γ) Γνωριμία και εξοικείωση με τα χαρακτηριστικά ποικίλων κειμενικών ειδών και τύπων και κατανόηση των διαφορετικών λειτουργιών που επιτελούν. Απόκτηση δε της ικανότητας παραγωγής αντίστοιχων κειμένων.

δ) Συνειδητοποίηση του συστημικού χαρακτήρα της γλώσσας και των πολλαπλών εκφραστικών δυνατοτήτων που παρέχει χάρη στην ιδιαίτερη διάρθρωσή της και τον πλούτο σε επίπεδο γραμματικών, λεξιλογικών και υφολογικών επιλογών.

ε) Προετοιμασία ενδιαφερόμενων αναγνωστών/-στριών που απολαμβάνουν, ψυχαγωγούνται και καλλιεργούν την αισθητική τους, ενώ παράλληλα αποκτούν κριτική

ικανότητα και ευαισθησίες σε διαχρονικά και σύγχρονα πανανθρώπινα θέματα. Εντρύφηση στον ελληνικό πολιτισμό και τα επιτεύγματά του, όπως αυτά αναδεικνύονται μέσα από τα έργα λόγου διαφόρων εποχών.

στ) Αξιοποίηση σύγχρονων μαθησιακών πλαισίων και ψηφιακών μέσων στη γλωσσική διδασκαλία ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σύγχρονης εποχής.

ε) Ανάδειξη των διαφορετικών γλωσσικών δυνατοτήτων και ικανοτήτων των μαθητών/-τριών μέσα από την υιοθέτηση των παιδαγωγικών εννοιών της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και της συμπεριληπτικής τάξης.

Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ – ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Το γλωσσικό μάθημα διακρίνεται για τον πολύπλοκο χαρακτήρα του, αφού απαιτεί την εκμάθηση και την αποτελεσματική αξιοποίηση μιας σειράς γλωσσικών μέσων που εντάσσονται σε διαφορετικά επίπεδα, σύμφωνα με τη γλωσσολογική θεωρία (π.χ. φωνητική/φωνολογία, μορφολογία, σύνταξη, σημασιολογία, πραγματολογία), καθώς και τη σύνδεση στοιχείων φαινομενικά ασύμβατων μεταξύ τους, όπως είναι το σύστημα και η ποικιλία, οι τύποι και οι σημασίες, η παραδειγματική και η συνταγματική διάσταση, η γλωσσική ικανότητα και η γλωσσική πραγμάτωση, οι γλωσσικές δεξιότητες και η συνειδητή γλωσσική γνώση. Οι ιδιότητες αυτές επιβάλλουν αρχικά τον εντοπισμό των κύριων αξόνων ανάλυσης του περιεχομένου της γλώσσας και τη γενική κατηγοριοποίηση των στοιχείων του φαινομένου στους τομείς αυτούς. Ειδικότερα, το περιεχόμενο του γλωσσικού μαθήματος στο Δημοτικό αναλύεται σε πέντε θεμελιώδεις περιοχές, που καθιστούν σαφείς τους στόχους καθώς και τα επιδιωκόμενα σε κάθε τάξη μαθησιακά αποτελέσματα, μέσω των προτεινόμενων ενδεικτικών δραστηριοτήτων. Οι θεμελιώδεις αυτές περιοχές, οι οποίες έχουν γενική εφαρμογή στη διδακτική των γλωσσών, επεκτείνονται και στις επόμενες βαθμίδες, πιθανόν με διαφορετική βαρύτητα, ικανοποιώντας την ανάγκη συνέχειας μεταξύ διαδοχικών βαθμίδων της εκπαίδευσης.

Η οργάνωση του περιεχομένου της γλώσσας γύρω από τους πέντε κεντρικούς άξονες (βλ. τον πίνακα που ακολουθεί), οι οποίοι χαρακτηρίζονται εδώ ως Θεματικά Πεδία (ΘΠ), γίνεται τόσο για λόγους μεθοδολογικούς, δηλαδή αναλυτικής εξέτασης των γλωσσικών υποσυστημάτων, όσο και για λόγους διδακτικής αποτελεσματικότητας, καθώς παρέχει τη δυνατότητα εστίασης κάθε φορά σε διαφορετικές πλευρές του φαινομένου, ανάλογα με τους διδακτικούς στόχους που τίθενται. Ο περαιτέρω διαχωρισμός και η εξειδίκευση του περιεχομένου των ΘΠ σε ειδικότερες περιοχές ή Θεματικές Ενότητες (ΘΕ) παρέχει τη δυνατότητα ακριβέστερης αλλά και επαρκέστερης εξέτασης του υλικού, ενώ ταυτόχρονα, επιτρέπει τη συγκεκριμενοποίηση του περιεχομένου των ΘΠ με τη μορφή επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, τα οποία, σε κατάλληλες συνθήκες μπορούν να μετατραπούν και σε μετρήσιμα αποτελέσματα συνδεδεμένα με τις διάφορες μορφές αξιολόγησης.

Συνοψίζοντας, ο καθορισμός των ΘΠ στο Νέο Πρόγραμμα Σπουδών (ΠΣ-21) εδράζεται σε βασικές παραμέτρους της γλωσσικής εκπαίδευσης, όπως αυτές προσδιορίζονται από την *Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία και τη Διδακτική της γλώσσας* και επικεντρώνεται στις *πράξεις που επιτελούνται μέσω της γλώσσας, στη γνώση του συστήματος και στη δυνατότητα επαρκούς εκμετάλλευσής του, στη διδασκαλία των κειμένων ως επικοινωνιακών, κοινωνικών και πολιτισμικών προϊόντων ή δομών, στην κριτική σκέψη και στην κοινωνικοσυναισθηματική καλλιέργεια*. Ο ενιαίος άλλωστε χαρακτήρας του φαινομένου οδηγεί στην αντιμετώπιση της γλωσσικής διδασκαλίας ως διαδικασίας πολυδιάστατης και όχι γραμμικής, υιοθετώντας την *αρχή της ολιστικής αντιμετώπισης της γλώσσας*, σύμφωνα με την οποία το διδασκόμενο κάθε φορά φαινόμενο δεν προστίθεται ως μεμονωμένο στοιχείο, αλλά συνδέεται οργανικά τόσο με τα υπόλοιπα φαινόμενα της γλώσσας όσο και

με διάφορους εξωγλωσσικούς παράγοντες, που συνιστούν το επικοινωνιακό περιβάλλον. Σύμφωνα με τη θεωρία κατάκτησης της γλώσσας, κάθε νέο στοιχείο δεν εισέρχεται με τη μορφή αυτόνομης γνώσης αλλά, ανάλογα με την ιδιαίτερη φύση του, διαχέεται σε ευρύτερα τμήματα του γλωσσικού συστήματος και επηρεάζει περισσότερο ή λιγότερο μια σειρά συγγενικών και γειτονικών φαινομένων, οδηγώντας σε βελτίωση της γλωσσικής συμπεριφοράς ως συνολικής ικανότητας. Στο παρόν ΠΣ τα Θεματικά Πεδία και οι Θεματικές Ενότητες παρουσιάζονται ως εξής:

Θεματικό Πεδίο 1	Θεματικές Ενότητες
Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες	1. Ακρόαση & κατανόηση προφορικού λόγου
	2. Παραγωγή προφορικού λόγου
	3. Ανάγνωση & κατανόηση γραπτού λόγου
	4. Παραγωγή γραπτού λόγου
Θεματικό Πεδίο 2	Θεματικές Ενότητες
Κειμενικοί τύποι – Πολυτροπικότητα	1. Περιγραφικά κείμενα
	2. Αφηγηματικά κείμενα
	3. Εξηγητικά ¹ κείμενα
	4. Κείμενα οδηγιών
	5. Επιχειρηματολογικά κείμενα
	6. Πολυτροπικότητα
Θεματικό Πεδίο 3	Θεματικές Ενότητες
Γραμματική περιγραφή	1. Φωνολογία/Φωνητική
	2. Κλιτική μορφολογία & ορθογραφία
	3. Σύνταξη
	4. Πραγματολογία
Θεματικό Πεδίο 4	Θεματικές Ενότητες
Λεξιλόγιο	1. Βασικό λεξιλόγιο, συνάψεις λέξεων, χρήση λεξικού
	2. Σημασιολογικές σχέσεις
	3. Παραγωγικοί μηχανισμοί (παραγωγή-σύνθεση)
	4. Προέλευση, ετυμολογία, διεθνισμοί, λεξική ορθογραφία
Θεματικό Πεδίο 5	Θεματικές Ενότητες
Ανάγνωση βιβλίων / εκτεταμένων κειμένων	1. Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών (υλικότητα)
	2. Δομή, περιεχόμενο, γλώσσα και αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου, πεζού και ποιητικού

Πίνακας 1. Θεματικά Πεδία και Θεματικές Ενότητες

¹ Επιστημονικά, διαδικασιών κ.ά.

Συνοπτική παρουσίαση των Θεματικών Πεδίων

Θεματικό Πεδίο 1: Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες (ΘΠ 1)

Η γλωσσική δραστηριότητα αποτελεί το προϊόν μιας σύνθετης διαδικασίας στην οποία μετέχουν δύο ειδών παράγοντες: δεξιότητες και γνώσεις. Ειδικότερα, η δυνατότητα χειρισμού της γλώσσας σε ποικίλες επικοινωνιακές καταστάσεις (γλωσσική χρήση) προσλαμβάνει τη μορφή δεξιότητας και εμφανίζεται εντέλει ως ακρόαση/πρόσληψη και παραγωγή προφορικού λόγου, ανάγνωση/κατανόηση και παραγωγή γραπτού λόγου. Οι δεξιότητες αυτές προκύπτουν ως αποτέλεσμα της εσωτερίκευσης, από πλευράς ομιλητή/-τριας, του γλωσσικού συστήματος και αντανακλούν τον βαθμό αφομοίωσης στοιχείων και αρχών στους τομείς της γραμματικής και του λεξιλογίου, την αντίληψη των κοινωνικών παραμέτρων του εκάστοτε πλαισίου επικοινωνίας, καθώς και εξωγλωσσικούς παράγοντες. Οι δεξιότητες αυτές σταθεροποιούνται και βελτιώνονται με τη συστηματική και πολύμορφη δραστηριοποίηση/άσκηση μέσω της διδασκαλίας και της επαφής με ποικίλα περιβάλλοντα χρήσης της γλώσσας. Συνεπώς, η γλώσσα ταυτίζεται με τη λειτουργία των γλωσσικών δεξιοτήτων με τις οποίες και αποκτά αισθητηριακό περιεχόμενο, αφού ως προφορικός λόγος γίνεται αντιληπτή μέσω της ακοής και ως γραπτός μέσω της όρασης. Πέρα από τη διάκριση των δεξιοτήτων με βάση τη μορφή του λόγου σε γραπτές και προφορικές ή και υβριδικές, οι δεξιότητες διακρίνονται επίσης με βάση τους παράγοντες της επικοινωνίας, δηλαδή τον πομπό και τον δέκτη, σε παραγωγικές και προσληπτικές αντίστοιχα. Γνωρίζουμε σήμερα ότι μεταξύ των δεξιοτήτων του προφορικού και του γραπτού λόγου, καθώς και μεταξύ των παραγωγικών και των προσληπτικών δεξιοτήτων υπάρχει μια διαλεκτική σχέση που τους προσδίδει ενότητα και τις καθιστά λειτουργικό σύνολο. Στις δραστηριότητες για την κατάκτηση των γλωσσικών δεξιοτήτων, εκτός από αυτή που ενδιαφέρει πρωτίστως, συνυπάρχουν και άλλες. Όμως για λόγους καθαρά διδακτικούς και μεθοδολογικούς δίνεται έμφαση κάθε φορά σε μία ή δύο από τις γλωσσικές δεξιότητες, αποβλέποντας προφανώς στην εκ περιτροπής ικανοποίηση όλων.

Θεματικό Πεδίο 2: Κειμενικοί τύποι - Πολυτροπικότητα (ΘΠ 2)

Στο επίκεντρο της γλωσσικής διδασκαλίας τίθεται το κείμενο, καθώς συνιστά την αρτιότερη μονάδα συγκρότησης του νοήματος. Βασική επιδίωξη στο πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας είναι η ουσιαστική κατανόηση της σύνθετης διαδικασίας κατασκευής ποικίλων κειμενικών μορφών, οι οποίες στα σύγχρονα πολυσημειωτικά επικοινωνιακά περιβάλλοντα πραγματώνονται τόσο με γλωσσικά όσο και με μη γλωσσικά στοιχεία, συνδυάζοντας διαφορετικούς ενίοτε σημειωτικούς τρόπους (πολυτροπικότητα). Ως προϊόντα κοινωνικών διεργασιών, τα κείμενα κατηγοριοποιούνται σε είδη και τύπους, ανάλογα με τον σκοπό για τον οποίο παράγονται και την επικοινωνιακή τους λειτουργία. Στο σχολικό περιβάλλον είναι κρίσιμη η καλλιέργεια της ικανότητας πρόσληψης και παραγωγής κειμένων από τους/τις μαθητές/-τριες, αφενός για να κατανοούν ποικίλες οπτικές του κόσμου που τους/τις περιβάλλει και, αφετέρου, για να διατυπώνουν τις σκέψεις, τις ιδέες και τις κρίσεις τους, καλλιεργώντας έτσι την ατομική τους γλώσσα και συμμετέχοντας ενεργά στη σχολική και ευρύτερη κοινωνική ζωή. Σημαντικοί στόχοι στη γλωσσική διδασκαλία είναι η απόκτηση της γλωσσικής επίγνωσης και της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης, οι οποίες επιτυγχάνονται μέσω διαφόρων δραστηριοτήτων με άξονα τα κείμενα. Η κριτική προσέγγιση των μηνυμάτων μπορεί να επιτευχθεί μέσω της μελέτης, σε επίπεδο μαθητικής κοινότητας, διαφορετικών επίκαιρων και αυθεντικών κειμένων που προέρχονται από ποικίλες πηγές και προβάλλουν διαφορετικές όψεις της πραγματικότητας. Η διαδικασία αυτή είναι άρρηκτα

συνδεδεμένη με τη διαμόρφωση ελεύθερα σκεπτόμενων πολιτών που είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται πολύπλευρα το κοινωνικό γίγνεσθαι.

Στη βάση των διαφορετικών ειδών λόγου, του *αναφορικού* και του *κατευθυντικού*, αυτό που επιδιώκεται στο Δημοτικό είναι η ανάδυση των εμπειριών γραμματισμού των μαθητών/-τριών και η συστηματική επαφή τους με ποικίλα κειμενικά είδη που προέρχονται από διαφορετικά περιβάλλοντα κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Για μεθοδολογικούς λόγους, τα κείμενα διακρίνονται σε διαφορετικούς τύπους –αφηγηματικά, περιγραφικά, εξηγητικά, επιχειρηματολογικά και κείμενα οδηγιών–, ενώ έμφαση δίδεται στα δομικά και γλωσσικά τους χαρακτηριστικά. Η διδασκαλία των διαφορετικών κειμενικών τύπων πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ηλικία των μαθητών/-τριών, τις μαθησιακές τους ανάγκες, τα ενδιαφέροντά τους, καθώς και τις γενικότερες εμπειρίες γραμματισμού τους. Τα κείμενα επιλέγονται επίσης με κριτήριο την ποιότητα των νοημάτων, τον λειτουργικό τους χαρακτήρα και την αυθεντικότητά τους. Ενθαρρύνεται, επίσης, η μελέτη των πολυτροπικών κειμένων (κόμικς, χάρτες, εγκυκλοπαιδείες, τουριστικοί οδηγοί, βίντεο κ.ά.) μέσω της αξιοποίησης στοιχείων από το θεωρητικό πλαίσιο του *οπτικού γραμματισμού* και των *πολυγραμματισμών*. Με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές/-τριες διερευνούν έννοιες και εφαρμογές τις οποίες θα επεξεργαστούν συστηματικότερα σε επόμενες βαθμίδες. Τέλος, εισάγεται σταδιακά και οργανωμένα η περιληπτική απόδοση του νοήματος, μέσω της καλλιέργειας στρατηγικών πύκνωσης του λόγου, ενώ ήδη από τη Γ' τάξη οι μαθητές/-τριες εξοικειώνονται με τα δομικά στοιχεία της παραγράφου, ώστε να συνθέτουν κείμενα με συνοχή, νοηματική αλληλουχία (συνεκτικότητα) και δομική αρτιότητα.

Θεματικό Πεδίο 3: Γραμματική περιγραφή (ΘΠ 3)

Σκοπός της διδασκαλίας της Γραμματικής της μητρικής γλώσσας στο Δημοτικό είναι η συνειδητοποίηση της λειτουργίας της γλώσσας ως συνολικού μηχανισμού, αποτελούμενου από επιμέρους επίπεδα, των οποίων τα στοιχεία αλληλεξαρτώνται και αλληλεπιδρούν για τη δημιουργία και την κατανόηση των μηνυμάτων. Έμφαση δίνεται στην ένταξη των γλωσσικών στοιχείων σε συντακτικές δομές, καθώς και στον κειμενικό λόγο, προφορικό, γραπτό ή υβριδικό. Η συνειδητοποίηση/επίγνωση του γλωσσικού συστήματος είναι απαραίτητη για την έκφραση της γλωσσικής δημιουργικότητας, την κατάκτηση της ανάγνωσης, της γραφής και της ορθογραφίας, την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων με ποιοτικά χαρακτηριστικά, μεταξύ των οποίων περισσότερο ωφελούμενη είναι η διαδικασία παραγωγής γραπτού λόγου. Παράλληλα, σκοπός της διδασκαλίας της γραμματικής, ιδίως σε μεγαλύτερες τάξεις, είναι η μάθηση βασικών γραμματικών εννοιών, η αντίληψη της λειτουργίας του συστήματος και η γνώση της απαραίτητης μεταγλώσσας.

Το περιεχόμενο της *γραμματικής περιγραφής* προσδιορίζεται από τις αρχές της σύγχρονης γλωσσολογίας και διακρίνεται σε επιμέρους συστήματα, όπως το φωνολογικό, το μορφολογικό, το σημασιολογικό, το συντακτικό, το πραγματολογικό, τα οποία υιοθετούνται στο ΠΣ προς όφελος μιας πληρέστερης προσέγγισης. Η σύγχρονη γραμματική περιγραφή παρουσιάζεται διευρυμένη σε σχέση με την παραδοσιακή, με τη συμπερίληψη της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας. Στο πλαίσιο αυτό, η *Σύνταξη* συνδέεται λειτουργικά με τη *Μορφολογία* και τη *Σημασιολογία* και η *Φωνολογία* με τη *Μορφολογία*. Αναπόσπαστο μέρος της γραμματικής αποτελεί η ορθογραφία, η οποία στην ελληνική γλώσσα σηματοδοτεί γραμματικές κατηγορίες, συντακτικούς ρόλους αλλά και γραμματικοποιημένες έννοιες.

Η γραμματική δομή και οι συντακτικές λειτουργίες στηρίζονται στα σύγχρονα επιστημονικά πορίσματα, τα οποία επιδιώκουν να αναπαραστήσουν τις φυσικές ανθρώπινες νοητικές διεργασίες. Η γραμματική οργάνωση δίνεται ως σχολική γνώση με τρόπο πρακτικό, σύγχρονο, εύληπτο, οικονομικό, απαλλαγμένο από περιττά στοιχεία που

ενίστε συσκότιζαν τη δομή του γλωσσικού συστήματος και δυσχέραιναν έτσι τη μάθηση και τη διδασκαλία του. Εισάγονται ευρύτερα καθιερωμένες έννοιες και όροι στη γλωσσική περιγραφή (π.χ. φώνημα, μόρφημα, χρονική βαθμίδα, ποιόν ενεργείας, τροπικότητα) και προτείνονται προσφορότεροι τρόποι οργάνωσης των συστημάτων (π.χ. δικατάληκτα-τρικατάληκτα ουσιαστικά), ως περισσότερο δηλωτικοί του τρόπου που η ίδια η γλώσσα δομεί το σύστημα. Ως προς την ορολογία, υιοθετούνται σύγχρονοι γλωσσικοί όροι (μεταγλώσσα), κατάλληλοι για τις αντιληπτικές δυνατότητες των μαθητών/-τριών, και επιδιώκεται η συνέχεια από τη μία βαθμίδα στην άλλη.

Η διδασκαλία της γραμματικής ανανεώνεται, με την υιοθέτηση μεθόδων παρατήρησης και ανεύρεσης/ανακάλυψης, καθώς και με δραστηριότητες μορφολογικής επίγνωσης. Πυλώνες της γλωσσικής λειτουργίας είναι «ο κόσμος του ρήματος» και «ο κόσμος των ουσιαστικών», γύρω από τους οποίους διαρθρώνονται οι υποχρεωτικοί και προαιρετικοί όροι. Η συνειδητοποίηση του συστημικού χαρακτήρα των μορφολογικών δομών επιτυγχάνεται με τη χρήση *πινάκων* και *διαγραμμάτων*, τα οποία προσφέρουν, αρχικά, μια συνολική, εποπτική εικόνα στον/τη μαθητή/-τρια για το σύστημα που πρόκειται να διδαχθεί, προτού διδαχθεί τμηματικά τις επιμέρους ενότητες. Η μορφολογία συνδέεται οργανικά με τη σύνταξη, καθώς καταδεικνύει συχνά τις συντακτικές σχέσεις στην πρόταση, μετέχει στους συντακτικούς σχηματισμούς ή μετασχηματισμούς, όπως, παραδείγματος χάριν, στη μετατροπή της ενεργητικής σύνταξης σε παθητική, του ευθύ/ευθέος λόγου σε πλάγιο και της ρηματικής φράσης σε ονοματική. Η διδασκαλία της σύνταξης ξεκινά με τη βασική δομή της πρότασης, η οποία εμπλουτίζεται σταδιακά με περισσότερες εξειδικεύσεις. Στον Οδηγό του Εκπαιδευτικού «ΘΠ 3: Γραμματική περιγραφή» δίνονται διευκρινίσεις ορολογίας και τυπολογίας καθώς και συγκεκριμένα παραδείγματα διδασκαλίας όλων των υποενότητων της Γραμματικής.

Θεματικό Πεδίο 4: Λεξιλόγιο (ΘΠ4)

Ο τομέας του Λεξιλογίου εξετάζει τα γλωσσικά στοιχεία από την πλευρά του περιεχομένου, δηλαδή τις σημασίες που διαθέτουν ή αποδίδουν οι ποικίλες μορφές της γλώσσας. Οι λέξεις, στην ανθρώπινη μνήμη, είναι συγκεντρωμένες γύρω από άξονες, των οποίων η φύση είναι άλλοτε μορφική και άλλοτε σημασιακή. Η οργάνωση αυτή συνθέτει το λεξιλογικό σύστημα. Η πρώτη ταξινόμηση γίνεται με βάση την έννοια ή το θέμα, κατά την οποία οι λέξεις συγκεντρώνονται γύρω από μια γενική έννοια ή θεματική περιοχή με την οποία έχουν κοινά σημασιακά ή βιωματικά στοιχεία, συγκροτώντας ομάδες λέξεων που χαρακτηρίζονται ως *Εννοιολογικά* ή *Λεξικά πεδία* (π.χ. φυσικό περιβάλλον). Επισημαίνεται ότι η συγκρότηση των πεδίων αυτών μπορεί να εμφανίζει διαφορές μεταξύ πολιτισμών, καθώς στο λεξιλόγιο αντανακλώνται κυρίως οι ιδιαιτερότητες κάθε λαού. Συνεπώς, τα λεξικά πεδία που αφορούν καίρια θέματα μιας κοινωνίας θα πρέπει να περιλαμβάνονται στη διδασκαλία του λεξιλογίου στο σχολείο, πάντοτε πλαισιωμένα από κατάλληλα κείμενα. Σε κάθε θεματικό-λεξικό πεδίο, οι λέξεις δε διαθέτουν την ίδια βαρύτητα, αλλά τοποθετούνται σύμφωνα με μια ιεράρχηση, που κινείται από τα απλούστερα και περισσότερο εύληπτα προς τα δυσκολότερα και πιο σύνθετα. Ειδικότερα, στο κέντρο κάθε πεδίου υπάρχει μια απλή και λειτουργική λέξη που διευκολύνει τη σταδιακή ενσωμάτωση άλλων λέξεων, πιο δύσκολων και απαιτητικών. Το σύνολο των πυρηνικών ή κεντρικών αυτών λέξεων της γλώσσας μας είναι γνωστό ως *Βασικό Λεξιλόγιο* (ΒΛ) και αποτελεί τη θεμελιώδη λεξιλογική ύλη της γλωσσικής διδασκαλίας, ιδιαίτερα στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού σχολείου.

Προχωρώντας στη βαθύτερη γνώση της λειτουργίας του λεξιλογίου, στον παραδειγματικό άξονα της γλώσσας, οι λέξεις ως σημασίες συσχετίζονται με ποικίλους τρόπους, οι οποίοι γενικά καλούνται *σημασιολογικές σχέσεις*. Η συμμετοχή των λέξεων σε ομάδες ισχυροποιεί τις διαδικασίες του συνειρμού και συμβάλλει στην ταχύτερη ανεύρεση

και αποτελεσματικότερη ανάκλησή τους. Επισημαίνεται ότι οι λέξεις διαθέτουν στην παραδειγματική διάσταση ένα πρώτο σημασιολογικό περιεχόμενο, ωστόσο η τελική τους σημασία προκύπτει ως αποτέλεσμα του συνδυασμού τόσο των παραδειγματικών όσο και των συνταγματικών σχέσεων που αναπτύσσουν σε επίπεδο χρήσης. Οι λέξεις μόνο όταν συνδυαστούν με άλλες και λειτουργήσουν σε δεδομένο περιβάλλον (γλωσσικό και εξωγλωσσικό) αποκτούν συγκεκριμένο σημασιολογικό περιεχόμενο, ιδιαίτερη νοηματική απόχρωση και επικοινωνιακή ταυτότητα. Οι συνδυασμοί αυτοί, που καλούνται *συνάψεις λέξεων*, δε συνιστούν πάντοτε αποτέλεσμα ελεύθερης επιλογής, αλλά διακρίνονται από συμβατικούς περιορισμούς, πράγμα που σημαίνει ότι δεν μπορούμε να τοποθετήσουμε μια οποιαδήποτε λέξη δίπλα σε οποιαδήποτε άλλη, π.χ. στην ελληνική γλώσσα μπορούμε να πούμε *βαθύς ύπνος*, δεν μπορούμε όμως να πούμε **ρηχός ύπνος* ή **αβαθής ύπνος*.

Για την ανάδειξη των σημασιολογικών σχέσεων, καθώς και για κάθε διάσταση της λεξιλογικής γνώσης, πολύ σημαντική είναι η εκπαίδευση των μαθητών/-τριών στη δημιουργική αξιοποίηση των *Λεξικών*, έντυπων ή ψηφιακών, και για τον λόγο αυτό προβλέπονται στοχευμένες εφαρμογές. Επίσης, η ομαδοποίηση των λέξεων με βάση μια κοινή ετυμολογική ρίζα δημιουργεί μια άλλη σειρά πεδίων, τα *ετυμολογικά πεδία* ή *οικογένειες λέξεων* που έχουν ως βάση την ομοιότητα της μορφής, η οποία αντανακλά σε μεγάλο βαθμό και την ομοιότητα της σημασίας. Συνακόλουθα, εξετάζονται λεξικές μονάδες οι οποίες έχουν προκύψει ως αποτέλεσμα των ιδιαίτερα δημιουργικών μηχανισμών της *παραγωγής και της σύνθεσης*, χαρακτηριζόμενες αντιστοίχως ως παράγωγες και σύνθετες λέξεις, η διδασκαλία των οποίων αρχίζει σταδιακά από την Α' Δημοτικού. Επιπλέον, στις μεγαλύτερες τάξεις του Δημοτικού εξετάζεται η προέλευση ιδιαίτερων κατηγοριών του λεξιλογίου της ελληνικής (όπως αρχαίων, δάνειων και λόγιων λέξεων), το διαχρονικό και διαγλωσσικό θέμα του δανεισμού, τα επίπεδα του λεξιλογίου (π.χ. οικείο ή λαϊκό, επίσημο ή απαιτητικό, ουδέτερο ή περιγραφικό, βιωματικό ή συγκινησιακό, επιστημονικό) και, τέλος, ο τρόπος με τον οποίο έχουν δημιουργηθεί λέξεις και επιστημονικοί όροι με βάση αρχαίες ελληνικές και λατινικές ρίζες. Ειδικά για τους επιστημονικούς όρους, προτείνεται η διεπιστημονική τους προσέγγιση μέσα από τα διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται οι μαθητές/-τριες.

Θεματικό Πεδίο 5: Ανάγνωση βιβλίων και εκτεταμένων κειμένων (ΘΠ5)

Η αξία της ανάγνωσης λογοτεχνικών βιβλίων για την εκπαίδευση είναι αδιαμφισβήτητη, όπως διαφαίνεται από τη διαχρονική της παρουσία στην πλειονότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων και Προγραμμάτων Σπουδών διεθνώς. Η επαφή των παιδιών και των εφήβων με τη λογοτεχνία πρωτίστως καλλιεργεί τη φαντασία, τις γνωστικές, συναισθηματικές, αισθητικές και κοινωνικές τους δεξιότητες, ενώ παράλληλα, η γλώσσα της ποίησης και της πεζογραφίας, ως αυθεντικών μορφών λόγου, προσφέρει στους/στις νεαρούς/-ές αναγνώστες/-στριες πρότυπα δημιουργικής γλωσσικής έκφρασης.

Η ανάγνωση της λογοτεχνίας στην εκπαίδευση υπηρετεί τη διεύρυνση του πολιτισμικού και γλωσσικού πλούτου των μαθητών/-τριών, βοηθά στην ανάπτυξη επικοινωνιακών δυνατοτήτων, κριτικής σκέψης, δημιουργικότητας και συμμετοχής, καλλιεργεί τη συναισθηματική νοημοσύνη και βελτιώνει το αισθητικό κριτήριο, ενώ παράλληλα συμβάλλει στην υιοθέτηση αναγνωστικών συνηθειών και στην καλλιέργεια φιλαναγνωσίας. Στο παρόν Πρόγραμμα Σπουδών γίνεται πρόβλεψη οι μαθητές/-τριες να προσεγγίζουν ολόκληρα βιβλία και αναγνώσματα, ποικίλων μορφών και θεματικών, ώστε να αποκτήσουν φιλαναγνωστική στάση, να ανακαλύψουν τα ενδιαφέροντά τους, αλλά, πρωτίστως, να απολαμβάνουν, να ψυχαγωγούνται και να ικανοποιούνται αισθητικά.

Οι σύγχρονες έρευνες στον τομέα της γλώσσας και της λογοτεχνίας εστιάζουν στην άρρηκτη σχέση μεταξύ των δύο, καθώς η λογοτεχνία, ως εξαιρετική μορφή λόγου,

αναδεικνύει τη δύναμη και τη δυναμική του γλωσσικού μέσου, τις απεριόριστες δυνατότητες που παρέχει στον άνθρωπο για την αποτύπωση της δημιουργικότητας και της ευαισθησίας του. Επιπρόσθετα, η κατάκτηση της γλώσσας επιταχύνεται μέσω της επαφής των παιδιών με τη λογοτεχνία, ενώ ταυτόχρονα το αισθητικό τους κριτήριο καλλιεργείται και ενισχύεται η διανοητική τους συγκρότηση, παράγοντες που συμβάλλουν στη βαθύτερη προσπέλαση του νοήματος των κειμένων.

Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση αποτελεί την καταλληλότερη εκπαιδευτική βαθμίδα για την καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας. Στο Δημοτικό η προσέγγιση γίνεται πρωτίστως μέσω ολόκληρων λογοτεχνικών βιβλίων στα οποία οι χαρακτήρες, η πλοκή, ο χώρος, ο χρόνος και η λογοτεχνικότητα εξάπτουν τη φαντασία και προκαλούν το ενδιαφέρον των μικρών αναγνωστών/-στριών εξοικειώνοντάς τους/τες συγχρόνως με το λογοτεχνικό βιβλίο και τις κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες τις οποίες μοιράζεται με τον/την αναγνώστη/-στρια. Με αυτόν τον τρόπο προωθείται η περιέργεια και αναπτύσσεται η φαντασία, καθώς οι μαθητές/-τριες παρακολουθούν την εξέλιξη του μύθου. Σταδιακά μετακινούνται από το παρόν στη σχέση με την επόμενη σκηνή, το επόμενο επεισόδιο μέχρι την έκβαση της υπόθεσης και το τέλος του έργου. Έτσι, «μιλούν» με το έργο και για το έργο, μετέχουν στις γλωσσικές πράξεις, ασκούνται στην προφορική και γραπτή έκφραση. Είναι ευνόητο πως τόσο η έκταση των κειμένων όσο και ο βαθμός γλωσσικής δυσκολίας θα διαφοροποιούνται ανά ηλικιακή ομάδα και αναγνωστικό επίπεδο των μαθητών/-τριών, με την επιλογή μικρών καλογραμμένων βιβλίων με απλή διατύπωση για τις μικρές τάξεις και πιο εκτεταμένων, γλωσσικά συνθετότερων, για τις μεγαλύτερες τάξεις. Αντίστοιχη διαφοροποίηση θα πρέπει να ακολουθείται και σε μαθητές/-τριες με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες ή δυνατότητες και σε παιδιά με διαφορετική μητρική γλώσσα από την ελληνική.

Στο παρόν Πρόγραμμα Σπουδών προβλέπεται η διακριτή ενασχόληση με την ανάγνωση ολόκληρων βιβλίων (π.χ. λογοτεχνικών, βιβλίων γνώσεων, κόμικ), στο πλαίσιο του γλωσσικού μαθήματος. Κατά τη διάρκειά της η τάξη, με καθοδηγητή τον/την εκπαιδευτικό, είτε εστιάζει στη γνωριμία με το βιβλίο ως τεχνικό και καλλιτεχνικό δημιούργημα (βλ. Θεματική Ενότητα 1: Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών-υλικότητα) είτε αφιερώνεται στην αισθητική απόλαυση του κειμένου και την ανάδυση συναισθημάτων συγκίνησης, χαράς, αγαλλίασης (βλ. ΘΕ 2: γλώσσα και αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου, πεζού και ποιητικού). Παράλληλα οι μαθητές/-τριες ενθαρρύνονται να διαβάζουν μόνοι/-ες το βιβλίο τους στο σπίτι, αποκτώντας έτσι αυτονομία, επάρκεια ως αναγνώστες/-στριες και προσωπικά ενδιαφέροντα.

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η διδακτική πλαισίωση είναι σύνθετη διαδικασία που εμπλέκει αλληλεπιδραστικά τους έμψυχους και τους υλικούς παράγοντες της διδασκαλίας, εντασσόμενους στον χώρο και στον χρόνο της εκπαιδευτικής δράσης. Ο/Η μαθητής/-τρια βρίσκεται στο κέντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και καθορίζει τόσο την αρχή (τον σκοπό) όσο και το τέλος (την επίτευξη) κάθε διδακτικού σχεδιασμού. Στο πλαίσιο του σχολείου, ο όρος «μαθητής» εκλαμβάνεται ως συμπεριληπτική έννοια, αναφερόμενη στο σύνολο των παιδιών που ανήκουν στην ίδια ηλικιακή ομάδα και συγκροτούν μια τάξη. Μέσα σε μια τάξη, ακόμη και γενικού σχολείου, η έννοια της ομοιογένειας είναι μια ουτοπία, καθώς οι μαθητές/-τριες φέρουν ατομικά / ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά μάθησης, κομίζουν διαφορετικές κοινωνικοπολιτισμικές εμπειρίες και μπορεί να έχουν διαφορετική πρώτη γλώσσα από τη γλώσσα εκπαίδευσης. Με βάση τους παράγοντες ατομικής διαφοροποίησης που προαναφέρθηκαν, η μαθητοκεντρική διδασκαλία δε συνιστά μια εύκολη διαδικασία για τον/την εκπαιδευτικό της τάξης, που καλείται όχι απλώς να διαχειριστεί μια πολυπληθή ομάδα παιδιών, αλλά κυρίως και πρωτίστως να δημιουργήσει σε κάθε παιδί την αίσθηση

ότι ανήκει σε μια συγκροτημένη ομάδα, που μαθαίνει, δημιουργεί, χαίρεται και προοδεύει. Στόχος είναι οι μαθητές/-τριες να βρίσκουν ενδιαφέρον σε αυτό που κάνουν, ώστε να εμπλέκονται ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία. Η γλωσσική διδασκαλία έχει τη δυνατότητα να ενεργοποιήσει κάθε μαθητή/-τρια υιοθετώντας μεθόδους και αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και της ομαδοσυνεργατικής μάθησης, για τις οποίες λαμβάνεται μέριμνα τόσο στο ΠΣ όσο και στους Οδηγούς Εκπαιδευτικού.

Στο γνωστικό αντικείμενο του παρόντος ΠΣ, η διαφοροποιημένη διδασκαλία υποστηρίζεται μέσα από:

- α) την ποικιλία των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων για κάθε ΘΠ και ΘΕ, τα οποία καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα δυνατοτήτων,
- β) την ευελιξία και τη δυνατότητα επιλογής από ποικίλες ενδεικτικές δραστηριότητες που προτείνονται στον/στην εκπαιδευτικό,
- γ) τη δυνατότητα δημιουργίας είτε ομοιογενών ομάδων είτε μεικτής δυναμικής, αναλόγως με τους διδακτικούς στόχους που τίθενται κάθε φορά,
- δ) την πρόβλεψη περιόδου επανάληψων και εμβάθυνσης στο τέλος κάθε διδακτικής ενότητας,
- ε) την πρόβλεψη επανάληψης βασικών μαθησιακών στόχων από τη μία τάξη στην άλλη,
- στ) την ποικιλία των διδακτικών μεθόδων και προσεγγίσεων, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται παραδοσιακές και σύγχρονες μέθοδοι (π.χ. βιωματικές, ανακαλυπτικές, μεταγνωστικές), ώστε να καλύπτονται διαφορετικά μαθησιακά στυλ,
- ζ) τη δυνατότητα διαμόρφωσης του υλικού διδασκαλίας από τους/τις ίδιους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες, οι οποίοι/-ες μπορούν να φέρουν κείμενα των ενδιαφερόντων τους και να αναδείξουν τις δικές τους εμπειρίες γραμματισμού,
- η) την πρόβλεψη για διαβαθμισμένης δυσκολίας δραστηριότητες στο εκπαιδευτικό υλικό,
- θ) τα μέσα διδακτικής εφαρμογής, στα οποία συγκαταλέγονται εργαλεία τεχνολογίας, για τα οποία πολλοί/-ές μαθητές/-τριες δείχνουν ενδιαφέρον, αλλά και παραδοσιακά μέσα, καταξιωμένα στην εκπαίδευση, που μπορεί να είναι πιο οικεία σε αρκετούς/-ές μαθητές/-τριες και εκπαιδευτικούς,
- ι) ποικίλες και πολυεπίπεδες τεχνικές αξιολόγησης (βλ. ενότητα Αξιολόγηση),
- κ) τους Οδηγούς Εκπαιδευτικού, οι οποίοι προτείνουν για κάθε Θεματικό Πεδίο δραστηριότητες και εφαρμογές κατάλληλες για διαφοροποιημένη διδασκαλία.

Παράλληλα, η ομαδοσυνεργατική πρακτική διαφαίνεται μέσα από τις ποικίλες προτεινόμενες δραστηριότητες στο ΠΣ και τους Οδηγούς Εκπαιδευτικού που ξεκινούν από σύντομες ασκήσεις για ζεύγη μαθητών/-τριών (π.χ. διαλογική συζήτηση), συνεχίζουν με δραστηριότητες μεγαλύτερης διάρκειας και πιο σύνθετων στόχων στις οποίες εμπλέκονται μεγαλύτερες ομάδες μαθητών/-τριών (π.χ. χωρισμός σε τέσσερις (4) ομάδες για συμμετοχή σε γλωσσικό παιχνίδι) και φτάνουν έως την υλοποίηση δραστηριοτήτων στην ολομέλεια (π.χ. ομαδική συγγραφή κειμένου) ή σχεδιασμένων εργασιών (π.χ. συνθετική εργασία κατά τη φάση της περιόδου Μετάβασης, βλ. σχετική υποενότητα), όπου συμμετέχει η τάξη ως σύνολο αλλά και κάθε μαθητής και μαθήτρια ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις ιδιαίτερες ικανότητές του/της.

Ο/Η εκπαιδευτικός λειτουργεί ως καθοδηγητής, συντονιστής και εμπυχωτής της ομάδας της τάξης του/της γνωρίζοντας σε βάθος το γνωστικό αντικείμενο που διδάσκει, καθώς και τους μαθησιακούς στόχους που πρέπει να επιτευχθούν κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Παράλληλα, εξίσου σημαντική είναι η γνώση του προφίλ των μαθητών/-τριών του/της, ιδίως σε ό,τι αφορά τον τομέα της μάθησης (ιδιαίτερες ικανότητες,

ιδιαίτερες ανάγκες), η ενημέρωσή του/της για στοιχεία του χαρακτήρα τους που πιθανόν να επηρεάζουν τη συμμετοχή τους στην ομάδα, καθώς και η γνώση του πολιτισμικού υποβάθρου, στην περίπτωση των μαθητών/-τριών από άλλες χώρες. Στο σύνθετο και απαιτητικό αυτό έργο, όσον αφορά το γνωστικό αντικείμενο, ο/η εκπαιδευτικός υποστηρίζεται αφενός από το νέο ΠΣ, το οποίο εκθέτει αναλυτικά, με ακρίβεια και σαφήνεια, τα μαθησιακά αποτελέσματα, και, αφετέρου από τους Οδηγούς Εκπαιδευτικού, οι οποίοι έχουν σχεδιαστεί ως πέντε (5) διακριτοί συνοπτικοί τόμοι, ένας για κάθε Θεματικό Πεδίο (π.χ. Τόμος «Γραμματική περιγραφή») και μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν επιστημονική παρουσίαση του πεδίου, των σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας του, ενδεικτικές δραστηριότητες και σχέδια μαθήματος, καθώς και τεχνικές αξιολόγησης των γνώσεων των μαθητών/-τριών για το αντίστοιχο πεδίο. Η αναλυτική παρουσίαση των μαθησιακών αποτελεσμάτων και του περιεχομένου του μαθήματος αποσκοπεί να καταστήσει τον/την εκπαιδευτικό περισσότερο αυτόνομο/-η σε σχέση με το παρελθόν, καθώς τώρα έχει στη διάθεσή του/της όλο το πρωτογενές υλικό, προκειμένου να σχεδιάσει την πορεία διδασκαλίας για την τάξη του/της και να διαφοροποιήσει τους επιδιωκόμενους στόχους ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών/-τριών του/της.

Το γνωστικό αντικείμενο της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Δημοτικό διδάσκεται ολιστικά μέσα από προσεκτικά σχεδιασμένες Διδακτικές Ενότητες (ΔΕ) (θεματικούς κύκλους), στις οποίες συμπεριλαμβάνονται τα διαφορετικά Θεματικά Πεδία και οι Θεματικές Ενότητες, όπως ορίζονται στο ΠΣ. Κάθε ΔΕ οργανώνεται γύρω από θέματα κατάλληλα για την ηλικία και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών, τα οποία μπορούν να ανήκουν, ενδεικτικά, στους θεματικούς κύκλους «εγώ και ο κόσμος μου», «δραστηριότητες του ανθρώπου», «το περιβάλλον», «συναισθήματα-αξίες», «παρελθόν-παρόν», «επιστήμες-τεχνολογία-μέλλον», «τέχνες και πολιτισμός», «αειφορία», «ο νέος/η νέα ως μέλος της κοινωνίας», «ποικιλία και εξέλιξη», «ελληνικός πολιτισμός, αξίες και παραδόσεις», «ταξιδεύω-γνωρίζω τον κόσμο». Οι ΔΕ προσεγγίζονται από την οπτική γωνία κάθε μαθητή/-τριας και χωρίζονται σε υποενότητες προκειμένου να εξετάσουν σε έκταση και σε βάθος ένα θέμα, παρουσιάζοντας διαφορετικές πλευρές του με απώτερο στόχο την καλλιέργεια και της κριτικής ικανότητας.

Οι ΔΕ αγγίζουν τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών και εγγράφονται στον κόσμο τους ως παιδιών και μαθητών/-τριών. Ως κέντρο τίθεται το κείμενο, γραπτό, προφορικό, πολυτροπικό, με αφορμή το οποίο πραγματοποιούνται ποικίλες δραστηριότητες που αποσκοπούν στην καλλιέργεια των γλωσσικών δεξιοτήτων και της κριτικής σκέψης. Σε κάθε Διδακτική Ενότητα (θεματικό κύκλο) τα κείμενα επιλέγονται με βάση την ποιότητα και την καταλληλότητα για την ηλικία των μαθητών/-τριών. Τουλάχιστον το 1/3 των κειμένων κάθε διδακτικής ενότητας προέρχεται από τον ευρύτερο χώρο της λογοτεχνίας με αποσπάσματα από Έλληνες και ξένους συγγραφείς, κλασικούς και σύγχρονους, ποικίλων μορφών λογοτεχνικών αναγνωσμάτων, και οπωσδήποτε σε κάθε ενότητα περιλαμβάνεται ποιητικός λόγος, τον οποίο οι μαθητές/-τριες προσεγγίζουν με ποικίλους τρόπους (αισθητικά, νοηματικά, τεχνικά κ.λπ.), οι οποίοι προτείνονται και στον Οδηγό Εκπαιδευτικού. Τα κείμενα είναι διαβαθμισμένης δυσκολίας ώστε οι εκπαιδευτικοί να υλοποιούν χωρίς δυσκολία διαφοροποιημένη διδασκαλία στην τάξη τους.

Τα γραμματικά και συντακτικά θέματα αφορμώνται από τα κείμενα, όπου ο/η μαθητής/-τρια αρχικά τα εντοπίζει και τα παρατηρεί, ενώ στη συνέχεια ακολουθεί συστηματική διδασκαλία και εμβάθυνση. Προτείνεται, μάλιστα, η εμβάθυνση και εμπέδωση των γραμματικών και συντακτικών φαινομένων να γίνεται μέσω της σχολικής γραμματικής, τετραδίων εργασιών με ασκήσεις/δραστηριότητες γραμματικής-ορθογραφίας-λεξιλογίου και συμπληρωματικού υλικού, ψηφιακού και έντυπου. Η εξάσκηση στη γραμματική και το συντακτικό γίνεται συστηματικά και μεθοδευμένα με στοχευμένες δραστηριότητες ανακαλυπτικού και μεταγλωσσικού χαρακτήρα. Η διδασκαλία

της γραμματικής είναι λειτουργική, υπό την έννοια ότι κάθε διδασκόμενο φαινόμενο πρέπει να εντάσσεται λειτουργικά στον λόγο των μαθητών/-τριών, προφορικό ή γραπτό. Το λεξιλόγιο αποτελεί κομβικό πεδίο της γλωσσικής εκπαίδευσης των μαθητών/-τριών, για αυτό και λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα στην ανάδειξή του, κατά τον σχεδιασμό της διδασκαλίας. Άρρηκτα δεμένη με τη γραμματική και το λεξιλόγιο είναι και η εκμάθηση της ορθογραφίας, η οποία στην ελληνική γλώσσα συνδέεται τόσο με τις σημασίες των λέξεων (λεξική ορθογραφία) όσο και με την κλίση (κλιτική ορθογραφία). Για την εμπέδωση της διδασκόμενης ύλης και την επίτευξη των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων από τους/τις μαθητές/-τριες, προβλέπεται διαθέσιμος χρόνος για ποικίλες δραστηριότητες στην τάξη, όπως και περίοδος επαναλήψεων και αξιολόγησης σε κάθε διδακτική ενότητα.

Πέραν των βασικών παραμέτρων της διδακτικής πλαισίωσης που προαναφέρθηκαν, τα μέσα και τα υλικά που διατίθενται για το εκπαιδευτικό έργο συμβάλλουν, επίσης, στην αποτελεσματικότερη πραγμάτωσή του. Το διδακτικό βιβλίο (ένα ή περισσότερα) αποτελεί ένα από τα βασικά μέσα για τη διδασκαλία στη δημοτική εκπαίδευση. Το βασικό εγχειρίδιο πλαισιώνεται από συνοδευτικά τετράδια εργασιών με ασκήσεις και δραστηριότητες για τη γραμματική και το λεξιλόγιο, καθώς και πλούσιο ψηφιακό υλικό. Προκειμένου οι μαθητές/-τριες να αποκτήσουν αυτενέργεια, αυτάρκεια και στρατηγικές αυτορρυθμιζόμενης μάθησης, απαραίτητη είναι η ένταξη των βιβλίων αναφοράς, της *Σχολικής Γραμματικής* και του *Σχολικού Λεξικού*, στη σχολική καθημερινότητα των μαθητών/-τριών. Στο νέο ΠΣ προβλέπονται δραστηριότητες που αποβλέπουν στην καλλιέργεια της δεξιότητας αναζήτησης πληροφοριών στις πηγές, έντυπες ή ψηφιακές (Λεξικά, Γραμματικές, Σώματα κειμένων), στην κριτική και συγκριτική τους προσέγγιση. Οι μαθητές/-τριες αναζητούν και φέρνουν κείμενα στο πλαίσιο του θέματος συζήτησης με βάση τη δική τους οπτική γωνία, συνδιαμορφώνοντας έτσι το υλικό διδασκαλίας ή δημιουργώντας δικές τους πρωτότυπες εργασίες.

Στην εποχή της τεχνολογίας, η διδακτική πρακτική αξιοποιεί τα πλεονεκτήματα της ψηφιακής μάθησης και τους διαθέσιμους εκπαιδευτικούς ψηφιακούς πόρους, όπως τις εκπαιδευτικές πλατφόρμες αλλά και οποιαδήποτε διαδικτυακή εφαρμογή Ιστού 2.0 που είναι διαθέσιμη και προσβάσιμη, τα εκπαιδευτικά λογισμικά (συννεφόμενα, εννοιολογικοί χάρτες, ψηφιακές αφηγήσεις), τα αποθετήρια ψηφιακού υλικού και εκπαιδευτικών σεναρίων, τα πολυμεσικά εργαλεία, τον διαδραστικό πίνακα, τα μαθητικά τάμπλετ, καθώς και οποιαδήποτε άλλη ψηφιακή πηγή ή εργαλείο/πρόγραμμα/εφαρμογή που είτε εντάσσεται στο ελεύθερο λογισμικό είτε στο λογισμικό ανοικτού κώδικα. Συνεπώς, τα ψηφιακά εργαλεία συνδιαμορφώνουν το γνωστικό αντικείμενο, προσφέροντάς του νέες διαστάσεις και προοπτικές έκφρασης και δημιουργικότητας.

Ο χώρος όπου διεξάγεται η εκπαιδευτική διαδικασία είναι υπό κανονικές συνθήκες ολόκληρη η σχολική μονάδα και ειδικότερα η τάξη, οι αίθουσες ειδικότητων, η βιβλιοθήκη, η αίθουσα εκδηλώσεων και είναι πολύ σημαντικός για τη διδακτική πλαισίωση, καθώς προσφέρει πρωτίστως ένα πλαίσιο επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης. Αρχικά, μπορεί να προσφέρει ποικίλα ερεθίσματα, που λειτουργούν θετικά ιδίως για τους/τις μαθητές/-τριες των μικρότερων τάξεων. Παραδείγματος χάριν, οι φωτογραφίες των μαθητών/-τριών σε ένα ταμπλό μαζί με λεζάντες με το όνομά τους ή με την αγαπημένη τους λέξη συμβάλλουν στον *αναδυόμενο γραμματισμό* δημιουργώντας ταυτόχρονα το αίσθημα της ομάδας. Καρτέλες λέξεων με δύσκολη ορθογραφία, που σχεδιάστηκαν από τους/τις ίδιους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες και αναρτήθηκαν σε εμφανές σημείο ως υπενθύμιση, δίνουν την αίσθηση υποστηρικτικού περιβάλλοντος βοηθώντας τους/τις μαθητές/-τριες στην αυτοδιόρθωση. Στις μεγαλύτερες τάξεις, η ανάρτηση των ομαδικών εργασιών ενισχύει τη συνεργατικότητα και τον αλληλοσεβασμό, ενώ ταυτόχρονα τονώνει την αυτοπεποίθηση των παιδιών για τις ικανότητές τους. Εκτός από τη σχολική τάξη, υπάρχουν και άλλοι σχολικοί χώροι που ενεργοποιούν το ενδιαφέρον των μαθητών/-τριών και τους/τις κινητοποιούν σε

δημιουργικές δραστηριότητες. Ένας τέτοιος χώρος είναι η σχολική Βιβλιοθήκη, όπου οι μαθητές/-τριες μαζί με τον/την εκπαιδευτικό πραγματοποιούν δραστηριότητες φιλαναγνωσίας και δημιουργικής γραφής, όπως αυτές που προτείνονται στο ΠΣ και τον Οδηγό Εκπαιδευτικού.

Σε περίπτωση που επιβάλλεται η *εξ αποστάσεως εκπαίδευση*, ο πραγματικός σχολικός χώρος γίνεται εικονικός, με ψηφιακές αναρτήσεις σε εκπαιδευτικές πλατφόρμες, και με διαδικτυακές περιηγήσεις σε βιβλιοθήκες του κόσμου, μουσεία και εκθέσεις. Παράλληλα, μπορούν να αξιοποιούνται ψηφιακές εξ αποστάσεως συνεργατικές δημιουργίες των μαθητών/-τριών (π.χ. ψηφιακό βιβλίο ή κόμικ) τις οποίες απολαμβάνουν όλοι/-ες μαζί διατηρώντας τους δεσμούς της ομάδας. Συμπερασματικά, ο σχολικός χώρος μπορεί να εκληφθεί στην εποχή μας ως μια διευρυμένη έννοια, δυναμική και όχι στατική, κυρίως πραγματική αλλά ενίοτε και εικονική, η οποία όμως πλαισιώνει πάντοτε μια κοινότητα μελών που συνδέεται με κοινούς στόχους, ομαδικά έργα, σχέσεις φιλίας ή συναδελφικότητας, αλληλοσεβασμό και αλληλεγγύη.

Ο *χρόνος*, σε συνάρτηση με τους επιδιωκόμενους μαθησιακούς στόχους, αποτελεί σημαντική παράμετρο πλαισίωσης της διδακτικής διαδικασίας, η οποία προσεγγίζεται από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Πρώτον, ο χρόνος που χρειάζεται κάθε μαθητής/-τρια για να κατανοήσει ένα θέμα ή να επιλύσει μια άσκηση διαφέρει, και αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε μια μαθητοκεντρική προσέγγιση. Δεύτερον, οι ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες, που προωθούνται από το Πρόγραμμα Σπουδών, απαιτούν χρόνο τόσο για την οργάνωση όσο και για την υλοποίησή τους. Τρίτον, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να χρειάζεται περισσότερο χρόνο σε σχέση με τον γενικό προγραμματισμό προκειμένου να εξηγήσει κάτι που θεωρεί σημαντικό για τους/τις μαθητές/-τριές του/της ή για να αντιμετωπίσει μια δυσκολία τους. Οι λόγοι αυτοί επιβάλλουν τη δυνατότητα ευελιξίας του ρυθμού της τάξης σε σχέση με τον προτεινόμενο χρονοπρογραμματισμό, ώστε ο χρόνος να καθορίζεται με βάση τις δυνατότητες, τις απαιτήσεις και τις ανάγκες της εκάστοτε μαθητικής κοινότητας.

Στο Πρόγραμμα Σπουδών προτείνεται καταμερισμός του χρόνου διδασκαλίας μεταξύ των Θεματικών Πεδίων (ΘΠ), προκειμένου να επιτευχθεί ισόρροπη στοχοθεσία των επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων. Ο καταμερισμός αυτός διαφέρει ανά τάξη δίνοντας διαφορετική βαρύτητα στα ΘΠ ανάλογα με τα εξελικτικά μαθησιακά στάδια των μαθητών/-τριών.

Πιο συγκεκριμένα, η γλωσσική διδασκαλία στο Δημοτικό στις πρώτες τάξεις (Α'-Β') δίνει έμφαση στις δεξιότητες προφορικού και γραπτού λόγου και στην κατάκτηση του μηχανισμού ανάγνωσης και γραφής, στις ενδιάμεσες τάξεις (Γ'-Δ') εστιάζει περισσότερο στο γλωσσικό σύστημα, δηλαδή στη γραμματική, το λεξιλόγιο και την ορθογραφία, ενώ στις μεγαλύτερες τάξεις (Ε'-Στ') μελετώνται πιο συστηματικά τα διαφορετικά είδη κειμένων στις ποικίλες διαστάσεις τους, καλλιεργούνται ακαδημαϊκές δεξιότητες, ενώ αφιερώνεται ορισμένος χρόνος για την πραγματοποίηση συνθετικής ομαδικής εργασίας στο πλαίσιο της περιόδου Μετάβασης. Τέλος, προτείνεται μία (1) ώρα εβδομαδιαίως σε κάθε τάξη να αφιερώνεται στην ανάγνωση ολόκληρων βιβλίων και στην καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας, ως μέρους της γλωσσικής διδασκαλίας.

Περίοδος Μετάβασης

Το ΠΣ προβλέπει την ένταξη δύο μεταβατικών περιόδων για τους/τις μαθητές/-τριες του Δημοτικού, την πρώτη μεταξύ Νηπιαγωγείου και Δημοτικού και τη δεύτερη μεταξύ Δημοτικού και Γυμνασίου. Η περίοδος μετάβασης στο Δημοτικό κρίνεται απαραίτητη,

καθώς τα παιδιά χρειάζονται χρόνο για να εξοικειωθούν με ένα νέο σχολικό περιβάλλον και με διαφορετικά εκπαιδευτικά δεδομένα.

Η Περίοδος Μετάβασης στο Δημοτικό (ΠΜΔ)

Για την ομαλή μετάβαση των παιδιών από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό, προβλέπεται διάστημα που δεν ξεπερνά τις τέσσερις (4) εβδομάδες από την έναρξη του σχολικού έτους, κατά το οποίο ακολουθείται διαφοροποιημένο πρόγραμμα σε σχέση με αυτό που προβλέπεται για την υπόλοιπη χρονιά. Ειδικότερα, προτείνονται πρακτικές με τις οποίες τα παιδιά είναι εξοικειωμένα από το Νηπιαγωγείο, ενώ παράλληλα τους δίνεται ο χρόνος να προσαρμοστούν γνωρίζοντας τους χώρους, τους κανόνες λειτουργίας, τους/τις συμμαθητές/-τριές τους, καθώς και το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου. Ο ιδιαίτερος αυτός χρόνος που διατίθεται στα παιδιά της Α' τάξης κρίνεται απαραίτητος λόγω της πολύ ευαίσθητης ηλικίας και της μεγάλης αλλαγής που σηματοδοτεί το Δημοτικό για αυτά. Κατά το διάστημα αυτό, ο/η εκπαιδευτικός θα έχει τον χρόνο να παρατηρήσει τους/τις μαθητές/-τριες σε οικείες δραστηριότητες, να εκτιμήσει τις δυνατότητες ή/και τις δυσκολίες τους, τα ενδιαφέροντά τους, τη στάση τους στην ομάδα κ.λπ. προκειμένου να προσαρμόσει τους διδακτικούς στόχους και τις μεθόδους ανάλογα με τις ανάγκες της τάξης του/της. Οι δραστηριότητες που προτείνονται για την περίοδο της μετάβασης εντάσσονται στα πέντε βασικά Θεματικά Πεδία του Προγράμματος Σπουδών (βλ. ακόλουθο πίνακα) προκειμένου να επιτευχθεί σχετική ισορροπία στην ενασχόληση των μαθητών/-τριών και ολιστική καλλιέργεια των γλωσσικών δεξιοτήτων. Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί προσαρμόζουν τις ενδεικτικές δραστηριότητες στην τάξη τους λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της μαθητικής ομάδας.

Θεματικά Πεδία	Δραστηριότητες
ΘΠ 1 Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες (συνδυασμός με καλλιτεχνικά και μουσικοκινητικά)	<ul style="list-style-type: none"> – Ακρόαση παραμυθιών – Ακρόαση τραγουδιών – Ακρόαση/παρακολούθηση θεατρικών – Αναδιήγηση – Τραγούδι, караόке – Εντοπισμός κεντρικών σημείων διαφορετικών κειμενικών περιβαλλόντων – Διατύπωση απόψεων, σκέψεων, συναισθημάτων – Μίμηση ρόλων-θεατρικό παιχνίδι
ΘΠ 2 Κειμενικοί τύποι – πολυτροπικότητα	<ul style="list-style-type: none"> – Αναδυόμενος γραμματισμός: χειροτεχνίες με τίτλους, ονόματα, επικεφαλίδες, πινακίδες, συνδυασμός εικόνες και γραφής, σύνδεση προφορικού με γραπτό λόγο
ΘΠ 3 Γραμματική περιγραφή	<ul style="list-style-type: none"> – Σχηματισμός γραμμάτων και συλλαβών με πλαστελίνη σε ομάδες – Φωνολογική επίγνωση-μορφολογική επίγνωση (μόνο προφορικού λόγου) – Απλά γλωσσικά παιχνίδια (προφορικός ή γραπτός κώδικας)
ΘΠ 4 Λεξιλόγιο	<ul style="list-style-type: none"> – Λεξιλόγιο στον προφορικό λόγο για τον κόσμο του σχολείου (χώρος, χρόνος, πρόσωπα, ενέργειες)
ΘΠ 5 Ανάγνωση βιβλίων	<ul style="list-style-type: none"> – Γωνιά βιβλιοθήκης στην τάξη, όπου διατίθενται για εβδομαδιαίο δανεισμό βιβλία από τη σχολική βιβλιοθήκη ή βιβλία που φέρνουν οι ίδιοι/-ες οι μαθητές/-τριες

Το Πρόγραμμα Σπουδών με τη μορφή προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων εφαρμόζεται στη συνέχεια και καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην αναλυτική απεικόνιση του παρόντος ΠΣ.

Η Περίοδος Μετάβασης στο Γυμνάσιο (ΠΜΓ)

Για την εξασφάλιση της απαιτούμενης συνέχειας στην υποχρεωτική εκπαίδευση και για την ομαλή μετάβαση των παιδιών στη βαθμίδα του Γυμνασίου, η προετοιμασία τους πρέπει να ξεκινά από το Δημοτικό. Για τον λόγο αυτό προβλέπεται μία περίοδος 3-4 εβδομάδων, κατά τους μήνες Μάιο και Ιούνιο, όπου οι μαθητές/-τριες με τον/την εκπαιδευτικό της τάξης ολοκληρώνουν τον κύκλο μάθησης και διδασκαλίας της γλώσσας στο Δημοτικό, ενώ παράλληλα στρέφουν το βλέμμα τους στο Γυμνάσιο, όπου θα έχουν την ευκαιρία να διευρύνουν τα πεδία μελέτης της γλώσσας, αλλά και να εμβαθύνουν σε αυτά αξιοποιώντας και τη σχετική μεταγλώσσα. Προτείνεται η ενασχόληση των μαθητών/-τριών με θέματα μεταγνωστικά και μεταγλωσσικά γύρω από την ελληνική γλώσσα, τα οποία θα προσεγγίζουν μέσα από τη μεθοδολογία μιας ομαδικής συνθετικής εργασίας (πρότζεκτ). Η μεθοδολογία αυτή στηρίζεται αφενός σε βασικές παιδαγωγικές αρχές, όπως στη διερευνητική διαδικασία μάθησης, στη διεπιστημονική συνεργασία, στην ανάλυση και τη σύνθεση και, αφετέρου, σε μεθόδους εργασίας που προβλέπουν τη συμμετοχή όλων των μαθητών/-τριών, του καθενός και της καθεμιάς ανάλογα με τις δυνατότητες και τις ικανότητές τους. Μέσω της δημιουργίας ομάδων εργασίας και της συνεργασίας των εκπαιδευτικών, το τελικό προϊόν παρουσιάζεται στην ολομέλεια και αξιολογείται με τη βοήθεια κριτηρίων αυτοαξιολόγησης στο πλαίσιο των ομάδων.

Η προσέγγιση ενός θέματος που αφορά την ελληνική γλώσσα αποσκοπεί στη συνειδητοποίηση από τους/τις μαθητές/-τριες του φαινομένου της γλωσσικής μεταβολής και των κυριότερων εξελικτικών φάσεων της ελληνικής γλώσσας, των διάφορων ποικιλιών της (γεωγραφική-κοινωνική), της σχέσης γλώσσας και λογοτεχνίας, της σχέσης της ελληνικής με άλλες γλώσσες, του ρόλου της τεχνολογίας στις γλωσσικές εφαρμογές και, γενικά, της σχέσης γλώσσας και πολιτισμού. Επιδιωκόμενος στόχος είναι να φέρει τους/τις μαθητές/-τριες κοντά σε προβληματισμούς που θα τεθούν στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα. Ένα παράδειγμα τέτοιου προβληματισμού αποτελεί το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, για το οποίο οι μαθητές/-τριες δεν έχουν καμία εικόνα. Γνωρίζοντας όμως ήδη την ιστορία του ελληνισμού και των Ελλήνων, μπορούν να αναζητήσουν εύληπτα κείμενα διαφορετικών ιστορικών περιόδων, όπως οι μύθοι του Αισώπου, αποσπάσματα από την Καινή Διαθήκη, δημώδη κείμενα της Βυζαντινής περιόδου, της Τουρκοκρατίας και της Φραγκοκρατίας, αποσπάσματα καθαρεύουσας κ.λπ., κατανοώντας με αυτόν τον τρόπο το ταξίδι της ελληνικής γλώσσας μέσα στους αιώνες.

Στον πίνακα που ακολουθεί προσδιορίζονται βασικοί θεματικοί άξονες εντός των οποίων σχεδιάζονται οι συνθετικές εργασίες και δίνονται παραδείγματα θεμάτων και πηγών άντλησης υλικού. Το παραγόμενο προϊόν είναι πολυτροπικό και εμπλέκει τόσο τις προσληπτικές όσο και τις παραγωγικές γλωσσικές δεξιότητες. Ο όρος *πολυτροπικό* στην περίπτωση των συνθετικών εργασιών περιλαμβάνει περισσότερους από έναν σημειωτικούς τρόπους, οι οποίοι θα πρέπει να συνδυάζονται: λ.χ. λόγος (προφορικός ή γραπτός), εικόνα (φωτογραφίες, βίντεο, ζωγραφική), ήχοι (μουσική, ηχογραφημένες αφηγήσεις-συνεντεύξεις), δρώμενα (θέατρο, μονόλογοι, αφηγήσεις).

Οι στόχοι που τίθενται είναι περιορισμένοι, ώστε να είναι υλοποιήσιμοι, ενώ κάθε μαθητής/-τρια θα πρέπει να έχει ενεργό ρόλο μέσα στις επιμέρους ομάδες. Η εργασία θα απευθύνεται σε πραγματικούς αποδέκτες, όπως το ίδιο το σχολείο (παρουσίαση σε κοινό) ή τα σχολεία της περιοχής (διοργάνωση κοινής ημερίδας), την τοπική κοινωνία (συμμετοχή σε διοργάνωση του Δήμου), την ευρύτερη κοινωνία (ανάρτηση στην ιστοσελίδα του σχολείου), την τοπική τηλεόραση (σύντομη παρουσίαση των μαθητών/-τριών) ή την τοπική εφημερίδα (δημοσίευση άρθρου) κ.λπ. Η παρουσίαση της συνθετικής εργασίας από τους/τις μαθητές/-τριες του Δημοτικού μπορεί να γίνει, επίσης, στο μαθητικό κοινό του Γυμνασίου, εφόσον ενταχθεί στο πλαίσιο δράσεων που αποσκοπούν στο να φέρουν σε επαφή τους/τις μαθητές/-τριες των δύο εκπαιδευτικών βαθμίδων.

Θεματικοί άξονες	Παραδείγματα θεμάτων	Πηγές
Εξέλιξη και ιστορία της ελληνικής γλώσσας	<ul style="list-style-type: none"> – Η ελληνική γλώσσα μέσα από τις φάσεις της ιστορίας της και του πολιτισμού της. Επιλογή όλων των φάσεων ή κάποιων χρονικών περιόδων της (π.χ. ελληνιστική, βυζαντινή, νεότερη ελληνική). Παραδείγματα υλοποίησης: αναζήτηση κειμένων-δειγμάτων λόγου σε σχέση με την τέχνη, τα πρόσωπα και τα σημαντικά τους έργα, τη ζωή και τις συνήθειες των ανθρώπων, όπως αποτυπώνονται μέσω της γλώσσας κ.λπ. – Έμφαση στην εξέλιξη και τις μεταβολές που συμβαίνουν στη γλώσσα: σύγκριση της ομιλίας παλαιότερων γενιών με τη σύγχρονη γενιά των μαθητών/-τριών (γλώσσα των νέων), λέξεις και φράσεις αρχαίας και λόγιας προέλευσης, επίδραση άλλων γλωσσών στη γλωσσική έκφραση, παγκοσμιοποίηση, γλωσσικός δανεισμός. 	<ul style="list-style-type: none"> – Σχετική διδακτική ενότητα στο διδακτικό βιβλίο της γλώσσας (Ε' ή Στ') – Διδακτικά βιβλία Ιστορίας Δ' -Στ' – Ψηφιακές εκπαιδευτικές πλατφόρμες και ιστοσελίδες σχετικές με τη γλώσσα (π.χ. Πύλη για την Ελληνική γλώσσα) – Ψηφιακά σώματα κειμένων – Εκπαιδευτικοί πόροι: Φωτόδενδρο, Εκπαιδευτική Τηλεόραση, Ντοκιμαντέρ – Επίσημες ιστοσελίδες και πλατφόρμες αναγνωρισμένων φορέων και ιδρυμάτων (π.χ. Πανεπιστημίων, Ερευνητικών κέντρων)
Ποικιλίες της ελληνικής γλώσσας στον γεωγραφικό χώρο	<ul style="list-style-type: none"> – Επιλογή μίας ή περισσότερων σύγχρονων γεωγραφικών ποικιλιών (ιδιώματα-διάλεκτοι: π.χ. κυπριακή διάλεκτος, τσακωνική διάλεκτος, κρητικό ιδίωμα, βορειοελλαδίτικα, ποντιακή διάλεκτος). Παραδείγματα υλοποίησης: <ul style="list-style-type: none"> • Τοποθέτηση στον γεωγραφικό χώρο, σύνδεση με την ιστορία, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης γλωσσικής μορφής μέσω δειγμάτων λόγου. • Σύγκριση με την κοινή, μελέτη της στάσης των ομιλητών/-τριών, επεξεργασία συνεντεύξεων και ηχογραφήσεων. Σκέψεις για την αναγκαιότητα της ύπαρξης των ποικιλιών και της αξίας τους. 	<ul style="list-style-type: none"> – Σχετική διδακτική ενότητα στο διδακτικό βιβλίο της γλώσσας (Ε' ή Στ') – Διδακτικά βιβλία Γεωγραφίας-Ιστορίας-χάρτες – Ψηφιακές εκπαιδευτικές πλατφόρμες και ιστοσελίδες σχετικές με τη γλώσσα (π.χ. Πύλη για την Ελληνική γλώσσα) – Εκπαιδευτικοί πόροι: Φωτόδενδρο, Εκπαιδευτική Τηλεόραση, Ντοκιμαντέρ – Επίσημες ιστοσελίδες και πλατφόρμες αναγνωρισμένων φορέων και ιδρυμάτων (π.χ. Πανεπιστημίων, Ερευνητικών κέντρων)
Γλώσσα και λογοτεχνία	<ul style="list-style-type: none"> – Αφιέρωμα σε έναν/μία λογοτέχνη/ (ποιητή/ ποιήτρια-πεζογράφο) με έμφαση στις γλωσσικές του/της επιλογές, το ύφος, τις ιδιαιτερότητες της γραφής του/της, σε σχέση με την εποχή, τον τόπο, την προσωπική ζωή, τον χαρακτήρα (βιογραφία, βασικά έργα, χαρακτηριστικά αποσπάσματα, μαγνητοσκοπημένες συνεντεύξεις κ.λπ.). – Διερεύνηση ενός θέματος (π.χ. ελευθερία, ετερότητα) μέσα από διάφορες λογοτεχνικές δημιουργίες. Συμβολισμοί, σχήματα λόγου, εικόνες, μορφές έκφρασης κ.λπ. – Τοπική λογοτεχνική παραγωγή, 	<ul style="list-style-type: none"> – Εκπαιδευτικοί πόροι: Λογοτεχνικά βιβλία, περιοδικά (έντυπα-ψηφιακά), Φωτόδενδρο, Εκπαιδευτική Τηλεόραση, Ντοκιμαντέρ, Ομιλίες, συνεντεύξεις – Οδηγός του/της Εκπαιδευτικού για την ανάγνωση βιβλίων – Ψηφιακές εκπαιδευτικές πλατφόρμες και ιστοσελίδες σχετικές με τη γλώσσα και τη λογοτεχνία – Λέσχες ανάγνωσης – κύκλοι φιλαναγνωσίας, Περιοδικά – Δημοτικές βιβλιοθήκες και

	<p>παλαιότερη ή σύγχρονη (π.χ. Μικρασιάτες λογοτέχνες, Επτανήσιοι ποιητές).</p> <p>– Σύγκριση κλασικών έργων που έχουν εκδοθεί πολλές φορές (χαρακτηριστικά έκδοσης, αλλαγές ή μη σε επίπεδο λόγου, σύνδεση με την εποχή, εικονογράφηση- σύνδεση εικόνας και λόγου).</p>	<p>μουσεία, τοπικά αρχεία και συλλογές</p>
Γλώσσα και πολυγλωσσία ή γλωσσική τεχνολογία	<p>– Διαισθητική και απλουστευμένη επιστημονική προσέγγιση των γλωσσικών ικανοτήτων των μονόγλωσσων και πολύγλωσσων ομιλητών/-τριών, της σημασίας της μητρικής γλώσσας και της μάθησης άλλων γλωσσών.</p> <p>– Τεχνολογία και γλωσσική επικοινωνία: τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα των γλωσσών (π.χ. ψηφιακή αφήγηση, σύνθεση φωνής, αυτόματη μετάφραση).</p>	<p>– Σχετική διδακτική ενότητα στο διδακτικό βιβλίο της γλώσσας (Ε' ή ΣΤ')</p> <p>– Ψηφιακές εκπαιδευτικές πλατφόρμες και ιστοσελίδες σχετικές με τη γλώσσα και την πολυγλωσσία</p> <p>– Ιστοσελίδες και πλατφόρμες Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων, Ερευνητικών κέντρων και Ινστιτούτων (π.χ. Πολυτεχνείο, ΙΕΛ)</p> <p>– Εκπαιδευτικοί πόροι: περιοδικά (έντυπα-ψηφιακά), Φωτόδενδρο, Εκπαιδευτική Τηλεόραση, Ντοκιμαντέρ, Ομιλίες, Συνεντεύξεις</p>

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η διαδικασία της αξιολόγησης στο γνωστικό αντικείμενο της Νεοελληνικής Γλώσσας ακολουθεί σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο τα πορίσματα σύγχρονων ερευνών στον χώρο της αξιολόγησης στην εκπαίδευση και είναι σε θέση να αναπροσαρμόζει τις αξιολογικές διαδικασίες εφόσον τα επιστημονικά δεδομένα το απαιτούν. Η αξιολόγηση αφορά το σύνολο των εμπλεκόμενων παραγόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία, που μπορούν να διακριθούν σε άμεσα εμπλεκόμενους, δηλαδή μαθητές/-τριες, εκπαιδευτικούς, διδακτική μεθοδολογία, εκπαιδευτικό υλικό κ.ά. και σε έμμεσα εμπλεκόμενους, δηλαδή Προγράμματα Σπουδών, φορείς εκπαίδευσης, οικογένεια κ.λπ. Στον κέντρο των διαδικασιών αξιολόγησης τίθεται ο/η μαθητής/-τρια. Η αξιολόγηση στο μάθημα της γλώσσας από τον/την εκπαιδευτικό της τάξης ως βασικό στόχο έχει την εκτίμηση γνώσεων και ικανοτήτων και την παρακολούθηση του τρόπου διαμόρφωσης συμπεριφορών και στάσεων που κρίνονται κομβικές για το γνωστικό αντικείμενο της Γλώσσας, καθώς συνδέονται με την ανάπτυξη των γλωσσικών, κοινωνικών, κριτικών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων γλωσσικής επικοινωνίας. Παράλληλα, μέσω της αξιολόγησης παρέχεται στους/στις διδάσκοντες/-ουσες και τους/τις διδασκόμενους/-ες πληροφόρηση για την αποτελεσματικότητα της διδακτικής διαδικασίας, τον βαθμό επίτευξης των στόχων, τις ελλείψεις και τις ανάγκες που πιθανόν υπάρχουν αλλά και τις ιδιαίτερες ικανότητες των μαθητών/-τριών. Ειδικότερα, η αξιολόγηση που πραγματοποιείται στο πλαίσιο του γλωσσικού μαθήματος αποδεικνύεται ιδιαίτερα σημαντική για τον λόγο ότι παρέχει επαρκή πληροφόρηση για τη γλωσσική ικανότητα του/της μαθητή/-τριας, ιδιότητα που συνδέεται οργανικά με την όλη μαθησιακή του/της πορεία και αποτελεί προϋπόθεση για την απόκτηση κάθε μορφής γνώσης. Εν ολίγοις, ο βαθμός κατάκτησης και το επίπεδο κατοχής της γλώσσας από την πλευρά του/της μαθητή/-τριας διευκολύνει την προσέγγιση και αφομοίωση και των υπόλοιπων γνωστικών αντικειμένων που διδάσκονται στο σχολείο και τα οποία χρησιμοποιούν τη γλώσσα τόσο ως μέσον όσο και ως τρόπο έκφρασης του

εκάστοτε περιεχομένου τους. Συμπερασματικά, η συστηματική αξιολόγηση από το ένα μέρος συμβάλλει στην έγκαιρη διάγνωση και την αποτελεσματική αντιμετώπιση των κενών και των ελλείψεων του/της μαθητή/-τριας στο αντικείμενο της γλώσσας, ενώ από το άλλο καθιστά πιο λειτουργική και ταυτόχρονα πιο αποτελεσματική τη μαθησιακή διαδικασία σε ολόκληρο το φάσμα της σχολικής γνώσης.

Οι διαδικασίες αξιολόγησης προσδιορίζονται από τον σκοπό (γιατί/τι), τον χρόνο (πότε και πόσο), τον τρόπο και τα κριτήρια (με τι) που θα χρησιμοποιηθούν.

Ο χρόνος αξιολόγησης

Ως προς την παράμετρο του χρόνου, ακολουθείται το τρίπτυχο *αρχική* (ή *διαγνωστική*) – *συνεχής* (ή *διαμορφωτική*) – *τελική* (ή *αθροιστική*), που αποσκοπεί στην παρακολούθηση της πορείας τόσο της τάξης ως συνόλου όσο και κάθε μαθητή/-τριας ατομικά, καθώς και στην εφαρμογή διαφόρων τρόπων συγκέντρωσης πληροφοριών, ώστε να συνεκτιμάται το σύνολο ή ένα μεγαλύτερο εύρος των ατομικών δεξιοτήτων των μαθητών/-τριών.

Η *αρχική* αξιολόγηση κάθε διδακτικού έτους στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας είναι *διαγνωστική* και πραγματοποιείται κατά τις πρώτες τρεις εβδομάδες, οι οποίες αποτελούν άτυπη περίοδο προσαρμογής των μαθητών/-τριών στη νέα τάξη. Ως γενικοί στόχοι αναφέρονται: α) η εκτίμηση του μαθησιακού επιπέδου του συνόλου των μαθητών/-τριών της τάξης σε βασικές δεξιότητες (π.χ. αναγνωστική ικανότητα, λεξική επάρκεια), οι οποίες δε συνδέονται απαραίτητως με συγκεκριμένη ύλη προηγούμενων ετών, αλλά κυρίως με το μαθησιακό επίπεδο σε σχέση με την τάξη φοίτησης, β) ο εντοπισμός μαθητών/-τριών με ιδιαίτερες δυσκολίες ή δυνατότητες σε σχέση με την ηλικία τους, γ) η εκτίμηση του βαθμού αφομοίωσης περιεχομένου του μαθήματος που θεωρείται κατακτημένο από τα προηγούμενα έτη (π.χ. ρηματικοί χρόνοι, σύνθεση κειμένων, ορθογραφία, μεταγλώσσα). Το αποτέλεσμα της αρχικής αξιολόγησης αφορά αποκλειστικά τον/την εκπαιδευτικό και τη σχολική μονάδα, δεν κατηγοριοποιεί τους/τις μαθητές/-τριες και χρησιμοποιείται μόνο ως αφετηρία ελέγχου και δείκτης εξέλιξής τους κατά τους επόμενους μήνες. Ωστόσο, η διαγνωστική αξιολόγηση μπορεί να λαμβάνει χώρα καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους, κάθε φορά που οι μαθητές/-τριες εισάγονται σε μια νέα διδακτική ενότητα ή πεδίο δραστηριότητας, με σκοπό, στην περίπτωση αυτή, τη διερεύνηση του υποβάθρου επάνω στο οποίο θα «χτιστεί» η νέα μάθηση.

Η *συνεχής* ή *διαμορφωτική* αξιολόγηση πραγματοποιείται καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους με διαφορετικούς τρόπους και μέσα αξιολόγησης που εναλλάσσονται, ώστε κάθε μαθητής/-τρια να αξιολογείται με πολλούς συνδυαστικούς τρόπους. Ακολουθεί πληροφόρηση και ανατροφοδότηση με στόχο την αυτορρύθμιση, την αυτοσυνειδησία και την αυτονομία στη μάθηση. Από τη διαμορφωτική αξιολόγηση διαπιστώνει ο/η εκπαιδευτικός την αποτελεσματικότητα των διδακτικών-παιδαγωγικών μεθόδων, ώστε να τις επαναπροσδιορίζει προς όφελος της μαθητικής κοινότητας. Η διαμορφωτική αξιολόγηση πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την τελική/αθροιστική αξιολόγηση.

Η *τελική* ή *αθροιστική* αξιολόγηση διενεργείται σε δύο φάσεις, ενδιάμεση και τελική, με βασικό στόχο τον έλεγχο της απόκτησης των γνώσεων και των δεξιοτήτων που αποτελούσαν στόχους για την τάξη που ολοκλήρωσαν οι μαθητές/-τριες. Θα πρέπει να διευκρινιστεί εδώ ότι επιμέρους τελικές αξιολογήσεις μπορούν να διενεργούνται και καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους με την ολοκλήρωση μιας διδακτικής ενότητας ή ενός κεφαλαίου, όταν ο σκοπός είναι η αποτίμηση του βαθμού επίτευξης των στόχων, χωρίς διαμορφωτική/ανατροφοδοτική πρόθεση.

Ο τρόπος αξιολόγησης

Οι τρόποι και τα μέσα αξιολόγησης είναι ποικίλα δίνοντας τη δυνατότητα στον/στην εκπαιδευτικό να επιλέγει αυτά που κρίνει ως περισσότερο κατάλληλα για κάθε περίπτωση.

Καταρχάς, για την αρχική ή διαγνωστική αξιολόγηση μπορούν να εφαρμοστούν:

α) *Σχάρα ατομικής παρατήρησης για κάθε μαθητή/-τρια*, την οποία συμπληρώνει ο/η εκπαιδευτικός μετά από παρακολούθηση δύο εβδομάδων, κατά τον πρώτο μήνα κάθε σχολικού έτους. Οι άξονες παρατήρησης αφορούν γενικά τις γλωσσικές δεξιότητες, οι οποίες συμπληρώνονται από άλλες δεξιότητες και στάσεις των μαθητών/-τριών, όπως η συμμετοχή τους στις δραστηριότητες της τάξης, τα ενδιαφέροντά τους, η επικοινωνιακή τους ικανότητα κ.λπ.

β) *Άτυπο κριτήριο αξιολόγησης (τεστ) που κατασκευάζει ο/η εκπαιδευτικός* με βάση τους κεντρικούς στόχους τους οποίους οι μαθητές/-τριες αναμένεται να έχουν κατακτήσει, σύμφωνα με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του ΠΣ για τα προηγούμενα έτη.

γ) *Σταθμισμένα διαγνωστικά κριτήρια* εγκεκριμένα από το Υ.ΠΑΙ.Θ., τα οποία ελέγχουν ποικίλες παραμέτρους της γλωσσικής ικανότητας και πραγμάτωσης. Τα αποτελέσματά τους προσφέρουν ενδείξεις στον/στην εκπαιδευτικό και δε θα πρέπει να αξιοποιούνται ως γνωμάτευση, καθώς αυτή αποτελεί διαδικασία επίσημων φορέων.

Στη συνέχεια, στο πλαίσιο της συνεχούς ή διαμορφωτικής αξιολόγησης μπορούν να αξιοποιηθούν:

1. Ημερολόγια παρατήρησης
2. Σχέδια εργασίας ως μέσα αξιολόγησης
3. Φάκελος εργασιών με αναθεωρημένες εργασίες
4. Εννοιολογικοί χάρτες
5. Εβδομαδιαία / Μηνιαία κριτήρια αξιολόγησης (τεστ)
6. Ερωτηματολόγια αυτοαξιολόγησης ή αυτοδιόρθωσης (ατομική του μαθητή)
7. Ερωτηματολόγια αυτοαξιολόγησης ή αυτοδιόρθωσης – ετεροδιόρθωσης (ομαδική των μαθητών/-τριών)
8. Παρατήρηση και αξιολόγηση από τον/την εκπαιδευτικό (ημερολόγια παρακολούθησης_)

Επιπλέον, στο πλαίσιο εναλλακτικών τεχνικών διαμορφωτικής αξιολόγησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν η περιγραφική αξιολόγηση, η αξιολόγηση μέσω μιας αυθεντικής δημιουργίας του/της μαθητή/-τριας, η αξιολόγηση μέσω θεατρικών δράσεων, η αξιολόγηση μέσω της γραφής κειμένων για δεδομένες επικοινωνιακές περιστάσεις κ.λπ.

Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι τα αποτελέσματα των κριτηρίων αξιολόγησης (τεστ) συνεκτιμώνται και συμπληρώνονται από τη συστηματική παρατήρηση από μέρους του/της εκπαιδευτικού ποικίλων παραμέτρων της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε μια προσπάθεια ολιστικής προσέγγισης της πορείας και προόδου των μαθητών/-τριών. Ωστόσο, υπό την καθοδήγηση εκπαιδευτικών επιμορφωμένων στην εφαρμογή σταθμισμένων κριτηρίων, και με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων και κηδεμόνων, μπορούν να εφαρμοστούν εργαλεία πρώιμης ανίχνευσης μαθησιακών δυσκολιών, ιδίως στις μικρές τάξεις, με στόχο την έγκαιρη και κατάλληλη εφαρμογή παρεμβάσεων.

Η αυτοαξιολόγηση του/της μαθητή/-τριας είναι σημαντική διαδικασία, που οδηγεί στη συνειδητοποίηση της πορείας της μάθησης και του αποτελέσματός της. Ωστόσο, δε θα πρέπει να αποτελεί μηχανιστική διαδικασία που εφαρμόζεται επιφανειακά χωρίς τη συνειδητή εμπλοκή του/της μαθητή/-τριας. Για τον λόγο αυτό, τα ερωτήματα θα πρέπει να είναι συγκεκριμένα και άμεσα συνδεδεμένα με το αντικείμενο διδασκαλίας. Στις μικρές τάξεις (Α', Β', Γ') οι ερωτήσεις τίθενται πιο γενικά (π.χ. Τι σου άρεσε περισσότερο, αυτό ή το άλλο; / Τι θα ήθελες να ξαναδιαβάσεις για να το μάθεις καλύτερα...;/ Τι είναι πιο εύκολο

για σένα, η ανάγνωση ή η ορθογραφία; κ.λπ.). Στις υπόλοιπες τάξεις (Δ', Ε', Στ') οι ερωτήσεις εξειδικεύονται ανάλογα με το ειδικό αντικείμενο διδασκαλίας και απορρέουν από κατηγορίες/κριτήρια τα οποία έχουν τη μορφή καταφατικών φράσεων, δηλαδή δηλώσεων της αναμενόμενης επιθυμητής επίδοσης ή συμπεριφοράς (π.χ. Διέκρινα παραγράφους στο κείμενό μου: ελάχιστα, κανονικά, υπερβολικά). Εντούτοις, σε φύλλο αυτοαξιολόγησης που δημιουργεί ο/η εκπαιδευτικός με στόχο τον αυτοέλεγχο των μαθητών/-τριών στην εφαρμογή συγκεκριμένων ζητούμενων ή διαδικασιών μπορεί να θέσει ερωτήσεις ανοικτού τύπου (π.χ. Χρησιμοποίησες συνδετικές λέξεις στο κείμενό σου; Ποιες είναι αυτές; / Ποια ορθογραφικά λάθη μπορείς να εντοπίσεις στις καταλήξεις; Μπορείς να τα διορθώσεις;). Στους Οδηγούς του/της Εκπαιδευτικού κάθε ΘΠ εμπεριέχονται ενδεικτικά δελτία/φύλλα αυτοαξιολόγησης, για διαφορετικές ηλικιακές ομάδες μαθητών/-τριών. Επιπλέον, τα φύλλα αυτοαξιολόγησης μπορούν είτε να έχουν ολιστικό χαρακτήρα επιτρέποντας την παράλληλη αξιολόγηση διαφορετικών Θεματικών Πεδίων ή/και γραμματικών επιπέδων είτε να έχουν επικοινωνιακό και κειμενοκεντρικό χαρακτήρα, αφού μπορούν να προσαρμόζονται κατάλληλα από την πλευρά του/της εκπαιδευτικού, εστιάζοντας κάθε φορά στα πεδία και τις ενότητες της επιλογής του, ανάλογα με το τι επεξεργάστηκε με τους/τις μαθητές/-τριές του στην τάξη. Τέλος, τα δελτία/φύλλα μπορούν να αξιοποιηθούν και από τις ομάδες, στην περίπτωση της αυτοαξιολόγησης (ή ετεροδιόρθωσης) στο πλαίσιο της ομάδας.

Ολοκληρώνοντας τη διαδικασία αξιολόγησης των μαθητών/-τριών στο τέλος κάθε έτους, η *τελική ή αθροιστική αξιολόγηση* έχει ως στόχο να αποτυπώσει συγκεντρωτικά τη σχολική πορεία του/της μαθητή/-τριας καθ' όλο το έτος, εστιάζοντας στην πρόοδο που έχει επιτύχει σε ατομικό επίπεδο σε σχέση με τους προκαθορισμένους διδακτικούς στόχους του γνωστικού αντικείμενου. Θα πρέπει να είναι σαφές ότι οι πρόοδοι, οι διάφορες μορφές αξιολόγησης κυρίως διαμορφωτικού χαρακτήρα και οι φάκελοι των μαθητών/-τριών έχουν αποκλειστικό σκοπό την έγκαιρη αντιμετώπιση ελλείψεων, την ενδυνάμωσή τους με στοχευμένες δράσεις, αλλά και την περαιτέρω αύξηση του βαθμού δυσκολίας στις περιπτώσεις μαθητών/-τριών με πολύ καλές επιδόσεις.

Τα κριτήρια αξιολόγησης (γενικά)

Τα κριτήρια αξιολόγησης των μαθητών/-τριών τίθενται με βάση τους στόχους του Προγράμματος Σπουδών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα, ενώ τα μέσα πραγματοποίησης της αξιολόγησης λαμβάνουν διάφορες μορφές, συμπεριλαμβανομένων δραστηριοτήτων που ομοιάζουν σε μορφή και περιεχόμενο με αντίστοιχες παιδαγωγικές δραστηριότητες του ΠΣ (π.χ. η αξιολόγηση της παραγωγής γραπτού λόγου γίνεται στην τάξη μέσω ατομικής συγγραφής κειμένου, σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο). Είναι εξίσου σημαντικό να αξιολογείται ο προφορικός λόγος με προφορικά διατυπωμένες ερωτήσεις, κατευθυνόμενο ή ελεύθερο διάλογο, συστηματική παρατήρηση ή/και συνδυασμό τεχνικών μεταξύ τους.

Η *επικοινωνιακή/κειμενοκεντρική προσέγγιση* εστιάζει το ενδιαφέρον της πρωτίστως στη χρήση της γλώσσας και στις συνθήκες επικοινωνίας υπό τις οποίες παράγεται το μήνυμα. Συγκεκριμένα, ο/η μαθητής/-τρια, πέρα από τη γνώση της γραμματικής που κρίνεται απολύτως απαραίτητη, πρέπει να είναι ικανός/-ή να χρησιμοποιεί κατάλληλα τη γλώσσα για την επιτέλεση ποικίλων λειτουργιών επικοινωνιακού τύπου με στόχο την επίτευξη αποτελεσματικής επικοινωνίας. Για να χαρακτηριστεί, επομένως, ως επαρκής μια συγκεκριμένη μορφή αξιολόγησης θα πρέπει, σύμφωνα με την επικοινωνιακή προσέγγιση, να παρέχει τη δυνατότητα αντικειμενικής διακρίβωσης και μέτρησης τόσο της γνώσης των τυπικών κανόνων της γραμματικής (πράγμα που επιδίωκαν τα παλαιότερα μοντέλα), όσο και της αποτελεσματικής εφαρμογής των κανόνων αυτών σε επίπεδο γλωσσικής χρήσης στα εκάστοτε δεδομένα της περίστασης επικοινωνίας (διάσταση που προσθέτει η τρέχουσα διδακτική μεθοδολογία). Η αξιολόγηση μέσω αυθεντικών επικοινωνιακών καταστάσεων

καλείται *αυθεντική αξιολόγηση*. Η δισδιάστατη αυτή αντίληψη που προωθεί η επικοινωνιακή προσέγγιση προσδίδει έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα στην αξιολόγηση του μαθήματος, η οποία από διαδικασία μέτρησης της δυνατότητας για αποστήθιση τύπων και κανόνων μετατρέπεται σε μέσο εκτίμησης της ικανότητας για αποτελεσματική χρήση της γλώσσας. Κατ' επέκταση, θεωρείται σήμερα ότι τα πλέον κατάλληλα και αποτελεσματικά κριτήρια αξιολόγησης είναι αυτά που προτείνονται από τον ίδιο/την ίδια τον/τη διδάσκοντα/-ουσα, καθώς είναι σε θέση γνωρίζει τις ιδιαιτερότητες της τάξης του/της, τις εμπειρίες, τις γνώσεις, τις δυνατότητες ή/και τις αδυναμίες των μαθητών/-τριών του/της, αλλά και από τα ίδια τα μέλη της τάξης που στοχάζονται και διαμορφώνουν σταδιακά τα δικά τους κριτήρια αξιολόγησης.

Σε γενικές γραμμές πάντως, η διαπίστωση, μέσω της αξιολόγησης, ότι υπάρχουν κενά και ελλείψεις στους/στις μαθητές/-τριες πρέπει να μας οδηγεί στην αναζήτηση των αιτιών που τις προκάλεσαν, που μπορεί να είναι, μεταξύ άλλων, οι διαφορετικοί τρόποι σκέψης, οι παρανοήσεις, οι προσωπικές προσεγγίσεις. Έχοντας ως βάση όλες τις σχετικές διαπιστώσεις, είμαστε έτσι σε θέση να σχεδιάζουμε για κάθε περίπτωση την πλέον κατάλληλη διδακτική παρέμβαση.

Εκτός από την αξιολόγηση των μαθητών/-τριών, εξίσου σημαντικό ρόλο για την επιτυχή έκβαση της συνολικής εκπαιδευτικής διαδικασίας έχει η αυτοαξιολόγηση/ο αναστοχασμός του/της εκπαιδευτικού, ο οποίος πρέπει να αφορά εξίσου στις μεθόδους που ακολούθησε και στην επίτευξη των στόχων που είχε θέσει. Ως βασικό μέσο αυτοαξιολόγησης του/της εκπαιδευτικού πρέπει να λειτουργεί ο *αναστοχασμός* επί των αποτελεσμάτων των μαθητών/-τριών του/της κατά τις διάφορες φάσεις αξιολόγησης, καθώς και ο προβληματισμός του/της σχετικά με την ανταπόκριση των μαθητών/-τριών στα διάφορα κριτήρια αξιολόγησης που υιοθετεί. Στο πλαίσιο της αυτοαξιολόγησης, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συνεργάζονται μεταξύ τους και να ετεροαξιολογούν το υλικό που δημιουργούν, τις διδακτικές τους προσεγγίσεις, τις παρεμβάσεις που σχεδιάζουν για τη στοχευμένη αντιμετώπιση συγκεκριμένων ελλείψεων (π.χ. ελλιπής κατανόηση γραπτού λόγου). Η αυτοαξιολόγηση και η ετεροαξιολόγηση των εκπαιδευτικών μπορεί να λαμβάνει τη μορφή σύντομου ερωτηματολογίου ή να καταχωρίζεται σε ημερολόγιο παρατήρησης που τηρείται από τον/την ίδιο/-α.

Β' Μέρος

Β1. Συγκεντρωτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ							
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα					
		Α' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
ΘΠ 1 Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες	1.1 Ακρόαση & κατανόηση προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> Να εστιάζουν την προσοχή τους και να αντλούν πληροφορίες από καθημερινές συνομιλίες, παραμύθια, τραγούδια, πολυτροπικά στοιχεία. 	<ul style="list-style-type: none"> Να αντλούν πληροφορίες (θέμα, συμμετέχοντες, σειρά γεγονότων, χωροχρόνος) από ποικίλα κείμενα, αξιοποιώντας προγενέστερη γνώση και επικοινωνιακό πλαίσιο. 	<ul style="list-style-type: none"> Να επισημαίνουν τρόπους διατύπωσης ερωτήσεων και απαντήσεων, αιτημάτων διευκρινίσεων, παρεμβάσεων και συμμετοχής στη συζήτηση. Να κάνουν υποθέσεις για τις προθέσεις των συνομιλητών/-τριών. 	<ul style="list-style-type: none"> Να αξιοποιούν προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες για την κατανόηση του κειμένου και την κριτική του προσέγγιση. Να αξιολογούν τη διεξαγωγή συζήτησης που ακροώνται ως προς την επίτευξη του στόχου της. 	<ul style="list-style-type: none"> Να εφαρμόζουν στρατηγικές κατανόησης πριν, κατά και μετά την ακρόαση. Να διακρίνουν μεταξύ διαφορετικών τύπων κειμένων που ακροώνται επισημαίνοντας τις διαφορές τους. 	<ul style="list-style-type: none"> Να κατανοούν τις απόψεις των ομιλητών/-τριών αξιοποιώντας γνώσεις και εμπειρίες για το θέμα συζήτησης. Να συγκρίνουν ανακοινώσεις του ίδιου θέματος από διαφορετικές πηγές εντοπίζοντας τα γλωσσικά μέσα και τον επιδιωκόμενο στόχο.
	1.2 Παραγωγή προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> Να συμμετέχουν σε διάλογο ζητώντας και δίνοντας πληροφορίες. Να διατυπώνουν απλές περιγραφές και αφηγήσεις με ολοκληρωμένες προτάσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> Να συνδιαλέγονται εκφράζοντας προσωπικές απόψεις, εντυπώσεις και συναισθήματα. Να τηρούν τις συμβάσεις συμμετοχής σε καταστάσεις προφορικού λόγου. Να απαγγέλουν ποίημα και να αναλαμβάνουν θεατρικούς ρόλους. 	<ul style="list-style-type: none"> Να παράγουν κείμενα με πληρότητα πληροφοριών, σαφήνεια και οργάνωση, που να ανταποκρίνονται σε δεδομένο επικοινωνιακό πλαίσιο. Να αναδιηγούνται γεγονότα και ιστορίες. Να συμμετέχουν στην προφορική ανάλυση θεμάτων ως προετοιμασία για τον γραπτό λόγο. 	<ul style="list-style-type: none"> Να εκφράζουν συμφωνία ή αντίρρηση σε συζήτηση αιτιολογώντας τη θέση/άποψη. Να ακολουθούν τη δομή των κειμενικών τύπων που έχουν διδαχθεί κατά τη διάρκεια σύντομης προφορικής παρουσίασης στην τάξη. Να μεταβαίνουν από την προφορική συζήτηση στον γραπτό λόγο. 	<ul style="list-style-type: none"> Να αφηγούνται στην τάξη ιστορίες, βιώματα και εμπειρίες. Να πραγματοποιούν συνεντεύξεις αναλαμβάνοντας διαφορετικούς ρόλους. Να συμμετέχουν σε θεατρικούς διαλόγους. 	<ul style="list-style-type: none"> Να παρουσιάζουν κείμενα θεατρικού και δημοσιογραφικού λόγου συνοδευόμενα από παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά στοιχεία. Να σχεδιάζουν και να παρουσιάζουν ομιλίες μικρής έκτασης και ποικίλων θεμάτων σε σχολικό ακροατήριο. Να συμμετέχουν σε καλλιτεχνικά δρώμενα και ρητορικούς αγώνες.
	1.3 Ανάγνωση & κατανόηση γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> Να διαβάζουν σταδιακά οικείες λέξεις ολικά, φράσεις 	[Αναγνωστική επάρκεια] <ul style="list-style-type: none"> Να διαβάζουν μεγάλωφωνα και με επιτονισμό 	[Αναγνωστική ευχέρεια] <ul style="list-style-type: none"> Να προσλαμβάνουν το κεντρικό 	[Αναγνωστική ευχέρεια] <ul style="list-style-type: none"> Να εντοπίζουν ρητά και υπόρρητα 	[Αναγνωστική ευχέρεια και ταχύτητα] <ul style="list-style-type: none"> Να προσδιορίζουν 	[Αναγνωστική ευχέρεια και ταχύτητα] <ul style="list-style-type: none"> Να επιλέγουν τις κατάλληλες

ΘΠ 1 Προσλη- πτικές και παραγω- γικές δεξιότητες		και προτάσεις με συλλαβισμό, μικρά κείμενα, πεζά και ποιητικά, με σωστή προφορά, κατάλληλο ρυθμό και επιτονισμό.	αποδίδοντας τα σημεία στίξης και το νόημα του κειμένου. • Να αξιοποιούν προϋπάρχουσα γνώση, προβλέψεις, εστιασμένη ανάγνωση για τον εντοπισμό πληροφοριών ή της γενικής ιδέας.	νόημα και τα βασικά κειμενικά χαρακτηριστικά ανάλογα με τον τύπο του κειμένου, κατά την εσωτερική ή εξωτερική ανάγνωση. • Να διακρίνουν παραγράφους/ ενότητες του κειμένου σε συσχετισμό με την εναλλαγή νοήματος.	νοήματα, τα οποία να τεκμηριώνουν με στοιχεία από το κείμενο. • Να διακρίνουν παραγράφους, να ξεχωρίζουν τις σημαντικές από τις μη σημαντικές πληροφορίες και να συντάσσουν πλαγιότιτλους. • Να εντοπίζουν μηχανισμούς συνοχής της παραγράφου.	τη βασική ιδέα/ιδέες και τα επιμέρους γλωσσικά στοιχεία κειμένων, στο πλαίσιο της κριτικής προσέγγισης. • Να προσδιορίζουν τη λειτουργία, τις συμβάσεις και τα γλωσσικά χαρακτηριστικά υβριδικών κειμένων σε ψηφιακά περιβάλλοντα.	πληροφορίες από ποικίλα είδη κειμένων για την ερμηνεία και την απόδοση του νοήματος από διαφορετική οπτική. • Να προσεγγίζουν, γλωσσικά και νοηματικά, κείμενα παλαιότερης γλωσσικής περιόδου ή γεωγραφικής ή κοινωνικής ποικιλότητας.
	1.4 Παραγωγή γραπτού λόγου	• Να αντιγράφουν με ακρίβεια λέξεις, φράσεις και προτάσεις. • Να συντάσσουν δικούς τους τίτλους και μικρά κείμενα (ευχές, προσκλήσεις, περιγραφές).	• Να συντάσσουν, ατομικά ή ομαδικά, μικρά κείμενα κατάλληλα για την επικοινωνιακή περίσταση, τηρώντας βασικές συμβάσεις του γραπτού λόγου.	• Να γράφουν μια παράγραφο, ατομικά ή ομαδικά, αναπτύσσοντας ελεύθερα τη θεματική πρόταση που έχουν προσδιορίσει στην τάξη. • Να συντάσσουν ένα ολοκληρωμένο κείμενο με βασική δομή, χωρίζοντάς το σε παραγράφους.	• Να οργανώνουν τις σκέψεις τους ακολουθώντας τη δομή του κειμενικού τύπου και αποκωδικοποιώντας την εκάστοτε περίσταση επικοινωνίας. • Να παράγουν δημιουργικό γραπτό λόγο ενεργοποιώντας τη φαντασία τους.	• Να εφαρμόζουν στρατηγικές σχεδιασμού και οργάνωσης των ιδεών πριν από τη συγγραφή. • Να πυκνώνουν το περιεχόμενο ενός κειμένου αξιολογώντας τις πληροφορίες. • Να γράφουν σε ελεύθερο κείμενο βιωματικές εμπειρίες εντάσσοντας, πολιτισμικά στοιχεία.	• Να αναπτύσσουν παραγράφους ακολουθώντας τη δομή και να τις εμπλουτίζουν χρησιμοποιώντας παραδείγματα, σύγκριση-αντίθεση ή αιτιολόγηση. • Να βελτιώνουν αναστοχαζόμενοι σημεία των κειμένων τους μέσω αλληλεπίδρασης και ανατροφοδότησης.
ΘΠ 2: Κειμενικοί τύποι - Πολυτρο- πικότητα	2.1 Περιγραφικά 2.2 Αφηγημα- τικά 2.3 Εξηγητικά (επιστημο- νικά) 2.4 Οδηγίων 2.5 Επιχειρη- ματολογικά 2.6 Πολυτροπι-	• Να συντάσσουν απλές προτάσεις ως περιγραφή αντικειμένου, ζώου ή προσώπου. • Να γνωρίζουν τα δομικά μέρη των αφηγήσεων (αρχή - μέση - τέλος). • Να συνδέουν ένα κείμενο με μια εικόνα στο πλαίσιο ενός γεγονότος/	• Να συντάσσουν απλές περιγραφές για οικεία αντικείμενα, πρόσωπα, χώρους με αναφορά σε συναισθήματα/ σκέψεις/ εντυπώσεις. • Να δημιουργούν, ατομικά και ομαδικά, αφηγηματικά κείμενα υιοθετώντας τα δομικά στοιχεία. • Να εικονογραφούν τα αφηγηματικά και	• Να εντοπίζουν τα γλωσσικά μέσα μιας περιγραφής, όπως ρήματα αισθήσεων, συνδετικά, επίθετα, επιρρήματα. • Να εστιάζουν στα γλωσσικά μέσα μιας αφήγησης, όπως ρήματα δράσης, παροντικοί και παρελθοντικοί χρόνοι. • Να εντοπίζουν τα βασικά δομικά	• Να συσχετίζουν πολυτροπικά στοιχεία και λεκτικές πληροφορίες σε περιγραφικά κείμενα. • Να δημιουργούν αφηγηματικές ιστορίες με δομή ενεργοποιώντας τη φαντασία τους. • Να εφαρμόζουν τα δομικά χαρακτηριστικά σε σύνταξη	• Να παράγουν αφηγηματικές ιστορίες με περιεχόμενο μυθολογικό ή ιστορικό εντάσσοντας και περιγραφικά στοιχεία. • Να παράγουν σύντομα ή αναλυτικά εξηγητικά κείμενα που σχετίζονται με τα γνωστικά αντικείμενα της	• Να παράγουν σε ομαδική γραφή (π.χ. πρότζεκτ) περιγραφικά κείμενα για μη οικεία πρόσωπα και χώρους (π.χ. ιστορικά μνημεία). • Να αλλάζουν την εστίαση ή τη θέση ενός συμβάντος ή βιώματος κατά την αναδιήγηση ενός αφηγηματικού κειμένου. • Να εντοπίζουν

ΘΠ 2: Κειμενικοί τύποι - Πολυτρο- πικότητα	κότητα	κατάστασης.	περιγραφικά κείμενα που συντάσσουν.	χαρακτηριστικά ενός κειμένου οδηγιών. • Να αναγνωρίζουν τη λειτουργία των πολυτροπικών στοιχείων.	οδηγιών. • Να αναγνωρίζουν τη μορφή (δομή, γλώσσα) και τη λειτουργία των εξηγητικών κειμένων.	τάξης τους. • Να αξιοποιούν στοχευμένα τη γραμματική της επιχειρηματολο- γίας. • Να αναπτύσσουν δεξιότητες οπτικού γραμματισμού διαβάζοντας κριτικά εικόνες.	στα εξηγητικά κείμενα τη διαδοχή γεγονότων, τα στάδια φαινομένων και την αλληλουχία ενοιών. • Να εντοπίζουν σε κείμενα επιχειρηματολο- γίας διαφορετικά μέσα πειθούς. • Να μετατρέπουν ένα μονοτροπικό αφηγηματικό κείμενο σε πολυτροπικό επιλέγοντας ποικίλους σημειωτικούς πόρους.
ΘΠ 3: Γραμμα- τική περι- γραφή	3.1 Φωνολογία/ Φωνητική	<ul style="list-style-type: none"> • Να προφέρουν ορθά όλους τους φθόγγους και τις ακολουθίες φθόγγων της ν.ε. • Να επιλύουν ασκήσεις φωνολογικής επίγνωσης. • Να αποκωδικοποιούν τον γραπτό κώδικα χρησιμοποιώντας τις φωνογραφημένες αντιστοιχίες και σχηματίζοντας συλλαβές. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τις αναντιστοιχίες, π.χ. [s] <σσ>, [e] <αι>. • Να εντοπίζουν συμφωνικά συμπλέγματα 2-3 συμφώνων και να αποδίδουν την προφορά και τη γραφή τους. • Να αποδίδουν τον τονισμό πολυσύλλαβων λέξεων. • Να συνειδητοποιούν τη λειτουργία των σημείων στίξης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν επιτονισμό, ένταση και ρυθμό ανάλογο με την επικοινωνιακή περίπτωση. • Να αναγνωρίζουν συλλαβές και ρίμες. • Να επιτυγχάνουν ρέουσα ανάγνωση με σταθερό ρυθμό και κατάλληλο επιτονισμό. • Να εντοπίζουν τα φαινόμενα συνεκφοράς σε επίπεδο φράσης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ακολουθούν κανόνες ορθοφωνίας στην ομιλία και τη μεγαλόφωνη ανάγνωση. • Να εφαρμόζουν τη μετακίνηση του τόνου σε ένα κλιτικό παράδειγμα και στη φράση (κανόνες τονισμού). 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα φωνήματα της ν.ε. • Να διαχωρίζουν τις λέξεις με συνίτηση του <ι> από τις λέξεις χωρίς συνίτηση (σχέση προφοράς και γραφής). • Να γνωρίζουν τους φωνητικούς/ορθογραφικούς κανόνες που εφαρμόζονται στα όρια των μορφημάτων κατά την παραγωγή. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να «διαβάζουν» τον πίνακα ταξινόμησης των φθόγγων σε βασικό επίπεδο και να τον αξιοποιούν για τις ανάγκες της προφοράς. • Να διακρίνουν διαφορετικές προφορές σε διαλεκτικά κείμενα προφορικά ή γραπτά. • Να επεξεργάζονται τα ελάχιστα ζεύγη αντίθεσης (π.χ. νόμα-χώμα) με στόχο την επίγνωση της διαφοροποιητικής λειτουργίας.
	3.2 Κλιτική μορφολογία & ορθογραφία	Ρήματα <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν γραπτώς την α' συζυγία στις δύο φωνές, στο παρόν και το μέλλον στο εξακολουθητικό ποίον ενεργείας. 	Ρήματα <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις τρεις (3) χρονικές βαθμίδες (παρόν, παρελθόν, μέλλον). • Να χωρίζουν τον ρηματικό τύπο σε θέμα και κατάληξη. • Να σχηματίζουν 	Ρήματα <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν ότι, όταν αλλάζει το θέμα, αλλάζει το ποίον ενεργείας, π.χ. έτρεχ-α, έτρεξ-α. • Να σχηματίζουν ρηματικούς τύπους στο 	Ρήματα <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη λειτουργία των εγκλίσεων (έννοια της τροπικότητας). • Να σχηματίζουν και να χρησιμοποιούν το σύνολο του κλιτικού 	Ρήματα <ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τις ιδιαιτερότητες στην κλίση λόγιας προέλευσης ρημάτων σε -ούμαι, -ώμαι και σύνθετων των άγω, βάλλω, στέλλω. 	Ρήματα <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν το σύνολο των ρηματικών καταλήξεων για τα νεοελληνικά και λόγια ρήματα στις δύο φωνές. • Να διακρίνουν μεταξύ των

ΘΠ 3: Γραμματική περιγραφή		Ουσιαστικά <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν δικατάληκτα αρσενικά, θηλυκά και ουδέτερα. Αντωνυμίες <ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν την προσωπική αντωνυμία (στην ονομαστική). 	<p>γραφτώς την α' και β' συζυγία.</p> Ουσιαστικά <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν δικατάληκτα ανισοσύλλαβα και των τριών γενών. Επίθετα <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα επίθετα διακρίνοντάς τα από τα ουσιαστικά. Αντωνυμίες <ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν τις προσωπικές και ερωτηματικές αντωνυμίες. 	<p>συντελεσμένο ποιόν ενεργείας.</p> Ουσιαστικά <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν τρικατάληκτα ουσιαστικά. • Να διακρίνουν το θέμα από την κατάληξη. Επίθετα <ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν μεγεθυντικά και υποκοριστικά, αριθμητικά: απόλυτα και τακτικά. Αντωνυμίες <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις κτητικές, αυτοπαθείς, οριστικές, δεικτικές αντωνυμίες. 	<p>παραδείγματος.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν περιόδους λόγου αξιοποιώντας την ακολουθία των χρόνων και συνδυάζοντας διαφορετικό ποιόν ενεργείας. • Να σχηματίζουν την κλιτή και την άκλιτη μετοχή. Ουσιαστικά <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν τα δικατάληκτα ισοσύλλαβα ουδέτερα. Επίθετα <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν κλιτούς τύπους, όπως βαθύς, σταχτής. • Να σχηματίζουν τα ομαλά και μη ομαλά παραθετικά. Αντωνυμίες <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις αναφορικές αντωνυμίες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν συχνόχρηστα ελλειπτικά ρήματα. Ουσιαστικά <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τον σχηματισμό των θηλυκών ουσιαστικών σε -ως, -ω και ουδετέρων σε -ρ (πυρ) και σε -ς (φως). Επίθετα <ul style="list-style-type: none"> • Να κλίνουν λόγια προέλευσης επίθετα. • Να σχηματίζουν τα παραθετικά των επιρρημάτων. 	<p>γραμματικών κατηγοριών και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία τους στον λόγο -βαίνω, -λαμβάνω -τα αποθετικά (διάκριση διάθεσης - φωνής).</p> Ουσιαστικά <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν την ορθογραφία των επιθημάτων των θηλυκών ουσιαστικών σε -ια, -εια, -οια, -ιά ανάλογα με τη θέση του τόνου. Επίθετα <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα λόγια και μη ομαλά επίθετα.
3.3 Σύνταξη		<ul style="list-style-type: none"> • Να μεταβαίνουν από τον προφορικό στον γραπτό λόγο σχηματίζοντας φράσεις και απλές προτάσεις. • Να συντάσσουν προτάσεις με τους βασικούς όρους (P, Y-P, Y-P-A). • Να σχηματίζουν ερωτηματικές προτάσεις μερικής άγνοιας (ποιος, πώς, πού, πότε). 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συντάσσουν απλές προτάσεις πλήρους νοήματος, προφορικά και γραπτά, θέτοντας ως πυρήνα το ρήμα και το όνομα. • Να συντάσσουν καταφατικές, ερωτηματικές και αρνητικές προτάσεις. • Να παρατηρούν τον συντακτικό ρόλο των πτώσεων. • Να χρησιμοποιούν τα σημεία στίξης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συντάσσουν προτάσεις ποικίλων δομών. • Να συνειδητοποιούν τις θέσεις των όρων στην πρόταση σύμφωνα με την εστίαση του νοήματος. • Να διακρίνουν ρήματα με ή χωρίς αντικείμενο (μεταβατικά, αμετάβατα). • Να γνωρίζουν διαισθητικά ότι κάποια ρήματα δέχονται συμπλήρωμα άλλη πρόταση 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τους κύριους όρους της πρότασης ως δομικά συστατικά (Y/P/A/K). • Να αντιλαμβάνονται ότι το κατηγορούμενο αποδίδει μια ιδιότητα στο υποκείμενο. • Να συνειδητοποιούν τον λειτουργικό ρόλο των αιτιολογικών, χρονικών και αποτελεσματικών δευτερευουσών 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν διαφορετικούς τρόπους σύνδεσης των προτάσεων. • Να μετασχηματίζουν από την ενεργητική στην παθητική σύνταξη και αντίστροφα. • Να μετασχηματίζουν τον ευθύ λόγο σε πλάγιο επιφέροντας τις απαραίτητες αλλαγές. • Να χρησιμοποιούν διαφορετικούς τρόπους 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τη μεταγλώσσα της σύνταξης (π.χ. υποκείμενο, κατηγορούμενο, προσδιορισμός). • Να χρησιμοποιούν με αποτελεσματικό τρόπο απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις. • Να διακρίνουν μεταξύ ονοματικών και επιρρηματικών δευτερευουσών προτάσεων. • Να αναγνωρίζουν τη

ΘΠ 3: Γραμμα- τική περι- γραφή				(ειδικές, βουλητικές και ενδοιαστικές προτάσεις).	προτάσεων. • Να συνειδητοποι- ούν τη λειτουργία των προσδιορισμών στην πρόταση.	σύνδεσης των προτάσεων και να εκφράζουν εναντίωση, πλάγια ερώτηση, υπόθεση.	σημασιολογική και πραγματολογική διαφορά μεταξύ ρηματικής και ονοματικής σύνταξης.
	3.4 Πραγματολο- γία	• Να εφαρμόζουν κοινωνικές συμβάσεις στην εκάστοτε περίσταση επικοινωνίας (π.χ. χαιρετισμός). • Να συνθέτουν μικρά κείμενα που εκφράζουν ευχές, προσκλήσεις κ.ά.	• Να χρησιμοποιούν τον πληθυντικό ευγενείας, καθώς και σχετικές φράσεις. • Να χρησιμοποιούν τις βεβαιωτικές γλωσσικές πράξεις (δήλωση).	• Να χρησιμοποιούν λεκτικές πράξεις για την έκφραση φιλικής διάθεσης, ευχαριστίας, απολογίας, συγγνώμης.	• Να συνειδητοποι- ούν την αρχή της ποιότητας και της ποσότητας στην επικοινωνία τους. • Να εντοπίζουν το χιούμορ και τον γλωσσικό του κώδικα σε γραφτά κείμενα.	• Να χρησιμοποιούν τις λεκτικές πράξεις ως αποτελεσμα- τικά μέσα πειθούς. • Να αναγνωρίζουν τη λειτουργία του χιούμορ εστιάζοντας στις γλωσσικές επιλογές του πομπού.	• Να κατανοούν την έννοια της τροπικότητας και να την αξιοποιούν για την απόδοση λεκτικών πράξεων (δήλωση ευχής, υπόσχεσης, απαγόρευσης κ.ά.).
ΘΠ 4 Λεξιλόγιο	4.1 Βασικό λεξιλόγιο, συνάψεις λέξεων, χρήση λεξικού	• Να εντοπίζουν το θεματικό λεξιλόγιο των κειμένων της διδασκτικής ενότητας. • Να σηματίζουν συνάψεις λέξεων συνδυάζοντας επίθετα με ονόματα. • Να έρθουν σε επαφή με το παιδικό λεξικό.	• Να (ανα)γνωρίζουν τη σημασία των λέξεων του βασικού λεξιλογίου κάθε ενότητας. • Να δημιουργούν συνήθειες συνάψεις οικείων λέξεων. • Να γνωρίζουν τον τρόπο αναζήτησης λέξεων σε έντυπα ή ηλεκτρονικά σχολικά λεξικά.	• Να δημιουργούν ποικιλία λεξικών συνάψεων στον γραφτό λόγο με το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας. • Να εστιάζουν στο λήμμα ενός λεξικού και να εντοπίζουν τα δομικά του στοιχεία (γραμματική κατηγορία, ερμηνεία σε αρίθμηση κ.ά.).	• Να εφαρμόζουν στρατηγικές για να κατακτήσουν το θεματικό λεξιλόγιο της κάθε ενότητας (π.χ. ανάλυση συνθέτων). • Να συγκρίνουν τα δομικά στοιχεία του λήμματος σε διαφορετικά είδη λεξικών (γραμματική κατηγορία, ορισμός, σημασία/-ες κ.ά.).	• Να εντοπίζουν λέξεις που αποκτούν ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο του ειδικού λεξιλογίου. • Να συγκρίνουν το περιεχόμενο λημμάτων από διαφορετικά είδη έντυπων και ηλεκτρονικών λεξικών.	• Να διευρύνουν το λεξιλόγιό τους με λιγότερο συχνές λέξεις ακολουθώντας ατομικές στρατηγικές μάθησης. • Να αξιοποιούν τα λεξικά: α) για την επαλήθευση των υποθέσεων τους για τις άγνωστες λέξεις β) για τη βελτίωση της παραγωγής γραφτού και προφορικού λόγου.
	4.2 Σημασιολο- γικές σχέσεις	• Να δημιουργούν σημασιολογικά πεδία, αναγνωρίζο- ντας, διαισθητικά, τη σχέση υπερωνυμίας – υπωνυμίας.	• Να προσδιορίζουν τις σχέσεις των λέξεων με βάση τη σημασία τους: συνώνυμα και αντώνυμα.	• Να προσδιορίζουν τις σχέσεις των λέξεων με βάση τη σημασία τους: – συνωνυμία- αντωνυμία, – υπερωνυμία- υπωνυμία. • Να εντοπίζουν τη μεταφορική χρήση των λέξεων, να δημιουργούν σχήματα λόγου.	• Να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά σχέσεις: – ομωνυμίας- παρωνυμίας, – αντωνυμίας- συνωνυμίας, – μεταφοράς- κυριολεξίας.	• Να διασυνδέουν τις λεξικές επιλογές τους με διαφορετικά επίπεδα ύφους, περιστάσεις επικοινωνίας και κειμενικούς τύπους. • Να εντοπίζουν φαινόμενα ομοηχίας και πολυσημίας.	• Να δηλώνουν αντίθετες έννοιες με τα κατάλληλα αντώνυμα σε σχέση με το περιβάλλον και το ύφος του κειμένου. • Να αξιοποιούν τα σχήματα λόγου (π.χ. ομοηχία, επανάληψη, παρομοίωση) στη δημιουργική γραφή.
	4.3	• Να	• Να εντοπίζουν	• Να εντοπίζουν	• Να εντοπίζουν	• Να	• Να

ΘΠ 4 Λεξιλόγιο	Παραγωγικοί μηχανισμοί (παραγωγή-σύνθεση)	συγκρίνουν την παράγωγη λέξη με την αρχική (π.χ. σπίτι-σπιτάκι) και να εφαρμόζουν αναλογικούς σχηματισμούς.	τις σύνθετες λέξεις και να τις αναλύουν στα συνθετικά τους. • Να σχηματίζουν σύνθετες λέξεις με βάση το θεματικό λεξιλόγιο.	συχνόχρηστα παραγωγικά μορφήματα (π.χ. αντι-, περι-, δια-προσ-). • Να σχηματίζουν σύνθετες λέξεις με βάση το θεματικό λεξιλόγιο σε διάφορους συνδυασμούς.	τα παραγωγικά μορφήματα διακρίνοντας το θέμα από το επίθημα μέσω κατάτμησης. • Να εντοπίζουν το συνδετικό φωνήεν στις σύνθετες λέξεις και να επισημαίνουν τις εξαιρέσεις.	διακρίνουν τη λειτουργία και τη σημασία λόγιας προέλευσης λεξικών προθημάτων και επιθημάτων. • Να συνειδητοποιούν ότι με την παραγωγή και τη σύνθεση δημιουργείται εύρος λεξιλογίου.	χρησιμοποιούν τα επιθήματα για τον μετασχηματισμό των γραμματικών κατηγοριών. • Να αναγνωρίζουν διάφορες κατηγορίες συνθέτων και τον τρόπο σχηματισμού τους (π.χ. πολυσύνθετα, πολυλεκτικά σύνθετα).
	4.4 Προέλευση, ετυμολογία, διεθνισμοί, λεξική ορθογραφία	• Να παρατηρούν και να ομαδοποιούν λέξεις με όμοια λεξική ορθογραφία (ομόρριζα) για την κατάκτηση της ορθογραφίας.	• Να διακρίνουν στη διδακτική ενότητα ετυμολογικά συγγενείς λέξεις (με βάση το κοινό τους θέμα) και να αποδίδουν την ορθογραφία τους.	• Να δημιουργούν οικογένειες λέξεων με βάση το ίδιο θέμα και εστιάζοντας στη σημασία. • Να διακρίνουν στο λεξιλόγιο της διδακτικής ενότητας ετυμολογικά συγγενείς λέξεις.	• Να κατανοούν ότι η ορθή γραφή των λέξεων συνδέεται συχνά με το ιστορικό τους παρελθόν. • Να εντοπίζουν ξένες λέξεις σε δεδομένη θεματική ενότητα σε προφορικό και γραπτό λόγο.	• Να αναγνωρίζουν ότι κάποιες λέξεις δημιουργούνται από ρίζες αρχαίων ελληνικών ή λατινικών λέξεων και είναι κοινές για πολλές γλώσσες.	• Να κατανοούν τη σημασία των νεολογισμών και των δανείων στην κάλυψη σύγχρονων επικοινωνιακών αναγκών. • Να αναλύουν μορφολογικά τις λόγιες λέξεις και να αναζητούν τη βάση τους.
ΘΠ 5: Ανάγνωση βιβλίων / εκτεταμένων κειμένων	5.1 Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών (υλικότητα)	• Να αντιλαμβάνονται διαισθητικά τους διαφορετικούς τύπους βιβλίων με βάση τη μορφή και την ύλη τους. • Να παρατηρούν την εικονογράφηση αντλώντας στοιχεία για τη διατύπωση υποθέσεων.	• Να γνωρίζουν τα βασικά στοιχεία ενός βιβλίου και τον ρόλο τους (π.χ. τίτλος, εικονογράφος, αφιέρωση). • Να επιλέγουν μεταξύ τύπων βιβλίων με βάση τη μορφή, το περιεχόμενο και την ύλη τους (π.χ. γνώσεων, εικονογραφημένα, παραμύθια).	• Να μελετούν όσα περιέχονται στο οπισθόφυλλο και να κάνουν υποθέσεις για το περιεχόμενο. • Να εντοπίζουν βιβλία γνώσεων-πληροφορικά και να τα διακρίνουν από άλλες κατηγορίες.	• Να αναγνωρίζουν τα διαφορετικά είδη βιβλίων με βάση τα μορφικά χαρακτηριστικά τους. • Να δημιουργούν δικά τους εξώφυλλα. • Να υλοποιούν δραστηριότητες δημιουργικής ανάγνωσης και γραφής.	• Να εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα σε βιβλία με το ίδιο θέμα με βάση το εξώφυλλο και τα στοιχεία της έκδοσής τους. • Να αναζητούν διαφορετικών ειδών λογοτεχνικά βιβλία με βάση μία θεματική που εμπίπτει στα ενδιαφέροντά τους.	• Να γνωρίσουν τη διαδικασία έκδοσης ενός βιβλίου, έντυπης ή ψηφιακής μορφής. • Να ομαδοποιούν βιβλία, έντυπης ή ψηφιακής μορφής, για μαθητικό κοινό ανάλογα με το θέμα.
	5.2 Δομή, περιεχόμενο, γλώσσα και αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου,	• Να ακρώνται προσεκτικά την ανάγνωση από τον/την εκπαιδευτικό ή άλλη πηγή. • Να	• Να παράγουν απλούς ποιητικούς στίχους, ομοιοκατάληκτους. • Να δημιουργούν μια	• Να διαβάζουν ένα ολόκληρο βιβλίο γνώσεων (λογοτεχνικής μορφής). • Να διακρίνουν το φανταστικό από το	• Να απολαμβάνουν την ανάγνωση, να συνειδητοποιούν τη συναισθηματική και αισθητική	• Να ανασπύσσουν δεξιότητες αναπλαισίωσης τμημάτων του λογοτεχνικού κειμένου. • Να	• Να αναγινώσκουν εκφραστικά, να ακρώνται, να αναλύουν προφορικά ή γραπτά, νοήματα που βρίσκονται

ΘΠ 5: Ανάγνωση βιβλίων / εκτεταμέ- νων κειμένων	πεζού και ποιητικού	εκφράζονται για τα συναισθήματα που τους προκαλεί η επαφή με τα βιβλία. • Να συνδέουν τη λογοτεχνική ανάγνωση με άλλες μορφές τέχνης (εικαστικά, μουσική, θέατρο).	απλή ιστορία, ατομικά ή ομαδικά, και να την εικονογραφούν. • Να απολαμβάνουν αισθητικά τη λογοτεχνική ανάγνωση. • Να διαβάζουν αυτόνομα το λογοτεχνικό κείμενο στο σπίτι.	πραγματικό. • Να μελετούν ποιητικά κείμενα και να μιλούν για τα νοήματά τους και τα συναισθήματα που τους προκαλούν.	αξία του κειμένου. • Να αναγνωρίζουν στοιχεία του ποιητικού λόγου, όπως: ρυθμός, ομοιοκαταληξία, στροφή, στίχος. • Να γράφουν δικούς τους στίχους ελεύθερα ή σε πρότυπο.	αναγνωρίζουν το χιουμοριστικό στοιχείο σε ένα αφηγηματικό λογοτεχνικό κείμενο και τους τρόπους με τους οποίους δημιουργείται. • Να γνωρίζουν δημοτικά τραγούδια του τόπου μας από διάφορες εποχές και περιοχές της και να τα εντάξουν στο χωροχρονικό πλαίσιο.	σε λογοτεχνικά κείμενα. • Να απολαμβάνουν την ανάγνωση ενός σημαντικού λογοτεχνικού έργου (πεζού ή ποιητικού) και να εκφράζουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους. • Να αναπτύσσουν κριτική σκέψη συγκρίνοντας και εμβαθύνοντας στα κείμενα. • Να ανακαλύπτουν τη διακειμενική σύνδεση των λογοτεχνικών βιβλίων με άλλα βιβλία και με άλλες μορφές τέχνης.
--	------------------------	--	--	--	---	--	---

B2. Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ – Α΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	
1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες	1.1 Ακρόαση & κατανόηση προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> Να αναπτύσσουν στρατηγικές κατανόησης, όπως η αξιοποίηση του επικοινωνιακού πλαισίου, η μελέτη του ρόλου των πολυτροπικών στοιχείων (μουσική, εικόνα), η προγενέστερη γνώση κ.ά., κατά την ακρόαση παραμυθιού ή την παρακολούθηση βίντεο. 	<ul style="list-style-type: none"> Ακρόαση παραμυθιών από επίσημες βάσεις ψηφιακών εγγραφών. Πρόβλεψη από τους/τις μαθητές/-τριες για το περιεχόμενο της ιστορίας με βάση τον τίτλο, τη μουσική και άλλα μη γλωσσικά στοιχεία.
		<ul style="list-style-type: none"> Να κατανοούν το περιεχόμενο συζήτησης οικείου θέματος ή καθημερινών συνομιλιών σε ποικίλα περιβάλλοντα επικοινωνίας (π.χ. οικογένεια, γειτονιά, σχολείο). 	<ul style="list-style-type: none"> Επιλογή ενός θέματος συζήτησης, π.χ. «Ποιο ομαδικό παιχνίδι θα παίξουμε στο προαύλιο;». Σχηματισμός δύο ομάδων μαθητών/-τριών, όπου η μία συζητά και η άλλη παρακολουθεί τη συζήτηση και έχει τη δυνατότητα να θέσει ερωτήσεις (π.χ. για τον σκοπό του παιχνιδιού, τους ρόλους, τα μέσα, τη διάρκεια). Στη συνέχεια οι ρόλοι αλλάζουν.
		<ul style="list-style-type: none"> Να εντοπίζουν συγκεκριμένες πληροφορίες κατά την ακρόαση σύντομων κειμένων της καθημερινότητας. 	<ul style="list-style-type: none"> Ακρόαση διαλόγων ή μικρών αφηγήσεων. Απάντηση σε στοχευμένες ερωτήσεις περιεχομένου: Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές; Τι κάνουν; Ποιο πρόβλημα αντιμετωπίζουν; Ποιος τους βοηθά; Τι συμβαίνει στο τέλος;
	1.2 Παραγωγή προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> Να συμμετέχουν σε διάλογο ζητώντας και δίνοντας πληροφορίες. Να υιοθετούν αρχές και καλές πρακτικές του προφορικού λόγου: Παίρνοντας 	<ul style="list-style-type: none"> Παίχνιδι ρόλων σε δυάδες/τριάδες με εικονικούς διαλόγους σε περιστάσεις επικοινωνίας στο πλαίσιο της διδακτικής ενότητας (π.χ. Γνωριμία με έναν/μία συνομήλικό/-ή μου στο πάρκο).

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες		τον λόγο με τη σειρά, απαντούν εύστοχα στα ερωτήματα, προετοιμάζουν τις απαντήσεις τους ατομικά ή σε συνεργασία, όταν χρειάζεται.	<ul style="list-style-type: none"> Προφορική επεξεργασία από τους/τις μαθητές/-τριες και καταγραφή από τον/την εκπαιδευτικό των κανόνων συνομιλίας και ανάρτησή τους σε εμφανές σημείο στην τάξη.
		<ul style="list-style-type: none"> Να συνθέτουν μια ιστορία ακολουθώντας σειρά εικόνων. Να παρουσιάζουν μια εικόνα ή φωτογραφία που να σχετίζεται με προσωπικά τους βιώματα. 	<ul style="list-style-type: none"> Παραγωγή προφορικού λόγου με βάση δοσμένες εικόνες σε θέμα που συνδέεται με τη διδακτική ενότητα. Παρουσίαση από τους/τις μαθητές/-τριες της οικογένειάς τους, με αφορμή μια φωτογραφία που έφεραν από το σπίτι τους. Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα τους άξονες: <i>ποιοι; πού; πότε; τι σκέφτομαι ή τι αισθάνομαι;</i>
	1.3 Ανάγνωση & κατανόηση γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> Να αποκωδικοποιούν τον γραπτό κώδικα της ελληνικής γλώσσας αναπτύσσοντας σταδιακά τις στρατηγικές διαφορετικών σταδίων κατάκτησης της ανάγνωσης (ολική ανάγνωση οικείων λέξεων, αλφαβητική, συλλαβική, μορφημική, φραστική ανάγνωση). Να αποκωδικοποιούν και να κατανοούν το περιεχόμενο: <ul style="list-style-type: none"> προτάσεων παραγράφων διαλόγων μικρών ιστοριών. Να διαβάζουν μόνοι/-ες τους μικρό κείμενο (έντυπο ή ψηφιακό), κατάλληλο για την ηλικία τους, και να κατανοούν το περιεχόμενο ενεργοποιώντας προγενέστερη 	<ul style="list-style-type: none"> Σταδιακή ανακάλυψη του γραπτού κώδικα της ελληνικής με τη συχνή επαφή των παιδιών με λέξεις απλής συλλαβικής δομής (π.χ. καπέλο, γάλα), με λέξεις που έχουν όμοια μορφήματα (π.χ. παιδί, παιδάκι, παιδικό) και με λέξεις που μαθαίνονται ολικά (π.χ. είναι, έχω, και, πίσω, Δευτέρα...). Σταδιακή εξάσκηση στη φραστική ανάγνωση με βάση την ολική μέθοδο (π.χ. Το πρωί // η μαμά πηγαίνει στη δουλειά). Εξάσκηση στην ανάγνωση μέσω μεγαλόφωνης ανάγνωσης στην τάξη. Έλεγχος της κατανόησης μέσω συμπλήρωσης ημιτελών προτάσεων ή παραγράφων με λέξεις ή φράσεις που τους δίνονται από τη διδακτική ενότητα. Παρατήρηση της εικόνας και του τίτλου από τους/τις μαθητές/-τριες και ανάκληση σχετικών προσωπικών βιωμάτων ή πιθανής γνώσης του θέματος με την τεχνική της ιδεοθύελλας. Ανάγνωση του κειμένου και έλεγχος της κατανόησης.

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες		εμπειρία/γνώση από διάφορα ερεθίσματα.	
	1.4 Παραγωγή γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιγράφουν με ακρίβεια λέξεις, φράσεις και προτάσεις τηρώντας τις σωστές αποστάσεις ανάμεσα στα γράμματα και τις λέξεις. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εξάσκηση στη γραφή και την ορθογραφία μέσω αντιγραφής σύντομων αποσπασμάτων από το σχολικό βιβλίο.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν λειτουργικά χρηστικά κείμενα (π.χ. τίτλους, λεζάντες, λίστες). 	<ul style="list-style-type: none"> • Με αφορμή την ανάγνωση στην τάξη ενός λογοτεχνικού βιβλίου, οι μαθητές/-τριες σε μικρές ομάδες επιλέγουν από το διαδίκτυο ή από περιοδικά σχετικές εικόνες και συντάσσουν τίτλους. Συνθέτουν ένα πόστερ για να προβάλουν το βιβλίο αυτό.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συντάσσουν μικρά κείμενα, λίγων απλών προτάσεων, σε δεδομένη περίπτωση επικοινωνίας (π.χ. κάρτα, μήνυμα, πρόσκληση). 	<ul style="list-style-type: none"> • Με αφορμή μια εκπαιδευτική εκδρομή που πραγματοποιήθηκε, οι μαθητές/-τριες ζωγραφίζουν μια εικόνα και τη συνοδεύουν με ένα σύντομο κείμενο (ελεύθερο). Το απευθύνουν στην οικογένειά τους ή σε έναν/μία φίλο/-η τους. Αν υπάρχουν συμβάσεις επικοινωνιακού πλαισίου, δίνονται έτοιμες στους/στις μαθητές/-τριες.
2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα	2.1 Περιγραφικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν διαισθητικά τα βασικά στοιχεία του αντικειμένου που πρόκειται να περιγράψουν και να εκφράζουν εντυπώσεις και συναισθήματα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Προφορική περιγραφή από τους/τις μαθητές/-τριες προσώπου, ζώου ή αντικειμένου από το περιβάλλον τους (π.χ. ο αδερφός μου, η κασετίνα μου) και απόδοση των βασικών του ιδιοτήτων. Η περιγραφή συμπληρώνεται με ένα συναισθήμα ή μια εντύπωση.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συντάσσουν απλές προτάσεις, ολιγάριθμες, με τις οποίες να αποδίδουν τα βασικά σημεία του περιγραφόμενου αντικειμένου, ζώου ή προσώπου, με τη χρήση βοηθητικών ρημάτων και επιθέτων βασικού λεξιλογίου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ομαδική περιγραφή στην τάξη ενός μικρού ζώου που γνωρίζουν οι μαθητές/-τριες ή έχουν δει σε ένα παραμύθι.
	2.2	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Παρουσίαση από τον/την

2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα	Αφηγηματικά κείμενα	τα δομικά μέρη των αφηγηματικών κειμένων (αρχή-μέση-τέλος).	εκπαιδευτικό εικόνων σε τυχαία σειρά με βάση μια αφήγηση. Τοποθέτησή τους σε σειρά από τους/τις μαθητές/-τριες, με σκοπό την απόδοση της χρονικής αλληλουχίας των γεγονότων, σύμφωνα με το αρχικό κείμενο.
		• Να εντοπίζουν βασικά στοιχεία των αφηγηματικών κειμένων (ήρωες, χώρος, χρόνος, θέμα).	• Επιλογή από τους/τις μαθητές/-τριες σε ομάδες διαφορετικών ηρώων της ιστορίας. Δημιουργία της ταυτότητάς τους συνοδευμένη με απεικόνιση (π.χ. ζωγραφική, κολλάζ) και παρουσίαση στην ολομέλεια.
		• Να δημιουργούν δικές τους ιστορίες φαντασίας και να αναδιηγούνται ιστορίες και γεγονότα.	• Επιλογή 3-4 φιγούρων ή άλλων αντικειμένων μέσα από κουτί με παιχνίδια και δημιουργία αυθόρμητης φανταστικής ιστορίας, με αρχή - μέση - τέλος. Υλοποίηση σε μικρές ομάδες ή ατομικά.
	2.3 Πολυτροπικότητα	• Να συνδέουν ένα κείμενο με μια εικόνα στο πλαίσιο ενός επικοινωνιακού γεγονότος.	• Σύνταξη απλών προτάσεων για την παρουσίαση κατοικίδιων ζώων και σύνδεσή τους με φωτογραφίες, στο πλαίσιο μιας δράσης της φιλοζωικής εταιρείας (εικονικής ή πραγματικής).
3. Γραμματική περιγραφή	3.1 Φωνολογία / Φωνητική	• Να προφέρουν ορθά όλους τους φθόγγους και τις ακολουθίες φθόγγων της νέας ελληνικής γλώσσας αλλά και των ιδιωμάτων της σε περιοχές όπου χρησιμοποιούνται γεωγραφικές ποικιλίες (διάλεκτοι).	• Προβολή εικόνων που αναπαριστούν λέξεις στις οποίες περιλαμβάνεται ο φθόγγος - στόχος (π.χ. ρόδα → ρ). Κατονομασία των εικόνων από τους/τις μαθητές/-τριες μέσω παιγνιώδους δραστηριότητας. Παρατήρηση και καταγραφή από τον/την εκπαιδευτικό πιθανών αποκλίσεων στην προφορά των μαθητών/-τριών. Εστίαση στους φθόγγους με τη μεγαλύτερη δυσκολία.
		• Να επιλύουν ασκήσεις φωνολογικής επίγνωσης, σε επίπεδο συλλαβής και φωνήματος (στον προφορικό λόγο).	• Ανάλυση και σύνθεση λέξεων σε συλλαβές και φωνήματα: κατάτμηση, απαλοιφή, αλλαγή θέσης, προσθήκη συλλαβών και φθόγγων (ή γραμμάτων στη γραπτή εκδοχή).

3. Γραμματική περιγραφή		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τη ρίμα διαισθητικά. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός της ρίμας δύο ή περισσότερων λέξεων σε προφορικό και γραπτό λόγο. Αξιοποίηση στη δημιουργική ποιητική έκφραση.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να επιτυγχάνουν τη φωνογραφική αντιστοίχιση, αντιστοιχίζοντας σωστά γραφή και προφορά), π.χ. φ [f], β [v], μπ [b], ντ [d]). • Να προφέρουν λέξεις και φράσεις και να τις αποδίδουν στον γραπτό λόγο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δραστηριότητα σύνδεσης φθόγγων με γράμματα. Προφορά διαφόρων φθόγγων από τον/την εκπαιδευτικό και επιλογή του αντιστοιχού γράμματος/δίψηφου από τα παιδιά. • Σχεδιασμός κάθε γράμματος με εναλλακτικούς τρόπους (π.χ. πλαστελίνη, ξυλάκια, τουβλάκια). Εντοπισμός των γραμμάτων σε έντυπα ή ψηφιακά κείμενα. • Γραφή των γραμμάτων και των συνδυασμών τους σε ειδικά τετράδια με διαγραμμώσεις. Χρήση χρωματιστών μολυβιών.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αποκωδικοποιούν τον γραπτό κώδικα της ελληνικής αξιοποιώντας τις φωνογραφικές αντιστοιχίες και σχηματίζοντας συλλαβές (συλλαβική ανάγνωση). • Να διαβάζουν ολικά ολιγοσύλλαβες λέξεις, οικείες και μη (π.χ. και, είναι, έχει, παίζω, ονόματα ανθρώπων, μέρες της εβδομάδας). 	<ul style="list-style-type: none"> • Με αφορμή τη διδασκαλία ενός γράμματος/γραφήματος, δημιουργούνται συλλαβές με σύμφωνα και φωνήεντα της ελληνικής (ΣΦ=Σύμφωνο Φωνήεν) σε όλους τους πιθανούς συνδυασμούς. Στη συνέχεια, εντοπίζονται σε λέξεις της διδακτικής ενότητας, τις οποίες τα παιδιά διαβάζουν. • Γραφή σε καρτέλες συχνόχρηστων λέξεων με σύνθετη ορθογραφία και ανάρτηση σε περίοπτη θέση στον τοίχο της τάξης. Ψηφιακό παιχνίδι με καρτέλες στον διαδραστικό πίνακα.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάζουν με συνεχή ροή γνωστά τους κείμενα, να διαβάζουν και να απαγγέλλουν ποιήματα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ηχογράφηση της ανάγνωσης του/της μαθητή/-τριας ή της απαγγελίας στο σπίτι μέσω υπολογιστή ή άλλου ψηφιακού μέσου. Επαναλήψεις μέχρι να επιτευχθεί ικανοποιητικό αποτέλεσμα.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα σημεία στίξης τελεία, ερωτηματικό, θαυμαστικό, και να τα αποδίδουν κατά την 	<ul style="list-style-type: none"> • Επιλογή και «θεατρική» ανάγνωση από τον/την εκπαιδευτικό κειμένου με ποικιλία σημείων στίξης. Σε κάθε σημείο στίξης ο/η

3. Γραμματική περιγραφή		ανάγνωση.	εκπαιδευτικός σταματά και τους ανακοινώνει ποιο είναι (π.χ. <i>Πόσο όμορφος ήταν ο κήπος!</i> θαυμαστικό). Οι μαθητές/-τριες επαναλαμβάνουν. Στη συνέχεια ανακοινώνουν μόνοι/-ες τους τα σημεία στίξης. Η άσκηση λαμβάνει παιγνιώδη χαρακτήρα.
	3.2 Κλιτική μορφολογία & ορθογραφία	<i>Ρήμα</i> • Να συνειδητοποιούν ότι: – το κλιτικό μόρφημα δηλώνει το πρόσωπο, το πλήθος των προσώπων – τα κλιτικά μορφήματα ενός ρήματος διαφέρουν στην ενεργητική και την παθητική φωνή.	• Αναγραφή στις πλευρές ενός ζαριού των τριών προσώπων της προσωπικής αντωνυμίας στους δύο αριθμούς και σε ένα άλλο ζάρι αναγραφή ρημάτων δράσης. Οι μαθητές/-τριες καλούνται, αφού ρίξουν τα δύο ζάρια, να συνδυάσουν την προσωπική αντωνυμία με τον κατάλληλο τύπο του ρήματος.
		• Να σχηματίζουν ρηματικούς τύπους α' συζυγίας με εξακολουθητικό ποιόν ενεργείας στο: – παρόν – μέλλον (με χρήση του «θα»).	• Αναφορά στο καθημερινό τους πρόγραμμα με χρήση εξακολουθητικού ποιού ενεργείας για επαναλαμβανόμενες δραστηριότητες.
		• Να σχηματίζουν τους ρηματικούς τύπους των «είμαι» και «έχω» και να τους χρησιμοποιούν σε απλές προτάσεις για να αναφερθούν στον εαυτό τους ή σε κάποιο πρόσωπο.	• Συμπλήρωση προτάσεων σε κείμενο παρουσίασης ενός προσώπου ή των ιδίων των μαθητών/-τριών με επιλογή μεταξύ των ρημάτων <i>έχω</i> και <i>είμαι</i> . (π.χ. Η Μαρία συμμαθήτριά μου. μια μπλε τσάντα.)
		<i>Όνομα</i> • Να συνειδητοποιούν ότι το κλιτικό μόρφημα δηλώνει το γένος, το πλήθος, τη συντακτική σχέση του ονόματος με το ρήμα.	• Συμπλήρωση κενών σε κείμενο σχετικό με τη θεματική ενότητα. Επιλογή ουσιαστικών από λίστα και σχηματισμός τους διαισθητικά, σε κατάλληλο αριθμό και πτώση, ώστε το κείμενο να έχει νόημα.
		• Να σχηματίζουν ενικό και πληθυντικό δικατάληκτων ονομάτων, αρσενικών, θηλυκών και ουδετέρων, όπως «ο αθλητής», «ο άντρας», «η	• Μετατροπή στον άλλον αριθμό επιλεγμένων λέξεων από τη διδακτική ενότητα με εστίαση στα κλιτικά μορφήματα. Συνδυασμός με τον κατάλληλο τύπο του οριστικού άρθρου.

3. Γραμματική περιγραφή		θάλασσα», «η αδελφή», «το βουνό», «το πόδι».	
		Άρθρο • Να συνδέουν το όνομα με το οριστικό άρθρο του.	• Συμπλήρωση κενών με το οριστικό άρθρο σε σύντομο κείμενο.
		Αντωνυμία • Να χρησιμοποιούν την προσωπική αντωνυμία (στην ονομαστική) όταν μιλούν για τον εαυτό τους και για τους άλλους, σε καθημερινούς διαλόγους.	• Χωρισμός των μαθητών/-τριών σε δυάδες. Κατασκευή καρτελών με τις προσωπικές αντωνυμίες. Επιλογή μιας τυχαίας καρτέλας από κάθε μαθητή/-τρια και χρήση της σε διάλογο.
		Επίρρημα • Να χρησιμοποιούν τα επιρρήματα (πώς, πού, πότε, πόσο) για την άντληση πληροφοριών (σε προφορικό και γραπτό λόγο).	• Συνομιλίες σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα ανά ζεύγη μαθητών/-τριών (π.χ. γνωρίζω τον/τη συμμαθητή/-τρια μου, ζητώ πληροφορίες για μια διαδρομή). Επιλογή δειγματικών διαλόγων και καταγραφή στον πίνακα.
		Ορθογραφία • Να ακολουθούν τις συμβάσεις του γραπτού λόγου (π.χ. κενά μεταξύ των λέξεων, κεφαλαία-πεζά, τελικό <ς>). • Να γράφουν ορθογραφημένα τις συχνόχρηστες λέξεις «και», «ναι», «πώς», «πού», «γιατί», «ποιος/-α/-ο».	• Συμπλήρωση πεζών ή κεφαλαίων που έχουν αφαιρεθεί από λέξεις αποσπάσματος της διδακτικής ενότητας, με έμφαση στο κεφαλαίο γράμμα στην αρχή της πρότασης και στα κύρια ονόματα. • Κατασκευή καρτελών από ομάδες μαθητών/-τριών όπου αναγράφονται τα <ς>, <ο> και <ς>. Στον διαδραστικό πίνακα γράφονται λέξεις με κενά, τις οποίες συμπληρώνουν οι μαθητές/-τριες με την κατάλληλη καρτέλα (π.χ. _οφία, Τά_ο_, _ακί).
		Τονισμός • Να βάζουν τον τόνο στη σωστή συλλαβή κατά τη γραφή της λέξης.	• Μετατροπή λέξεων που είναι γραμμένες με κεφαλαία γράμματα σε πεζά. Ακολουθεί μεγάλοφωνη ανάγνωση τους με έμφαση στον τονισμό.
	3.3 Σύνταξη	• Να μεταβαίνουν από τον προφορικό στον γραπτό λόγο σχηματίζοντας φράσεις και απλές προτάσεις.	• Σύνδεση προφορικού λόγου με γραπτό λόγο κατά τη γραφή οικείων συντακτικών δομών του παιδικού λόγου (π.χ. τίτλων σε ζωγραφιές, ευχές, μηνύματα).
		• Να συντάσσουν προτάσεις με τους	• Σχηματισμός προτάσεων από τους/τις μαθητές/-τριες

3. Γραμματική περιγραφή		<p>βασικούς όρους (P, Y-P, Y-P-A) χρησιμοποιώντας διαισθητικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> – το ρήμα ως πυρήνα της πρότασης – το ουσιαστικό σε θέση υποκειμένου και αντικειμένου. 	<p>με λέξεις δοσμένες σε καρτέλες. Επιδίδεται να γίνουν οι περισσότεροι δυνατοί συνδυασμοί. Στο τέλος ελέγχεται ομαδικά η συμφωνία των καταλήξεων των όρων.</p>
		<ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν ερωτηματικές προτάσεις χρησιμοποιώντας επιρρήματα, την προσωπική αντωνυμία και το ερωτηματικό. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση προσωπικών αντωνυμιών και επιρρημάτων σε πλαίσιομένες διαλογικές συζητήσεις από τις εκάστοτε διδακτικές ενότητες. Π.χ. <i>Εσύ πού μένεις; Αυτόν πώς τον λένε; Εσείς, κυρία, πού μένετε;</i>
	3.4 Πραγματολογία	<ul style="list-style-type: none"> • Να εφαρμόζουν κοινωνικές συμβάσεις στην εκάστοτε περίπτωση επικοινωνίας (π.χ. χαιρετισμός, απόφαση, άρνηση, ερώτηση, ευχή). • Να αναγνωρίζουν και να συνθέτουν μικρά κείμενα που εκφράζουν ευχές, προσκλήσεις σε γιορτή ή σύντομα μηνύματα, χειρόγραφα ή ηλεκτρονικά. 	<ul style="list-style-type: none"> • Παιχνίδι ρόλων μεταξύ των μαθητών/-τριών, έπειτα από περιγραφή του πλαισίου επικοινωνίας από τον/την εκπαιδευτικό. Π.χ. Τρόποι χαιρετισμού και εκφράσεις ευγένειας σε πρόσωπα διαφορετικής ηλικίας και με διαφορετικό βαθμό οικειότητας σε σχέση με τον/την ομιλητή/-τρια. • Κατασκευή κάρτας και σύνταξη ευχών σε γραπτό λόγο, σε κατάλληλες περιστάσεις, π.χ. «Χρόνια Πολλά...», «Καλό μήνα», «Καλές διακοπές». • Με αφορμή μια διδακτική ενότητα ή πραγματική περίπτωση επικοινωνίας, συντάσσεται ένα μικρό μήνυμα από κάθε παιδί για το ζευγάρι του. Ακολουθεί ανταλλαγή μηνυμάτων κι αμοιβαία ανάγνωση.
4. Λεξιλόγιο	4.1 Βασικό λεξιλόγιο, συνάψεις λέξεων, χρήση λεξικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν το θεματικό λεξιλόγιο κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης των κειμένων της διδακτικής ενότητας. • Να σχηματίζουν συνάψεις λέξεων συνδυάζοντας επίθετα με ονόματα που αντλούνται από τη διδακτική ενότητα (εστίαση σε επίθετα χρώματος, μεγέθους, 	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός των νέων λέξεων σε άλλα κείμενα από τους/τις μαθητές/-τριες και ανάρτηση στον τοίχο της τάξης. • Σχηματισμός και γραφή ονοματικών φράσεων (π.χ. κόκκινη κασετίνα).

4. Λεξιλόγιο		σχήματος).	
		<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν αλφαβητικά λεξιλόγια και απλά λεξικά. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάγνωση, από τον/την εκπαιδευτικό, ερμηνευμάτων του λεξικού για συγκεκριμένες λέξεις της διδακτικής ενότητας και μάντεμα της λέξης από τους/τις μαθητές/-τριες (π.χ. <i>...Είναι ένα κομμάτι μάρμαρο, μέταλλο ή άλλο υλικό που το έχουμε κάνει να μοιάζει με άνθρωπο, ζώο ή πράγμα. Τι είναι;...</i>).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τον τρόπο οργάνωσης των λέξεων σε ένα λεξικό (κατά αλφαβητική σειρά). 	<ul style="list-style-type: none"> • Χωρισμός των μαθητών/-τριών σε δύο ομάδες και αναζήτηση στο λεξικό τους όσων περισσότερων λέξεων μπορούν σε πέντε λεπτά, οι οποίες να ξεκινούν από κάποιο γράμμα ή από δίψηφα σύμφωνα (π.χ. <ν> και <ζ> [z]. Παρατηρούν και ανακαλύπτουν την οργάνωση των λέξεων σε ένα λεξικό.
	4.2 Σημασίες λέξεων, σημασιολογικές σχέσεις/πεδία	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργούν σημασιολογικά πεδία, αναγνωρίζοντας, διαισθητικά, τη σχέση υπερωνυμίας – υπωνυμίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία από τον/την εκπαιδευτικό, με αφορμή τις διδακτικές ενότητες, θεματικών πεδίων στον πίνακα και αναγραφή του υπερώνυμου ως τίτλου, π.χ. «σχολικά είδη» – «παιχνίδια». Οι μαθητές/-τριες σε ομάδες αναζητούν λέξεις της ενότητας και τις τοποθετούν στην κατάλληλη στήλη.
	4.3 Παραγωγικοί μηχανισμοί (παραγωγή-σύνθεση)	<ul style="list-style-type: none"> • Να συγκρίνουν μορφικά την παράγωγη λέξη με την αρχική (π.χ. σπίτι-σπιτάκι) και να εφαρμόζουν αναλογικούς σχηματισμούς (π.χ. κορίτσι-.....). • Να συνειδητοποιούν τη διαφοροποίηση που επιφέρουν στη σημασία τα μεγεθυντικά και τα υποκοριστικά μορφήματα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση των παράγωγων λέξεων σε ποιητική σύνθεση ή σε περιγραφή (π.χ. περιγραφή ποδοσφαιρικού αγώνα με τη βοήθεια μεγεθυντικών και υποκοριστικών μορφημάτων: παιχνίδι, παιχνιδάκι, παιχταράς, ομαδάρα κ.λπ.).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να ξεχωρίζουν τις σύνθετες λέξεις από τις απλές. 	<ul style="list-style-type: none"> • Κατηγοριοποίηση επιλεγμένων λέξεων της ενότητας σε σύνθετες και

4. Λεξιλόγιο			απλές (λέξεις που κρύβουν μέσα τους δύο άλλες και λέξεις που δεν κρύβουν). Καταγραφή τους σε συννεφάκια και ανάλυση προφορικά των σύνθετων λέξεων στα συνθετικά τους.
	4.4 Προέλευση, ετυμολογία, διεθνισμοί, λεξική ορθογραφία	<ul style="list-style-type: none"> • Να ομαδοποιούν λέξεις με όμοια λεξική ορθογραφία (ομόρριζα) με στόχο τη σταδιακή κατάκτηση της ορθογραφίας τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση στο λεξικό (έντυπο ή ψηφιακό) λέξεων που ανήκουν στην ίδια οικογένεια και ομαδοποίησή τους σε «σπιτάκια» όπου αναγράφεται η ρίζα/θέμα.
5. Ανάγνωση βιβλίων / εκτεταμένων κειμένων	5.1 Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών (υλικότητα)	<ul style="list-style-type: none"> • Να ενεργοποιούν τις αισθήσεις τους για να διακρίνουν τους διαφορετικούς τύπους βιβλίων με βάση τη μορφή και την ύλη τους (π.χ. παραμύθια, εικονοβιβλία, παιδικές εγκυκλοπαίδειες, μουσικά βιβλία). • Να παρατηρούν την εικονογράφηση αντλώντας στοιχεία που συμβάλλουν στη διατύπωση υποθέσεων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Παρατήρηση των βιβλίων της βιβλιοθήκης της τάξης. Ομαδοποίηση των βιβλίων με διαισθητικό τρόπο. Συζήτηση για τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν. Δημιουργία καρτελών με κατηγορίες και ταξινόμηση των βιβλίων. • Παρατήρηση βιβλίου από τους/τις μαθητές/-τριες και διατύπωση υποθέσεων για το περιεχόμενό του. Ανάγνωσή του από τον/την εκπαιδευτικό και επαλήθευση ή όχι των προβλέψεών τους.
	5.2 Δομή, περιεχόμενο, γλώσσα και αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου, πεζού και ποιητικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να ακρώνται προσεκτικά την ανάγνωση από τον/την εκπαιδευτικό. • Να εκφράζουν προφορικά τα συναισθήματα που προκαλεί η επαφή με τα λογοτεχνικά έργα που απευθύνονται στην ηλικία τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ακρόαση στην τάξη με στόχο την παρακολούθηση των νοημάτων του κειμένου. • Ακρόαση με στόχο την απόλαυση του λογοτεχνικού κειμένου. Συμμετοχή σε συζήτηση και αναστοχασμός με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάζουν το βιβλίο στο σπίτι μόνοι/-ες τους (εσωτερική ή εξωτερική ανάγνωση στο πλαίσιο κάποιας ομαδικής δραστηριότητας). 	<ul style="list-style-type: none"> • Ορίζονται κάθε εβδομάδα οι σελίδες από το βιβλίο που μπορούν να διαβάσουν τα παιδιά στο σπίτι. Μπορούν να δοθούν απλά φυλλάδια παρατήρησης για μετά την ανάγνωση ή να τεθούν στην τάξη ερωτήσεις προβληματισμού και κριτικής προσέγγισης, π.χ. Ποιο ήταν το δίλημμα του ήρωα; Ήταν, κατά τη γνώμη σας, σωστή η απόφασή του; (Προσφέρεται

5. Ανάγνωση βιβλίων / εκτεταμένων κειμένων			για εργασία σε ομάδες.)
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν τη λογοτεχνική ανάγνωση με άλλες μορφές τέχνης (εικαστικά, μουσική, θέατρο). 	<ul style="list-style-type: none"> • Ακρόαση και τραγούδι μελοποιημένης ποίησης. • Γνωριμία με είδη θεατρικής έκφρασης και μύηση στο θεατρικό παιχνίδι.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ – Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	
1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες	1.1 Ακρόαση & κατανόηση προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> Να αξιοποιούν μη γλωσσικά στοιχεία του επικοινωνιακού πλαισίου (ήχους, μουσική, εικόνες), καθώς και την προγενέστερη γνώση πάνω στο θέμα. 	<ul style="list-style-type: none"> Πρόβλεψη του περιεχομένου του κειμένου με βάση την εικόνα ή το βίντεο που το συνοδεύει και αιτιολόγηση-συζήτηση. Ακρόαση του κειμένου και έλεγχος των υποθέσεων.
		<ul style="list-style-type: none"> Να αντλούν πληροφορίες (θέμα, συμμετέχοντες/-ουσες, σειρά γεγονότων ή δράσεων, τόπος κ.ά.) από την ακρόαση ποικίλων κειμένων (ιστορίες, αναδιηγήσεις, οδηγίες, συνομιλίες). 	<ul style="list-style-type: none"> Μετά από ακρόαση προφορικών κειμένων, όπως παραμυθιών, αφηγηματικών κειμένων, διαλόγων, οδηγιών ή ανακοινώσεων, ασκήσεις α) σειροθέτησης ανακατεμένων εικόνων σύμφωνα με τη χρονική ακολουθία των γεγονότων, β) αντιστοίχισης ή σωστού-λάθους με σκοπό την εστίαση σε πληροφορίες για τον χώρο, τον χρόνο, τα πρόσωπα, τα γεγονότα, τα βασικά χαρακτηριστικά των πρωταγωνιστών.
		<ul style="list-style-type: none"> Να αναγνωρίζουν σε μια συνομιλία τις διαφορετικές απόψεις των συνομιλητών/-τριών και σε μια ιστορία τις σκέψεις και τους προβληματισμούς των ηρώων. 	<ul style="list-style-type: none"> Ακρόαση ηχογραφημένου αποσπάσματος από συνομιλία δύο παιδιών με θέμα π.χ. «Η αγαπημένη μου παιδική ταινία». Απάντηση σε ερωτήσεις που αποσκοπούν σε επαρκή κατανόηση των λεγομένων και κριτική προσέγγιση (π.χ. Ποιο είναι το θέμα συζήτησης, ποιες διαφορετικές απόψεις εκφράζουν τα παιδιά; Με ποιο συμφωνείς περισσότερο και γιατί; Θα σου άρεσε να δεις την ταινία αυτή;).
	1.2 Παραγωγή προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> Να εκφράζονται προφορικά σε συμβατικό ή ψηφιακό επικοινωνιακό πλαίσιο ακολουθώντας τον κατάλληλο επιτονισμό, ώστε να γίνονται κατανοητοί/-ές από την ομάδα. 	<ul style="list-style-type: none"> Αναδιήγηση ιστορίας μετά από ακρόαση. Εκφορά δύο τριών προτάσεων από κάθε μαθητή/-τρια μέχρι να ολοκληρωθεί η ιστορία. Επιδιώκεται κατάλληλος επιτονισμός, ρυθμός και χρωματισμός της φωνής. Παροχή οδηγιών από τον/την εκπαιδευτικό σχετικά με τον

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες		<ul style="list-style-type: none"> • Να τηρούν τις συμβάσεις συμμετοχής σε προφορικό λόγο περιμένοντας τη σειρά τους. 	<p>επιτονισμό, τον ρυθμό αναδιήγησης, τον χρωματισμό της φωνής, τη χρήση συνδετικών λέξεων ή φράσεων για την ομαλή νοηματική μετάβαση, την αποφυγή μεγάλων παύσεων και φωνητικών γεμισμάτων.</p>
		<ul style="list-style-type: none"> • Να υιοθετούν αρχές και καλές πρακτικές του προφορικού λόγου (βλ. Α' Δημοτικού). 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία από τους/τις μαθητές/-τριες, με τη συμβολή του/της εκπαιδευτικού, λίστας καλών πρακτικών του διαλόγου, με εικόνες ή/και κείμενο και ανάρτηση σε εμφανές σημείο. Σε ατομικό φύλλο αξιολόγησης κάθε μαθητής/-τρια σημειώνει την πρόοδο του/της.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν διαλόγους σε συμβατικό ή ψηφιακό επικοινωνιακό πλαίσιο εκφράζοντας προσωπικές σκέψεις/απόψεις, συναισθήματα και εντυπώσεις πάνω σε διάφορα θέματα συζήτησης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανακοίνωση στην τάξη της σκέψης/άποψης των μαθητών/-τριών πάνω σε έναν προβληματισμό που τίθεται. Χωρισμός της τάξης σε τέσσερις «γωνιές», όπου τοποθετούνται οι «ετικέτες»: «Συμφωνώ», «Δεν ξέρω», «Το σκέφτομαι ακόμη» και «Διαφωνώ». Επιλογή θέσης σε μία από τις γωνιές από τους/τις μαθητές/-τριες και διαισθητική αιτιολόγηση.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να ανταποκρίνονται αυθόρμητα σε ένα ερέθισμα ενεργοποιώντας τη φαντασία τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Προφορική παρουσίαση σύντομης φανταστικής ιστορίας με αφορμή μια λέξη (ή μια εικόνα ή ένα αντικείμενο) που επιλέγεται μέσα από τη θεματική ενότητα.
	1.3 Ανάγνωση & κατανόηση γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάζουν μεγαλόφωνα αποδίδοντας τον επιτονισμό σύμφωνα με τα σημεία στίξης και το νόημα του κειμένου. • Να διαβάζουν σιωπηλά στην τάξη, σε συγκεκριμένο χρόνο με στόχο την εξαγωγή νοήματος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εξάσκηση στη μεγαλόφωνη ανάγνωση σε διάφορα κειμενικά είδη που προσφέρει η εκάστοτε διδακτική ενότητα. Ένταξη της ανάγνωσης σε δράσεις που έχουν νόημα για τους/τις μαθητές/-τριες, π.χ. διάλογος, παρουσίαση ενός θέματος στην ομάδα. • Ατομική σιωπηλή ανάγνωση μικρού κειμένου και στη συνέχεια συζήτηση με τον/τη διπλανό/-ή τους για το βασικό νόημά του.

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες		<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν στρατηγικές για την κατανόηση του γραπτού λόγου π.χ. προϋπάρχουσα γνώση, προβλέψεις, εστιασμένη ανάγνωση για εντοπισμό πληροφοριών ή της γενικής ιδέας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Με αφορμή μια εικόνα σχετική με το κείμενο, ζητείται από τους/τις μαθητές/-τριες, δουλεύοντας σε ομάδες ή κατά ζεύγη ή σε ολομέλεια, να σκεφτούν σχετικές λέξεις ώστε να δημιουργηθεί ένα ψηφιακό συννεφόλεξο. Ακολουθεί η ανάγνωση του κειμένου, κατά τη διάρκεια της οποίας εντοπίζονται τα σημεία/λέξεις-κλειδιά.
	1.4 Παραγωγή γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιγράφουν με ακρίβεια και σχετική ταχύτητα προτάσεις και μικρά κείμενα ορθογραφημένα και ευανάγνωστα, τηρώντας τις σωστές αποστάσεις ανάμεσα στα γράμματα και τις λέξεις. • Να γράφουν καθ' υπαγόρευση προτάσεις και μικρά κείμενα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εξάσκηση στη γραφή και την ορθογραφία μέσω αντιγραφής αποσπασμάτων από το σχολικό βιβλίο ή άλλες πηγές. • Εξάσκηση στη σύνδεση προφορικού-γραπτού λόγου μέσω υπαγόρευσης αποσπάσματος από το διδακτικό βιβλίο. Έλεγχος της ορθογραφημένης γραφής.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συντάσσουν, ατομικά, μικρά κείμενα (ψηφιακά ή συμβατικά), κατάλληλα για την επικοινωνιακή περίσταση, τηρώντας βασικές συμβάσεις του γραπτού λόγου (π.χ. αρχίζω την πρόταση με κεφαλαίο και κλείνω με τελεία). • Να συντάσσουν, ομαδικά στην τάξη, κείμενα βιωματικού περιεχομένου για πραγματικούς αποδέκτες/-τριες, αφού τα αναπτύξουν στον προφορικό λόγο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνταξη ενός σύντομου γράμματος ή μιας ευχετήριας κάρτας (συμβατικής ή ψηφιακής) για τα γενέθλια του φίλου/της φίλης που ζει στο εξωτερικό. Εστίαση στην επιλογή κατάλληλου ύφους και σχετική προσαρμογή των λεκτικών επιλογών (π.χ. στην αρχή και στο τέλος του γράμματος ή της κάρτας). • Σύνταξη βιωματικού κειμένου με θέμα «Η επίσκεψη της τάξης μας σε έναν πορτοκαλεώνα», που θα αναρτηθεί στο μαθητικό ιστολόγιο, στον διαδικτυακό τόπο του σχολείου κ.ά. Το κείμενο μπορεί να συνοδεύεται από φωτογραφίες.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν στοιχεία προφορικής συζήτησης/ανάπτυξης στην τάξη για τη σύνθεση μικρών κειμένων στον γραπτό λόγο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Επιλογή ενός θέματος από τη διδακτική ενότητα για συζήτηση στην τάξη. Τήρηση σημειώσεων από τους/τις μαθητές/-τριες με τη βοήθεια ημιδομημένου φύλλου εργασίας. Οι μαθητές/-τριες

			σε ζευγάρια γράφουν ένα σύντομο κείμενο με βάση τις σημειώσεις τους.
2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα	2.1 Περιγραφικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν σύντομα περιγραφικά κείμενα, με ελεύθερη διατύπωση, προφορικά και γραπτά, για πρόσωπα, αντικείμενα και χώρους σε συγκεκριμένο πλαίσιο επικοινωνίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Περιγραφή του αγαπημένου αντικειμένου που οι μαθητές/-τριες έφεραν από το σπίτι και διατύπωση σχετικών ερωτήσεων από την υπόλοιπη τάξη. Ακολουθεί έκθεση με τα αντικείμενά τους, κάτω από τα οποία έχουν γράψει σε καρτέλες-λεζάντες τα απαραίτητα στοιχεία (ονομασία αντικειμένου, ιδιοκτήτης, χρόνος απόκτησης κ.ά.).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά ενός περιγραφικού κειμένου (γενική παρουσίαση του περιγραφόμενου, κύρια γνωρίσματα, συναισθήματα, σκέψεις, εντυπώσεις). 	<ul style="list-style-type: none"> • Προσδιορισμός των δομικών στοιχείων μιας περιγραφής μέσω των απαντήσεων που δίνουν οι μαθητές/-τριες σε συγκεκριμένες ερωτήσεις, π.χ. Ποιο είναι το περιγραφόμενο; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του; Πώς αισθάνεται γι' αυτό ο συγγραφέας του κειμένου;
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συμμετέχουν στον ομαδικό σχεδιασμό και τη σύνταξη περιγραφικού κειμένου, σε έντυπη ή/και ψηφιακή μορφή. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σχεδιασμός οργανογράμματος σε ένα μεγάλο χαρτόνι ή σε ημιτελείς ψηφιακούς εννοιολογικούς χάρτες από τον/την εκπαιδευτικό και τους/τις μαθητές/-τριες για την περιγραφή ενός οικείου χώρου. Ιδεοθύελλα, εύρεση σχετικού λεξιλογίου, οργάνωση των δεδομένων (λέξεις που δείχνουν τόπο, αντικείμενα, εντυπώσεις, συναισθήματα). Ακολουθεί ομαδική σύνταξη του κειμένου.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να γράφουν σε ατομικό επίπεδο απλά περιγραφικά κείμενα (για οικεία αντικείμενα, πρόσωπα, χώρους) με αναφορά σε συναισθήματα / σκέψεις / εντυπώσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> • Στο πλαίσιο της διδακτικής ενότητας, σύνταξη ατομικά ενός περιγραφικού κειμένου φροντίζοντας να συμπεριλάβουν την έκφραση συναισθημάτων, σκέψεων ή εντυπώσεων. Αξιολογούν ομαδικά τις εργασίες ως προς την παράμετρο αυτή. Ο/Η εκπαιδευτικός προτρέπει κάθε μαθητή/-τρια να

2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα			ετοιμάσει μια βελτιωμένη εκδοχή της εργασίας του/της, ενσωματώνοντας τις διορθώσεις-παρατηρήσεις.
	2.2 Αφηγηματικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν προφορικά, σε ομαδική δραστηριότητα, αναδιηγήσεις, αφηγηματικές ιστορίες, παραμύθια, φανταστικές ιστορίες, ανέκδοτα. • Να γράφουν σύντομα αφηγηματικά κείμενα, με ελεύθερη διατύπωση, για δικές τους εμπειρίες και βιώματα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναδιήγηση μιας ιστορίας με παραλλαγές: Οι μαθητές/-τριες κάθονται σε κύκλο, στη μέση του κύκλου υπάρχουν καρτέλες με βοηθητικές λέξεις ή φράσεις (στην αρχή, όταν, ακόμη, έπειτα, κάθε φορά, τέλος κ.ά.). Ξεκινάει ένα παιδί να διηγείται και στη συνέχεια «δίνει τη σκυτάλη» στο επόμενο. Η διαδικασία συνεχίζεται μέχρι να μιλήσουν όλα τα παιδιά.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν το αφηγηματικό πλαίσιο και να εντοπίζουν τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά του αφηγηματικού κειμένου (αρχή-μέση-τέλος, σκηνικό, χαρακτήρες, θέμα-πρόβλημα). 	<ul style="list-style-type: none"> • Παρουσίαση στην τάξη πρότυπου μαθητικού αφηγηματικού κειμένου ως προς τα δομικά στοιχεία και εντοπισμός από τους/τις μαθητές/-τριες των στοιχείων αυτών. Συμπλήρωση φύλλου εργασίας με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού και συζήτηση. • Εξάσκηση στα δομικά στοιχεία και στην τοποθέτηση των γεγονότων μιας ιστορίας στη γραμμή του χρόνου (αρχή, μέση, τέλος).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργούν, ομαδικά ή ατομικά στην τάξη, αφηγηματικά κείμενα υιοθετώντας τα δομικά στοιχεία τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Χωρισμός των μαθητών/-τριών σε τέσσερις ομάδες: Η 1η αναλαμβάνει το σκηνικό και τους χαρακτήρες, η 2η να συνθέσει την αρχή της ιστορίας, η 3η την εξέλιξη και η 4η το τέλος. Κάθε ομάδα γράφει διαδοχικά το μέρος της ιστορίας που έχει αναλάβει. Στη συνέχεια διαβάζεται συνολικά η ιστορία και γίνονται οι απαιτούμενες συμπληρώσεις. Στο τέλος προσθέτουν εικονιστικά στοιχεία και δημοσιεύουν την εργασία τους.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν διαισθητικά τη 	<ul style="list-style-type: none"> • Συμβολική απεικόνιση των περιγραφικών κειμένων με

2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα		λειτουργία περιγραφικών και αφηγηματικών κειμένων.	κύκλο (συμβολίζει κάτι που μπορεί να ζωγραφιστεί μέσα) και των αφηγηματικών με μια γραμμή (συμβολίζει την εξέλιξη μιας ιστορίας). Δίνονται σε κάθε μαθητή/-τρια δύο καρτέλες με τα σύμβολα αυτά. Μετά την ακρόαση μικρών κειμένων, οι μαθητές/-τριες σηκώνουν το αντίστοιχο καρτελάκι. Εάν υπάρχει διαφωνία, ακολουθεί συζήτηση.
	2.3 Κείμενα οδηγιών	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα μορφικά χαρακτηριστικά που έχουν τα κείμενα οδηγιών και τη λειτουργία τους (αριθμούς, σύμβολα, εικονιστικά στοιχεία). 	<ul style="list-style-type: none"> • Επιλογή αγαπημένου παιχνιδιού, π.χ. επιτραπέζιου ή κατασκευής ή συναρμολόγησης, από διαφορετικές ομάδες μαθητών/-τριών. Παρατήρηση του κειμένου των οδηγιών και συζήτηση για τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ τους.
	2.4 Πολυτροπικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Να εικονογραφούν με δικές τους ζωγραφιές ή με εικόνες από το διαδίκτυο τα αφηγηματικά και περιγραφικά κείμενα που συντάσσουν. 	<ul style="list-style-type: none"> • Προσθήκη εικόνων σε αφηγηματική ιστορία και συζήτηση για τα κριτήρια επιλογής ανάλογα με τον στόχο που θέλουμε να επιτύχουμε.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργούν πολυτροπικά κείμενα για πραγματικούς αποδέκτες/-τριες αξιοποιώντας εκπαιδευτικούς πόρους (συμβατικούς ή ψηφιακής τεχνολογίας). 	<ul style="list-style-type: none"> • Αυτοπαρουσίαση με μικρό κείμενο ή εικαστική παρουσίαση με λεζάντα.
3. Γραμματική περιγραφή	3.1 Φωνολογία /Φωνητική	<ul style="list-style-type: none"> • Να επιλύουν διαβαθμισμένης δυσκολίας ασκήσεις φωνολογικής επίγνωσης (στον προφορικό και τον γραπτό λόγο) με στόχο την εμπέδωση και την αντιμετώπιση δυσκολιών. • Να επιλύουν ασκήσεις σύνδεσης προφοράς-γραφής που εμφανίζουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Κατάτμηση των λέξεων σε φωνήματα ή/και συλλαβές. • Εντοπισμός της ρίμας σε παιδικά ποιήματα και αξιοποίηση στη δημιουργική έκφραση, προφορική και γραπτή. • Γλωσσικά παιχνίδια με ελάχιστα ζεύγη και διαισθητική αντίληψη του φωνήματος (π.χ. φέσι-θέση, πες-μπες). • Συμπλήρωση γραμμάτων/γραφημάτων σε

3. Γραμματική περιγραφή		αναντιστοιχίες, π.χ. [s] <σσ>, [e] <αι>.	λέξεις με κενά (π.χ. __όδι, __όδι, __όδι (π, σ, τ, ρ, β, λ)).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αποδίδουν ορθά στη γραφή λέξεις και φράσεις που εμφανίζουν φωνογραφική αναντιστοιχία, οφειλόμενη σε φωνολογικά φαινόμενα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Προφορά και γραφή λέξεων με συνδυασμούς <αυ, ευ> βάσει εικόνων (π.χ. [avli] / [afti]). • Προφορά και γραφή των <σ, π, τ, κ> σε διάφορες λέξεις και φράσεις (π.χ. [znoios] <σβόλος> / [stobinaka] <στον πίνακα>).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν συμφωνικά συμπλέγματα δύο και τριών συμφώνων και να αποδίδουν την προφορά και τη γραφή τους (π.χ. τσ, τζ, στ, κρ, θλ, χθρ). • Να γνωρίζουν τις διφθόγγους της νέας ελληνικής και τα ορθογραφικά σημεία που τις συνοδεύουν και να τις διακρίνουν από τα δίψηφα φωνήεντα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός και υπογράμμιση του συμφωνικού συμπλέγματος με το οποίο αρχίζουν λέξεις που δείχνουν οι εικόνες. Συλλαβισμός των λέξεων. Σχηματισμός και ανάγνωση προτάσεων με τις λέξεις αυτές. • Εξάσκηση στη γραφή, την ορθογραφία και την ανάγνωση των διφθόγγων. Σχεδιασμός κολλάζ με τις διφθόγγους και τα δίψηφα φωνήεντα σε λέξεις και ανάρτηση σε εμφανές σημείο στην τάξη. (π.χ. <αι> παιδάκι / παιδάκι, <ει> κέικ / εκεί).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη σειρά των γραμμάτων στην αλφάβητο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ακρόαση και μάθηση τραγουδιού για την αλφάβητα (εκπαιδευτική τηλεόραση, ψηφιακό σχολείο, Ένα γράμμα μια Ιστορία κ.λπ.). • Εντοπισμός ή διόρθωση της λέξης που δε βρίσκεται στη σωστή αλφαβητική σειρά σε μια ακολουθία λέξεων με βάση το θεματικό λεξιλόγιο της ενότητας, π.χ. τα φθινοπωρινά φρούτα.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν τον τονισμό των πολυσύλλαβων λέξεων και να τον αποδίδουν στον γραπτό λόγο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Τοποθέτηση συλλαβών στη σωστή σειρά για τον σχηματισμό πολυσύλλαβων λέξεων, μεγαλόφωνη ανάγνωση και συνειδητοποίηση της συλλαβής που λαμβάνει τον τόνο (η τονισμένη συλλαβή επισημαίνεται).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν τη λειτουργία των 	<ul style="list-style-type: none"> • Κάθε δυάδα μαθητών/-τριών ζωγραφίζει και κόβει τα σημεία στίξης που έχει

3. Γραμματική περιγραφή		<p>σημείων στίξης τελεία, ερωτηματικό, θαυμαστικό, και να τα αποδίδουν κατά την ανάγνωση.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάζουν διαλογικά κείμενα με τον κατάλληλο επιτονισμό. 	<p>διδασχθεί. Κάθε μαθητής/-τρια διαβάζει ένα απόσπασμα και, όταν σταματά, ο/η άλλος/-η σηκώνει το κατάλληλο σημείο στίξης. Αλλάζουν ρόλους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μεγαλόφωνη ανάγνωση σε ομάδες, με κατάλληλο επιτονισμό, διαλογικών κειμένων ή διαφόρων ειδών προτάσεων που δηλώνουν έκπληξη, απορία, θαυμασμό κ.λπ.
	3.2 Κλιτική μορφολογία & ορθογραφία	<p><i>Ρήμα</i> (επανάληψη των προσδοκώμενων της Α' Δημοτικού)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν ότι: <ul style="list-style-type: none"> – το κλιτικό μόρφημα δηλώνει και τη διαφορετική χρονική βαθμίδα (παρόν- παρελθόν) – υπάρχουν τρεις (3) χρονικές βαθμίδες (παρόν, παρελθόν, μέλλον) – ο ρηματικός τύπος χωρίζεται σε θέμα και κατάληξη και ότι είναι δυνατόν να παραμένει το ίδιο θέμα και να αλλάζει μόνο η κατάληξη (μέσω κατάτμησης) – όταν αλλάζει το θέμα, αλλάζει το ποιόν ενεργείας, π.χ. έτρεχ-α, έτρεξ-α (εξακολουθητικό-συνοπτικό). • Να σχηματίζουν ρηματικούς τύπους α' συζυγίας (εξακολουθητικό και συνοπτικό ποιόν ενεργείας) και β' συζυγίας (εξακολουθητικό) στις τρεις χρονικές βαθμίδες και να τους συνδέουν με επιρρήματα. • Να σχηματίζουν τα 	<ul style="list-style-type: none"> • Τοποθέτηση προτάσεων στη σωστή χρονική βαθμίδα. Οι μαθητές/-τριες είναι χωρισμένοι/-ες σε τρεις ομάδες που αντιπροσωπεύουν μία χρονική βαθμίδα (παρόν, παρελθόν, μέλλον). Ο/Η εκπαιδευτικός δείχνει καρτέλες με προτάσεις και ο/η μαθητής/-τρια από την ομάδα της αντίστοιχης χρονικής βαθμίδας τρέχει να παραλάβει την καρτέλα. • Δραστηριότητες μορφολογικής επίγνωσης: κατάτμηση των ρηματικών τύπων σε θέμα και κατάληξη και στη συνέχεια ανασύνθεση. Παρατήρηση των πιθανών συνδυασμών μεταξύ θεμάτων και καταλήξεων. Δυνατότητα δημιουργίας προτάσεων στη συνέχεια. • Σχηματισμός ρηματικών τύπων (ενεργητικής-παθητικής φωνής) για την αφήγηση προσωπικών βιωμάτων, την αναδιήγηση μύθων και τη σύνθεση φανταστικών ιστοριών.

3. Γραμματική περιγραφή		<p>βοηθητικά ρήματα «έχω» και «είμαι» στις τρεις χρονικές βαθμίδες και να τα εντάσσουν σε προτάσεις.</p>	
		<p>Όνομα (επανάληψη των προσδοκώμενων της Α' Δημοτικού)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν ενικό και πληθυντικό δικατάληκτων ανισοσύλλαβων ονομάτων, και των τριών γενών, όπως τα ουσιαστικά «ο βασιλιάς», «ο παππούς», «η μαμά», «η αλεπού», «το όνομα», «το τέρας». • Να αναγνωρίζουν τα επίθετα (ιδιότητα των τριών γενών) και να τα διακρίνουν από τα ουσιαστικά. • Να σχηματίζουν φράσεις με επίθετο + ουσιαστικό αποδίδοντας τη συμφωνία γένους, αριθμού και πτώσης. • Να κατανοούν διαισθητικά τη διαφορά του αόριστου από το οριστικό άρθρο κατά τη χρήση. • Να σχηματίζουν μορφολογικά το οριστικό και αόριστο άρθρο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σχηματισμός ουσιαστικών με μορφολογικό συνδυασμό. Ο/Η εκπαιδευτικός φτιάχνει έναν τροχό στον οποίο γράφει τα άρθρα σε όλες τις πτώσεις. Χωρίζει τους/τις μαθητές/-τριες σε ομάδες και σε κάθε ομάδα δίνει καρτέλες με ουσιαστικά (χωρίς κατάληξη). Ένα παιδί από κάθε ομάδα επιλέγει μια καρτέλα ουσιαστικού, γυρίζει τον τροχό και ανάλογα με το άρθρο που θα δείξει η πυξίδα μετατρέπει το ουσιαστικό στην πτώση που υποδεικνύεται. Τέλος, γράφουν με τα ουσιαστικά μια σύντομη αστεία ιστορία. • Αντιστοίχιση επιθέτων με ουσιαστικά που δίνονται σε εικόνες. Οι μαθητές/-τριες διαλέγουν για κάθε ουσιαστικό δύο επίθετα (από δοσμένο σύνολο) και σχηματίζουν προτάσεις προσέχοντας τη συμφωνία γένους, αριθμού και πτώσης στο επίθετο-ουσιαστικό. • Συμπλήρωση του οριστικού ή αόριστου άρθρου σε δοσμένες προτάσεις ή σύντομα κείμενα. Οι μαθητές/-τριες επιλέγουν το κατάλληλο άρθρο και διαβάζουν μεγαλόφωνα. Συζητούν για τη διαφορετική λειτουργία τους.
		<p>Αντωνυμία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν την προσωπική αντωνυμία στις διάφορες πτώσεις και να αναγνωρίζουν τους αδύνατους τύπους της. • Να αναγνωρίζουν τις ερωτηματικές αντωνυμίες και να τις 	<ul style="list-style-type: none"> • Συμπλήρωση προσωπικών αντωνυμιών σε προτάσεις με κενά (π.χ. Ο Νίκος δίνει το τηλέφωνο <u>σε εμένα</u>. Ο Νίκοςδίνει το τηλέφωνο). Οι μαθητές/-τριες σηκώνουν την καρτέλα με τον σωστό τύπο της αντωνυμίας που λείπει (μας, μου, της, σου κ.λπ.). • Στο πλαίσιο κειμένου, αντικατάσταση των ονομάτων

3. Γραμματική περιγραφή		χρησιμοποιούν όταν ζητούν διευκρινίσεις για πρόσωπα/πράγματα (ποιος/-α/-ο), ποσότητα (πόσος/-η/-ο), ποιότητα (τι).	με αντωνυμίες για την οικονομία της έκφρασης. • Εξάσκηση στον σχηματισμό ερωτηματικών προτάσεων με τη χρήση των αντωνυμιών, μέσω παιγνιώδους δραστηριότητας (μάντεψε ποιος;) ή σε εικονικούς διαλόγους σε κατάλληλο επικοινωνιακό πλαίσιο (π.χ. διάλογο για την αγορά προϊόντος).
		Επίρρημα • Να συνδέουν τα επιρρήματα του χρόνου με τις χρονικές βαθμίδες κατά την αφήγηση ιστορίας βάσει εικόνων ή κατά την περιγραφή της καθημερινότητας του/της μαθητή/-τριας. • Να συνδέουν τα επιρρήματα του τόπου με την περιγραφή χώρου (προφορική ή/και γραπτή εφαρμογή).	• Τοποθέτηση των επιρρημάτων στη σωστή θέση. Συμπλήρωση σύντομου κειμένου από το οποίο έχουν σβηστεί οι λέξεις που δηλώνουν το <i>πότε</i> . Συνεργασία σε ομάδες και επιλογή της σωστής λέξης από καρτέλες που έχει μοιράσει ο/η εκπαιδευτικός. • Ατομική περιγραφή του δωματίου των μαθητών/-τριών (σε ποιο σημείο του σπιτιού βρίσκεται, τι έχει μέσα) με τη χρήση επιρρημάτων που έχει γράψει ο/η εκπαιδευτικός στον πίνακα (πάνω, κάτω, αριστερά, δεξιά κ.λπ.).
		Ορθογραφία • Να γράφουν ορθογραφημένα τα ληκτικά μορφήματα των ρημάτων και των ονομάτων που διδάχθηκαν. • Να επιλύουν ασκήσεις μορφολογικής επίγνωσης.	• Παζλ μορφημάτων: Ο/Η εκπαιδευτικός μοιράζει σε ομάδες μαθητών/-τριών δύο φακέλους που περιέχουν καρτέλες με μορφήματα σε διαφορετικά χρώματα (θέματα σε μπλε καρτέλες και ληκτικά μορφήματα σε κίτρινες). Σχηματίζουν οικείες λέξεις κάνοντας συνδυασμούς.
		Τονισμός • Να μην παραλείπουν τον λεξικό τόνο.	• Τοποθέτηση των τόνων στις λέξεις ενός σύντομου κειμένου και μεγάλφωνη ανάγνωσή τους. Οι μαθητές/-τριες ξεχωρίζουν ποιες λέξεις δεν παίρνουν τόνο.
	3.3 Σύνταξη	• Να εντοπίζουν τις προτάσεις στον λόγο, προφορικό και γραπτό, αξιοποιώντας στοιχεία επιτονισμού και συμβάσεων του	• Σχηματισμός προτάσεων από τους/τις μαθητές/-τριες με βάση μια εικόνα που περιλαμβάνει πολλές σκηνές. Δίνεται προσοχή στις απαραίτητες μορφολογικές

3. Γραμματική περιγραφή		<p>γραπτού λόγου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συντάσσουν απλές προτάσεις πλήρους νοήματος, προφορικά και γραπτά, θέτοντας ως πυρήνα το ρήμα και το όνομα. • Να παρατηρούν τη λειτουργία της μορφολογίας (μορφολογικές καταλήξεις) στο πλαίσιο της σύνταξης. • Να χρησιμοποιούν τους παρατακτικούς συνδέσμους. 	<p>αλλαγές στη δομή της πρότασης. Ένωση των προτάσεων με δοσμένους παρατακτικούς συνδέσμους και επιρρήματα και δημιουργία μικρής ιστορίας.</p>
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συντάσσουν καταφατικές, ερωτηματικές και αρνητικές προτάσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ομαδικό παιχνίδι με στόχο τη διατύπωση ερωτήσεων και απαντήσεων στο πλαίσιο της θεματικής ενότητας. Οι μαθητές/-τριες είναι τοποθετημένοι/-ες σε κύκλο και στη μέση υπάρχουν καρτέλες με ερωτηματικές αντωνυμίες και επιρρήματα. Κάθε μαθητής/-τρια επιλέγει μια καρτέλα, διατυπώνει ερώτηση και πετάει το μπαλάκι στον/στη συμμαθητή/-ριά του/της, αυτός/-ή απαντάει και διατυπώνει νέα ερώτηση.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν τα σημεία στίξης τελεία, θαυμαστικό, ερωτηματικό, παύλα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συμπλήρωση των σημείων στίξης που απουσιάζουν από μικρό κείμενο που έχει γράψει ο/η εκπαιδευτικός στον πίνακα ή έχει δώσει στους/στις μαθητές/-τριες. Διαβάζει μεγαλόφωνα, ενώ τα παιδιά σηκώνουν την καρτέλα με το σωστό σημείο στίξης κάθε φορά που συναντούν ένα κενό πλαίσιο.
	3.4 Πραγματολογία	<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν τον πληθυντικό ευγενείας, καθώς και φράσεις ευγενείας. • Να απευθύνουν αιτήματα, να θέτουν ερωτήσεις και να απαντούν καταφατικά ή αρνητικά κατά την επικοινωνία τους με διαφορετικά 	<ul style="list-style-type: none"> • Επιτέλεση συγκεκριμένων γλωσσικών πράξεων σε προσχεδιασμένους διαλόγους – με συνομηλίκους, με μεγαλύτερους κ.ά., π.χ. αναζήτηση συγκεκριμένων πληροφοριών από έναν/μία συμμαθητή/-ριά τους, από τον/την εκπαιδευτικό ή τον/τη διευθυντή/-τρια του σχολείου.

3. Γραμματική περιγραφή		<p>πρόσωπα και σε διαφορετικές συνθήκες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν τις βεβαιωτικές γλωσσικές πράξεις (δήλωση). 	<ul style="list-style-type: none"> • Στο πλαίσιο συζήτησης στην τάξη σε συγκεκριμένο θέμα, οι μαθητές/-τριες διατυπώνουν δηλωτικές προτάσεις. Π.χ. Δε θα έρθω στην εκδρομή. / Το αγαπημένο μου παιχνίδι είναι η Μονόπολη.
4. Λεξιλόγιο	4.1 Βασικό λεξιλόγιο, συνάψεις λέξεων, χρήση λεξικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να (ανα)γνωρίζουν τη σημασία των λέξεων του βασικού λεξιλογίου κάθε ενότητας. • Να ομαδοποιούν θεματικά το λεξιλόγιο που προκύπτει από τα κείμενα της ενότητας συμβουλευόμενοι/-ες και λεξικά (έντυπα και ηλεκτρονικά). 	<ul style="list-style-type: none"> • Δραστηριότητες αντιστοίχισης εικόνων με λέξεις, συμπλήρωσης κενών σε μικρά κείμενα ή προτάσεις και διατύπωση ορισμού λέξεων διαισθητικά. • Δημιουργία του «Λεξόκουτου», όπου ρίχνουν μέσα καρτέλες με τις καινούριες λέξεις της ενότητας από κείμενα που άκουσαν ή διάβασαν. Στο τέλος ανοίγουν το κουτί, ομαδοποιούν τις λέξεις θεματικά και προτείνουν δραστηριότητες αξιοποίησής τους στον λόγο ή παίζουν με τις λέξεις (παιχνίδια παντομίμας, σκραμπλ, δημιουργία σταυρόλεξου με ψηφιακή εφαρμογή κ.ά.).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργούν συνήθειες συνάψεις οικείων λέξεων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δίνονται στους/στις μαθητές/-τριες οικεία επίθετα (π.χ. ψηλός, πλατύς) με στόχο να σχηματίσουν αποδεκτές συνάψεις (π.χ. ψηλός πύργος, πλατύ χαμόγελο). Συζητούν για τις ποικίλες σημασίες/χρήσεις του επιθέτου (π.χ. πλατύ χαμόγελο, πλατύς δρόμος, πλατιά θάλασσα).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τον τρόπο αναζήτησης λέξεων σε έντυπα ή ηλεκτρονικά λεξικά. • Να παρατηρούν τον τρόπο οργάνωσης του λήμματος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση στο λεξικό λέξεων σχετικών με το βασικό λεξιλόγιο που διδάχθηκαν. • Εντοπισμός και καταγραφή των βασικών πληροφοριών τους σε καρτέλα με ξεχωριστά χρωματιστά κουτάκια: {λήμμα}, {τι είναι} (γραμματική κατηγορία), {τι σημαίνει} (ερμηνεία), {παράδειγμα}.
	4.2 Σημασίες λέξεων, σημασιολογικές	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τις σχέσεις των λέξεων με βάση τη 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση των λέξεων που έχουν περίπου την ίδια σημασία από ένα πλήθος

4. Λεξιλόγιο	σχέσεις/πεδία	σημασία τους: συνώνυμα και αντώνυμα.	δοσμένων λέξεων σε καρτέλες και δημιουργία ζευγαριών που τοποθετούνται στο ταμπλό της τάξης, π.χ. θόρυβος-φασαρία, κατάσταση-μαγαζί, πλοίο-καράβι. Εναλλακτικά δημιουργία ζευγαριών με αντίθετη σημασία.
	4.3 Παραγωγικοί μηχανισμοί (παραγωγή-σύνθεση)	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν ουσιαστικά και επίθετα με τα παραγωγικά μορφήματα (επιθήματα) που δηλώνουν υποκορισμό και μεγέθυνση. • Να εντοπίζουν τις σύνθετες λέξεις και να τις αναλύουν στα συνθετικά τους. • Να σχηματίζουν σύνθετες λέξεις με βάση το θεματικό λεξιλόγιο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Προσθήκη των παραγωγικών μορφημάτων των υποκοριστικών και μεγεθυντικών σε συγκεκριμένες λέξεις ενός μικρού ποιήματος ή άλλου κειμένου μετατρέποντάς το σε αστείο ποιηματάκι με ρίμα ή σε χιουμοριστικό κείμενο. • Επιλογή των σύνθετων λέξεων από το κείμενο της ενότητας και ανάλυσή τους: Οι μαθητές/-τριες γράφουν τις σύνθετες λέξεις σε χαρτόνια, τις κόβουν με ψαλίδι και τις αναλύουν στα δύο συνθετικά τους. Με τα α' και β' συνθετικά σχηματίζουν νέες λέξεις, φανταστικές και μη, και δημιουργούν ένα ποίημα για τη νέα λέξη, π.χ. εξώ/φυλλο, πυρο/τέχνημα = *φυλλοτέχνημα. • Δημιουργία νέων σύνθετων λέξεων με διαφορετικούς συνδυασμούς των συστατικών, όπου είναι εφικτό.
	4.4 Προέλευση, ετυμολογία, διεθνισμοί, λεξική ορθογραφία	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν στο λεξιλόγιο της διδακτικής ενότητας ετυμολογικά συγγενείς λέξεις (με βάση το κοινό τους θέμα) και να αποδίδουν την ορθογραφία τους. • Να αντιλαμβάνονται σταδιακά τη σταθερή γραφή του θέματος των λέξεων που ανήκουν στην ίδια οικογένεια. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία του δέντρου της ετυμολογικής οικογένειας. Στον κορμό γράφεται η λέξη-βάση και στα κλαδιά οι ομόρριζες λέξεις. Το δέντρο στολίζει το ταμπλό της τάξης ή την πόρτα και ανανεώνεται σε κάθε νέα θεματική ενότητα. • Αναγραφή σε καρτέλες δύο ομόηχων θεμάτων, π.χ. φυλλ-φιλ-, και σε διαφορετικές καρτέλες των μορφολογικών καταλήξεων π.χ. -ώ, -ος, -ου, -ικος, -α -ωσιά. Οι μαθητές/-τριες συνεργάζονται και φτιάχνουν λέξεις λαμβάνοντας υπόψη την

4. Λεξιλόγιο			ορθογραφία και τη σημασία. Χρησιμοποιούν και το λεξικό για επιβεβαίωση.
5. Ανάγνωση βιβλίων/εκτεταμένων κειμένων	5.1 Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών (υλικότητα)	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν μεταξύ τύπων βιβλίων με βάση τη μορφή, το περιεχόμενο και την ύλη τους (γνώσεων, εικονογραφημένα, κόμικς, παραμύθια, σειρές, εκπαιδευτικά κ.ά.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Μετατροπή ενός μικρού βιβλίου από μία μορφή σε κάποια άλλη (βιβλίο ακορντεόν) και μετατροπή σύντομου αποσπάσματος βιβλίου σε κόμικ.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα βασικά στοιχεία ενός βιβλίου (π.χ. τίτλος, εικονογράφος, περίληψη, αφιέρωση), τη σημασία και τη λειτουργία τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός της αφιέρωσης στο εσώφυλλο του βιβλίου και δημιουργία υποθέσεων για το προφίλ αυτού του προσώπου και τη σχέση του με τον/τη συγγραφέα. Επινόηση μιας σύντομης ιστορίας για το πρόσωπο αυτό συνοδευόμενη από απεικόνιση.
	5.2 Δομή, περιεχόμενο, γλώσσα και αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου, πεζού και ποιητικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν απλούς ποιητικούς στίχους, ομοιοκατάληκτους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι μαθητές/-τριες έρχονται σε επαφή με ομοιοκατάληκτα ποιήματα παιδικής ποίησης στο πλαίσιο του αναδυόμενου γραμματισμού. Αφού ακούσουν ένα ποίημα, γράφουν σε χαρτί μια λέξη σχετική με αυτό και, στη συνέχεια, συνθέτουν έναν δικό τους στίχο. Το διπλώνουν και το δίνουν στον/στη διπλανό/-ή τους. Στο ίδιο χαρτί, κάθε μαθητής/-τρια γράφει τον δικό του/της στίχο. Στο τέλος όλοι οι στίχοι ενώνονται και δημιουργείται το ποίημα της τάξης με ρίμα ή σε ελεύθερο στίχο.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να απολαμβάνουν αισθητικά το κείμενο και να το συνδέουν με άλλα είδη τέχνης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δραματοποίηση μιας σκηνής του βιβλίου με ελεύθερη παρέμβαση στο κείμενο. Χωρισμός σε ομάδες με καθεμία να προετοιμάζει μια διαφορετική σκηνή του βιβλίου και να παρουσιάζει στην ολομέλεια τη σκηνή που ετοίμασε.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ – Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	
1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες	1.1 Ακρόαση & κατανόηση προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν πληροφορίες που αναφέρονται ρητά μέσα σε αφηγηματικό κείμενο. • Να επισημαίνουν σε προφορικές συνομιλίες τρόπους διατύπωσης ερωτήσεων και απαντήσεων, διόρθωσης ή αναδιατύπωσης, αιτήματος διευκρινίσεων. • Να κάνουν υποθέσεις για τις προθέσεις των συνομιλητών/-τριών. • Να διαχωρίζουν σε μια ομιλία / ανακοίνωση διαισθητικά την πληροφορία από το σχόλιο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ακρόαση ηχογραφημένων κειμένων (λογοτεχνικών αποσπασμάτων, μύθων, παραμυθιών) και συμπλήρωση φύλλου εργασίας όπου ζητείται εντοπισμός πληροφοριών που αφορούν στα πρόσωπα και στη δράση τους, στους τόπους και στις μετακινήσεις, στους χρόνους, στα αντικείμενα κ.λπ. • Ακρόαση συνομιλίας των μελών μιας οικογένειας για την επιλογή του τόπου των διακοπών τους. Επισήμανση και καταγραφή από τους/τις μαθητές/-τριες των τρόπων που τίθενται οι ερωτήσεις και δίνονται απαντήσεις, ανάλογα με το ποιος/-α μιλάει, σε ποιον/-α απευθύνεται και σε τι αποσκοπεί. • Ακρόαση ανακοίνωσης του/της διευθυντή/-τριας του σχολείου ή αποσπάσματος ενημερωτικής εκπομπής και εντοπισμός των πληροφοριών (τι έγινε, πότε και πώς συνέβη, ποιοι ήταν παρόντες). Αναζήτηση μη πληροφοριακών στοιχείων (απόψεων,

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες			κρίσεων, συναισθημάτων κ.ά.) και συζήτηση για τον τρόπο αναγνώρισής τους.
	1.2 Παραγωγή προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν προφορικά κείμενα με πληρότητα πληροφοριών, σαφήνεια και οργάνωση, που να ανταποκρίνονται σε δεδομένο επικοινωνιακό πλαίσιο, σεβόμενοι/-ες τον χρόνο που έχει προσδιοριστεί. • Να διατυπώνουν ερωτήσεις και απαντήσεις, να ζητούν διευκρινίσεις, να αναδιατυπώνουν τις απαντήσεις τους, με βάση όσα ακροούνται. • Να παρουσιάζουν μια μικρή εργασία στην τάξη, με ρέοντα λόγο, ακολουθώντας την προβλεπόμενη δομή και το χρονικό πλαίσιο. • Να παράγουν αυθόρμητο προφορικό λόγο αξιοποιώντας τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους (στο πλαίσιο θεατρικών και κιναισθητικών δραστηριοτήτων). 	<ul style="list-style-type: none"> • Περιγραφή ενός συμβάντος της επικαιρότητας ή της σχολικής ζωής σε 3', ύστερα από ολιγόλεπτη προετοιμασία του/της μαθητή/-τριας. Μετά την περιγραφή ενδεχόμενη διατύπωση διευκρινιστικών ερωτήσεων από το μαθητικό κοινό. • Με αφορμή ένα θέμα της διδακτικής ενότητας, οι μαθητές/-τριες σε ομάδες αναπαριστούν διαλόγους όπου ζητούν και δίνουν πληροφορίες, π.χ. παιχνίδι ρόλων για τη διοργάνωση ενός ταξιδιού. • Εργασία λαογραφικού περιεχομένου για τον τόπο καταγωγής των μαθητών/-τριών και στοιχεία του πολιτισμού τους. Προφορική παρουσίαση με τη βοήθεια προγράμματος παρουσίασης ή αυθεντικού φωτογραφικού υλικού. Συζήτηση για την πολιτισμική ποικιλία. • Στο πλαίσιο της διδακτικής ενότητας και με αφορμή κάποιο κείμενο πεζού ή ποιητικού λόγου ή μια εικόνα, αξιοποίηση θεατρικών τεχνικών,

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες			όπως πάγωμα εικόνας, παιχνίδια ρόλων κ.ά.
	1.3 Ανάγνωση και κατανόηση γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάζουν μεγάλοφωνα αποδίδοντας τον σωστό επιτονισμό, σύμφωνα με τα σημεία στίξης και το νόημα του κειμένου. • Να διαβάζουν σιωπηλά και να εντοπίζουν το επικοινωνιακό πλαίσιο (θέμα, πομπός, αποδέκτης, σκοπός) με βάση τον τύπο και το είδος του κειμένου. • Να διακρίνουν τις παραγράφους ενός κειμένου από τα εξωτερικά χαρακτηριστικά τους συσχετίζοντάς τις με την εναλλαγή νοήματος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Από κοινού ανάγνωση ενός βιβλίου στη βιβλιοθήκη του σχολείου. Παιχνίδι ρόλων «Κριτική Επιτροπή για τον Καλύτερο Αναγνώστη». Διαισθητικά, προσδιορισμός των κριτηρίων αξιολόγησης από τους/τις μαθητές/-τριες. • Σιωπηλή ανάγνωση κειμένου της διδακτικής ενότητας και αξιοποίηση της πρότερης συζήτησης στην τάξη για εστίαση στον τύπο του κειμένου, στο θέμα του, στον σκοπό, στον/στη συγγραφέα, στους/στις αποδέκτες/-τριες κ.λπ. Αξιοποίηση της προϋπάρχουσας γνώσης για τους τύπους κειμένων. • Αρίθμηση των παραγράφων του κειμένου της διδακτικής ενότητας και συζήτηση για την αλλαγή νοήματος σε κάθε παράγραφο και για την εξελικτική πορεία της ιστορίας με τη βοήθεια των παραγράφων. • Αντιστοίχιση έτοιμων πλαγιότιτλων με τις παραγράφους του κειμένου.
	1.4 Παραγωγή γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να γράφουν καθ' υπαγόρευση παραγράφους και μικρά κείμενα. • Να συντάσσουν ένα ολοκληρωμένο κείμενο χωρίζοντάς το 	<ul style="list-style-type: none"> • Εξάσκηση στη σύνδεση προφορικού-γραπτού λόγου μέσω υπαγόρευσης κειμένου ή γενικά σχολικού λόγου (π.χ.

<p>1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες</p>		<p>σε παραγράφους, με την αξιοποίηση του σχεδιαγράμματος.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διατυπώνουν ελεύθερα τις σκέψεις και την κρίση τους πάνω σε θέματα που τους/τις αφορούν (προσωπική, σχολική, κοινωνική ζωή). • Να γράφουν μια παράγραφο, ατομικά ή ομαδικά, αναπτύσσοντας ελεύθερα τη θεματική πρόταση που έχουν προσδιορίσει στην τάξη. • Να αντιγράφουν τα αναθεωρημένα γραπτά τους ορθογραφημένα, με ακρίβεια και ευανάγνωστη γραφή τηρώντας όλες τις συμβάσεις του γραπτού λόγου και της δομής του κειμένου (π.χ. παραγραφοποίηση). 	<p>κανόνων, μαθηματικών προβλημάτων, συμπερασμάτων).</p> <p>Έλεγχος της ορθογραφημένης γραφής και των συμβάσεων του γραπτού λόγου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Επιλογή θέματος με βάση τη διδακτική ενότητα. Καταιγισμός ιδεών, δημιουργία σχεδιαγράμματος με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού. <p>Ομαδική συγγραφή του κειμένου σε παραγράφους, βάσει του σχεδιαγράμματος. Ατομική συγγραφή σε επόμενο στάδιο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Με αφορμή ένα ζήτημα της σχολικής ζωής, κάθε μαθητής/-τρια εκθέτει ελεύθερα τη σκέψη και την κρίση του/της σε μια σύντομη παράγραφο. <p>Διαβάζουν τα κείμενά τους στην τάξη και ομαδοποιούν τις διαφορετικές απόψεις που διατυπώθηκαν. Οι μαθητές/-τριες που είχαν την ίδια άποψη δημιουργούν μια νέα ομάδα... (η δραστηριότητα συνεχίζεται κατά την επιθυμία των μαθητών/-τριών).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ομαδική σύνταξη παραγράφου στην τάξη με την τεχνική της ιδεοθύελλας, με δεδομένο το θέμα και τη θεματική πρόταση. • Δημιουργία ημερολογίου σχολικής ζωής όπου οι μαθητές/-τριες, ύστερα από
---	--	--	---

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες			<p>συζήτηση, καταγράφουν γεγονότα ή θέματα που προκύπτουν, καθώς και τις σκέψεις/ συναισθήματά τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία φακέλου, όπου οι μαθητές/-τριες συγκεντρώνουν την αρχική και την τελική εκδοχή του κειμένου που έχουν παραγάγει σε ομαδικό ή ατομικό επίπεδο.
2: Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα	2.1 Περιγραφικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα περιγραφικά κείμενα από τα δομικά στοιχεία τους (αρχική παρουσίαση, πληροφορίες και λεπτομέρειες, σκέψεις και συναισθήματα). • Να εντοπίζουν τα γλωσσικά μέσα μιας περιγραφής, όπως ρήματα αισθήσεως και συνδετικά, επίθετα και ουσιαστικά (μεγεθυντικά και υποκοριστικά), φράσεις με προθετικά σύνολα, επιρρήματα κ.ά. • Να συγγράφουν περιγραφικά κείμενα με τη χρήση κατάλληλων δομικών και γλωσσικών μέσων προσαρμοσμένων στην περίσταση επικοινωνίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σύγκριση περιγραφικών κειμένων ίδιας θεματικής (π.χ. περιγραφές προσώπων, περιγραφές χώρων) και εντοπισμός ομοιοτήτων και διαφορών της δομής και των δομικών στοιχείων της περιγραφής. • Εμπλουτισμός με ποικίλα γλωσσικά μέσα (ποικιλία ρημάτων, επιθέτων, επιρρημάτων) ενός απλού περιγραφικού κειμένου, το οποίο μπορεί να συνοδεύεται από εικόνα. • Περιγραφή από τους/τις μαθητές/-τριες οικείου χώρου (π.χ. το σχολείο μου), ακολουθώντας τη χωρική συσχέτιση, με διατύπωση βιωμάτων και συναισθημάτων, στο πλαίσιο των διασχολικών σχέσεων με ελληνικά σχολεία του εξωτερικού.
	2.2 Αφηγηματικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα αφηγηματικά κείμενα από τα δομικά στοιχεία τους (ήρωες, χώρος, 	<ul style="list-style-type: none"> • Τοποθέτηση σε σειρά ανακατεμένων παραγράφων αφηγηματικού κειμένου, με βάση τη

2: Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα		<p>χρόνος, συμβάντα/επεισόδια κ.ά.) και τη δομή της αφήγησης (άξονας του χρόνου).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εστιάζουν στα γλωσσικά μέσα που συνθέτουν μια αφήγηση και να κατανοούν τη λειτουργία τους (ρήματα δράσης, παροντικοί και παρελθοντικοί χρόνοι, περιγραφικά ουσιαστικά και επίθετα). • Να συντάσσουν αφηγηματικό κείμενο πραγματικό ή φανταστικό, με αφορμή ένα βίωμα ή ένα ερέθισμα, στο πλαίσιο της θεματικής ενότητας. 	<p>χρονική / λογική τους αλληλουχία.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός των γλωσσικών μέσων μιας αφήγησης. Σύγκριση αφηγήσεων ίδιας θεματικής μεταξύ τους και συγκέντρωση ομοιοτήτων και διαφορών (π.χ. μυθολογικές αφηγήσεις, παραμύθια, βιοματικές ιστορίες, ανέκδοτα). • Συγγραφή μικρής ιστορίας από τους/τις μαθητές/-τριες, στο πλαίσιο της δημιουργικής γραφής, έχοντας ως βάση ένα μόνο στοιχείο, π.χ. μία εικόνα, έναν τίτλο ταινίας, ένα τραγούδι, έναν χάρτη.
	2.3 Κείμενα οδηγίων	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά ενός κειμένου οδηγίων. • Να συντάσσουν ομαδικά στην τάξη ένα σύντομο κείμενο οδηγίων, το οποίο εμπλουτίζουν και με πολυτροπικά στοιχεία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση διαγραμμάτων ροής για την οργάνωση των οδηγίων ενός επιτραπέζιου παιχνιδιού. Τοποθέτηση των οδηγίων σε σειρά και προφορική παρουσίαση του παιχνιδιού στην τάξη. • Δημιουργία ψηφιακής ή έντυπης αφίσας (με κείμενο οδηγίων και εικόνες) για την καθοδήγηση της σχολικής κοινότητας στη φροντίδα των φυτών του σχολείου ή την καθαριότητα του προαυλίου. Ανάρτηση της αφίσας στο ιστολόγιο του σχολείου και στην ηλεκτρονική εφημερίδα, εφόσον υπάρχει.
	2.4	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός της

2: Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα	Πολυτροπικότητα	τη λειτουργία των σημειωτικών πόρων: εικόνα, χρώμα, γραμματοσειρές, διαστήματα, υπογραμμίσεις κ.ά. για τη μετάδοση του μηνύματος με έντυπο ή ψηφιακό μέσο.	σύνδεσης των σημειωτικών πόρων διαφορετικών πολυτροπικών κειμένων με τον τύπο, το είδος κειμένου και την περίσταση επικοινωνίας. Συζήτηση σε ομάδες και δημιουργία αντίστοιχων πολυτροπικών κειμένων (π.χ. διαφήμιση, ανακοίνωση, πρόσκληση σε έντυπη και ψηφιακή μορφή).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να παρατηρούν διάφορα είδη πολυτροπικών κειμένων, να τα συγκρίνουν μεταξύ τους και να τα διακρίνουν από τα μονοτροπικά. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συλλογή πολυτροπικών κειμένων, όπως χάρτες, ετικέτες, λίστες, πινακίδες, πίνακες δρομολογίων και ομαδοποίησή τους με βάση το επικοινωνιακό τους πλαίσιο και την προθετικότητα τους (Πού συναντάμε τα κείμενα αυτά; Τι πληροφορίες μας δίνουν;).
3. Γραμματική περιγραφή	3.1 Φωνολογία / Φωνητική	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκφέρουν προφορικό λόγο σε επικοινωνιακή περίσταση υιοθετώντας τον κατάλληλο επιτονισμό, ένταση και ρυθμό. • Να προφέρουν τα συμφωνικά συμπλέγματα σε πολυσύλλαβες λέξεις κατά τη ροή της ανάγνωσης. • Να τοποθετούν λέξεις σε απόλυτη αλφαβητική σειρά. • Να κάνουν κατάτμηση των λέξεων σε συλλαβές και να χαρακτηρίζουν τις λέξεις ανάλογα με τον αριθμό των συλλαβών 	<ul style="list-style-type: none"> • Ηχογράφηση από τον/την εκπαιδευτικό ομιλίας των μαθητών/-τριών σε διαφορετικά ρυθμικά σχήματα (πολύ γρήγορη, πολύ αργή, σιγανή, δυνατή, με μεγάλες παύσεις, χωρίς παύσεις). Συζήτηση με τα παιδιά για την κατάλληλη ροή. Εξάσκηση των μαθητών/-τριών σε ομάδες με την επίβλεψη του/της εκπαιδευτικού. • Εξάσκηση με τα συμφωνικά συμπλέγματα 2-3 συμφώνων σε οικείες και μη οικείες λέξεις. • Η σειρά των

3. Γραμματική περιγραφή		<p>(μονοσύλλαβες, δισύλλαβες κ.λπ.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν τα φαινόμενα συνεκφοράς σε επίπεδο φράσης (π.χ. την Πέμπτη [tibemti]/[timbemti]) και τα φαινόμενα αποκοπής φωνήεντος (έκθλιψη, αφαίρεση, αποκοπή) χωρίς εστίαση στην ορολογία. 	<p>επωνύμων των μαθητών/-τριών έχει ανακατευτεί. Θα πρέπει μόνοι/-ες τους να τα βάλουν στη σωστή σειρά. Μπορούν να χωριστούν σε ομάδες ανάλογα με το πρώτο ή τα δύο πρώτα γράμματα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ομαδοποίηση λέξεων της θεματικής ενότητας σε μονοσύλλαβες, δισύλλαβες, τρισύλλαβες και πολυσύλλαβες, και τοποθέτησή τους σε κουτιά με τις αντίστοιχες κατηγορίες λέξεων. • Ηχογράφιση σύντομου συνεχούς προφορικού λόγου και εντοπισμός φράσεων που εμπεριέχουν φαινόμενα συνεκφοράς. Γραπτή απόδοση του κειμένου με βάση τις συμβάσεις του γραπτού λόγου.
	3.2 Κλιτική μορφολογία & ορθογραφία	<p><i>Ρήμα</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν μορφολογικά ρηματικούς τύπους της οριστικής στις τρεις χρονικές βαθμίδες, στο εξακολουθητικό και συνοπτικό ποιόν ενεργείας στην ενεργητική και την παθητική φωνή και να συνειδητοποιούν τη διαφορά ως προς τη θεώρηση της πράξης. • Να σχηματίζουν μορφολογικά τους ρηματικούς τύπους του συντελεσμένου ποιού ενεργείας, <i>Παρόν Συντελεσμένο</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Χωρισμός σε ομάδες και επιλογή ενός είδους μετασχηματισμού του κειμένου (είτε στον άξονα του χρόνου είτε στον άξονα του ποιού ενεργείας). Συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης για τη διαφοροποίηση που επιφέρει η τροποποίηση αυτή στο κείμενο. • Κατασκευή από τους/τις μαθητές/-τριες καταλόγων συχνόχρηστων ρημάτων, ομαλών και μη, ανεύρεση του άκλιτου ρηματικού

<p>3. Γραμματική περιγραφή</p>		<p>(Παρακείμενος), στην ενεργητική φωνή (εστίαση σε ρήματα βασικού λεξιλογίου α' και β' συζυγίας) με το βοηθητικό ρήμα «έχω» και τον άκλιτο ρηματικό τύπο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν την άκλιτη μετοχή και να τη χρησιμοποιούν σε προτάσεις για να εξειδικεύσουν τον τρόπο επιτέλεσης μιας ενέργειας. <p><i>Ουσιαστικό</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν τα τρικατάληκτα ουσιαστικά, όπως «ο γέρος», «ο καλόγερος», «ο αδερφός», «η λεωφόρος». • Να διακρίνουν το θέμα από την κατάληξη (κατάτμηση). <p><i>Επίθετα</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν τριγενή και δικατάληκτα/τρικατάληκτα επίθετα, όπως «όμορφος, -η, -ο», «ωραίος, -α, -ο», «μέτριος, -α, -ο». • Να χρησιμοποιούν το επίθετο «πολύς». • Να σχηματίζουν τα ομαλά παραθετικά των επιθέτων. • Να εστιάζουν στα βασικά χαρακτηριστικά του επιθέτου και στη συμφωνία του με το προσδιοριζόμενο ουσιαστικό, π.χ. «μεγάλος δρόμος», «ωραία ημέρα», «μέτριο αποτέλεσμα». • Να σχηματίζουν τα απόλυτα και τα τακτικά αριθμητικά 	<p>τύπου τους από το συνοπτικό ποιόν ενεργείας και ένταξη σε προτάσεις (π.χ. απαντάω → απάντησα → απαντήσει → Έχω απαντήσει σωστά στις ερωτήσεις). Παρατήρηση για τους μη ομαλούς σχηματισμούς (π.χ. τρώω → έφαγα → φάει).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναλογικοί σχηματισμοί προτάσεων από το παρόν στο συντελεσμένο παρόν, π.χ. Παίζουμε Μονόπολη / Έχουμε παίξει Μονόπολη, Κάθε καλοκαίρι αγοράζουμε εξοπλισμό για τη θάλασσα / Έχουμε αγοράσει εξοπλισμό για τη θάλασσα. Σχεδιασμός πλαισιωμένης δραστηριότητας. • Κατηγοριοποίηση ρημάτων α' και β' συζυγίας και παρατήρηση του τρόπου σχηματισμού της άκλιτης μετοχής τους. Ένταξη των μετοχών σε προτάσεις που αναδεικνύουν τον τρόπο επιτέλεσης μιας ενέργειας. • Ασκήσεις μορφολογικής επίγνωσης συνδυασμού θεμάτων με καταλήξεις και ένταξη σε προτάσεις ή μικρά κείμενα για να αναδεικνύεται ο συντακτικός ρόλος των πτώσεων. • Άσκηση μορφολογικής επίγνωσης: Δίνονται
--------------------------------	--	---	---

<p>3. Γραμματική περιγραφή</p>		<p>επίθετα και να τα χρησιμοποιούν σε λειτουργικά κείμενα.</p> <p><i>Αντωνυμίες</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν τον μορφολογικό σχηματισμό των κτητικών, δεικτικών, αυτοπαθών αντωνυμιών και να τον συνδέουν με τον συντακτικό τους ρόλο. <p><i>Ορθογραφία</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γράφουν ορθογραφημένα: <ul style="list-style-type: none"> – τα κλιτικά μορφήματα των ρημάτων με έμφαση στο α' και β' πληθυντικό ενεργητικής και παθητικής φωνής – τα ρήματα που τελειώνουν σε -ώνω, -ίζω, -αίνω, -άβω, -εύω και τις βασικές τους εξαιρέσεις – τα συχνόχρηστα και μη ομαλά ρήματα στο συνοπτικό ποιόν ενεργείας που αναφέρονται στο παρελθόν, π.χ. «είπα», «ήρθα», «είδα» – τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ο και -ι στον ενικό και πληθυντικό αριθμό και τις βασικές τους εξαιρέσεις π.χ. «βράδυ», «δάκρυ» – το επίρρημα «πολύ» – τα εθνικά ονόματα και τα παραγόμενα επίθετά τους (π.χ. Έλληνας-ελληνικός) – τα επίθετα που τελειώνουν σε -ινος, -ικος, -ιμος 	<p>κλιτοί τύποι μιας λέξης και γίνεται παρατήρηση και εντοπισμός του όμοιου μέρους τους, το οποίο συνιστά το θέμα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Άσκηση μορφολογικής επίγνωσης για τον σχηματισμό τους, σε σύνδεση με ουσιαστικά. Ένταξη σε προτάσεις ή κείμενα. • Άσκηση με σύγκριση αντικειμένων και χαρακτηριστικών ατόμων για τη συνειδητοποίηση της λειτουργίας των παραθετικών στον λόγο. • Κατασκευή ενός τροχού με δείκτη που περιλαμβάνει τα άρθρα στα τρία γένη και σε όλες τις πτώσεις. Αναγραφή επιθέτων σε καρτέλες και σχηματισμός από μαθητή/-τρια του κατάλληλου τύπου του επιθέτου, ανάλογα με το άρθρο που κάθε φορά θα δείχνει ο δείκτης του τροχού. Επιλογή στη συνέχεια ενός ουσιαστικού και συνδυασμός του με το επίθετο, ώστε να δημιουργείται φράση. • Καταγραφή των ονομάτων των μαθητών/-τριών και της σειράς διάκρισής τους σε σχολικούς αθλητικούς αγώνες. Με βάση την κατάσταση των ονομάτων δημιουργία ρεπορτάζ σε συνεχόμενο λόγο και ανάρτησή του στην ιστοσελίδα του
--------------------------------	--	--	--

3. Γραμματική περιγραφή		<p>και τις βασικές τους εξαιρέσεις, π.χ. φωτεινός, δανεικός.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν συμβάσεις του γραπτού λόγου και να χρησιμοποιούν τα διαλυτικά, την απόστροφο, το ενωτικό εντοπίζοντας τη λειτουργία τους. • Να αποδίδουν τον δεύτερο τόνο σε μια λέξη κατά τη συνεκφορά της σε φράση. • Να γνωρίζουν τη χρήση του τελικού -ν. 	<p>σχολείου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία στοχευμένων ορθογραφικών ασκήσεων με παιγνιώδη χαρακτήρα (π.χ. συμπλήρωση, πολλαπλής επιλογής, κρυπτόλεξα, σταυρόλεξα) αξιοποιώντας τις λειτουργίες της e-me content. • Παρατήρηση ρημάτων που τελειώνουν σε -ίζω. Αναζήτηση των κοινών τους στοιχείων. Αντιστοίχιση σε στήλες του θέματος του ρήματος με την κατάλληλη κατάληξη. Εστίαση στη συζυγία και αναφορά στις εξαιρέσεις. • Εντοπισμός σε κείμενο και διάκριση του επιρρήματος «πολύ» (παίξαμε πολύ) από το επίθετο «πολύ» (πολύ παιχνίδι)/ «πολλή» (πολλή όρεξη), συζήτηση για τις διαφορές στη χρήση τους και εφαρμογή σε άλλα παραδείγματα. • Αναγραφή λέξεων του κειμένου σε καρτέλες χωρίς τόνο ή/και διαλυτικά. Μεγαλόφωνη ανάγνωση των λέξεων με όλους τους πιθανούς τρόπους, τοποθέτηση των κατάλληλων σημείων και εκ νέου ανάγνωση τους.
	3.3 Σύνταξη	<ul style="list-style-type: none"> • Να συντάσσουν προτάσεις ποικίλων δομών αξιοποιώντας τις γραμματικές κατηγορίες και τους μορφολογικούς 	<ul style="list-style-type: none"> • Σχήμα συντακτικής δομής πλήρους πρότασης. Εμπλουτισμός των προτάσεων των μαθητών/-τριών με

<p>3. Γραμματική περιγραφή</p>		<p>τύπους που έχουν διδαχθεί.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να παρατηρούν τις μορφολογικές μεταβολές των όρων στο πλαίσιο του συντακτικού τους ρόλου (λειτουργία των πτώσεων). • Να συνειδητοποιούν ότι οι θέσεις των όρων στην πρόταση μεταβάλλονται σύμφωνα με την εστίαση του νοήματος. • Να εντοπίζουν τον ρόλο του αντικειμένου στην πρόταση και να διακρίνουν ρήματα με ή χωρίς αντικείμενο (μεταβατικά, αμετάβατα). • Να σχηματίζουν προτάσεις που δηλώνουν σύγκριση και παρομοίωση. <p><i>Προθέσεις</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν διαισθητικά τις προθέσεις και να τις συνδέουν με το κατάλληλο συντακτικό περιβάλλον. <p><i>Επιρρήματα</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν σε προτάσεις τα επιρρήματα χρόνου, τόπου, τρόπου και ποσού, να κατανοούν τη λειτουργία τους και να τα χρησιμοποιούν αποτελεσματικά στον λόγο τους. <p><i>Σύνδεσμοι</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιήσουν τον συνδετικό ρόλο που επιτελούν οι 	<p>δομικά στοιχεία που απουσιάζουν.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη προτασιακών δομών όπως: «Ο σκύλος κυνηγάει τη γάτα», «Η γάτα κυνηγάει τον σκύλο». Παρατήρηση των πτώσεων και εντοπισμός της λειτουργίας τους. Στη συνέχεια, δημιουργία νέων παραδειγμάτων. • Επιλογή προτάσεων από το κείμενο και αλλαγή της σειράς των όρων τους, π.χ. «Ο/Η μαθητής/-τρια διαβάζει». / «Διαβάζει ο/η μαθητής/-τρια». Υποβολή ερωτήσεων όπως «Ποιος/-α διαβάζει;», «Τι κάνει ο/η μαθητής/-τρια;» και αντιστοίχισή τους με μία απάντηση, ανάλογα με την εστίαση. Στη συνέχεια δημιουργία νέων παραδειγμάτων σε δεδομένα επικοινωνιακά πλαίσια. • Εντοπισμός ρημάτων με αντικείμενο ή χωρίς, μέσα σε κείμενα της διδακτικής ενότητας. Παρατήρηση των συντακτικών τους διαφορών και ομαδοποίηση σε μεταβατικά και αμετάβατα. • Ανάδειξη του ρόλου της πρόθεσης στην πρόταση. Επιλογή προτάσεων από το κείμενο της διδακτικής ενότητας. Παρατήρηση των προθέσεων από τους/τις μαθητές/-τριες και καταγραφή τους.
---------------------------------------	--	--	--

3. Γραμματική περιγραφή		<p>σύνδεσμοι (παρατακτικοί-υποτακτικοί) και να τους χρησιμοποιούν σε σύνθετες προτάσεις</p> <p><i>Δευτερεύουσες προτάσεις</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίσουν διαισθητικά ότι κάποια ρήματα, ανάλογα με τη σημασία τους, δέχονται συμπλήρωμα μίας άλλης πρόταση (ειδικές, βουλητικές και ενδοιαστικές προτάσεις) χωρίς εστίαση στην ορολογία. <p><i>Σημεία στίξης</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποδίδουν τα σημεία στίξης κατά την ανάγνωση. • Να τοποθετούν τα κατάλληλα σημεία στίξης σε προτάσεις και κείμενα, σύμφωνα με τη συντακτική δομή και το νόημά τους. 	<p>Συνειδητοποίηση ότι το νόημά τους προκύπτει από τη σύνδεσή τους με ουσιαστικά μαζί με τα οποία προσδιορίζουν συνήθως το ρήμα, π.χ. «διαβάζω με προσοχή» (τρόπος).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός επιρρημάτων σε κείμενο που διδάχθηκαν και ένταξή τους σε αντίστοιχες κατηγορίες, ανάλογα με το σημασιολογικό τους περιεχόμενο (επιρρήματα του χρόνου, του τόπου, του τρόπου και του ποσού). • Αναγραφή στον πίνακα της τάξης συνδέσμων του κειμένου της διδακτικής ενότητας. Εντοπισμός τους από τα παιδιά, ανεύρεση των στοιχείων που συνδέουν και ανακάλυψη της λειτουργίας που επιτελούν. • Παρουσίαση από τον/την εκπαιδευτικό συντακτικών δομών από τη διδασκόμενη ενότητα, με κατηγορίες ρημάτων που σημαίνουν γνώση, έκφραση, βούληση, φόβο και παρατήρηση από τους/τις μαθητές/-τριες του τρόπου σύνδεσης των προτάσεων. Δημιουργία ανάλογων νέων παραδειγμάτων. • Μεγαλόφωνη ανάγνωση με έμφαση στα σημεία στίξης.
	3.4 Πραγματολογία	<ul style="list-style-type: none"> • Να πραγματοποιούν 	<ul style="list-style-type: none"> • Διατύπωση ευχών, συμβουλών,

3. Γραμματική περιγραφή		<p>διάφορες πράξεις χρησιμοποιώντας τον λόγο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να απευθύνουν αιτήματα, να ζητούν διευκρινίσεις, να εκφράζουν υπόσχεση και παράκληση κατά την επικοινωνία τους με διαφορετικά πρόσωπα και σε διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας. • Να χρησιμοποιούν λεκτικές πράξεις για την έκφραση φιλικής διάθεσης, ευχαριστίας, απολογίας, συγγνώμης. 	<p>προσταγών με αποτελεσματικό τρόπο, ανάλογα με το επικοινωνιακό πλαίσιο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παιχνίδι ρόλων σε ομάδες 2-3 ατόμων στο πλαίσιο κατάλληλης διδακτικής ενότητας για ανάπτυξη διαλόγων, π.χ. «Ταξιδεύω και γνωρίζω την Ελλάδα». • Ανάρτηση στο ιστολόγιο δραστηριότητας για τη συμπλήρωση διαλόγων σε κόμικ που του έχουν αφαιρεθεί τα κείμενα, με αξιοποίηση λεκτικών πράξεων.
4. Λεξιλόγιο	4.1 Βασικό λεξιλόγιο, συνάψεις λέξεων, χρήση λεξικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν στον λόγο τους, προφορικό και γραπτό, επιλεγμένο θεματικό λεξιλόγιο της διδακτικής ενότητας. • Να δημιουργούν ποικιλία λεξικών συνάψεων στον γραπτό λόγο με το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας. • Να εστιάζουν στην οργάνωση της σελίδας ενός λεξικού κατά την αναζήτηση ερμηνείας μιας λέξης. • Να εστιάζουν στο λήμμα ενός λεξικού και να εντοπίζουν τα δομικά του στοιχεία (γραμματική κατηγορία, ερμηνεία σε αριθμηση, συνώνυμα / αντώνυμα, παραδείγματα χρήσης). 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία μικρών ιστοριών στο ιστολόγιο από τους/τις μαθητές/-τριες σε ομάδες, που να περιλαμβάνουν το επιλεγμένο λεξιλόγιο της διδακτικής ενότητας. • Με βάση συχνόχρηστα ουσιαστικά της διδακτικής ενότητας (π.χ. ποδήλατο, κράνος), δημιουργία συνάψεων από τους/τις μαθητές/-τριες (π.χ. ηλεκτροκίνητο ποδήλατο, πολύχρωμο κράνος) και ένταξη σε παράγραφο κατά την παραγωγή λόγου με σχετικό θέμα (π.χ. την ασφαλή μετακίνηση στη γειτονιά). • Παρατήρηση της σελίδας ενός λεξικού, με αφορμή την αναζήτηση μιας λέξης: λέξεις που προηγούνται ή

4. Λεξιλόγιο			<p>έπονται, πρώτη και τελευταία λέξη της σελίδας. Εξαγωγή συμπερασμάτων για τον τρόπο οργάνωσης των λημμάτων ενός λεξικού.</p> <ul style="list-style-type: none"> Μελέτη του τρόπου παρουσίασης των δομικών στοιχείων του λήμματος, με αφορμή την αναζήτηση της ερμηνείας άγνωστων λέξεων της νέας διδακτικής ενότητας.
	<p>4.2 Σημασίες λέξεων, σημασιολογικές σχέσεις/πεδία</p>	<ul style="list-style-type: none"> Να προσδιορίζουν τις σχέσεις των λέξεων με βάση τη σημασία τους: <ul style="list-style-type: none"> – συνωνυμία-αντωνυμία – υπερωνυμία-υπωνυμία Να εντοπίζουν τη μεταφορική χρήση των λέξεων, να δημιουργούν σχήματα λόγου και να τα εντάσσουν λειτουργικά στον λόγο τους (π.χ. κατά την περιγραφή). 	<ul style="list-style-type: none"> Σχηματισμός δύο κύκλων στον πίνακα με τίτλο στον καθέναν υπερώνυμες λέξεις/έννοιες της διδακτικής ενότητας, π.χ. ζώα, έπιπλα. Αναζήτηση και εντοπισμός των αντίστοιχων υπωνύμων λέξεων/εννοιών του κειμένου και τοποθέτησή τους στον κατάλληλο κύκλο, π.χ. σκύλος, γάτα, θρανίο, καρέκλα. Με παρόμοιο τρόπο μπορεί να πραγματοποιηθεί αναζήτηση συνωνύμων είτε μέσα από το κείμενο είτε με τη χρήση λεξικού. Εντοπισμός φράσεων με μεταφορική σημασία στο κείμενο της διδακτικής ενότητας, σχολιασμός των λέξεων που είναι φορείς της μεταφοράς και σύνδεσή της με το στοιχείο που συμβάλλει στη δημιουργία της. Αναζήτηση περιστάσεων

4. Λεξιλόγιο			επικοινωνίας στις οποίες θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν οι μεταφορικές φράσεις κυριολεκτικά και καταγραφή τους.
	4.3 Παραγωγικοί μηχανισμοί (παραγωγή-σύνθεση)	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν και να κατανοούν τη σημασία συχνόχρηστων παραγωγικών μορφημάτων (προθημάτων), όπως αντί-, περί-, δια-, προ-, προσ-. • Να γνωρίζουν τη λειτουργία των παραγωγικών μορφημάτων (επιθημάτων) σε σχέση με τη σημασία τους. • Να σχηματίζουν σύνθετες λέξεις με βάση το θεματικό λεξιλόγιο στους συνδυασμούς (ρήμα + ρήμα, επίθετο + επίθετο, επίθετο + ουσιαστικό, επίρρημα + ρήμα). 	<ul style="list-style-type: none"> • Χωρισμός των μαθητών/-τριών σε ομάδες. Τοποθέτηση σε μία στήλη του (διαδραστικού) πίνακα συχνόχρηστων προθημάτων και σε μία δεύτερη λέξεων της διδακτικής ενότητας. • Αντιστοίχιση μορφημάτων με λέξεις, όπου αυτό είναι εφικτό, και παραγωγή νέων λέξεων. Καταγραφή τους και αναζήτηση της σημασίας της νέας λέξης. • Εντοπισμός και υπογράμμιση λέξεων του κειμένου που περιέχουν συγκεκριμένα επιθήματα, όπως -στής, -είο, -ιά. Καταγραφή τους και ομαδοποίηση με βάση τη σημασία του επιθήματος (π.χ. πρόσωπο, επάγγελμα, τόπος, κατάσταση κ.ά.) και εξαγωγή συμπερασμάτων. • Στο πλαίσιο παιχνιδιού, χωρισμός σε ομάδες και σχηματισμός προφορικά σύνθετων λέξεων με βάση το θεματικό λεξιλόγιο και σύμφωνα με δοσμένους συνδυασμούς.
	4.4 Προέλευση, ετυμολογία, διεθνισμοί, λεξική ορθογραφία	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν στο λεξιλόγιο της διδακτικής ενότητας ετυμολογικά συγγενείς λέξεις με στόχο την 	<ul style="list-style-type: none"> • Επιλογή λέξεων με το ίδιο θέμα από τη θεματική ενότητα και δημιουργία καταλόγου, π.χ. παιδικός, παιδίατρος,

4. Λεξιλόγιο		<p>επισήμανση της ορθογραφίας τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργούν οικογένειες λέξεων με βάση το όμοιο θέμα και εστιάζοντας στη σημασία. 	<p>παιδότοπος.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός του σταθερού τμήματος της λέξης (θέμα) και διάκριση από άλλα ομόηχα θέματα, π.χ. πεδιάδα, πεδινός, βάσει της ορθογραφίας του θέματος.
5: Ανάγνωση βιβλίων/εκτεταμένων κειμένων	5.1 Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών (υλικότητα)	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν το βιογραφικό σημείωμα του/της συγγραφέα/-έως, να μελετούν όσα περιέχονται στο οπισθόφυλλο και να κάνουν υποθέσεις για το περιεχόμενο του βιβλίου. • Να εντοπίζουν βιβλία γνώσεων-πληροφορικά και να τα διακρίνουν από άλλες κατηγορίες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Διαχωρισμός των μαθητών/-τριών σε ομάδες των 2-3 ατόμων και επιλογή ενός βιβλίου από κάθε ομάδα. Μετά την ολοκλήρωση της ανάγνωσης του οπισθόφυλλου και του βιογραφικού σημειώματος, διατυπώνονται υποθέσεις για το είδος και το περιεχόμενο του βιβλίου. Ανάγνωση του βιβλίου και διαπίστωση του βαθμού επαλήθευσης των προβλέψεων. • Δημιουργία νέου εξωφύλλου από τους/τις μαθητές/-τριες, ατομικά ή σε ομάδες, για το βιβλίο που προσέγγισαν. Ανάρτηση στην ιστοσελίδα του σχολείου ή σε εφαρμογή Ιστού 2.0, στην ενότητα «Τα βιβλία που διαβάσαμε», ως πρόταση για τα άλλα τμήματα.
	5.2 Δομή, περιεχόμενο, γλώσσα και αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου, πεζού και ποιητικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάζουν ένα ολόκληρο βιβλίο γνώσεων (λογοτεχνικής μορφής) σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. • Να διακρίνουν τα δομικά χαρακτηριστικά του κειμένου και να 	<ul style="list-style-type: none"> • Χωρισμός των μαθητών/-τριών σε ομάδες και επιλογή σκηνής από το έργο που διαβάστηκε. Ανάλυση ρόλων προσώπου ή αντικειμένου της δεδομένης σκηνής. Ανάδειξη της οπτικής γωνίας των

<p>5: Ανάγνωση βιβλίων/εκτεταμένων κειμένων</p>		<p>διατυπώνουν κρίσεις για την αποτελεσματικότητά του.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν το φανταστικό από το πραγματικό. • Να μελετούν ποιητικά κείμενα και να μιλούν για τα νοήματά τους και τα συναισθήματα που τους προκαλούν. • Να εντοπίζουν την ομοιοκαταληξία, τις στροφές, τους στίχους, τον διασκελισμό, τις επαναλήψεις. 	<p>μαθητών/-τριών που παραμένουν ακίνητοι/-ες και αμίλητοι/-ες μέχρι να ερωτηθούν από τον/την εκπαιδευτικό σχετικά με πτυχές της ιστορίας και των ρόλων των ηρώων ή σχετικά με έκφραση των συναισθημάτων και των σκέψεών τους που πιθανόν δεν διατυπώνονται σε αυτή (π.χ. <i>Ποιος είσαι; Τι κάνεις εδώ; Πώς νιώθεις; Τι θες να πεις;</i>) σε σχέση με πτυχές της ιστορίας και του ρόλου, έκφραση συναισθημάτων και σκέψεων που πιθανόν δεν εμφανίζονται στην ιστορία.</p>
---	--	---	--

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ – Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	
1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες	1.1 Ακρόαση και κατανόηση προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> Να ακούν προσεκτικά κατά τη συνομιλία και να θέτουν διευκρινιστικές ερωτήσεις με στόχο την πλήρη κατανόηση του λόγου του/της συνομιλητή/-τριας. 	<ul style="list-style-type: none"> Συμμετοχή σε συνομιλίες/συζητήσεις (π.χ. προετοιμασία μιας σχολικής γιορτής ή ενός πρότζεκτ) και διατύπωση ερωτήσεων για διευκρινίσεις, επαναλήψεις, επιβεβαιώσεις: <i>Δεν καταλαβαίνω. Μπορείς να το επαναλάβεις; Συγγνώμη, δεν το άκουσα αυτό. Μπορείς να το ξαναπείς, σε παρακαλώ; Είπες ότι...; Συγγνώμη που διακόπτω, αλλά θα μπορούσατε να το επαναλάβετε αυτό;</i>
		<ul style="list-style-type: none"> Να συνδέουν τις προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες τους με το κείμενο που ακροώνται και να τις αξιοποιούν στην κριτική προσέγγισή του. Να εκτιμούν τα δεδομένα της περίπτωσης επικοινωνίας στην κατανόηση του κειμένου. 	<ul style="list-style-type: none"> Σε ημιδομημένο φύλλο εργασίας, οι μαθητές/-τριες κάνουν υποθέσεις (προ της ακρόασης) αξιοποιώντας την πρότερη γνώση τους για το θέμα, την κατάσταση επικοινωνίας, καθώς και άλλες ενδείξεις (π.χ. μορφή τίτλου, εικόνες, μουσική).
		<ul style="list-style-type: none"> Να ακροώνται και να αξιολογούν τη διεξαγωγή συζήτησης και τις απόψεις / τοποθετήσεις των ομιλούντων. 	<ul style="list-style-type: none"> Πραγματοποίηση δημόσιας συζήτησης μεταξύ ομάδας μαθητών/-τριών σε δεδομένο θέμα. Παρακολούθησή της από ομάδα άλλων μαθητών/-τριών-κριτών που αξιολογούν με κριτήρια τα οποία αφορούν τη δομή της ομιλίας, την εκφορά (ύφος, οπτική επαφή...), το περιεχόμενο (Ήταν οι θέσεις/γνώμες διακριτές; Αιτιολογήθηκαν;). Συντονισμός από τον/την εκπαιδευτικό (παράδειγμα ετεροαξιολόγησης).
		<ul style="list-style-type: none"> Να εστιάζουν σε πληροφορίες του κειμένου που βρίσκονται στον 	<ul style="list-style-type: none"> Ακρόαση της αρχής ενός κειμένου και αναγνώριση του θέματος από τους/τις μαθητές/-τριες. Κατά την

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες		πυρήνα του μηνύματος/νοήματος και πραγματώνουν τον επικοινωνιακό του σκοπό.	ακρόαση, εντοπισμός των βασικών σημείων που συνδέονται με το θέμα του κειμένου. Διάκριση μεταξύ σημαντικών και μη σημαντικών πληροφοριών (οι μαθητές/-τριες εργάζονται σε ομάδες).
	1.2 Παραγωγή προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να συμμετέχουν σε διαλογικές συζητήσεις εκφράζοντας συμφωνία ή αντίρρηση αιτιολογώντας τη θέση/άποψή τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Στο πλαίσιο της διδακτικής ενότητας, επιλογή θέματος προς συζήτηση, όπου διατυπώνονται διαφορετικές απόψεις από ομάδες μαθητών/-τριών. Αναγράφονται στον πίνακα ρήματα και φράσεις που βοηθούν τους/τις μαθητές/-τριες στη διατύπωση απόψεων, συμφωνίας και διαφωνίας (λ.χ. <i>κατά τη γνώμη μου, δε συμφωνώ διότι, συμφωνώ με την άποψη αυτή γιατί...</i>).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να ακολουθούν συνειδητά τους κανόνες ενεργού συμμετοχής σε προφορική συζήτηση πάνω σε συγκεκριμένο θέμα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Με βάση κείμενο οδηγιών με κανόνες ορθής συμμετοχής σε προφορική συζήτηση που έχει δημιουργηθεί από τους/τις μαθητές/-τριες (π.χ. <i>κατανοώ το θέμα της συζήτησης κ.λπ.</i>) γίνεται είτε αυτοέλεγχος παρακολούθησης των οδηγιών είτε έλεγχος στο πλαίσιο της ομάδας.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εκφράζονται αυθόρμητα στον προφορικό λόγο αξιοποιώντας τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους κατά τη συμμετοχή τους σε θεατρικές και κιναισθητικές δραστηριότητες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Με αφορμή ένα έργο τέχνης ή ένα λογοτεχνικό απόσπασμα γίνεται ελεύθερη διατύπωση συναισθημάτων, σκέψεων, στάσεων από τους/τις μαθητές/-τριες στο πλαίσιο θεατρικών τεχνικών, όπως «ανακριτική καρέκλα», «παγωμένες εικόνες», «ανίχνευση σκέψης», «περίγραμμα χαρακτήρα» κ.λπ.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να ακολουθούν τη δομή και τα δομικά στοιχεία των κειμενικών τύπων που έχουν διδαχθεί κατά τη διάρκεια σύντομης προφορικής παρουσίασης στην τάξη. 	<ul style="list-style-type: none"> • Διασύνδεση διδακτικών αντικειμένων του ΠΣ με εστίαση στη γλώσσα: πραγματοποίηση πειραμάτων με αφορμή διδακτική ενότητα στη Μελέτη Περιβάλλοντος (π.χ. <i>Πού υπάρχει αέρας;</i>). Παρουσίασή τους από ομάδες μαθητών/-τριών. Αξιοποίηση του ειδικού

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες		<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν βασικές πληροφορίες και τεχνικές από την προφορική συζήτηση στην τάξη προκειμένου να παράγουν αποτελεσματικό γραπτό λόγο. 	<p>λεξιλογίου της θεματικής.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δραστηριότητα συζήτησης με εκμείωση από την πλευρά του/της εκπαιδευτικού βασικών πληροφοριών. Οι μαθητές/-τριες κρατούν σημειώσεις προκειμένου να συντάξουν το κείμενο είτε ατομικά είτε ομαδικά. Παράδειγμα, περιγραφή προσώπου: «<i>Πώς θα το χαρακτηρίζατε αυτό το παιδί και γιατί (επέκταση); Σε τι είδους χαρακτηριστικά γνωρίσματα αντιστοιχεί αυτός ο χαρακτήρισμός; (π.χ. σε εσωτερικά). Μπορείτε να αναφέρετε ένα άλλο παράδειγμα από όπου να φαίνεται ότι κάποιος είναι π.χ. υποχωρητικός; (επιβεβαίωση κατανόησης).</i>
	1.3 Ανάγνωση και κατανόηση γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάζουν μεγαλόφωνα με ακρίβεια και ευχέρεια αλλά και σιωπηλά ποικίλους τύπους συμβατικών και ψηφιακών κειμένων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Πολλές και ποικίλες δραστηριότητες ανάγνωσης διαφόρων κειμενικών τύπων με διαφορετικό αναγνωστικό σκοπό. Συστηματική συμμετοχή των μαθητών/-τριών στην καθοδηγούμενη πρακτική ανάγνωσης «θεατρικό αναλόγιο».
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν αναγνωστικές στρατηγικές ώστε να κατανοούν σε σύντομο χρόνο τα βασικά νοήματα του κειμένου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση στρατηγικών αναγνωστικής κατανόησης: α) σιωπηλή ανάγνωση, χωρίς διακοπή, ολόκληρου του κειμένου έστω κι αν υπάρχουν άγνωστες λέξεις, β) εκ νέου ανάγνωση των δύσκολων σημείων. Τήρηση σημειώσεων για ό,τι δεν είναι κατανοητό. Στην περίπτωση του ψηφιακού κειμένου χρήση έντονης γραφής ή/και χρώματος.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν ρητά και υπόρρητα νοήματα, τα οποία τεκμηριώνουν με στοιχεία από το κείμενο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάγνωση κειμένων της διδακτικής ενότητας με ρητές πληροφορίες και υπόρρητα νοήματα. Συζήτηση μέσα στην τάξη για τον τρόπο αναζήτησης και κατανόησης των υπόρρητων νοημάτων.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις παραγράφους ενός κειμένου, να ξεχωρίζουν τις σημαντικές από τις μη 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάγνωση κειμένου της διδακτικής ενότητας και διάκριση των παραγράφων. Οι μαθητές/-τριες σε ομάδες αναλαμβάνουν από μία

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες		σημαντικές πληροφορίες και να συντάσσουν πλαγιότιτλους χρησιμοποιώντας λέξεις-κλειδιά και κατάλληλη σύνταξη (προστάδιο πύκνωσης κειμένου).	παράγραφο, στην οποία διαχωρίζουν τις πρωτεύουσες από τις δευτερεύουσες πληροφορίες. Συντάσσουν έναν πλαγιότιτλο για κάθε παράγραφο, τους αξιολογούν στην ολομέλεια και τέλος συνθέτουν με αυτούς μια περίληψη.
		• Να εντοπίζουν μηχανισμούς συνοχής της παραγράφου στον γραπτό λόγο.	• Σύγκριση δύο παραγράφων: με συνοχή και χωρίς. Καταγραφή μηχανισμών συνοχής (αναφοράς, σύζευξης) με παραδείγματα σε συμβατικό ή ψηφιακό εννοιολογικό χάρτη. Παρατηρήσεις, συμπεράσματα, εμπέδωση.
		• Να προσεγγίζουν κριτικά το κείμενο διαχωρίζοντας την είδηση από το σχόλιο.	• Διάκριση της πληροφορίας/είδησης από το σχόλιο με αξιοποίηση εύστοχων παραδειγμάτων, π.χ. από τίτλους εφημερίδων: «Εγκαινιάστηκε επιτέλους το νέο γυμναστήριο του σχολείου μας!» ή «Αδίκη η ποινή που επιβλήθηκε στην ομάδα...».
	1.4 Παραγωγή γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να οργανώνουν σε γραπτό κείμενο τις σκέψεις τους ακολουθώντας τη δομή του κειμενικού τύπου και αποκωδικοποιώντας την εκάστοτε περίπτωση επικοινωνίας. • Να διακρίνουν τα μέρη της παραγράφου (θεματική πρόταση-λεπτομέρειες). • Να συντάσσουν ατομικά ή ομαδικά παράγραφο με συνοχή, με βάση μια δεδομένη θεματική πρόταση. • Να παράγουν δημιουργικό γραπτό λόγο ενεργοποιώντας τη φαντασία τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση του οργανωτικού σχήματος του κειμενικού τύπου που συζητήθηκε στην τάξη και των πληροφοριών που αποκτήθηκαν μέσω διαδικασιών (διευκρινίσεων, επεκτάσεων, ερμηνειών κ.ά.) και προσαρμογή στην περίπτωση επικοινωνίας. • Δημιουργία παραγράφου θέτοντας μια θεματική πρόταση και ανάπτυξη ιδεών (λεπτομέρειες) με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού, με συνοχή για ομαλή ροή των ιδεών από πρόταση σε πρόταση. • Δημιουργία πλαισίου για δημιουργική γραφή: περιγραφή και εικονογράφηση ανατρεπτικών επεισοδίων, συμπλήρωση ημιτελούς ιστορίας, απόδοση

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες			περιεχομένου μονοτροπικού κειμένου με άλλα σημειωτικά συστήματα, διαφοροποίηση της πλοκής μιας ιστορίας, δημιουργία ποιημάτων, αποτύπωση σχεδίων και ονείρων.
		• Να αναθεωρούν ατομικά και ομαδικά τα γραπτά τους με συγκεκριμένα κριτήρια.	• Ατομική ή ομαδική στην τάξη αναθεώρηση του γραπτού λόγου με συγκεκριμένα κριτήρια: α) αναδόμηση στοιχείων δομής, β) βελτίωση στη διατύπωση κατά περίοδο, γ) ανάπτυξη παραγράφου, δ) επισήμανση ορθογραφικών λαθών, ε) συνοχή και συνεκτικότητα κ.λπ.
		• Να αντιγράφουν τα αναθεωρημένα γραπτά τους με ευανάγνωστη γραφή, τηρώντας όλες τις συμβάσεις του γραπτού λόγου και της δομής του κειμένου (π.χ. παραγραφοποίηση, ορθογραφία).	• Δημιουργία φακέλου, όπου οι μαθητές/-τριες συγκεντρώνουν την αρχική και την τελική εκδοχή του κειμένου που έχουν παραγάγει σε ομαδικό ή ατομικό επίπεδο.
		• Να αντιγράφουν μικρά αποσπάσματα με καλλιγραφικά γράμματα.	• Ασκήσεις καλλιγραφίας για τη βελτίωση του γραφικού χαρακτήρα που λαμβάνει παιγνιώδη μορφή (χρήση χρωμάτων, σχεδίων, ζωγραφιάς). • Δημιουργία συμβατικού ή ψηφιακού πόστερ αξιοποιώντας την καλλιγραφία (έντυπη ή ψηφιακή). Για παράδειγμα πόστερ με φράσεις ανατροφοδότησης της συνομιλίας ή με κανόνες συμμετοχής σε ζήτηση: «ακούω με προσοχή», «περιμένω τη σειρά μου», «παίρνω τον λόγο την κατάλληλη στιγμή».
2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα	2.1 Περιγραφικά κείμενα	• Να παρατηρούν σε σύνθετες περιγραφές τον τρόπο με τον οποίο τα πληροφοριακά στοιχεία οργανώνονται δομικά.	• Εντοπισμός του ειδικότερου άξονα χωρικής συσχέτισης σύμφωνα με τον οποίο οργανώνονται οι πληροφορίες: από έξω προς τα μέσα, από πάνω προς τα κάτω, από το όλο στο μέρος. Εφαρμογή σε ποικίλους

2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν αποσπάσματα πλήρους περιγραφής (π.χ. αντικειμένων, προσώπων, χώρων ή καταστάσεων) μέσα σε άλλους κειμενικούς τύπους, όπως στη λογοτεχνική αφήγηση. 	<p>τύπους περιγραφών.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός από τους/τις μαθητές/-τριες αποσπασμάτων περιγραφής σε κείμενα της διδακτικής ενότητας ή στο λογοτεχνικό βιβλίο που διαβάζουν. Συμπλήρωση δομημένου σχεδίου παρατήρησης και σύγκριση στην τάξη μεταξύ του αυτοτελούς και του «εγκιβωτισμένου» περιγραφικού κειμένου. Παρατηρήσεις για τον τρόπο ενσωμάτωσής τους.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν συνειδητά τη γραμματική της περιγραφής (ρήματα, επίθετα, επιρρήματα, συντακτικές δομές). 	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνταξη περιγραφικού κειμένου στο πλαίσιο μιας βιωματικής δράσης (π.χ. προσώπου, αντικειμένου, χώρου) ως ομαδική εργασία. Αυτοέλεγχος στο πλαίσιο της ομάδας για την τήρηση της γραμματικής της περιγραφής (π.χ. <i>χρησιμοποιήθηκε η προτασιακή δομή Υ-Ρ-Κ; Χρησιμοποιήθηκαν τα συνδετικά ρήματα είμαι, γίνομαι, φαίνομαι; Χρησιμοποιήθηκαν επίθετα; Εκφράζονται σκέψεις, συναισθήματα; κ.λπ.</i>).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συσχετίζουν πολυτροπικά στοιχεία και λεκτικές πληροφορίες σε περιγραφικά κείμενα και να αποκωδικοποιούν τη λειτουργία τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συζήτηση στην τάξη: Πώς συνδέεται η κάθε σημειωτική επιλογή (εικόνα, χρώμα, ήχος, παρουσίαση στον χώρο) με τη δόμηση νοήματος στο περιγραφικό κείμενο;
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συντάσσουν περιγραφικά κείμενα ενεργοποιώντας τη φαντασία τους και εμπλουτίζοντάς τα με πολυτροπικά στοιχεία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συγγραφή συμβατική ή ψηφιακή κειμένων όπως περιγραφή ταινιών, θεατρικών παραστάσεων ή ειδικότερα, συγγραφή περιγραφικών κειμένων ενσωματωμένων σε γράμμα, σε διαφημιστικό έντυπο, σε τουριστικό οδηγό κ.ά. Για τα πολυτροπικά στοιχεία αξιοποιούνται γραμματοσειρές, χρώματα, εικόνες κ.λπ.
	2.2 Αφηγηματικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά και τη δομή του 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναδιήγηση ιστορίας με την τεχνική «ο κύβος της πλοκής»: Σε κάθε πλευρά του κύβου αναγράφεται τόπος,

2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα		αφηγηματικού κειμένου και να τα εφαρμόζουν στα κείμενά τους.	χρόνος, ήρωες, πρόβλημα, λύση, συναισθήματα. Οργάνωση της δομής του αφηγηματικού κειμένου στον πίνακα. Εντοπισμός του άξονα χρονικής συσχέτισης.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν και να αξιοποιούν τη γραμματική της αφήγησης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Επισήμανση των σχετικών λεξικών και γραμματικο-συντακτικών επιλογών: χρονικοί δείκτες, απρόσωπα ή τριτοπρόσωπα ρήματα δράσης, ασύνδετο σχήμα, επιρρήματα.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αφηγούνται βιωματικά αφηγηματικά κείμενα για συγκεκριμένους αποδέκτες. • Να δημιουργούν αφηγηματικές ιστορίες ενεργοποιώντας τη φαντασία τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συγγραφή βιωματικών ιστοριών: Τρεις γενιές αφηγούνται σχολικές εμπειρίες. Ηχογράφηση της αφήγησης των ηλικιωμένων συγγενών αλλά και των γονέων για τα σχολικά τους χρόνια. Δομημένη αφήγηση της σημερινής σχολικής πραγματικότητας από τους/τις μαθητές/-τριες σε μια εκδήλωση για γονείς. • Συγγραφή φανταστικών ιστοριών ή διατύπωση εναλλακτικών εκδοχών για τη συνέχιση μιας αφήγησης (π.χ. από τη μέση της ιστορίας) ή δημιουργία μεικτών κειμένων αφήγησης και περιγραφής.
	2.3 Εξηγητικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν διαισθητικά τη μορφή (δομή, γλώσσα) και τη λειτουργία των εξηγητικών κειμένων (π.χ. επιστημονικά, φαινομένων, διαδικασιών). • Να διατυπώνουν μια εξήγηση για ένα θέμα που γνωρίζουν σε ελεύθερη προφορική ή/και γραπτή έκφραση. • Να διακρίνουν τα δομικά μέρη ενός εξηγητικού κειμένου: εισαγωγική περιγραφή φαινομένου και διαδοχικά βήματα εξήγησής του. • Να αναγνωρίζουν και να αξιοποιούν 	<ul style="list-style-type: none"> • Με αφορμή επιστημονικά κείμενα των σχολικών εγχειριδίων, παρατήρηση και ανακάλυψη του τρόπου δόμησης των εξηγητικών κειμένων και των γλωσσικών τους χαρακτηριστικών. • Ελεύθερη διατύπωση της εξήγησης του φαινομένου από τους/τις μαθητές/-τριες ατομικά ή σε μικρές ομάδες. • Ομαδική συγγραφή σύντομων εξηγητικών κειμένων, ακολουθώντας τα δομικά τους μέρη. Εξάσκηση με αφορμές που δίνονται στα γνωστικά αντικείμενα των θετικών επιστημών (π.χ. διατύπωση απάντησης σε πρόβλημα, περιγραφή φυσικού φαινομένου). • Διερεύνηση στα σχολικά εγχειρίδια των γραμματικών

2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα		στοχευμένα τη γραμματική της εξήγησης. • Να χρησιμοποιούν ειδικό λεξιλόγιο.	επιλογών που απαντούν σε εξηγήσεις (π.χ. ρηματικοί τύποι, προσδιορισμοί τρόπου, χρόνου, επιρρήματα).
		• Να γράφουν απλό κείμενο εξήγησης με συγκεκριμένο σκοπό.	• Δημιουργία πολυμεσικής παρουσίασης ενός γνωστικού αντικειμένου του ωρολογίου προγράμματος ή μιας κατασκευής του εργαστηρίου ρομποτικής και on-line παρουσίαση σε διαδικτυακή συνάντηση με ελληνόπουλα του εξωτερικού στο πλαίσιο προγράμματος «μαθητικής κινητικότητας».
	2.4 Κείμενα οδηγιών	• Να εφαρμόζουν τα δομικά χαρακτηριστικά του κειμένου οδηγιών.	• Διεξαγωγή παιχνιδιών με προφορικές οδηγίες. Αποκωδικοποίηση των κανόνων. Οπτικοποίηση της δομής του κειμένου οδηγιών σε διάγραμμα.
		• Να αναγνωρίζουν και να αξιοποιούν στοχευμένα τη γραμματική των οδηγιών.	• Εντοπισμός λειτουργικής διαφοροποίησης των εγκλίσεων και των ρηματικών υποκειμένων στη σύνταξη χρηστικών κειμένων.
		• Να δομούν οδηγίες ή κανόνες σε μη συνεχή λόγο με τη βοήθεια αρίθμησης.	• Δημιουργία πόστερ με οδηγίες συγγραφής ενός κειμένου. Χωρισμός των μαθητών/-τριών σε τρεις ομάδες που αντιστοιχούν στα τρία (3) στάδια (προσυγγραφικό, συγγραφικό, μετασυγγραφικό) και σύνταξη των αντίστοιχων κανόνων από κάθε ομάδα. Καλλιτεχνική επιμέλεια και ανάρτηση σε εμφανές σημείο στην τάξη.
	2.5 Επιχειρηματολογικά κείμενα	• Να αιτιολογούν τη γνώμη τους προφορικά ή γραπτά, εκφράζοντας ένα κατάλληλο για την περίπτωση επιχείρημα.	• Διατύπωση συμφωνίας, διαφωνίας ή/και έκφραση προσωπικών απόψεων με αιτιολόγηση, σε θέμα συζήτησης που θέτει ο/η εκπαιδευτικός στο πλαίσιο της διδακτικής ενότητας.
		• Να αναγνωρίζουν διαισθητικά τη λειτουργία των επιχειρηματολογικών κειμένων. • Να προσδιορίζουν τα επιμέρους δομικά χαρακτηριστικά του	• Ανάγνωση ποικίλων κειμενικών μορφών επιχειρηματολογικού λόγου, όπως έκφραση παρακλήσεων στο πλαίσιο της οικογένειας, γράμμα αιτημάτων των μαθητών/-τριών προς τη διεύθυνση του σχολείου,

2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα		επιχειρήματος (αιτιολόγηση θέσης).	προς τον Δήμο κ.λπ. Ανακάλυψη της βασικής δομής των επιχειρηματολογικών κειμένων. Οπτικοποίηση σε διάγραμμα έντυπης ή ψηφιακής μορφής. • Ακρόαση προφορικού κειμένου για ένα επίκαιρο θέμα. Συζήτηση στην τάξη και διάκριση θέσης από την αιτιολόγησή της.
	2.6 Πολυτροπικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν την πολυτροπικότητα ως τρόπο ανάγνωσης και κατανόησης του μηνύματος. • Να δημιουργούν ένα πολυτροπικό κείμενο (φυλλάδιο) στο πλαίσιο ενός σχολικού συμβάντος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάγνωση ψηφιακού δελτίου καιρού επόμενης μέρας και εστίαση στη λειτουργία του σημειωτικού τους κώδικα: Πώς συμβάλλει στην κατανόηση. • Παρατήρηση διαφημιστικών φυλλαδίων, π.χ. για παιχνίδια, αντικείμενα τεχνολογίας κ.ά. ως προς τα γλωσσικά και πολυτροπικά χαρακτηριστικά. Κατασκευή φυλλαδίου με ψηφιακά εργαλεία (ή συμβατικά) δίνοντας έμφαση στην ευρηματικότητα των μηνυμάτων, την πρωτοτυπία, τη σχέση εικόνας-λόγου, γραμματοσειράς, χρώματος, ήχου.
3. Γραμματική περιγραφή	3.1 Φωνολογία /Φωνητική	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους βασικούς κανόνες συλλαβισμού, οι οποίοι διαφέρουν στον προφορικό από τον γραπτό λόγο (τυπογραφικός), π.χ. Σάβ-βα-το [sa.va.to], Εύ-α [e.va]. • Να γνωρίζουν την ονομασία των συλλαβών ανάλογα με τη θέση τους σε σχέση με τις άλλες συλλαβές στη λέξη (π.χ. λήγουσα, παραλήγουσα). • Να εφαρμόζουν τη μετακίνηση του τόνου σε ένα κλιτικό παράδειγμα. • Να συνειδητοποιούν στον προφορικό και 	<ul style="list-style-type: none"> • Ασκήσεις συλλαβισμού σχεδιασμένες στην e-me για εξάσκηση των μαθητών/-τριών στο σπίτι. • Συλλαβισμός στον προφορικό και τον γραπτό λόγο των ίδιων λέξεων και παρατήρηση των διαφορών. • Δημιουργία καρτελών με τους όρους <λήγουσα>, <παρα->, <προ->. Σε τρισύλλαβες λέξεις (και άνω) κάθε μαθητής/-τρια τοποθετεί τα καρτελάκια στις αντίστοιχες συλλαβές (π.χ. δια-βά(προ)-ζου(παρα)-με(λήγουσα)). • Δημιουργία έντυπων ή ψηφιακών διαδραστικών δραστηριοτήτων από τα Ηλεκτρονικά Σώματα Κειμένων σχετικά με τον τονισμό και την ονομασία των λέξεων ανάλογα με τη

3. Γραμματική περιγραφή		στον γραπτό λόγο το φαινόμενο της έγκλισης του τόνου.	<p>συλλαβή που τονίζεται.</p> <ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία ασκήσεων με συντακτικές δομές όπου απαιτείται να μπει εγκλιτικός τόνος. Οι μαθητές/-τριες σε ζεύγη λύνουν και διορθώνουν τις ασκήσεις με τη διαδικασία της ετεροαξιολόγησης.
3.2 Κλιτική μορφολογία & ορθογραφία	<p>3.2 Κλιτική μορφολογία & ορθογραφία</p>	<p><i>Ρήμα</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Να αναγνωρίζουν σε δεδομένο συγκείμενο τη λειτουργία των εγκλίσεων της υποτακτικής και της προστακτικής (έννοια της τροπικότητας). Να σχηματίζουν τους εγκλιτικούς τύπους. 	<ul style="list-style-type: none"> Σύνταξη οδηγιών (π.χ. κανονισμού εργαστηρίου Πληροφορικής ή Σχολικής Βιβλιοθήκης) σε υποτακτική και προστακτική. Ανάδειξη της τροπικότητας στην καταγραφή των οδηγιών. Η συμβολή της στο ύφος. Π.χ.: – <i>Κλείστε τον Η/Υ και σβήστε τα φώτα.</i> – <i>Να κλείσετε τον Η/Υ και να σβήσετε τα φώτα.</i>
		<ul style="list-style-type: none"> Να σχηματίζουν περιόδους λόγου αξιοποιώντας την ακολουθία των χρόνων και συνδυάζοντας διαφορετικό ποιόν ενεργείας και στις δύο φωνές. 	<ul style="list-style-type: none"> Αναλογικοί σχηματισμοί από τους/τις μαθητές/-τριες περιόδων λόγου συνδυάζοντας χρονικές βαθμίδες και διαφορετικό ποιόν ενεργείας (π.χ. <i>Είχα ξυπνήσει νωρίς το πρωί και καθόμουν στο κρεβάτι, όταν άκουσα τον σκύλο να γαβγίζει στον κήπο. Βγαίνω έξω...</i>). Αξιοποίηση της διαφοράς του ποιού ενεργείας κατά την αφήγηση γεγονότων.
		<p><i>Μετοχή</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Να σχηματίζουν την άκλιτη μετοχή (-οντας /-ώντας) και να τη χρησιμοποιούν για να προσδιορίσουν την ενέργεια του ρήματος. Να σχηματίζουν την κλιτή μετοχή (-μενος) και να προσεγγίζουν διαισθητικά τον λειτουργικό ρόλο της. 	<ul style="list-style-type: none"> Δραστηριότητα μορφοσυντακτικού περιεχομένου, όπου οι μαθητές/-τριες συμπληρώνουν προτάσεις με άκλιτες μετοχές προσδιορίζοντας την ενέργεια του ρήματος, όπως στο παράδειγμα: <i>Η Μαρία έφτασε στο σπίτι , γιατί είχε ένα ευχάριστο νέο για τον μπαμπά της (τρέχω/χοροπηδώ κ.ά).</i> Δραστηριότητα μορφοσυντακτικού περιεχομένου, όπου οι μαθητές/-τριες συμπληρώνουν προτάσεις με κλιτές μετοχές προσδίδοντας χαρακτηριστικά στα ονόματα, όπως στο παράδειγμα: <i>Το σπίτι καθαρό,</i>

3. Γραμματική περιγραφή			(περιποιούμαι / φροντίζω / συγγυρίζω) περίμενε την οικογένεια για τις καλοκαιρινές διακοπές.
		Όνομα <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν το θέμα από την κατάληξη σε ουσιαστικά όπως «κίνδυνος», «δάκρυ», «κρέας», «ενδιαφέρον», και να τα σχηματίζουν. • Να σχηματίζουν τα δικατάληκτα ισοσύλλαβα ουδέτερα σε -ος, π.χ. «το δάσος». 	<ul style="list-style-type: none"> • Κατάτμηση κλιτών λέξεων σε θέμα και κατάληξη. Αναγραφή θεμάτων (π.χ. κρέ-, κίνδυν-, δασ-) και γραμματικών καταλήξεων (π.χ. -ας, -ατος, -ατων, -ος, -ου, -η, -οι) σε χωριστές καρτέλες. Οι μαθητές/-τριες σε ομάδες φτιάχνουν τους δυνατούς συνδυασμούς. Επαγωγική διατύπωση κανόνα για τη σταθερότητα του θέματος και την ποικιλία των καταλήξεων στους κλιτούς τύπους.
		Επίθετο <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν κλιτούς τύπους επιθέτων όπως «βαθύς», «σταχτής», «γκρινιάρης/-ικο», «υπναράς/-οúdικο», «καβγατζής». 	<ul style="list-style-type: none"> • Διαμοιρασμός κειμένου με υπογραμμισμένα ουσιαστικά. Εμπλουτισμός του αποσπάσματος με επίθετα επιλογής των παιδιών. Εξαγωγή συμπερασμάτων: α) δημιουργία ονοματικών φράσεων, β) η νοηματική συμβολή του επιθέτου στο κείμενο (βλ. Λεξιλόγιο, συνάψεις λέξεων).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν τα ομαλά και μη ομαλά παραθετικά του επιθέτου (μονολεκτικός και περιφραστικός σχηματισμός) και να τα εντάσσουν κατάλληλα σε κειμενικό περιβάλλον. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σχηματισμός συγκριτικών προτάσεων με τις λέξεις των παρενθέσεων, όπως στο παράδειγμα: (ποδήλατο-γρήγορο-πατίνι)→ Το ποδήλατο είναι γρηγορότερο από το πατίνι. Μετασχηματισμός των προτάσεων έτσι ώστε να δηλώσουν ότι ο πρώτος όρος έχει μια ιδιότητα στον μέγιστο βαθμό στην κατηγορία του: π.χ. Το ποδήλατο είναι το γρηγορότερο μέσο μετακίνησης.
		Αντωνυμία <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν και να χρησιμοποιούν κατάλληλα σε προτασιακές δομές τις αόριστες αντωνυμίες. • Να σχηματίζουν τις αντωνυμίες «ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο» και 	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός σε λογοτεχνικά αναγνώσματα αόριστων αντωνυμιών και συζήτηση για τη λειτουργία τους στο κείμενο. Π.χ. Χτύπησε κάποιος την πόρτα. / Ήρθε ένας και άνοιξε την πόρτα. / Μερικοί σηκώθηκαν και ρωτούσαν τι είχε συμβεί. Κάποιοι άλλοι ήταν

3. Γραμματική περιγραφή		«μόνος, μόνη, μόνο» (του) (οριστικές ή προσωπικές-εμφατικές) και να τις εντάσσουν στην προφορική και γραπτή τους έκφραση.	αδιάφοροι. → «Γιατί δεν ονομάζονται τα άτομα ή τα πράγματα;». • Σχηματισμός προτάσεων όπου διαφαίνεται η εμφατική λειτουργία των «οριστικών» αντωνυμιών: π.χ. Στην εκδήλωση του σχολείου έλαβε μέρος ο ίδιος ο δήμαρχος (όχι εκπρόσωπός του), Αυτό το παιχνίδι θα το αγοράσω μόνη μου, με το χαρτζιλίκι μου (δε θα μου το αγοράσετε εσείς).
		<i>Επίρρημα</i> • Να χρησιμοποιούν συνειδητά τα προτασιακά επιρρήματα (π.χ. ευτυχώς, δυστυχώς) και τα επιρρήματα που εξασφαλίζουν τη συνοχή του κειμένου (π.χ. επομένως, έτσι).	• Εντοπισμός επιρρημάτων σε διδαγμένα κείμενα και ένταξή τους σε αντίστοιχες κατηγορίες ανάλογα με το σημασιολογικό τους περιεχόμενο (επιρρήματα του χρόνου, του τόπου, του τρόπου και του ποσού ή προτασιακά).
		<i>Σύνδεσμοι</i> • Να συνειδητοποιούν τον λειτουργικό ρόλο των χρονικών, αιτιολογικών και αποτελεσματικών συνδέσμων και να τους χρησιμοποιούν στη σύνδεση προτάσεων.	• Αναγραφή στον πίνακα των συχνότερων συνδέσμων από τη γραμματική. Εντοπισμός τους από τα παιδιά σε κείμενα της διδακτικής ενότητας, ανεύρεση των στοιχείων που συνδέουν και ανακάλυψη της λειτουργίας που επιτελούν. Δημιουργία δικών τους παραδειγμάτων με βάση όσα εντόπισαν στα κείμενα. Κάθε ομάδα μπορεί να αναλάβει μία κατηγορία συνδέσμων την οποία θα παρουσιάσει στην ολομέλεια.
		<i>Ορθογραφία</i> • Να αποκτούν σταδιακά μορφολογική επίγνωση. • Να γράφουν ορθογραφημένα: α) ομόηχες καταλήξεις, όπως: -ύστε, -ήστε, -είστε (προστακτικής) -μαι, -με, -σαι, -σε, -ται, -τε ουσιαστικά με παραγωγικό επίθημα -ώνας/-όνας (π.χ. αγώνας, κανόνας)	• Ανασύνθεση και ορθογραφημένη γραφή ρημάτων, π.χ. σε -ίζω. Σχηματισμός ρημάτων με συνδυασμό τύπων από δύο στήλες. Συμπλήρωση προτάσεων ή κειμένων, π.χ. Στήλη α': σφύρ-, δακρ-, δαν-, αθρ-. Στήλη β': -ιξε, -είζουν, -οίζουμε, -υσαν. • Παρατήρηση υπογραμμισμένων ρημάτων σε προτάσεις, εντοπισμός και κύκλωση ομόηχου μέρους, π.χ.: απαντήστε, ρωτήστε, συζητήστε, ποτίστε, καθαρίστε. Συμπεράσματα

3. Γραμματική περιγραφή		<p>β) ληκτικά μορφήματα σε -εύω /-εύομαι, -έρνω</p> <p>γ) τη μετοχή -οντας/-ώντας, ανάλογα με το ρήμα</p> <p>δ) τη μετοχή του παθητικού παρακειμένου σε -μ/-μμένος</p> <p>ε) το επίθετο «πολύς» και το επίρρημα «πολύ»</p> <p>στ) την ερωτηματική αντωνυμία «ποιο» διαφοροποιώντας την από το ποσοτικό επίρρημα «πιο»</p> <p>ζ) τα μη ομαλά παραθετικά των επιθέτων.</p>	<p>για τη διαφορετική γραφή των καταλήξεων.</p> <ul style="list-style-type: none"> Αξιοποίηση του ορθογράφου για την άμεση αναγνώριση των λαθών κατά την ψηφιακή συγγραφή (ορθογράφος: μοχλός παρακίνησης).
		<p><i>Τονισμός</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Να ακολουθούν τους βασικούς κανόνες τονισμού. 	<ul style="list-style-type: none"> Τοποθέτηση του τόνου στη σωστή συλλαβή στον γραπτό λόγο σε ουσιαστικά όπως: <i>του ανθρώπου, των ανθρώπων, τους ανθρώπους, αλλά του ανθόκηπου.</i>
		<p><i>Σημεία στίξης</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Να χρησιμοποιούν ορθά τα σημεία στίξης. 	<ul style="list-style-type: none"> Αφαίρεση των σημείων στίξης από διαλογικό κείμενο. Ανάγνωση από τον/την εκπαιδευτικό και τοποθέτηση των σημείων στίξης από τους/τις μαθητές/-τριες.
	3.4 Σύνταξη	<ul style="list-style-type: none"> Να διακρίνουν τους κύριους όρους της πρότασης ως δομικά συστατικά (Υ/Ρ/Α/Κ). Να κατανοούν διαισθητικά ότι το κατηγορούμενο αποδίδει μια ιδιότητα στο υποκείμενο. 	<ul style="list-style-type: none"> Δίνονται πλήρεις προτάσεις με όλους τους κύριους όρους σε καρτέλες. Αφαιρείται ένας ένας όρος και οι μαθητές/-τριες παρατηρούν τι αλλάζει στην πρόταση ως δομή και ως λειτουργία. Ακολουθεί συζήτηση για τα δομικά στοιχεία της πρότασης. Χρήση του κατηγορουμένου για απόδοση χαρακτηριστικών προσώπων, πραγμάτων, χώρων κ.λπ.
		<ul style="list-style-type: none"> Να συνειδητοποιούν τον λειτουργικό ρόλο των αιτιολογικών, χρονικών και αποτελεσματικών δευτερευουσών προτάσεων. 	<ul style="list-style-type: none"> Διερεύνηση δευτερευουσών προτάσεων σε τύπους κειμένων του βιβλίου τους, ονομασία και συσχέτιση με τον τύπο κειμένου: π.χ. αφήγηση → χρονικές, αιτιολογικές - επιχείρημα → αιτιολογικές,

3. Γραμματική περιγραφή			<p>συμπερασματικές.</p> <ul style="list-style-type: none"> Υπογράμμιση μέσα σε συντακτικές δομές της δευτερεύουσας/εξαρτημένης πρότασης και αναγνώριση του είδους της, π.χ. αιτιολογική, χρονική, αποτελεσματική.
		<ul style="list-style-type: none"> Να συνειδητοποιούν τη λειτουργία των προσδιορισμών στην πρόταση. 	<ul style="list-style-type: none"> Εντοπισμός σε σύντομα κείμενα των προσδιορισμών του χρόνου, του τόπου, της αιτίας, του ποσού. Συζήτηση για τον τρόπο δήλωσή τους και μετασχηματισμοί σε άλλους τρόπους. Π.χ. <i>Ήρθε στο σπίτι μου με τα πόδια. Ήρθε στο σπίτι μου περπατώντας.</i>
		<ul style="list-style-type: none"> Να συνδυάζουν τις γραμματικές κατηγορίες σε προτασιακές δομές, εμπλουτίζοντάς τις με προσδιορισμούς και άλλα συμπληρώματα. 	<ul style="list-style-type: none"> Σε δοσμένες απλές προτάσεις οι μαθητές/-τριες προσθέτουν προσδιορισμούς (στο όνομα ή στο ρήμα). Παρατηρούν και βγάζουν συμπεράσματα για τον ρόλο των προσδιορισμών στην πρόταση, π.χ. <i>Οι γλάροι πετούν στον ουρανό → Οι λευκοί γλάροι πετούν στον γαλάζιο ουρανό → Κάθε πρωί, οι λευκοί γλάροι πετούν αμέριμνοι στον γαλάζιο ουρανό.</i>
	3.5 Πραγματολογία	<ul style="list-style-type: none"> Να χρησιμοποιούν τις λεκτικές πράξεις ως αποτελεσματικά μέσα πειθούς. Να χρησιμοποιούν τις δεσμευτικές λεκτικές πράξεις. Να συνειδητοποιούν την αρχή της ποιότητας και της ποσότητας στην επικοινωνία τους. 	<ul style="list-style-type: none"> Επιστολή με στόχο την πειθώ μέσω υποσχέσεων, παρακλήσεων, πρόκλησης συναισθημάτων στους/στις αποδέκτες/-τριες ή με αναφορά στην προσωπική εμπειρία. Παιχνίδι ρόλων μεταξύ ομάδων μαθητών/-τριών για τη διαπραγμάτευση των όρων με τους οποίους θα παίξουν ένα νέο παιχνίδι. Ακρόαση διαλόγων με απουσία των αρχών της ποιότητας και της ποσότητας των ανταλλασσόμενων μηνυμάτων (φλυαρία, παρέκκλιση από τον στόχο, πλατεϊασμός). Ακρόαση επιτυχημένων διαλόγων με σαφήνεια, λιτότητα, επάρκεια. Σύγκριση μεταξύ των δύο περιπτώσεων, συζήτηση και συμπεράσματα.

3. Γραμματική περιγραφή		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν το χιούμορ και τον γλωσσικό του κώδικα, να διευρύνουν τις χιουμοριστικές τους δυνατότητες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ακρόαση π.χ. αποσπασμάτων από ελληνικές ταινίες ή αφηγήσεων ή διασκεδαστικών βιωματικών ιστοριών ή ανέκδοτων. Εξοικείωση με την ανακάλυψη χιουμοριστικών στοιχείων, όπως παρηχήσεις, επαναλήψεις, μεταφορικές λέξεις και φράσεις κ.ά. σχήματα λόγου ή οπτικά στοιχεία.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν το χιούμορ και τον γλωσσικό του κώδικα σε γραπτά κείμενα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σιωπηλή και μεγαλόφωνη ανάγνωση χιουμοριστικών κειμένων από ομάδες μαθητών/-τριών. Εντοπισμός της πηγής του αστεϊσμού και των γλωσσικών μέσων με τα οποία αυτή διατυπώνεται (ύφος, λεξιλόγιο, σχήματα λόγου). Βιωματική συμμετοχή σε χιουμοριστικό διάλογο με την αξιοποίηση ψηφιακών εφαρμογών.
4. Λεξιλόγιο	4.1 Βασικό λεξιλόγιο, συνάψεις λέξεων, χρήση λεξικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να εφαρμόζουν στρατηγικές για να κατακτήσουν το θεματικό λεξιλόγιο της κάθε ενότητας (π.χ. ανάλυση σύνθετων λέξεων). 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάγνωση κειμένου της νέας διδακτικής ενότητας. Αξιοποίηση γλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων, καθώς και κειμενικών χαρακτηριστικών στη διατύπωση υποθέσεων για τη σημασία άγνωστων λέξεων.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργάζονται το θεματικό λεξιλόγιο για τη δημιουργία συνάψεων λέξεων σχετικών με την ενότητα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Οργάνωση λέξεων της θεματικής/διδακτικής ενότητας σε ψηφιακό πίνακα ανακοινώσεων και δημιουργία ονοματικών και ρηματικών φράσεων, π.χ. λέξεις «εσωτερικών» χαρακτηριστικών των ηρώων μιας αφήγησης: <i>μεγαλόκαρδος, επίμονος → ο μεγαλόκαρδος βασιλιάς, την επίμονη κόρη → Ο μεγαλόκαρδος βασιλιάς ακούει την επίμονη κόρη του.</i>
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συγκρίνουν τα δομικά στοιχεία του λήμματος σε διαφορετικά είδη λεξικών (γραμματική κατηγορία, ορισμός, σημασία/-ες κ.ά.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Εργασία σε ομάδες: Σύγκριση λημμάτων σε σχολικό και σε επιστημονικό λεξικό. Εντοπισμός διαφορετικών στοιχείων λημμάτων (π.χ. υπογράμμιση, χρωματισμός, γλώσσα). Παρουσίασή τους από κάθε ομάδα στην ολομέλεια.

4. Λεξιλόγιο			Δημιουργία ψηφιακού ή συμβατικού ευρετηρίου λέξεων ανά θεματική ενότητα από διαφορετικές ομάδες.
	4.2 Σημασίες λέξεων, σημασιολογικές σχέσεις/πεδία	<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά σχέσεις: <ul style="list-style-type: none"> – ομωνυμίας-παρωνυμίας – αντωνυμίας-συνωνυμίας – μεταφοράς-κυριολεξίας κατά περίπτωση για το βασικό λεξιλόγιο κάθε ενότητας, λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση επικοινωνίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Με βάση τη θεματική ενότητα δημιουργία corpus πολλαπλών τύπων ασκήσεων (αντιστοίχισης, αντικατάστασης, επιλογής σωστής απάντησης για ομώνυμα, παρωνύμα, μεταφορές, κυριολεξίες κ.ά. με την αξιοποίηση λειτουργιών της e-me content). • Εστίαση σε συνώνυμες λέξεις σε δεδομένη θεματική ενότητα π.χ. «Φυσικές Καταστροφές». Παρουσίαση εικόνων μετά από σεισμό και καταγραφή των σκέψεων των παιδιών στον ψηφιακό εννοιολογικό χάρτη «Η γη τρέμει». Εισαγωγή νέου λεξιλογίου και σύνδεσή του με το ύφος και με την κατάσταση επικοινωνίας, π.χ. «Η γη ταλαντεύεται», «Ο Εγκέλαδος ξύπνησε».
	4.3 Παραγωγικοί μηχανισμοί (παραγωγή-σύνθεση)	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα συχνόχρηστα παραγωγικά μορφήματα (προθήματα), όπως: α/αν-(στερητικό), ξε-, αντι-, απο-, δια-, προ-, προσ-, περι-, και να κατανοούν τις διαφορετικές σημασίες λέξεων με την ίδια βάση. • Να εντοπίζουν τα παραγωγικά μορφήματα (επιθήματα) διακρίνοντας το θέμα από το επίθημα μέσω κατάτμησης. • Να αναλύουν σύνθετες λέξεις (ρήμα 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγραφή στον πίνακα σε μια στήλη συχνόχρηστων προθημάτων και σε μια δεύτερη λέξεων της διδακτικής ενότητας. Παραγωγή νέων λέξεων με αντιστοίχιση και αναζήτηση της σημασίας των νέων λέξεων. • Εντοπισμός και υπογράμμιση λέξεων του κειμένου που περιέχουν συγκεκριμένα επιθήματα, όπως -ώνας -έας, -ινος -εινος, -ύτητα. Αναζήτηση στο Αντίστροφο Λεξικό της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα των επιθημάτων αυτών (π.χ. -έας) και παρατήρηση των αποτελεσμάτων. Αναγνώριση των γραμματικών κατηγοριών. • Εντοπισμός σύνθετων λέξεων καθ' όλη τη διάρκεια

4. Λεξιλόγιο		+ ρήμα, επίθετο + επίθετο, επίθετο + ουσιαστικό, επίρρημα + ρήμα) χρησιμοποιώντας το θεματικό λεξιλόγιο της ενότητας. • Να εντοπίζουν το συνδυαστικό φωνήεν.	της θεματικής ενότητας. Δημιουργία συννεφόμενων με επίθετα, ουσιαστικά, ρήματα και ανάλυση των συνθετικών τους. Συζήτηση για τη λειτουργία του συνδυαστικού φωνήεντος –ο–.
	4.4 Προέλευση, ετυμολογία, διεθνισμοί, λεξική ορθογραφία	• Να κατανοούν ότι η ορθή γραφή των λέξεων συνδέεται συχνά με το ιστορικό τους παρελθόν.	• Σε συνεργατικό εργαλείο παρουσιάσεων τοποθετούνται κατά διαφάνεια λέξεις λόγιας προέλευσης με μεγάλη παραγωγική δυνατότητα. Με βάση τα συμφραζόμενα διατυπώνονται υποθέσεις για τη σημασία κάθε λέξης. Σε ηλεκτρονικό λεξικό εντοπίζεται η ετυμολογία της. Εμπλουτίζονται κατά περίπτωση οι διαφάνειες της πολυμεσικής παρουσίασης με εικόνες από το διαδίκτυο. Εξάγεται προφορικά συμπέρασμα για την οργανική σχέση ανάμεσα στη συγχρονία και τη διαχρονία της γλώσσας μας.
		• Να εντοπίζουν ξένες λέξεις σε δεδομένη θεματική ενότητα στον προφορικό και τον γραπτό λόγο.	• Χρήση ηχογραφημένης αναμετάδοσης αθλητικού γεγονότος και εντοπισμός ξένων λέξεων. Διερεύνηση της σημασίας τους ή/και αναζήτηση αντίστοιχης ελληνικής.
5. Ανάγνωση βιβλίων / εκτεταμένων κειμένων	5.1 Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών (υλικότητα)	• Να αναγνωρίζουν τα διαφορετικά είδη βιβλίων με βάση τα μορφικά χαρακτηριστικά τους. • Να αντλούν πληροφόρηση από το εξώφυλλο. • Να υλοποιούν δραστηριότητες δημιουργικής ανάγνωσης και γραφής.	• Κατηγοριοποίηση των βιβλίων με κριτήρια και ταξινόμηση στη σχολική βιβλιοθήκη (π.χ. εικονογραφημένα βιβλία, βιβλία γνώσεων, λογοτεχνικά βιβλία γνώσεων, διηγήματα, μυθιστορήματα, κόμικς, ακουστικά βιβλία). • Δημιουργία νέου εξωφύλλου από τους/τις μαθητές/-τριες, ατομικά ή σε ομάδες, για το βιβλίο που προσέγγισαν. Ανάρτηση στην ιστοσελίδα του σχολείου ή σε εφαρμογή Ιστού 2.0, στην ενότητα «Τα βιβλία που διαβάσαμε», ως πρόταση για τα άλλα τμήματα. • Αξιοποίηση λογοτεχνικών

5. Ανάγνωση βιβλίων / εκτεταμένων κειμένων			τρόπων για δημιουργική ανάγνωση και γραφή: π.χ. «πακέτο εξερεύνησης» (σασπένς, μάντεμα, εικασία), «κύβος πλοκής». Οι μαθητές/-τριες διατυπώνουν εικασίες και επιχειρούν να μαντέψουν την εξέλιξη της πλοκής, ενισχύουν την αυτοδιηγητική τους ικανότητα, πειραματίζονται σε παιχνίδια ρόλων και αυτοσχεδιασμού σκηνών, εκφράζουν σκέψεις και συναισθήματα.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συγκρίνουν ψηφιακό και έντυπο βιβλίο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Διερεύνηση των διαφορών των δύο ειδών βιβλίου και παρουσιάσή τους (π.χ. ψηφιακό: δωρεάν δημοσίευση, πρόσβαση σε ολόκληρα βιβλία, ύπαρξη υπερσυνδέσμων κ.ά., έντυπο: οσμή, αισθητική απόλαυση, απόκτηση προσωπικής αφιέρωσης από τον/τη συγγραφέα).
	5.2 Δομή περιεχόμενο, γλώσσα και αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου, πεζού και ποιητικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να απολαμβάνουν την ανάγνωση, να συνειδητοποιούν τη συναισθηματική και αισθητική αξία του κειμένου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάγνωση διαφόρων ειδών βιβλίων γνώσεων και γνωριμία με τα βασικά χαρακτηριστικά τους. Δημιουργία βιβλίου για το αγαπημένο θέμα με πληροφορίες για την προς διαπραγμάτευση ενότητα.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν στοιχεία του ποιητικού λόγου, όπως: μέτρο, ρυθμός, ομοιοκαταληξία, στροφή, στίχος έμμετρος ή ελεύθερος, παρήχηση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Χωρισμός σε ομάδες των 2-3 ατόμων. Επιλογή μιας ψηφιακής ή έντυπης ποιητικής συλλογής. Εντοπισμός στοιχείων που χαρακτηρίζουν τον ποιητικό λόγο. Ανάγνωση σκηνών που προκαλούν εντύπωση και εικαστική απόδοση.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ – Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	
1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες	1.1 Ακρόαση και κατανόηση προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> Να εφαρμόζουν στρατηγικές κατανόησης του προφορικού λόγου πριν, κατά και μετά την ακρόασή του. 	<ul style="list-style-type: none"> Διατύπωση υποθέσεων για το θέμα της ακρόασης με βάση αρχικές ενδείξεις, όπως ο τίτλος, το θεματικό πλαίσιο συζήτησης, το κειμενικό είδος κ.ά. Τήρηση σημειώσεων και καταγραφή λέξεων-κλειδιών κατά τη διάρκεια της ακρόασης. Αξιοποίηση προγενέστερων εμπειριών των μελών της τάξης ώστε να αξιολογήσουν, να κρίνουν και να εμβαθύνουν σε αυτό το θέμα.
		<ul style="list-style-type: none"> Να διακρίνουν μεταξύ των διαφορετικών τύπων κειμένων που ακροώνται (π.χ. διάκριση εξηγητικών από περιγραφικά κείμενα), επισημαίνοντας τις διαφορές τους και εντοπίζοντας τους σκοπούς που επιτελεί το καθένα. 	<ul style="list-style-type: none"> Οι μαθητές/-τριες, χωρισμένοι/-ες σε μικρές ομάδες, ακροώνται αποσπάσματα κειμένων σε ζεύγη και καλούνται να συμπληρώσουν φύλλο εργασίας. Συζητούν τις επιλογές τους στην ολομέλεια και λαμβάνουν τις τελικές αποφάσεις με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού.
		<ul style="list-style-type: none"> Να προσδιορίζουν κατά την ακρόαση/ παρακολούθηση τη σημασία παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων και διαφορετικών σημειωτικών συστημάτων στην κατανόηση του νοήματος. 	<ul style="list-style-type: none"> Συμπλήρωση φύλλου εργασίας για ένα ρεπορτάζ με άξονα τις εκφράσεις προσώπου των ομιλητών/-τριών, τις χειρονομίες τους, τον επιτονισμό αλλά και τις ηχητικές και οπτικές πληροφορίες που συνοδεύουν την είδηση και τον σχολιασμό της. Συζήτηση στην τάξη για τη λειτουργία των στοιχείων αυτών (π.χ. <i>Ο ρεπόρτερ έδειχνε τα συναισθήματά του; Έκανε χειρονομίες; Η μουσική ταίριαζε με το περιεχόμενο της είδησης;</i>).
		<ul style="list-style-type: none"> Να εντοπίζουν σε προφορικά πολυτροπικά κείμενα στοιχεία από γεωγραφικές 	<ul style="list-style-type: none"> Ακρόαση κειμένων με διαλεκτικά στοιχεία από εκπαιδευτικά αποθετήρια από διαφορετικές περιοχές της χώρας (τραγούδια,

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες		ποικιλίες της ελληνικής γλώσσας.	μαντινάδες, κάλαντα, παραμύθια, συνεντεύξεις με διαλεκτόφωνους, θεατρικά αποσπάσματα, συνταγές) και εντοπισμός της περιοχής στον χάρτη. Σύγκριση των διαλέκτων με την πρότυπη ποικιλία ως προς τη γλώσσα. <i>Τι προσφέρουν τα διαλεκτικά στοιχεία στα κείμενα που ακούσαμε;</i>
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν μεταγνωστικές στρατηγικές κατανόησης και αξιολόγησης της ακρόασης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Επεξεργασία μιας ραδιοφωνικής κριτικής θεατρικού ή κινηματογραφικού έργου σε επίπεδο τάξης (έλεγχος των γλωσσικών/υφολογικών επιλογών, των αξιολογικών στοιχείων και συνολικά της αποτελεσματικότητάς της στη βάση του επικοινωνιακού της πλαισίου): <i>Ποια στοιχεία για το έργο μάς δίνει ο ομιλητής; Από ποια σημεία φαίνεται η άποψή του για το έργο; Ποια στοιχεία του έργου σχολιάζονται; Τι εντύπωση σας αφήνει αυτή η κριτική;</i>
	1.2 Παραγωγή προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκφέρουν προφορικό λόγο, αυθόρμητο ή προσχεδιασμένο, σε ψηφιακό ή συμβατικό επικοινωνιακό πλαίσιο, ακολουθώντας τους κανόνες συμμετοχής σε συζήτηση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Διοργάνωση «στρογγυλής τράπεζας» για συγκεκριμένο θέμα στο πλαίσιο της διδακτικής ενότητας. Μια ομάδα μαθητών/-τριών έχει οριστεί να προετοιμάσει τους βασικούς άξονες του θέματος και συμμετέχει στην «τράπεζα». Οι υπόλοιποι/-ες θέτουν ερωτήσεις και διατυπώνουν τις απόψεις τους για τις βασικές θέσεις των ομιλητών. Ο/Η εκπαιδευτικός συντονίζει με τη βοήθεια ενός μαθητή/μιας μαθήτριας.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αφηγούνται στην τάξη ιστορίες, βιώματα και εμπειρίες της καθημερινότητας από το οικείο περιβάλλον τους. • Να πραγματοποιούν συνεντεύξεις 	<ul style="list-style-type: none"> • Βιωματική αφήγηση από τους/τις μαθητές/-τριες προσωπικών εμπειριών και έκφραση συναισθημάτων, σκέψεων και σχεδίων. Ενθάρρυνση για ένταξη στοιχείων από το γλωσσικό και πολιτισμικό τους ρεπερτόριο. • Διενέργεια συνέντευξης για θέματα κοινωνικού ενδιαφέροντος της

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες		αναλαμβάνοντας διαφορετικούς ρόλους (συνεντευξιαστή- συνεντευξιαζόμενου) ανάλογως της περίστασης επικοινωνίας.	κοινότητας; Προτιμάτε τα διά ζώσης ή τα εξ αποστάσεως μαθήματα; τα ηλεκτρονικά ή τα παραδοσιακά παιχνίδια; Για ποιους λόγους; Εναλλαγή των γλωσσικών πράξεων ανάλογα με τον βαθμό οικειότητας των συμμετεχόντων (λ.χ. συνέντευξη με τον/τη δάσκαλο/-α ή τους/τις συμμαθητές/-τριες).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν λόγο με φαντασία και δημιουργικότητα εφαρμόζοντας θεατρικές τεχνικές, προσχεδιασμένες ή αυθόρμητες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δραματοποιήσεις, παιχνίδια ρόλων, δημιουργία δυναμικών εικόνων από στατικές, αυτοσχεδιασμός σε σκηνές ή διαλογικά μέρη θεατρικών δημιουργιών από μαθητικές παραστάσεις.
	1.3 Ανάγνωση & κατανόηση γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να εφαρμόζουν ποικίλες στρατηγικές κατανόησης του γραπτού λόγου πριν από την ανάγνωσή του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Διατύπωση υποθέσεων στο πλαίσιο της τάξης για το περιεχόμενο ενός κειμένου με βάση τον τίτλο και τα συνοδευτικά στοιχεία, παρατήρηση των εξωτερικών δομικών χαρακτηριστικών του: π.χ. ποιο πιστεύετε ότι είναι το θέμα του κειμένου; Τι σας οδήγησε σε αυτή τη σκέψη; Η εικόνα που συνοδεύει το γραπτό κείμενο ταιριάζει με τον τίτλο;
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν στρατηγικές κατανόησης ενός κειμένου κατά τη διάρκεια της ανάγνωσής του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Προσδιορισμός του κειμενικού τύπου και του τρόπου ανάπτυξης των νοημάτων του. Εντοπισμός των άγνωστων λέξεων και προσπάθεια ερμηνείας τους με βάση τα συμφραζόμενα. Υπογράμμιση βασικών σημείων του κειμένου με άξονα δοσμένες ερωτήσεις κατανόησης και ομαδοποίηση των ιδεών του.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τη βασική ιδέα/ιδέες και επιμέρους γλωσσικά στοιχεία ενός κειμένου στο πλαίσιο της κριτικής κατανόησής του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Διατύπωση απαντήσεων (απαντητική ετοιμότητα) σχετικά με το περιεχόμενο του κειμένου, τη γλωσσική του έκφραση, το επικοινωνιακό και κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο αλλά και διαφορές ή ομοιότητες που παρουσιάζει με άλλα κείμενα στο πλαίσιο μιας διακειμενικής προσέγγισης.

<p>1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τη λειτουργία, τις συμβάσεις και τα γλωσσικά χαρακτηριστικά υβριδικών κειμένων που αναπτύσσονται σε ψηφιακά περιβάλλοντα επικοινωνίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη αυθεντικών κειμένων από ψηφιακά περιβάλλοντα (chat, email). Απάντηση ερωτήσεων για: α) τα συμβατικά χαρακτηριστικά των περιβαλλόντων: παρουσίαση και διακριτικά ιστοσελίδας, δυνατότητες αλληλεπίδρασης, μορφοποίησης και εμπλουτισμού των κειμένων με εικονιστικά στοιχεία (ενσωμάτωση smileys, gif, εικονιδίων, ηχητικών στοιχείων) β) τα γλωσσικά χαρακτηριστικά τους (χρήση συντομογραφιών και ξένων χαρακτήρων, ελλειπτικός λόγος, συλλειτουργία της γλώσσας με άλλα πολυτροπικά στοιχεία).
	1.4 Παραγωγή γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να εφαρμόζουν στρατηγικές σχεδιασμού και οργάνωσης των ιδεών του κειμένου πριν από τη συγγραφή του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία σχεδιαγράμματος σε ομάδες με τις βασικές ιδέες του κειμένου, λ.χ. επιστολή: <i>Πώς ξεκινάμε; Πώς συνεχίζουμε; Πώς αναπτύσσουμε την πρόσκληση; Πώς ολοκληρώνουμε την επιστολή μας;</i>
		<ul style="list-style-type: none"> • Να ακολουθούν τη δομή της παραγράφου (θεματική πρόταση, λεπτομέρειες, κατακλείδα) και να προσθέτουν συνδετικές λέξεις/φράσεις για την επίτευξη της εσωτερικής συνοχής. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναθεώρηση παραγράφων που έχουν συντάξει οι μαθητές/-τριες στο πλαίσιο της παραγωγής γραπτού λόγου πάνω σε ένα θέμα, με στόχο τη βελτίωση της παραγράφου ως προς τη δομή της και την εσωτερική συνοχή. Επανασύνταξη των παραγράφων.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να οργανώνουν τις πληροφορίες/ιδέες σε παραγράφους σύμφωνα με τον τύπο του κειμένου που συντάσσουν, μεριμνώντας για τη συνοχή και τη συνεκτικότητά του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία πινάκων από τους/τις μαθητές/-τριες με διαρθρωτικές λέξεις/φράσεις (σε νοηματικές και λειτουργικές κατηγορίες), καθώς και με κειμενικούς δείκτες που συμβάλλουν στη συνοχή. Επανελέγχος του παραγόμενου κειμένου από τους/τις μαθητές/-τριες και συμπλήρωση διαρθρωτικών λέξεων/φράσεων, όπου χρειάζεται, για τη βελτίωση

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες			του γραπτού. Εναλλακτικά, ομαδική συγγραφή κειμένων.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να πυκνώνουν το περιεχόμενο ενός κειμένου αξιολογώντας τις πληροφορίες που φέρουν διαφορετικά δομικά και γλωσσικά στοιχεία του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνταξη περιλήψεων σε ομάδες στην τάξη για σχολικά ή εξωσχολικά αναγνώσματα (π.χ. Ιστορία) στο πλαίσιο ανακεφαλαιώσεων διδαγμένων εννοιών (διάκριση βασικής και επιμέρους πληροφορίας, εντοπισμός παραδειγμάτων, καταγραφή βασικών όρων ή εννοιών κ.ά.).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να γράφουν σε ελεύθερο κείμενο βιωματικές εμπειρίες εντάσσοντας, προαιρετικά, πολιτισμικά στοιχεία του τύπου καταγωγής τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Με αφορμή ανάγνωση βιωματικής ιστορίας, οι μαθητές/-τριες συγγράφουν ελεύθερα σε κείμενο τις αναμνήσεις τους/τα βιώματά τους και τα μοιράζονται με τους/τις συμμαθητές/-τριές τους (οι αλλόγλωσσοι μαθητές/-τριες μπορούν να γράψουν το αρχικό κείμενο στη μητρική τους γλώσσα, εφόσον το επιθυμούν).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διαμορφώνουν κριτήρια αξιολόγησης για διαφορετικούς κειμενικούς τύπους και είδη. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία πινάκων με κριτήρια αξιολόγησης για τα παραγόμενα κείμενα ύστερα από συζήτηση στην τάξη (π.χ. χρησιμοποιήσαμε συνώνυμα, διαρθρωτικές λέξεις/φράσεις, ρήματα αισθήσεως, δευτερεύουσες προτάσεις; (π.χ. αναφορικές). Συγγραφή εκ νέου των κειμένων με αξιοποίηση των συμπερασμάτων που εξήχθησαν σε επίπεδο ολομέλειας.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να προβαίνουν σε αναθεωρήσεις των κειμένων που συγγράφουν εντάσσοντας σε αυτά νέες ιδέες και γλωσσικές επιλογές. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία από τους/τις μαθητές/-τριες –στο πλαίσιο της διαμορφωτικής αξιολόγησης– φακέλου εργασιών με διαφορετικές εκδοχές κειμένου ύστερα από την επεξεργασία του θέματος σε επίπεδο τάξης ή τη μελέτη και άλλων σχετικών κειμένων.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιγράφουν τα αναθεωρημένα κείμενά τους με ευανάγνωστη γραφή και τηρώντας όλες τις συμβάσεις του γραπτού λόγου και της δομής του 	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιγραφή της τελικής μορφής του κειμένου και σύγκριση με την αρχική ως προς τη δομή, την τήρηση των ορθογραφικών συμβάσεων, τη μορφοποίηση και τη συνολική παρουσίαση του γραπτού.

		κειμένου (π.χ. ορθογραφία, παραγραφοποίηση).	
2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα	2.1 Περιγραφικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν ποικίλα σημασιολογικά στοιχεία (αξιολογικά επίθετα, συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο, δείκτες τροπικότητας) για την έκφραση συναισθημάτων, σκέψεων και αξιολογήσεων κατά την παραγωγή περιγραφικών κειμένων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Βιωματική περιγραφή της πόλης ή του χωριού όπου διαμένει ο/η μαθητής/-τρια σε ένα γράμμα προς έναν/μία φίλο/-η με στόχο την πρόσκληση και τη φιλοξενία του/της κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών διακοπών: <i>Πού βρίσκεται το μέρος αυτό; Ποια είναι τα πιο γνωστά του αξιοθέατα; Ποιες κοινές δραστηριότητες μπορούν να οργανωθούν; Ποια τα συναισθήματα για τη συνάντησή αυτή;</i>
		<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν περιγραφικά κείμενα στα οποία εντάσσουν με δημιουργικό τρόπο στοιχεία από άλλους κειμενικούς τύπους (π.χ. ένταξη αφηγηματικών στοιχείων στην περιγραφή προσώπων). 	<ul style="list-style-type: none"> • Αφήγηση ιστοριών για τη δράση προσώπων σε έναν χώρο κατά την περιγραφή του (π.χ. στην τοπική ιστορία: <i>Ποια ήταν η δράση των ιπποτών στο Παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου των Ιπποτών της Ρόδου; Γνωρίζουμε κάποια ιστορία για τη δράση τους στον χώρο;).</i>
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τη λειτουργία διαφορετικών σημειωτικών συστημάτων στη λεπτομερή απόδοση των χαρακτηριστικών ενός περιγραφόμενου προσώπου, αντικειμένου, χώρου ή διαδικασίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Λεπτομερής σκιαγράφηση (ιδιότητες, λειτουργία, χρησιμότητα) ενός αντικειμένου που εμφανίζεται σε ένα πολυτροπικό κείμενο. <i>Ποιες πληροφορίες για το αντικείμενο δίνονται μέσω της γλώσσας; Ποιες μέσω της εικόνας;</i>
	2.2 Αφηγηματικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τα δομικά στοιχεία ενός αφηγηματικού κειμένου, τα βασικά σημεία εξέλιξης της ιστορίας, την κύρια και τις επιμέρους ιδέες του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάγνωση αφηγηματικής ιστορίας μέσα από τη διδακτική ενότητα και εντοπισμός των δομικών στοιχείων της αφήγησης (χρόνος, χώρος, πρόσωπα). Επισήμανση των φάσεων εξέλιξης της ιστορίας και σύνταξη πλαγιότιτλων. Προφορική περιληπτική απόδοση από τους/τις μαθητές/-τριες σε δυάδες και αμοιβαία αξιολόγηση βάσει κριτηρίων.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν επιμέρους δομικά 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάγνωση ενός διδακτικού λαϊκού παραμυθιού και

2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα		<p>συστατικά των αφηγηματικών κειμένων (περίληψη, προσανατολισμός, εξέλιξη της δράσης, αποτελέσματα, αξιολόγηση, κλείσιμο).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν αφηγηματικές ιστορίες με περιεχόμενο μυθολογικό ή ιστορικό. 	<p>εντοπισμός σε φύλλο εργασίας των φράσεων, προτάσεων ή τμημάτων του κειμένου που δηλώνουν το θέμα, τον χώρο και τον χρόνο της δράσης, την εξέλιξη και τα αποτελέσματά της, την ολοκλήρωση της αφήγησης, καθώς και την αξιολόγηση εκ μέρους του/της αφηγητή/αφηγήτριας πτυχών της διδακτικής ιστορίας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Με αφορμή ένα ιστορικό γεγονός που έχουν διδαχθεί, οι μαθητές/-τριες αναζητούν πληροφορίες στο διαδίκτυο για τη δράση συγκεκριμένων προσώπων και αφηγούνται την εξέλιξη των γεγονότων σε α' πρόσωπο από τη σκοπιά των προσώπων αυτών.
	2.3 Εξηγητικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά ενός κειμένου που εξηγεί ακολουθίες ή φαινόμενα στα γνωστικά αντικείμενα της τάξης αυτής. 	<ul style="list-style-type: none"> • Επιλογή διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων από ομάδες μαθητών/-τριών. Ανάλυση ενός κειμένου από ένα διακριτό γνωστικό αντικείμενο, εντοπισμός των δομικών χαρακτηριστικών και των λεξιλογικών-γραμματικοσυντακτικών επιλογών (ειδικό λεξιλόγιο, γραμματικοί τύποι, συντακτικές δομές). Παρουσίαση στην ολομέλεια, σύγκριση των γλωσσικών χαρακτηριστικών των διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων, συζήτηση και συμπεράσματα.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν σύντομα ή αναλυτικά εξηγητικά κείμενα που σχετίζονται με τα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται. 	<ul style="list-style-type: none"> • Επιλογή μιας έννοιας ενός γνωστικού αντικειμένου (π.χ. «η Ιθαγένεια», Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή), η οποία έχει κάποια σύνδεση με ανάλογη διδακτική ενότητα στο μάθημα της Γλώσσας, γραπτή παρουσίαση και ανάλυση της έννοιας από τον/τη μαθητή/-τρια ή μικρές ομάδες και ανάρτηση στον τοίχο της τάξης ή σε πόστερ.
	2.4 Κείμενα οδηγίων	<ul style="list-style-type: none"> • Να γράφουν λειτουργικά διαδικαστικά κείμενα (π.χ. προσκλήσεις, κανόνες, μηνύματα) 	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνταξη προσκλήσεων σε οικείο και επίσημο ύφος για διαφορετικούς παραλήπτες και περιστάσεις επικοινωνίας. • Σύνταξη κανόνων

2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα		για διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας.	συμπεριφοράς σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή για τη σχολική και κοινωνική ζωή με αποδέκτες συμμαθητές/-τριες ή το ευρύ κοινό.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να μετασχηματίζουν γλωσσικά με χρήση ισοδύναμων γραμματικών μέσων την απόδοση οδηγιών με στόχο την αλλαγή του ύφους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Επανασύνταξη των οδηγιών λειτουργίας ενός μηχανήματος από το περιβάλλον του σχολείου με χρήση επιρρημάτων του τρόπου, προθετικών συνόλων, ενεστωτικών μετοχών κ.λπ.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συγγράφουν οδηγίες επιλέγοντας εναλλακτικά γλωσσικά ή εικονιστικά μέσα και να αξιολογούν την αποτελεσματικότητά τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία οδηγιών στο πλαίσιο περιβαλλοντικών δράσεων ύστερα από συζήτηση για τα γλωσσικά ή πολυτροπικά μέσα που οι μαθητές/-τριες θεωρούν πιο αποτελεσματικά: επιλογή χρώματος γραμματοσειράς, τρόπου αρίθμησης των οδηγιών, συνοδευτικών εικόνων αλλά και έγκλισης-προσώπου ανάλογα με το επιθυμητό ύφος.
	2.5 Κείμενα επιχειρημάτων	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τα επιμέρους δομικά χαρακτηριστικά του επιχειρήματος (αιτιολόγηση θέσης). 	<ul style="list-style-type: none"> • Πρόκληση συζήτησης στην τάξη με αφορμή κάποιο επίκαιρο γεγονός. Έκφραση γνώμης, άποψης, θέσης. Αιτιολόγηση με επιχειρήματα. Αντιστοίχιση εκάστου τμήματος της δεδομένης συζήτησης με το κατάλληλο δομικό στοιχείο του επιχειρήματος. Σχεδιασμός της δομής στον πίνακα. • Ανάγνωση ποικίλων κειμενικών ειδών κατευθυντικού λόγου, όπως: διαφημίσεις, εκστρατείες ενημέρωσης, γράμματα αιτημάτων/πειθούς, δημοσιογραφικά άρθρα με επιχειρήματα. Ανακάλυψη των βασικών δομικών και γλωσσικών τους χαρακτηριστικών και οπτικοποίησή τους σε διάγραμμα.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν στοχευμένα τη γραμματική της επιχειρηματολογίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Επισήμανση των σχετικών λεξιλογικών και γραμματικο-συντακτικών χαρακτηριστικών σε προφορικό και γραπτό λόγο: ρήματα και φράσεις δήλωσης

2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα			γνώμης, αξιολογικά επίθετα, απόδοση τεκμηρίων, συνδετικές λέξεις-φράσεις.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν σε ομάδες κείμενα επιχειρημάτων αναλαμβάνοντας την αντιθετική παρουσίαση ενός θέματος που εμπίπτει στα ενδιαφέροντα των μελών της τάξης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Διοργάνωση στην τάξη λογομαχιών (debate) σε ομάδες. Κάθε ομάδα επιλέγει μία από τις δύο διαστάσεις του θέματος και αναζητά σχετικές πληροφορίες. Κρατά σημειώσεις με τα επιχειρήματά της, οργανώνει τη σειρά παρουσιάσής τους και συμμετέχει ενεργά στον διάλογο. Στο τέλος, πραγματοποιείται σύνθεση των επιχειρημάτων και εξαγωγή συμπερασμάτων στην ολομέλεια.
	2.6 Πολυτροπικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν δεξιότητες οπτικού γραμματισμού διαβάζοντας κριτικά εικόνες. • Να διερευνούν τις μορφές πολυτροπικότητας που εμφανίζονται στα σχολικά βιβλία τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάγνωση εικόνων για την ασφάλεια στον δρόμο και την τήρηση κανόνων στις μετακινήσεις και σύγκρισή τους ως προς τις γλωσσικές και εικονιστικές διαστάσεις τους: <i>Τι αναπαρίσταται κάθε φορά; Ποια χρώματα έχουν επιλεγεί; Το πλάνο είναι κοντινό ή μακρινό; Ποια σχέση διατηρούν τα εικονιζόμενα πρόσωπα με τον θεατή;</i> • Οι μαθητές/-τριες σε ομάδες αναλαμβάνουν μια θεματική ενότητα ενός γνωστικού αντικειμένου και διερευνούν τον ρόλο των εικόνων, των πηγών, των παραθεμάτων κ.λπ. Καταλήγουν σε συμπεράσματα σχετικά με τα πολυτροπικά στοιχεία που αξιοποιούνται στον επιστημονικό λόγο.
3. Γραμματική περιγραφή	3.1 Φωνολογία/ Φωνητική	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τα φωνήματα της νέας ελληνικής και να χρησιμοποιούν το φωνητικό αλφάβητο για να δηλώσουν την προφορά τους. • Να διακρίνουν τα σύμφωνα ανάλογα με τον τρόπο άρθρωσης (κλειστά, τριβόμενα κ.λπ.) και τον τόπο άρθρωσης (χειλικά, 	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση του φωνητικού αλφαβήτου για την παρουσίαση της προφοράς ορθογραφικά περίπλοκων λέξεων σε έναν/μία ξένο/-η μαθητή/-τρια (π.χ. /ine/ <είναι>). • Αξιοποίηση στοιχείων του φωνητικού αλφαβήτου από αλλόγλωσσους μαθητές/-τριες, για να δείξουν στην τάξη την προφορά λέξεων της μητρικής τους γλώσσας. Η

3. Γραμματική περιγραφή		<p>οδοντικά κ.λπ.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα φωνήματα σε σύμφωνα και φωνήεντα και τα σύμφωνα ακολούθως σε ηχηρά και άηχα. 	<p>δραστηριότητα έχει ανακαλυπτικό και παιγνιώδη χαρακτήρα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Απεικόνιση του αναπνευστικού και του αρθρωτικού συστήματος σε ψηφιακό περιβάλλον και τοποθέτηση των φθόγγων με βάση το φωνητικό αλφάβητο. Άντληση στοιχείων από το μάθημα των Φυσικών (ενότητα «Ήχος»). • Βιωματική διάκριση των ηχηρών από τους άηχους φθόγγους με τοποθέτηση των δαχτύλων στον λαιμό, στο ύψος του «μήλου του Αδάμ». Προφορά κάθε φθόγγου και συνειδητοποίηση της ηχηρότητας.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διαχωρίζουν τις λέξεις με συνίτηση του <ι> από τις λέξεις χωρίς συνίτηση (π.χ. δια-βάζω – δι-α-θέτω, κακο-ποι-ός - ποιος) διερευνώντας συγχρόνως τη σχέση προφοράς και γραφής τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Προφορά και γραφή λέξεων στις οποίες παρατηρείται συμπροφορά δύο συλλαβών σε μία (λ.χ. <i>καμία/καμιιά, εννέα/εννιά</i>). Συζήτηση για τις περιπτώσεις εκείνες όπου η συνίτηση επιφέρει διαφορά στον τονισμό (<i>βία-βια, μία-μια, δύο-δυο</i>) ή στη σημασία κάποιων λέξεων (πρβλ: <i>γονική άδεια /άδεια δωμάτια</i>).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν το φαινόμενο της απαλοιφής φωνήεντος σε λέξη και μεταξύ λέξεων (φαινόμενο συνεκφοράς), π.χ. δεκαέξι → δεκάξι, με έριξε → μ' έριξε. 	<ul style="list-style-type: none"> • Διερεύνηση του φαινομένου από ομάδες μαθητών/-τριών σε ποιήματα (π.χ. <i>Β. Ρώτα, «Ξύπνησες κοριτσάκι;»</i>) σε δεδομένο δικτυακό τόπο (συλλογή «Ανθολόγιο παιδικό»). Αναγνώριση των ίδιων φαινομένων και σε προφορικό καταγεγραμμένο λόγο (π.χ. <i>Έφυγε απ' την παραλία</i>). Ομαδοποίηση σε ψηφιακό εννοιολογικό χάρτη.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις φωνητικές/ορθογραφικές αλλαγές που υφίσταται ένα φώνημα αναλόγως του περιβάλλοντος εμφάνισής του (κατά τη σύνθεση). 	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός συχνόχρηστων λέξεων στον προφορικό ή γραπτό λόγο που έχουν υποστεί αφομοίωση. Παρατήρηση του τρόπου προφοράς και γραφής τους: <i>συμφωνώ (συν+φωνώ), σύσσωμος (συν+σώμα), σύγχρονος (συν+χρόνος)</i>.
	3.2 Κλιτική μορφολογία και ορθογραφία	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τις ιδιαιτερότητες που εμφανίζουν στην 	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός και κλίση ρημάτων ή ουσιαστικών λόγιας προέλευσης με στόχο

3. Γραμματική περιγραφή		<p>κλίση, λόγω της λόγιας προέλευσής τους:</p> <ul style="list-style-type: none"> – τα ρήματα που λήγουν σε -ούμαι και -ώμαι και όσα έχουν ως β' συνθετικό άγω και βάλλω – τα θηλυκά ουσιαστικά σε -ως και -ω – τα ανισοσύλλαβα δικατάληκτα ουδέτερα σε -ρ (πυρ, ύδωρ) και σε -ς (φως). 	<p>την εξοικείωση των μαθητών/-τριών με ιστορικές διαστάσεις της γλώσσας (σύγκριση καθαρεύουσας και δημοτικής με βάση σύντομα αποσπάσματα από ιστορικές πηγές).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κλίση συχνόχρηστων θηλυκών ονομάτων σε -ως και -ω ή μεταφορά τους στην αντίστοιχη πτώση του άλλου αριθμού συνοδεία άρθρου και προσδιοριστικού επιθέτου: η αιδώς και η πειθώ.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να κλίνουν λόγιας προέλευσης επίθετα και να τα χρησιμοποιούν στα κείμενά τους. • Να σχηματίζουν τα παραθετικά των επιρρημάτων και να τα αξιοποιούν στον λόγο τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συμπλήρωση κενών, αντιστοιχίσεων ή σταυρολέξων με κλιτικά παραδείγματα επιθέτων λόγιας προέλευσης (επίθετα σε -ης, -ης, -ες / -ων, -ουσα, -ον, / -υς, -ια, -υ / -ων, (-ονας), -ον, π.χ. ο, η ευγνώμων, το ευγνώμον) και σχολιασμός των τύπων που παρουσιάζουν μεγαλύτερες δυσκολίες στην κλίση μέσω αυθεντικών κειμένων, στο πλαίσιο της σύγχρονης ή της ασύγχρονης τηλεκαίδεισης.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να κλίνουν ρήματα μη ομαλού σχηματισμού (φταίω, λέω, πάω, κλαίω, τρώω) παρατηρώντας τις διαφορές που εμφανίζουν από γνωστά ομαλά ρήματα (συναίρεση). 	<ul style="list-style-type: none"> • Περιγραφή καθημερινών δραστηριοτήτων στο παρόν και στο παρελθόν: ένταξη στο κείμενο συνηρημένων ρημάτων και σύγκρισή τους με συνήθη ρήματα ως προς το κλιτικό τους παράδειγμα (λέεις-λες/ τρώεις-τρως αλλά και καίω, έκαιγα).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν την ύπαρξη ρημάτων που δε σχηματίζουν όλους τους χρόνους, και να αναπληρώνουν όσους λείπουν με άλλους ρηματικούς τύπους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αλλαγή του χρόνου συχνόχρηστων ελλειπτικών ρημάτων (όπως τα είμαι, έχω, ξέρω, περιμένω) σε δεδομένο κείμενο, εντοπισμός των χρόνων που λείπουν (συνήθως σε συνοπτικό ποιον ενεργείας) και επιλογή άλλων ρημάτων για την κάλυψη των επικοινωνιακών αναγκών.
		<p>Ορθογραφία Να γράφουν ορθογραφημένα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • τη συνοπτική υποτακτική και τη 	<ul style="list-style-type: none"> • Συμπλήρωση ρημάτων σε προτάσεις οδηγιών για την επίσκεψη στη δημοτική βιβλιοθήκη. Π.χ. Οφείλετε (μπαίνω) (συνοπτ.

3. Γραμματική περιγραφή		<p>συνοπτική προστακτική μη ομαλών ρημάτων της ενεργητικής φωνής (π.χ. βγαίνω-να βγω-βγες/βγείτε, μπαίνω, πίνω, βλέπω, λέω, βρίσκω, παίρνω κ.ά.)</p> <ul style="list-style-type: none"> τα κλιτικά μορφήματα των ρημάτων της παθητικής φωνής σε -ιέμαι, -ούμαι και -ώμαι τα κλιτικά επιθέτων σε -ης, -ης, -ες / -ύς, -εία, -ύ και -ων, -ουσα, -ον. 	<p>υποτακτ.) με ησυχία στον χώρο. με ησυχία στον χώρο (συνοπτ. προστακτ.). Θα πρέπει (βρίσκω)..... σύντομα το βιβλίο που θέλετε (δανείζομαι)..... Εργασία των μαθητών/-τριών σε ζεύγη και αλληλοδιόρθωση. Οι λανθασμένοι τύποι ξαναγράφονται ορθά με χρώμα σε καρτέλες.</p> <ul style="list-style-type: none"> Κατάτμηση και ανασύνθεση σε θέμα και κατάληξη λόγιων ρημάτων ή επιθέτων (παζλ με καρτέλες). Σχηματισμός ρημάτων (ή επιθέτων) με συνδυασμό μορφημάτων (θέμα-κατάληξη). Συμπλήρωση προτάσεων ή κειμένων.
3.3 Σύνταξη		<ul style="list-style-type: none"> Να διακρίνουν τη λειτουργία απρόσωπων ρημάτων και εκφράσεων παρατηρώντας το πλαίσιο χρήσης τους. 	<ul style="list-style-type: none"> Δραστηριότητες παραγωγής κειμένων οδηγιών με χρήση απρόσωπων ρημάτων και εκφράσεων αναλόγως του επιθυμητού ύφους (λ.χ. αντιπαραβολή του <i>πρέπει</i> με <i>τα καλό είναι, συνιστάται</i>).
		<ul style="list-style-type: none"> Να μετασχηματίζουν την ενεργητική σύνταξη σε παθητική παρατηρώντας τις μεταβολές στη λειτουργία των συντακτικών όρων. 	<ul style="list-style-type: none"> Περιγραφή κτίσματος και εναλλαγή της ενεργητικής και της παθητικής σύνταξης αναλόγως των πληροφοριών που διατίθενται ή έχουν συλλεγεί σε επίπεδο τάξης (π.χ. επιλογή της παθητικής σύνταξης για περιπτώσεις όπου ο/οι δράστης/δράστες είναι άγνωστος/-οι: λ.χ. <i>Το κτίσμα οικοδομήθηκε το 1878</i>).
		<ul style="list-style-type: none"> Να συνειδητοποιούν ότι η επιλογή ενεργητικής ή παθητικής σύνταξης ενδέχεται να συνδέεται με συνειδητές επιλογές του/της ομιλητή/-τριας ή συγγραφέα (παρουσίαση ή μη του δράστη, απόδοση ή μη αιτιότητας σε αυτόν ή αυτήν). 	<ul style="list-style-type: none"> Μελέτη ειδησεογραφικών κειμένων από διαφορετικές πηγές και εντοπισμός παραδειγμάτων χρήσης της παθητικής και της ενεργητικής σύνταξης: <i>Τι προσφέρουν σε σχέση με την παρουσίαση της είδησης; Πώς σχετίζεται η επιλογή τους με την άποψη του/της δημοσιογράφου;</i>
		<ul style="list-style-type: none"> Να 	<ul style="list-style-type: none"> Μεταφορά του

3. Γραμματική περιγραφή		μετασχηματίζουν τον ευθύ λόγο σε πλάγιο επιφέροντας τις απαραίτητες αλλαγές ανάλογα με τις ανάγκες της επικοινωνίας.	περιεχομένου μιας συνέντευξης από τον ευθύ σε πλάγιο λόγο επιλέγοντας προτάσεις ή περιόδους όπου το νόημα πρέπει να μεταφερθεί πιστά –ή αντίστοιχα σε ελεύθερη απόδοση– για να γίνει πιο κατανοητό το περιεχόμενο της συνέντευξης.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν τις διαφορετικές συντακτικές επιλογές με τις οποίες δηλώνονται επιρρηματικές λειτουργίες και να τις επιλέγουν συνειδητά. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μετασχηματισμός των προτάσεων ενός κειμένου μέσω της προσθήκης, αφαίρεσης και επιλογής διαφορετικών επιρρηματικών προσδιορισμών (προσθήκη επιρρημάτων του τρόπου για απόδοση ακρίβειας σε οδηγίες, αφαίρεση χρονικών ή τοπικών προσδιορισμών με στόχο την πύκνωση κ.λπ.).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν διαφορετικούς τρόπους σύνδεσης (παρατακτική και υποτακτική) των προτάσεων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Χωρισμός των προτάσεων μίας περιόδου ενός κειμένου, εντοπισμός των συνδετικών στοιχείων (παρατακτικών ή υποτακτικών συνδέσμων) και διάκριση των κύριων από τις εξαρτημένες προτάσεις.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εκφράζουν έμμεση ερώτηση και απορία με τη βοήθεια εξαρτημένων πλάγιων ερωτηματικών προτάσεων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μετασχηματισμός κωμικογραφήματος σε πλάγιο λόγο. Οι μαθητές/-τριες σε ζεύγη διαβάζουν την ιστορία (μισή-μισή) και την αφηγούνται ο ένας/η μία στον άλλο/στην άλλη εστιάζοντας στη μεταφορά των λόγων των προσώπων. Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει φύλλο εργασίας στο οποίο υπάρχει η απόδοση της ιστορίας σε πλάγιο λόγο. Ακολουθεί συζήτηση με τους/τις μαθητές/-τριες για τα ρήματα εξάρτησης, την επιλογή των κατάλληλων συμπληρωματικών δεικτών-συνδέσμων και γενικότερα για τις τεχνικές της μεταφοράς από τον ευθύ στον πλάγιο.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εκφράζουν εναντίωση/παραχώρηση ή σκοπό με τη βοήθεια αναλόγων εξαρτημένων προτάσεων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνταξη ημερολογίου ή γράμματος για προσωπικά σχέδια και επιδιώξεις αλλά και για τις δυσκολίες επίτευξής τους με χρήση τελικών, εναντιωματικών και

3. Γραμματική περιγραφή		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τον ρόλο των αναφορικών αντωνυμιών ή του άκλιτου «που» ως συνδετικών στοιχείων. 	<p>παραχωρητικών προτάσεων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός των αναφορικών προτάσεων που υπάρχουν σε ένα περιγραφικό κείμενο και αναζήτηση του όρου αναφοράς τους (π.χ. ο Γιάννης ο οποίος/που.....). Αντικατάσταση του άκλιτου που από την αναφορική αντωνυμία ο οποίος, η οποία, το οποίο και σχολιασμός των διαφορών που εμφανίζουν οι δύο επιλογές.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εξηγούν την επιρρηματική λειτουργία του αναφορικού επιρρήματος «όπου» διαχωρίζοντάς το από το άκλιτο αναφορικό «που». 	<ul style="list-style-type: none"> • Συμπλήρωση κενών σε αναφορικές προτάσεις με χρήση του που ή του όπου και παρατήρηση του όρου αναφοράς, αν υπάρχει: λ.χ. Πάμε στην πλατεία όπου είχαμε συναντηθεί το Σάββατο/Πάμε όπου θέλεις αλλά και Το μολύβι που σου έδωσα...
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διατυπώνουν υποθέσεις με χρήση ανάλογων υποθετικών συνδέσμων διακρίνοντας την υπόθεση από την απόδοση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συγγραφή φανταστικής ιστορίας όπου θα αξιοποιούνται υποθετικές προτάσεις για την αποτύπωση των σκέψεων των πρωταγωνιστών/-στριών.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν γλωσσικά μέσα για τον σχολιασμό του προτασιακού περιεχομένου, καθώς και δείκτες συνοχής κατά την έκφραση των νοημάτων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Προσθήκη ή αντικατάσταση προτασιακών επιρρημάτων (λ.χ. ευτυχώς, δυστυχώς) κατά την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας (μεταγνώση) κειμένων με επιχειρήματα. • Προσθήκη κειμενικών δεικτών (λ.χ. αντίθετα, συμπερασματικά, συνεπώς) κατά την επεξεργασία των μαθητικών γραπτών για την επίτευξη συνοχής.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις διαφορετικές μορφές του κατηγορουμένου χρησιμοποιώντας εναλλακτικά μεγαλύτερο εύρος συνδετικών ρημάτων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αντικατάσταση των συνδετικών ρημάτων με άλλα λειτουργικά ισοδύναμα κατά τη διαδικασία της αυτοαξιολόγησης (λ.χ. έγινε πρόεδρος, εκλέχθηκε πρόεδρος).
	3.4 Πραγματολογία	<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν σε εναλλαγή γραμματικούς τύπους (εγκλίσεις, απρόσωπα 	<ul style="list-style-type: none"> • Παιχνίδια ρόλων με στόχο την επιτέλεση διαφορετικών γλωσσικών πράξεων (δήλωση ευχής, απαγόρευσης κ.ά.) ή

3. Γραμματική περιγραφή		<p>ρήματα) ή λεξιλογικούς τύπους για την απόδοση λεκτικών πράξεων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν τις κατευθυντικές λεκτικές πράξεις (προσταγή άμεση και έμμεση). • Να αναγνωρίζουν τη λειτουργία του χιούμορ εστιάζοντας στις γλωσσικές επιλογές του πομπού. 	<p>της ίδιας γλωσσικής πράξης με εναλλακτικά γλωσσικά μέσα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παιχνίδια με άξονα τις ποικίλες πραγματολογικές λειτουργίες κάθε τύπου πρότασης (π.χ. ερωτηματική πρόταση που δηλώνει απορία, αίτηση συγγνώμης, παράκληση, πειθώ). • Υλοποίηση προσταγών και διαβάθμιση σε διάφορα επίπεδα ευγενείας με τις αντίστοιχες γραμματικές και λεξιλογικές επιλογές, π.χ. <i>Φέρε μου ένα ποτήρι νερό. / Μου φέρνεις ένα ποτήρι νερό; / Θα μπορούσες να μου φέρεις ένα ποτήρι νερό, σε παρακαλώ;</i> • Εξέταση διαφορετικών χιουμοριστικών κειμένων και αναζήτηση του επικοινωνιακού τους πλαισίου. Επισήμανση των γλωσσικών επιλογών του πομπού με τις οποίες το κείμενο επιτυγχάνει τον στόχο του.
4. Λεξιλόγιο	4.1 Βασικό λεξιλόγιο, συνάψεις λέξεων, χρήση λεξικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργάζονται το θεματικό λεξιλόγιο ομαδοποιώντας περισσότερο εύχρηστες (πυρηνικό λεξιλόγιο) και πιο ειδικές λέξεις αναλόγως του πλαισίου χρήσης τους. • Να εντοπίζουν λέξεις που χρησιμοποιούνται μόνο σε ειδικό πλαίσιο ή αποκτούν μια ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο του ειδικού λεξιλογίου. • Να συγκρίνουν το περιεχόμενο λημμάτων από διαφορετικά είδη 	<ul style="list-style-type: none"> • Ταξινομήσεις σε ευρετήρια λέξεων και φράσεων με την αξιοποίηση των υπολογιστικών φύλλων ανά θεματικές ενότητες, όπως το άτομο ως πολίτης (λ.χ. <i>πόλη, πολίτης, πολιτικός</i> αλλά και <i>πολιτογράφηση, πολιούχος</i>) με αναφορά στη συχνότητα και το πλαίσιο χρήσης τους σε διαφορετικά κειμενικά περιβάλλοντα. • Δημιουργία λεξικού ειδικού λεξιλογίου με βάση τα διαφορετικά διδασκόμενα αντικείμενα του προγράμματος και διερεύνηση του ειδικού πλαισίου χρήσης του (λ.χ. <i>αντίσταση</i> στη Φυσική και την Ιστορία, <i>σύνολο</i> στα Μαθηματικά και στη Γλώσσα). • Αναζήτηση του ίδιου λήμματος σε λεξικά ερμηνευτικά, ετυμολογικά, ορθογραφικά, ηλεκτρονικά ή

4. Λεξιλόγιο		έντυπων και ηλεκτρονικών λεξικών προσδιορίζοντας τη χρησιμότητά τους.	έντυπα, και δημιουργία ενός σύντομου κειμένου με βασικές πληροφορίες για αυτό.
	4.2 Σημασίες λέξεων, σημασιολογικές σχέσεις/πεδία	<ul style="list-style-type: none"> • Να διασυνδέουν τις λεξιλογικές επιλογές τους με διαφορετικά επίπεδα ύφους, περιστάσεις επικοινωνίας και κειμενικούς τύπους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση έντυπων ή ηλεκτρονικών λεξικών για την εύρεση συνωνύμων και αντιθέτων, ομωνύμων και παρωνύμων με σημείο αναφοράς παραδείγματα από αυθεντικά κείμενα. • Αντικατάσταση στα μαθητικά κείμενα λέξεων ή φράσεων με άλλες συνώνυμες και σύγκρισή τους ως προς την αποτελεσματικότητα, την κοινωνική και πολιτισμική τους διάσταση (λ.χ. ηλικιωμένος/γέρος).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν φαινόμενα ομοηχίας και πολυσημίας και να τα διακρίνουν μεταξύ τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός σε λογοπαίγνια, παροιμίες, ανέκδοτα και ποιήματα λέξεων (λ.χ. <i>τόνος</i>: μεγάλο ψάρι, τρόπος έκφρασης, σημάδι στη γραφή ή μονάδα βάρους) ή φράσεων με αμφισημία σε ηλεκτρονικές εφημερίδες/περιοδικά και σχολιασμός της λειτουργίας τους.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν τον μεταφορικό λόγο με το φαινόμενο της πολυσημίας εντοπίζοντας λέξεις που μπορεί να έχουν περισσότερες της μιας σημασίες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Γραπτή ή προφορική εξήγηση της λειτουργίας της μεταφοράς σε λαϊκά διδακτικά παραμύθια μέσω της αναζήτησης κυριολεκτικών σημασιών για λέξεις ή φράσεις του κειμένου.
	4.3 Παραγωγικοί μηχανισμοί (παραγωγή-σύνθεση)	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη λειτουργία και τη σημασία λόγιας προέλευσης λεξικών προθημάτων και επιθημάτων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός λέξεων που περιέχουν λόγιας προέλευσης προθήματα και επιθήματα σε ψηφιακά λεξικά (τηλε-, γεω-, υδρο- αλλά και -σκοπήση, -κομία, -λογία, -αλία) και εξήγηση των σημασιών τους σε αυθεντικά παραδείγματα λόγου από Ηλεκτρονικά Σώματα Κειμένων.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τον τρόπο σχηματισμού των συνθέτων (γραμματική κατηγορία α' και β' συνθετικού). 	<ul style="list-style-type: none"> • Συλλογή σύνθετων ονομάτων, ρημάτων και επιθέτων από σώματα κειμένων και διαχωρισμός των συνθετικών τους σε πίνακες με βάση τις γραμματικές τους κατηγορίες.

4. Λεξιλόγιο		<ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν ότι με τους μηχανισμούς παραγωγής και σύνθεσης δημιουργείται εύρος λεξιλογικών επιλογών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μετασχηματισμός τμημάτων ενός κειμένου με επιλογή παράγωγων ή σύνθετων λέξεων, όπου είναι εφικτό (λ.χ. μετατροπή ρηματικών φράσεων σε ονοματικές, προσθήκη σύνθετων λέξεων στη θέση απλών). Σύγκριση των διατυπώσεων σε σχέση με την ακρίβεια που εξασφαλίζουν οι αλλαγές στην απόδοση/προοπτική του νοήματος, το επιθυμητό ύψος και τις εκφραστικές δυνατότητες που προσφέρουν οι παραγωγικοί μηχανισμοί.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να παρατηρούν τις αλλαγές που επιφέρει σε ορθογραφικό και μορφολογικό επίπεδο η χρήση λόγιων προθέσεων (όπως η <i>συν</i>, η <i>εκ</i> και η <i>εν</i>) αναγνωρίζοντας και τη σημασία τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη παγιωμένων λόγιων εκφράσεων από λεξικά με διαφορετικές προθέσεις, εξήγηση του νοήματός τους και εντοπισμός των αλλαγών που συνδέονται με τη χρήση τους στον γραπτό λόγο (λ.χ. <i>εκ γενετής</i>, <i>εξ αποστάσεως</i>/ <i>εις βάρος μου</i>, <i>εισέρχομαι</i>/ <i>συν τω χρόνω</i> αλλά <i>συμψιφίζω</i> από το <i>συν+ψιφίζω</i>/ <i>εν ψυχρώ</i> αλλά <i>εγγραφή</i> από το <i>εν+γράφω</i>).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν γλωσσικά στοιχεία που προκύπτουν από τη διαδικασία της συντόμευσης σε λειτουργικά κείμενα (αρκτικόλεξα, ακρωνύμια, συντομογραφίες). 	<ul style="list-style-type: none"> • Συλλογή, ομαδοποίηση και ανάπτυξη συντομευμένων στοιχείων που απαντούν στην καθημερινή μας ζωή (ΕΡΤ, ΟΤΕ, ΔΕΗ, ΟΣΕ κ.ά.). Συνειδητοποίηση των μηχανισμών σχηματισμού τους.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τη σημασία των νεολογισμών και των δανείων στην κάλυψη σύγχρονων επικοινωνιακών αναγκών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συλλογή λέξεων για τη γλώσσα του διαδικτύου και αναζήτηση στο λεξικό του τρόπου δημιουργίας τους (λ.χ. <i>ποντίκι</i>, <i>υπολογιστής</i>, <i>διαδίκτυο</i>, <i>σερφάρω</i>). • Υπογράμμιση των γλωσσικών δανείων που περιγράφουν ή κατονομάζουν αθλήματα σε άρθρα εφημερίδων, ανάδειξη της πληροφοριακής τους αξίας στην επικοινωνία και ανεύρεση των ελληνικών ισοδύναμων (π.χ.

4. Λεξιλόγιο			υδατοσφαίριση/πόλο).
	4.4 Προέλευση, ετυμολογία, διεθνισμοί, λεξική ορθογραφία	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν την ετυμολογία της λέξης με την ορθογράφησή της δημιουργώντας οικογένειες λέξεων με την ίδια ρίζα. • Να αναγνωρίζουν ότι κάποιες λέξεις δημιουργούνται από ρίζες αρχαίων ελληνικών ή λατινικών λέξεων και είναι κοινές για πολλές γλώσσες (διεθνισμοί ή λέξεις «σταρ»). 	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός στο υπό διδασκαλία κείμενο άγνωστων λέξεων για τους/τις μαθητές/-τριες και διατύπωση εικασιών για τη σημασία τους βάσει της ορθογράφησης τους. • Εξοικείωση με τις συμβάσεις των ετυμολογικών λεξικών, στοχευμένη αναζήτηση της ετυμολογίας λέξεων σε λεξικά και καταγραφή των ομόρριζών τους. • Διερεύνηση διεθνισμών στα βιβλία των θετικών επιστημών και στα λεξικά ξένων γλωσσών.
5. Ανάγνωση βιβλίων/εκτεταμένων κειμένων	5.1 Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών (υλικότητα)	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν στοιχεία από τη μορφή ενός βιβλίου για τη διατύπωση σκέψεων και προσδοκιών για το περιεχόμενό του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Διατύπωση εικασιών για το περιεχόμενο ή την ιστορία που αφηγείται ένα λογοτεχνικό βιβλίο από το εξώφυλλο ή το οπισθοφύλλο του (σχολιασμός της γραμματοσειράς, των χρωμάτων φόντου, των συνοδευτικών πληροφοριών και μελέτη των εικονιστικών στοιχείων). • Δημιουργία τίτλων για ένα βιβλίο με βάση την εικόνα του εξωφύλλου του (συζήτηση για τις συμβάσεις που διέπουν τους τίτλους, επιλογή πρωτότυπων και δημιουργικών συνθέσεων).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα σε βιβλία με το ίδιο θέμα με βάση το εξώφυλλο και τα στοιχεία της έκδοσής τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση στη βιβλιοθήκη του σχολείου ή στο διαδίκτυο γνωστών έργων παιδικής λογοτεχνίας, συλλογή των εξωφύλλων διαφορετικών εκδόσεων και διατύπωση εικασιών για τις διαφορές που εμφανίζουν στον τρόπο παρουσίασης της γνωστής στα μέλη της τάξης ιστορίας.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να προβαίνουν σε αναζητήσεις διαφορετικών ειδών λογοτεχνικών βιβλίων με βάση μία θεματική που εμπίπτει στα ενδιαφέροντα ή στα κοινωνικά και πολιτισμικά 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση σε συμβατικές ή ψηφιακές βιβλιοθήκες λογοτεχνικών βιβλίων που σχετίζονται με ιστορικές, λαογραφικές και πολιτισμικές διαστάσεις του τόπου διαμονής των μαθητών/τριών. Διάκριση των λογοτεχνικών ειδών με βάση

5. Ανάγνωση βιβλίων/εκτεταμένων κειμένων		χαρακτηριστικά τους.	τον τίτλο, τον/τη συγγραφέα, τον τόπο και χρόνο έκδοσης: βιογραφία, δημοτικό τραγούδι, διήγημα, ιστορικό μυθιστόρημα, απομνημονεύματα.
	5.2 Δομή, περιεχόμενο, γλώσσα και αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου, πεζού και ποιητικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν δεξιότητες αναπλαισίωσης τμημάτων του λογοτεχνικού κειμένου προσεγγίζοντάς το βιωματικά. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναδιήγηση τμημάτων ή κεφαλαίων ενός λογοτεχνικού βιβλίου με χρήση προσωπικών σχολίων ή αξιολογήσεων για τους ήρωες και τη δράση τους. • Δραματοποίηση των διαλόγων των ηρώων του βιβλίου και δημιουργία κόμικς με τη χρήση εργαλείων ψηφιακής αφήγησης.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να μετασχηματίζουν τμήματα ενός κειμένου κατασκευάζοντας δικές τους εκδοχές/όψεις της πραγματικότητας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αλλαγή της πλοκής μιας ιστορίας (συγγραφή μιας αφηγηματικής ιστορίας ή παραμυθιού από την πλευρά ενός άλλου χαρακτήρα). Συζήτηση στην τάξη για τις διαφορετικές αυτές οπτικές και τη γλωσσική τους έκφραση στο πλαίσιο ελεύθερης ανταλλαγής απόψεων.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τους τρόπους με τους οποίους παράγεται το χιουμοριστικό στοιχείο σε ένα αφηγηματικό λογοτεχνικό κείμενο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Προσθήκη και αφαίρεση σκηνών και χαρακτήρων από το κείμενο για ενίσχυση ή για εξάλειψη του χιουμοριστικού στοιχείου.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τις δυνατότητες που παρέχει η γραπτή και η οπτικοακουστική αφήγηση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Επεξεργασία της κινηματογραφικής μεταφοράς ενός μυθιστορήματος και εντοπισμός των διαφορών που εμφανίζει από το λογοτεχνικό βιβλίο στο οποίο αυτή βασίστηκε: λειτουργία εικονιστικών και ηχητικών στοιχείων, παρουσίαση σκηνικού, σκιαγράφιση των ηρώων και των συναισθημάτων τους, προσθήκη ή αφαίρεση στοιχείων της πλοκής.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να καλλιεργούν τη φαντασία με την ανάγνωση κειμένων αξιοποιώντας σχετικούς ευρηματικούς 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία ιστορίας επιστημονικής φαντασίας (λ.χ. για ένα ταξίδι στο διάστημα ή τη χαμένη Ατλαντίδα) ύστερα από την επεξεργασία σχετικής

5. Ανάγνωση βιβλίων/εκτεταμένων κειμένων		τρόπους.	θεματικής που ενδιαφέρει τους/τις μαθητές/-τριες (ταξίδι στον χρόνο, ρομπότ, εξωγήινοι): αναζήτηση πληροφοριών για το θέμα από έντυπες ή ψηφιακές εγκυκλοπαίδειες και παρακολούθηση σχετικών ταινιών μικρού μήκους.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν διαφορές ανάμεσα σε ποιητικά κείμενα ως προς το είδος τους (αφηγηματικά, λυρικά, σκωπτικά, δημώδη), τα γλωσσικά τους μέσα, την έκταση και τη δομή τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εκφραστική ανάγνωση, άσκηση στην ακρόαση, διατύπωση εικασιών και ελεύθερη απόδοση του περιεχομένου ενός ποιήματος με βάση την έκταση, τον τίτλο, το εισαγωγικό σημείωμα ή άλλες περικειμενικές πληροφορίες. Σύγκριση ποιημάτων ίδιας θεματικής και εντοπισμός των διαφορών τους μετά από την ανάγνωσή τους.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν δημοτικά τραγούδια του τόπου μας από διάφορες εποχές και περιοχές της Ελλάδας και να τα συνδέουν με ιστορικές περιόδους και γεγονότα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη των διαφορετικών παραλλαγών ενός δημοτικού τραγουδιού και σύνδεσή του με τον τόπο εμφάνισής του και την ιστορική του περίοδο: εντοπισμός των γλωσσικών μέσων που διαφοροποιούνται από παραλλαγή σε παραλλαγή και των διαφορών που εμφανίζουν στην παρουσίαση των γεγονότων και της πλοκής.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν δημιουργικά εκφραστικά μέσα και τεχνικά χαρακτηριστικά ποιητικών κειμένων (σχήματα λόγου, ομοιοκαταληξία, μέτρο, εικόνες). 	<ul style="list-style-type: none"> • Ακρόαση μελοποιημένης ποίησης και απόδοση ποιητικών της εικόνων μέσω της ζωγραφικής. • Σύνθεση, ατομικά ή σε ομάδες, ποιημάτων που εγγράφονται στην ίδια θεματική με ποιήματα που μελετήθηκαν στην τάξη και αξιοποίηση προσωπικών βιωμάτων και εμπειριών κατά τη συγγραφή τους, παιχνίδι υπόδυσης ρόλων, ανάδειξη χαρακτήρων.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ – ΣΤ΄ ΤΑΞΗ			
Θεματικά πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες	1.1 Ακρόαση και κατανόηση προφορικού λόγου	Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	
		<ul style="list-style-type: none"> Να κατηγοριοποιούν τα δημοσιογραφικά κείμενα που ακροώνται σε ειδήσεις, ενημερωτικά, προσωπική συνέντευξη, συζήτηση σε επίκαιρα κοινωνικοπολιτικά ζητήματα, παρουσιάσεις καλλιτεχνικών θεμάτων, ρεπορτάζ. Να κατανοούν τις απόψεις των ομιλητών/-τριών κατά τη διάρκεια ακρόασης ή παρακολούθησης συζήτησης αξιοποιώντας γνώσεις και εμπειρίες για το θέμα συζήτησης. 	<ul style="list-style-type: none"> Ακρόαση διαφορετικών προφορικών κειμενικών ειδών από έγκυρες πηγές (π.χ. αρχείο ΕΡΤ, Ραδιοφωνικούς σταθμούς, Εθνικό Θέατρο κ.ά.) καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς και εντοπισμός, από τους/τις μαθητές/-τριες, των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε είδους. Στο πλαίσιο της διδακτικής ενότητας που μελετά ένα κοινωνικό θέμα (π.χ. την αλληλεγγύη σε καιρό κρίσεων), γίνεται ακρόαση μιας συζήτησης μαθητών/-τριών πάνω στο θέμα αυτό. Εργασία σε ομάδες για τον εντοπισμό βασικών θέσεων, επιχειρημάτων, θετικών ή αρνητικών στάσεων. Σύνδεση της συζήτησης που άκουσαν με άλλες πληροφορίες- απόψεις που συνάντησαν στη διδακτική ενότητα και κριτική προσέγγιση-συμπεράσματα από τους/τις μαθητές/-τριες.
	1.2 Παραγωγή προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> Να συγκρίνουν ανακοινώσεις του ίδιου θέματος από διαφορετικές πηγές εντοπίζοντας τα γλωσσικά μέσα και τον επιδιωκόμενο στόχο. 	<ul style="list-style-type: none"> Ακρόαση ενός δημοσιογραφικού θέματος από διαφορετικές πηγές, εστίαση στα διαφορετικά γλωσσικά μέσα που χρησιμοποιούνται σε κάθε εκδοχή και ανάδειξη των στόχων που επιδιώκονται.
		<ul style="list-style-type: none"> Να παρουσιάζουν κείμενα λογοτεχνικού/θεατρικού λόγου και δημοσιογραφικού (ακολουθώντας ηχογραφημένα παραδείγματα ορθής εκφοράς από ηθοποιούς και δημοσιογράφους) επιλέγοντας τα κατάλληλα 	<ul style="list-style-type: none"> Απαγγελία/ανάγνωση ποιημάτων και σκηνών από θεατρικά έργα για την καλλιέργεια της προφοράς και του επιτονισμού από τους/τις μαθητές/-τριες. Σύνταξη και παρουσίαση ειδήσεων ή ρεπορτάζ ως παιχνίδι ρόλων στο πλαίσιο της διδακτικής ενότητας «Τα μέσα ενημέρωσης». Με αφορμή την επικείμενη επίσκεψη σε ένα μουσείο ή

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες		<p>παραγωγικά και εξωγωγικά χαρακτηριστικά για κάθε περίπτωση.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάζουν ομιλίες μικρής έκτασης ποικίλων θεμάτων και να τις παρουσιάζουν στο σχολικό ακροατήριο. 	<p>εκθεσιακό χώρο, οι μαθητές/-τριες επιλέγουν ένα σχετικό θέμα (π.χ. Ιστορία του κτιρίου, Δωρητές, Είδος εκθεμάτων), αναζητούν πληροφορίες, ετοιμάζουν μια σύντομη παρουσίαση και την εκθέτουν στους/στις συμμαθητές/-τριές τους.</p>
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν δραστηριότητες παραγωγής προφορικού λόγου στο πλαίσιο της αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συμπλήρωση φόρμας αξιολόγησης μιας παρουσίασης που παρακολούθησαν, με κριτήρια σχετικά με τη σαφήνεια της παρουσίασης, τη χρήση των δεικτών λόγου, την αξιοποίηση ήχου και εικόνας στο κείμενο.
	1.3 Ανάγνωση & κατανόηση γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργάζονται ποικίλα κείμενα έντυπης ή/και ψηφιακής μορφής αξιοποιώντας τις προϋπάρχουσες γνώσεις και τις κοινωνικές τους εμπειρίες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Διερεύνηση ενός ενδιαφέροντος θέματος για τους/τις μαθητές/-τριες (π.χ. Ολυμπιακοί Αγώνες) με κείμενα έντυπης ή ψηφιακής μορφής και με τη συμπλήρωση του πίνακα από τους/τις ίδιους/-ες: «Τι γνωρίζω – Τι θέλω να μάθω – Τι έμαθα».
		<ul style="list-style-type: none"> • Να επιλέγουν τις κατάλληλες πληροφορίες, κύριες και δευτερεύουσες, από διαφορετικά είδη κειμένων για την ερμηνεία και την απόδοση του νοήματος από διαφορετική οπτική. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συλλογή κειμένων – παλαιότερων και σύγχρονων – που εκφράζουν διαφορετικές απόψεις, π.χ. σχετικά με την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων αποκλειστικά στην Ελλάδα ή σε διάφορες χώρες του κόσμου, αξιοποιώντας ιστοσελίδες εκπαιδευτικού περιεχομένου στο πλαίσιο της ιστοεξερεύνησης. Εντοπισμός διαφορετικών οπτικών και επιχειρημάτων και κριτική προσέγγιση.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάζουν και να προσεγγίζουν νοηματικά κείμενα μιας παλαιότερης περιόδου εντοπίζοντας γλωσσικές αλλαγές ή κείμενα που αξιοποιούν διαφορετικές γεωγραφικές ή κοινωνικές ποικιλίες της ελληνικής. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση άρθρου από τοπική εφημερίδα όπου περιγράφεται βιωματικά ένα έθιμο από διαλεκτόφωνο/-η κάτοικο της περιοχής ή περιγραφή εθίμου ή ιδιωματική λογοτεχνική γραφή (π.χ. Παπαδιαμάντης, Καζαντζάκης, Λασκαράτος). Εντοπισμός και εξήγηση των λεξιλογικών και γλωσσικών εν γένει επιλογών του: Ποια στοιχεία του λόγου είναι

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες		<ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν τη σημασία της γλωσσικής εξέλιξης και ποικιλότητας, αντιπαραβάλλοντας διαφορετικές γλωσσικές μορφές με την πρότυπη ποικιλία. 	<p>διαφορετικά από τη γλώσσα που χρησιμοποιούμε τώρα/στο σχολείο; Τι διαφορετικό προσφέρουν τα στοιχεία αυτά στο περιγραφικό κείμενο;</p>
	1.4 Παραγωγή γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάζουν τα υπό δημιουργία κείμενά τους χρησιμοποιώντας διάφορες στρατηγικές ανάλογα με τον τύπο του κειμένου, το επικοινωνιακό πλαίσιο και το προσωπικό τους ύφος. • Να αναπτύσσουν παραγράφους ακολουθώντας τα δομικά μέρη (θεματική πρόταση, λεπτομέρειες, κατακλείδα) και να τις εμπλουτίζουν χρησιμοποιώντας παραδείγματα, σύγκριση-αντίθεση ή αιτιολόγηση, ανάλογα με τη θεματική πρόταση και τον τύπο του κειμένου. • Να χρησιμοποιούν συνδετικές λέξεις/φράσεις σε επίπεδο παραγράφου συνδέοντας με ανάλογο τρόπο τις παραγράφους ενός κειμένου μεταξύ τους με στόχο την επίτευξη της συνοχής του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία διαγραμμάτων, έντυπων ή ψηφιακών (κειμενογράφοι) για την καταγραφή βασικών δομικών στοιχείων του κειμένου, εύρεση βασικών ιδεών, λέξεων-κλειδιών, διατύπωση προσωπικών σκέψεων κ.λπ. • Δραστηριότητες για ανάπτυξη ορθά δομημένων παραγράφων και εμπλουτισμένων με παραδείγματα (π.χ. σε κείμενα περιγραφών), με σύγκριση – αντίθεση (π.χ. σε κείμενα αφηγήσεων), με αιτιολόγηση (π.χ. σε κείμενα επιχειρημάτων). • Συνειδητοποίηση ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ προφορικής και γραπτής έκφρασης. • Σε δημοσιογραφικό άρθρο με επίκαιρο θέμα (π.χ. Ο εθελοντισμός και η αλληλεγγύη σε φυσικές καταστροφές) έχουν αφαιρεθεί οι διαρθρωτικές λέξεις/φράσεις και οι παράγραφοι έχουν ανακατευτεί. Οι μαθητές/-τριες αναδομούν το κείμενο συμπληρώνοντας τις διαρθρωτικές λέξεις.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εφαρμόζουν στρατηγικές πύκνωσης του κειμένου, καλλιεργώντας την ικανότητα αφαιρετικής και συνθετικής σκέψης. • Να βελτιώνουν αναστοχαζόμενοι/-ες σημεία των κειμένων 	<ul style="list-style-type: none"> • Καταγραφή των θεματικών κέντρων των παραγράφων (με πλαγιότιτλους) και σύνδεσή τους σε συνεχή λόγο για τη δημιουργία της περίληψης ενός κειμένου, ενός άρθρου, έντυπου και ψηφιακού. • Συμπλήρωση φόρμας με κριτήρια αυτοαξιολόγησης σχετικά με τη δομή, το

1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες		τους μέσω αλληλεπίδρασης και ανατροφοδότησης.	περιεχόμενο, τις λεξιλογικές και γραμματικο-συντακτικές επιλογές.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιγράφουν τα αναθεωρημένα κείμενά τους με ευανάγνωστη γραφή σε συμβατικό ή σε ψηφιακό περιβάλλον, τηρώντας όλες τις συμβάσεις του γραπτού λόγου και της δομής του κειμένου (π.χ. ορθογραφία, παραγραφοποίηση, τίτλο). 	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιγραφή της τελικής μορφής του κειμένου και σύγκριση με την αρχική ως προς τη δομή, την τήρηση των ορθογραφικών συμβάσεων, τη μορφοποίηση και τη συνολική παρουσίαση του γραπτού. • Τήρηση φακέλων (έντυπου και ψηφιακού) στη διάρκεια όλης της χρονιάς με την αρχική και τελική εκδοχή των κειμένων, που προέρχονται από δραστηριότητες παραγωγής γραπτού λόγου.
2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα	2.1 Περιγραφικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπαριστούν πρόσωπα, αντικείμενα, γεγονότα, χώρους /τόπους κ.ά. αξιοποιώντας τη δομή των περιγραφικών κειμένων και εντάσσοντας βιωματικά στοιχεία, συναισθήματα, σκέψεις αλλά και αφηγηματικά μέρη (εάν το θέμα το επιτρέπει). 	<ul style="list-style-type: none"> • Περιγραφή ενός γεγονότος, π.χ. «Διάσωση ορειβατών στον Όλυμπο», το οποίο οι μαθητές/-τριες έζησαν, παρακολούθησαν στο διαδίκτυο ή διάβασαν. Τήρηση της δομής της περιγραφής, ένταξη στοιχείων αφήγησης, έμφαση στις λεπτομέρειες, έκφραση συναισθημάτων και διατύπωση σκέψεων.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν συνειδητά ποικίλες γλωσσικές επιλογές (ρήματα γνώμης, αισθήσεως, επίθετα αξιολογικά) για την ανάδειξη της υποκειμενικής οπτικής του/της ομιλητή/-τριας, συγγραφέα/-έως και της διαπροσωπικής σχέσης του/της με τον/την αποδέκτη/-κτρια. 	<ul style="list-style-type: none"> • Παραγωγή βιωματικής περιγραφής, έντυπης ή ψηφιακής μορφής, (π.χ. σε ένα ημερολόγιο ή ένα ιστολόγιο ή wiki) προσώπων και καταστάσεων με χρήση αξιολογικών επιθέτων και συναισθηματικά φορτισμένου λεξιλογίου.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν σε ομαδική γραφή (π.χ. πρότζεκτ) περιγραφικά κείμενα για μη οικεία πρόσωπα και χώρους (π.χ. ιστορικά μνημεία) 	<ul style="list-style-type: none"> • Περιγραφή προϊόντος της τεχνολογίας με χρήση επιχειρημάτων για την αναγκαιότητα ή μη απόκτησής του. • Περιγραφή ιστορικού προσώπου με αναφορά στη δράση του και σε στιγμιότυπα

2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα		εντάσσοντας με δημιουργικό τρόπο στοιχεία από άλλους κειμενικούς τύπους (π.χ. αφήγηση).	της ζωής του.
	2.2 Αφηγηματικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατηγοριοποιούν τα αφηγηματικά κείμενα σε προσωπικές αφηγήσεις, διηγήματα, φανταστικές ιστορίες, απομνημονεύματα, ιστορικές αφηγήσεις κ.λπ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συλλογή αφηγηματικών κειμένων από τους/τις μαθητές/-τριες και ένταξή τους σε κατηγορίες μέσα από μια ομαδική εργασία. Συζήτηση για τα κριτήρια κατηγοριοποίησης και την ανάγκη προσδιορισμού νέων κατηγοριών.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αλλάζουν την εστίαση ή τη θέαση ενός συμβάντος ή βιώματος κατά την αναδιήγηση ενός αφηγηματικού κειμένου. • Να διακρίνουν και να μετασχηματίζουν την οπτική γωνία του/της συγγραφέα/-έως. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συγγραφή αφηγηματικού κειμένου. Με αφορμή την ακρόαση μιας ιστορίας δημιουργία μίας νέας, με βάση μια υποθετική ή/και αντισυμβατική κατάσταση (π.χ. «Τι θα γινόταν αν...»). • Αξιολόγηση από τη δική τους οπτική της πρόθεσης, του σκοπού, των ενεργειών, των χαρακτήρων της αφήγησης.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν στοιχεία της γεωγραφικής και κοινωνικής ποικιλότητας της ελληνικής γλώσσας σε αφηγήσεις/μαρτυρίες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία πολυμεσικών αφηγήσεων και ενσωμάτωση ηχογραφημένων μαρτυριών ηλικιωμένων για ιστορικά γεγονότα, οικογενειακές στιγμές, εμπειρίες από συμμετοχή σε πανηγύρια. Γλωσσάρι με ιδιωτισμούς και ντοπιολαλιές (προτείνεται για εργασία κατά την περίοδο Μετάβασης).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να μετασχηματίζουν ένα αφηγηματικό κείμενο σε θεατρικό, χρησιμοποιώντας μονολόγους και διαλόγους, όπως και άλλους κειμενικούς τύπους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μετατροπή σκηνών μιας αφηγηματικής ιστορίας σε θεατρικά δρώμενα (με μονόλογο ή διάλογο) από τους/τις μαθητές/-τριες σε ομάδες και παρουσίαση στην τάξη.
	2.3 Εξηγητικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν στα εξηγητικά κείμενα τη διαδοχή γεγονότων, τα στάδια φαινομένων και την αλληλουχία εννοιών, σε σχέση με τη χρονικότητα ή/και την αιτιότητά τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη (έντυπου ή ψηφιακού) ή σχεδιαγραμμάτων που απεικονίζουν την ακολουθία ενός φαινομένου, των αιτιών και των συνεπειών του στο πλαίσιο μιας σχολικής εργασίας (π.χ. <i>Η όξινη βροχή και οι συνέπειες στα μνημεία</i>).

2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα		<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν σύντομα ή αναλυτικά εξηγητικά κείμενα που σχετίζονται με τις κοινωνικές πραγματικότητες που βιώνουν. 	<p>πολιτισμού).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία άρθρου σχολικής εφημερίδας με θέμα φαινόμενα του περιβάλλοντος. Δημιουργία σχεδιαγραμμάτων που απεικονίζουν την ακολουθία/στάδια ενός σχετικού φαινομένου (π.χ. του φαινομένου του θερμοκηπίου), καθώς και των αιτιών και των συνεπειών του.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη διαφορά της ρεαλιστικής από τη φανταστική εξήγηση φαινομένων ή γεγονότων σε διαφορετικά είδη κειμένων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συλλογή πληροφοριακών κειμένων (άρθρα, παιδικές εγκυκλοπαίδειες) και σύγκρισή τους με άλλα ίδιας θεματικής (λ.χ. λογοτεχνικά) ως προς τον τρόπο παρουσίασης των πληροφοριών: ρεαλιστική ή φανταστική εξήγηση των αιτιών και συνεπειών ενός ιστορικού γεγονότος (λ.χ. της άλωσης της Κωνσταντινούπολης).
	2.4 Κείμενα οδηγιών	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργούν κείμενα οδηγιών για θέματα που τους ενδιαφέρουν, επιλέγοντας το επίπεδο ύψος που αρμόζει στο επικοινωνιακό πλαίσιο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία οδηγιών χρήσης και λειτουργίας στο πλαίσιο κατασκευής ενός ρομπότ ή ενός μη επανδρωμένου αεροσκάφους (drone). • Δημιουργία οδηγιών προετοιμασίας ή/και κανόνων συμπεριφοράς για την εκδρομή του σχολείου.
	2.5 Κείμενα επιχειρημάτων	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τα δομικά στοιχεία των επιχειρηματολογικών κειμένων στον προφορικό και στον γραπτό λόγο. • Να δημιουργούν κείμενα επιχειρηματολογίας γύρω από την υποστήριξη μιας συγκεκριμένης κρίσης/θέσης ή την αξιολόγηση μιας θεωρίας/πεποίθησης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συγγραφή σε μορφή σχεδιαγράμματος της δομής ενός κειμένου επιχειρηματολογίας σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή: παρουσίαση θέματος, επιχειρημάτων, συμπερασμάτων, προτάσεων. • Δραστηριότητα παραγωγής επιχειρηματολογικού λόγου σε θέμα που ενδιαφέρει τη μαθητική κοινότητα (π.χ. Η επιλογή και η διοργάνωση των σχολικών εκδρομών, μονοήμερων ή πολυήμερων). Παρουσίαση ποικίλων προτάσεων από τους/τις μαθητές/-τριες και επεξεργασία σε ομάδες των επιχειρημάτων στήριξης κάθε

2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα			πρότασης. Σύνταξη κειμένου με τις τελικές προτάσεις, το οποίο απευθύνουν στον διευθυντή/στη διευθύντρια του σχολείου.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να οργανώνουν σε παραγράφους ένα κείμενο επιχειρημάτων και να τις αναπτύσσουν με παραδείγματα, σύγκριση-αντίθεση και αιτιολόγηση, υιοθετώντας τα δομικά χαρακτηριστικά της παραγράφου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνταξη ηλεκτρονικής επιστολής προς τον Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων με θέμα «Τρόποι στήριξης οικογενειών με οικονομικές δυσκολίες», όπου αναπτύσσεται κατάλληλη επιχειρηματολογία. Σε επόμενο στάδιο, συζήτηση με τους/τις αποδέκτες/-κτρίες για την αποτελεσματικότητα των επιχειρημάτων.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν σε κείμενα επιχειρηματολογίας διαφορετικά μέσα πειθούς (παραδείγματα, στατιστικά στοιχεία, εμπειρικές αλήθειες, παραθέματα, μαρτυρίες). 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάγνωση κειμένου επιχειρηματολογίας που έχουν συντάξει μαθητές/-τριες για τις θετικές και τις αρνητικές όψεις του διαδικτύου: Εντοπισμός των επιχειρημάτων μέσα από τις καταγεγραμμένες εμπειρίες των παιδιών και εξήγηση στην τάξη της σημασίας των μαρτυριών κατά την εξαγωγή συμπερασμάτων για το θέμα.
	2.6 Πολυτροπικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδυάζουν ποικίλα πολυτροπικά στοιχεία σε σύνθετες ψηφιακές παρουσιάσεις. • Να εκφράζονται πολυτροπικά και να αξιολογούν κριτικά τις δυνατότητες των ψηφιακών εργαλείων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση του επικοινωνιακού μηνύματος με αξιοποίηση των πολυτροπικών δυνατοτήτων ψηφιακών εργαλείων, όπως πολυμεσικών παρουσιάσεων, διαδραστικών αφισών, βίντεο, ψηφιακών μουσειακών χώρων. Κριτική αξιοποίηση της παγκόσμιας χρήσης του συμβολικού εικονιστικού κώδικα, π.χ. στις οδηγίες χρήσης του μετρό. Εντοπισμός των σημειωτικών πόρων. • Κριτική αξιολόγηση ψηφιακών εργαλείων: Η χρησιμότητά τους, η ευρεία ή όχι χρήση τους, η εναλλακτική παρουσία άλλων ψηφιακών μέσων.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αποκωδικοποιούν τη σημειωτική λειτουργία της εικόνας και του ήχου στα πολυτροπικά 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση κειμένων στο πλαίσιο της διδακτικής ενότητας (π.χ. Μόδα και κατανάλωση) αξιοποιώντας ιστοσελίδες εκπαιδευτικού περιεχομένου στο πλαίσιο της

2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα		κείμενα, έντυπα και ψηφιακά.	ιστοεξερεύνησης. Εντοπισμός ποικίλων σημειωτικών πόρων και αναστοχασμός των μαθητών/-τριών για τον τρόπο ανάδυσης της πληροφορίας από τα κείμενα σε σχέση με την επιλογή διαφορετικών σημειωτικών τρόπων.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να μετατρέπουν ένα μονοτροπικό αφηγηματικό κείμενο (μυθοπλαστικής, ιστορικής ή ρεαλιστικής αφήγησης) σε πολυτροπικό επιλέγοντας ποικίλους σημειωτικούς τρόπους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μετασχηματισμός μιας προφορικής ή γραπτής ιστορικής αφήγησης σε podcast ή σε βίντεο σε θέμα γενικότερου ενδιαφέροντος (π.χ. Μικρασιατική καταστροφή, Γενοκτονία Ποντίων και Αρμενίων).
3. Γραμματική περιγραφή	3.1 Φωνολογία/ Φωνητική	<ul style="list-style-type: none"> • Να «διαβάζουν» τον πίνακα ταξινόμησης των φθόγγων σε βασικό επίπεδο και να τον χρησιμοποιούν για την απόδοση της προφοράς λέξεων και φράσεων (ελληνικής και άλλης γλώσσας). • Να διακρίνουν διαφορετικές προφορές σε διαλεκτικά κείμενα προφορικά ή γραπτά και να χρησιμοποιούν το απλοποιημένο φωνητικό αλφάβητο για να τις αποτυπώσουν στη γραφή. • Να επεξεργάζονται ελάχιστα ζεύγη αντίθεσης (χώρα-ώρα, γόμα-χώμα, μύθος-μήκος) με στόχο την επίγνωση της διακριτικής/ διαφοροποιητικής λειτουργίας των φωνημάτων. • Να συγκρίνουν συμφωνικά συμπλέγματα νεοελληνικής και 	<ul style="list-style-type: none"> • Δραστηριότητα ψηφιακής μορφής για την αντιστοίχιση φθόγγων-φωνητικού συμβόλου και αλφαβητικής γραφής της ελληνικής γλώσσας με την αξιοποίηση Κωδικών Γρήγορης Ανταπόκρισης (QR codes). • Εντοπισμός φθόγγων που προφέρονται διαφορετικά σε διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας και αναζήτηση της εμπλεκόμενης γεωγραφικής περιοχής με τη βοήθεια ενός χάρτη και του διαδικτύου. • Εντοπισμός των αλλαγών στις λέξεις συμπληρώνοντας το κατάλληλο γράμμα σε επιτραπέζια ή ψηφιακά παιχνίδια (π.χ.: παζλ, τζένγκα, σκραμπλ, κρεμάλα). • Ακρόαση ενός ηχητικού αποσπάσματος από τον Καραγκιόζη με λέξεις οι οποίες διαφοροποιούνται σημασιολογικά με βάση ένα και μόνο φώνημα (π.χ. τόνος-πόνος). • Εντοπισμός σε ηλεκτρονικά σώματα κειμένων και προφορά λέξεων όπου είναι δυνατή η εμφάνιση εναλλακτικά δύο διαφορετικών συμφωνικών συμπλεγμάτων (χθ-χτ, φτ-πτ,

3. Γραμματική περιγραφή		λόγιας προέλευσης που μπορούν να εναλλάσσονται σε μία λέξη.	κτ-χτ, σθ-στ) είτε στην αρχή (χθες/χτες) είτε στο μέσο της λέξης (επτά/εφτά). Παρατήρηση του περιβάλλοντος χρήσης τους (οικείο ή επίσημο).
	3.2 Κλιτική μορφολογία & ορθογραφία	<ul style="list-style-type: none"> • Να κωδικοποιούν το σύνολο των ρηματικών καταλήξεων για τα νεοελληνικά και λόγια ρήματα στις δύο φωνές. • Να κωδικοποιούν αντιπροσωπευτικά κλιτικά σχήματα για κάθε γραμματική κατηγορία (άρθρου, νεοελληνικού και λόγιου ουσιαστικού, αντωνυμίας, νεοελληνικού και λόγιου επιθέτου, κλιτής μετοχής) στα τρία γένη. • Να διακρίνουν μεταξύ τους τις γραμματικές κατηγορίες και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία τους στον λόγο. <p>Ορθογραφία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εμπέδωση της ορθογραφίας: <ul style="list-style-type: none"> – των μορφολογικών καταλήξεων της συνοπτικής υποτακτικής και της συνοπτικής προστακτικής – των κλιτικών επιθημάτων των λόγιων ρημάτων – των κλιτικών επιθημάτων των λόγιων επιθέτων και ουσιαστικών – των επιθημάτων των θηλυκών ουσιαστικών σε -ια, -εια, -οια, -ιά, ανάλογα με τη θέση του τόνου (προπαροξύτονα, 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία διαδραστικών ψηφιακών δραστηριοτήτων εξάσκησης και εφαρμογής με παιχνίδια μνήμης (Memory games) αξιοποιώντας τις εκπαιδευτικές πλατφόρμες. • Δημιουργία δραστηριοτήτων εξάσκησης για την κλίση στοιχείων από διαφορετικές γραμματικές κατηγορίες με συμπλήρωση κενών, αντιστοιχίσεις, ασκήσεις πολλαπλής επιλογής. Αξιοποίηση των ψηφιακών εργαλείων του διαδραστικού πίνακα ή Quiz (Question Set) στην e-me. • Δημιουργία κειμενοκεντρικών διαδραστικών ψηφιακών δραστηριοτήτων εξάσκησης και εφαρμογής για τις γραμματικές κατηγορίες με κάρτες μνήμης (flashcards) στην e-me.

3. Γραμματική περιγραφή		παροξύτονα, οξύτονα) και μελέτη των εξαιρέσεων.	
	3.3 Σύνταξη	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τη μεταγλώσσα της σύνταξης (π.χ. υποκείμενο, κατηγορούμενο, προσδιορισμός). • Να χρησιμοποιούν με αποτελεσματικό τρόπο απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις προσαρμόζοντάς τα στο αντίστοιχο επικοινωνιακό πλαίσιο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ομαδικό παιχνίδι εξάσκησης στη μεταγλώσσα «Οι καρτέλες της σύνταξης». Σε καρτέλες γράφονται οι συντακτικοί όροι που οι μαθητές/-τριες έχουν διδαχθεί (π.χ. Υποκείμενο, ΡΜεταβ/Αμετ., Αντικ., Κατηγ. κ.λπ.) Δίνονται προτάσεις στον πίνακα και οι μαθητές/-τριες τοποθετούν σε κάθε όρο τη σωστή καρτέλα. Επαναλαμβάνεται με πολλές προτάσεις. • Δραστηριότητες παραγωγής οδηγιών (παραινετικών, συμβουλευτικών, αποτρεπτικών) για την ασφαλή μετακίνηση των μαθητών/-τριών μέσα στην πόλη.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να προσφεύγουν συνειδητά σε διαφορετικές συντακτικές επιλογές, με ονοματικές ή επιρρηματικές λειτουργίες. • Να δικαιολογούν την υιοθέτηση από την πλευρά του/της ομιλητή/-τριας των απαραίτητων γλωσσικών μέσων για τη μετατροπή του ευθύ/ευθέος λόγου σε πλάγιο. • Να επιλέγουν άλλοτε την ενεργητική και άλλοτε την παθητική σύνταξη ανάλογα με το είδος των πληροφοριών που διαθέτουν και τους επικοινωνιακούς στόχους που θέτουν. • Να διερευνούν τη σημασία των αποθετικών ρημάτων σε σχέση με τη μορφολογία και τη σύνταξή τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μετασχηματισμός των προτάσεων ενός κειμένου μέσω της προσθήκης ή της αντικατάστασης ή της επιλογής διαφορετικών προσδιορισμών, ονοματικών και επιρρηματικών. • Μετασχηματισμός συγκεκριμένου χωρίου του κειμένου, έντυπου ή ψηφιακού, από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο και συζήτηση στην ολομέλεια για τις αλλαγές που παρατηρούνται σε συντακτικό επίπεδο. • Αναζήτηση άρθρων σε εφημερίδες όπου παρουσιάζονται επίκαιρα γεγονότα. Αναγνώριση του είδους της σύνταξης και μετασχηματισμός στην άλλη φωνή. Παρατήρηση των μεταβολών σε επίπεδο ύφους και των γλωσσικών επιλογών σε σχέση με την επικοινωνιακή λειτουργία του κειμένου. • Δημιουργία βιωματικού κειμένου με τη μορφή ημερολογίου, με τη χρήση

3. Γραμματική περιγραφή			<p>μεταβατικών ή αμετάβατων αποθετικών ρημάτων (π.χ. <i>υπόσχομαι, αισθάνομαι, εργάζομαι, ονειρεύομαι</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τους διαφορετικούς τρόπους σύνδεσης (παρατακτική, υποτακτική, ασύνδετο σχήμα) των προτάσεων. • Να διακρίνουν μεταξύ ονοματικών δευτερευουσών προτάσεων και επιρρηματικών δευτερευουσών προτάσεων. • Να αναγνωρίζουν τις ονοματικές προτάσεις (αναφορικές, πλάγιες ερωτηματικές, συμπληρωματικές - ενδοιαστικές, βουλητικές, ειδικές) συνδέοντάς τες και με τα ρήματα εξάρτησης και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία τους. • Να αναγνωρίζουν τις επιρρηματικές προτάσεις (αιτιολογικές, τελικές, αποτελεσματικές, υποθετικές, χρονικές, εναντιωματικές, αναφορικές) συνδέοντάς τες και με τα ρήματα εξάρτησης και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία τους. • Να διακρίνουν τα είδη των προτάσεων ως προς το περιεχόμενο (αποφαντική/ κρίσεως, ερωτηματική, επιφωνηματική, προστακτική), και ως προς τους όρους τους (απλή, επαυξημένη, ελλειπτική, σύνθετη).
-------------------------	--	--	---

3. Γραμματική περιγραφή	3.4 Πραγματολογία	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την έννοια της τροπικότητας και να την αξιοποιούν για την απόδοση λεκτικών πράξεων (δήλωση ευχής, υπόσχεσης, απαγόρευσης κ.ά.) ανάλογα με τις επικοινωνιακές συνθήκες. • Να εντάσσουν το χιούμορ στην επικοινωνία τους. • Να χρησιμοποιούν διακηρυκτικές λεκτικές πράξεις (π.χ. παραίτηση, εμπλοκή). 	<ul style="list-style-type: none"> • Συγγραφή μονόπρακτων ή σκετς σε μονολογική/ διαλογική μορφή με ποικίλες πραγματολογικές λειτουργίες (π.χ. έκφραση παράκλησης, απειλής, ανακοίνωσης, απορίας) που αναφέρονται σε θέματα της καθημερινότητας. • Εξάσκηση στη διατύπωση αιτημάτων, παρακλήσεων και αρνήσεων με χιουμοριστικό τρόπο. • Παιχνίδι ρόλων διεξαγωγής συμβουλίου με στόχο τη χρήση διακηρυκτικών γλωσσικών πράξεων (π.χ. αναλαμβάνω, ανακηρύσσω, παραιτούμαι, ορκίζομαι).
4. Λεξιλόγιο	4.1 Βασικό λεξιλόγιο, συνάψεις λέξεων, χρήση λεξικών	<ul style="list-style-type: none"> • Να διευρύνουν το λεξιλόγιό τους, (παθητικό, ενεργητικό) με λιγότερο συχνές λέξεις ακολουθώντας ατομικές στρατηγικές μάθησης. • Να δημιουργούν αποδεκτές λεξικές συνάψεις με κυριολεκτική ή μεταφορική σημασία αξιοποιώντας την πολυσημία των λέξεων. • Να αξιοποιούν τα λεξικά: <ul style="list-style-type: none"> α) για την επαλήθευση των υποθέσεων τους για τις άγνωστες λέξεις ή φράσεις (προσληπτική χρήση) β) για τη βελτίωση της παραγωγής γραπτού και προφορικού λόγου (παραγωγική χρήση) αναζητώντας συνώνυμες λέξεις. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εφαρμογή της στρατηγικής κατανόησης των λέξεων από τα συμφραζόμενα: 1) Κυκλώνω την άγνωστη λέξη. 2) Ελέγχω τη συμβολή των συμφραζόμενων στη σημασία της. 3) Φαντάζομαι μια εικόνα για αυτή τη λέξη. 4) Ανατρέχω στο λεξικό. 5) Λαμβάνω την ερμηνεία της. 6) Αξιοποιώ τη σημασία της σε προτάσεις ή σε κείμενα προφορικού ή γραπτού λόγου. • Διαδοχική αντικατάσταση καθενός από τους δύο όρους λεξικών συνάψεων (π.χ. ήσυχη θάλασσα) ως εξής: (α) του ενός (π.χ. ήσυχη θάλασσα) με διάφορες συνώνυμες λέξεις (π.χ. σιωπηλός /ήρεμος/αθόρυβος/ήπιος κ.ά.) και (β) του άλλου (π.χ. ήσυχη θάλασσα) με σειρά επιλεγμένων από τον/τη διδάσκοντα/-ουσα (ή και τυχαίων) λέξεων, όπως: δρόμος, χαμόγελο, ζωή κ.ά. και εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τον βαθμό αποδοχής καθεμιάς από τις συνάψεις που κάθε φορά προκύπτουν.

4. Λεξιλόγιο			<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία έντυπων ή ψηφιακών πολυμεσικών ευρετηρίων-λεξικών με την αξιοποίηση του λεξιλογίου κειμένων, έντυπης ή ψηφιακής μορφής (Ηλεκτρονικά Σώματα Κειμένων). • Εβδομαδιαία (προφορικά ή γραπτά) λεκτικά παιχνίδια με την αξιοποίηση μονόγλωσσου ή δίγλωσσου λεξικού, έντυπης ή ψηφιακής μορφής (Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, Αντίστροφο Λεξικό) σε σχέση με διαφορετικά επίπεδα ύφους (εκνευρίστηκα – νευρίασα κ.ά.).
	4.2 Σημασίες λέξεων, σημασιολογικές σχέσεις/πεδία	<ul style="list-style-type: none"> • Να δηλώνουν αντίθετες έννοιες επιλέγοντας τα κατάλληλα αντώνυμα (λέξεις/φράσεις) σε σχέση με το κειμενικό περιβάλλον και το ύφος του κειμένου. • Να δημιουργούν λεξικά πεδία πολυσημίας, ομωνυμίας, παρωνυμίας, υπωνυμίας. • Να αξιοποιούν τα σχήματα λόγου (π.χ. ομοηχία, επανάληψη, παρομοίωση, προσωποποίηση, υπερβολή) στη δημιουργική γραφή κειμένων ή ποιημάτων (προτείνεται και για την εργασία της περιόδου Μετάβασης). 	<ul style="list-style-type: none"> • Δραστηριότητα για τη δημιουργία σημασιολογικής κλίμακας συνωνύμων ή αντωνύμων βάσει επιλεγμένων λέξεων του κειμένου. • Αναζήτηση των ποικίλων σημασιών/χρήσεων μιας λέξης ή φράσης μέσα σε έντυπα ή ψηφιακά κείμενα (Ηλεκτρονικά Σώματα Κειμένων, συλλογές), λογοπαίγνιων, παροιμιών, ανεκδότων και ποιημάτων και δημιουργία του «δικτύου των σημασιών» μιας πολύσημης λέξης. • Δραστηριότητα παραγωγής λόγου με τη χρήση σχημάτων λόγου σε κείμενα επιστημονικής φαντασίας ή σε ποιήματα (παραδοσιακής ή νεοτερικής μορφής).
	4.3 Παραγωγικοί μηχανισμοί (παραγωγή-σύνθεση)	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη λειτουργία των προθημάτων (προθέσεων, λόγιων και νεοελληνικών) στην αλλαγή της σημασίας των ρημάτων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δραστηριότητα καταγραφής παράγωγων ρημάτων με μία ή περισσότερες προθέσεις και αξιοποίησή τους σε προφορική συζήτηση με συγκεκριμένο θέμα (π.χ. διατυπώνω → αναδιατυπώνω, γράφω → αναγράφω, διαγράφω...,

4. Λεξιλόγιο			βλέπω→ επιβλέπω, διαβλέπω...).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη λειτουργία των επιθημάτων για την παραγωγή ρήματος από άλλες γραμματικές κατηγορίες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δραστηριότητα συμπλήρωσης πίνακα με παράγωγα ρήματα από ουσιαστικά, επίθετα, επιρρήματα π.χ. στέγη → στεγάζω, κόκκινος → κοκκινίζω, γύρω → γυρεύω.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη λειτουργία των προθημάτων (προθέσεων, λόγιων και νεοελληνικών) για την παραγωγή ουσιαστικών και επιθέτων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δραστηριότητα συμπλήρωσης πίνακα με λέξεις του κειμένου που έχουν προθήματα αντίθετα ως προς τη σημασία τους (π.χ. εισαγωγή/εξαγωγή εισαγωγικός/εξαγωγικός).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη λειτουργία των επιθημάτων με βάση τη σημασία τους για την παραγωγή ουσιαστικών από ποικίλες γραμματικές κατηγορίες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δραστηριότητα ταξινόμησης ανάλογα με το επίθημά τους σε ομάδες που δηλώνουν: α) πρόσωπα ή επαγγέλματα, β) όργανα ή σκεύη, γ) ενέργεια ή αποτέλεσμα, δ) κατάσταση ή ιδιότητα, ε) θεωρία ή σε τέχνη ή σε επιστήμες, στ) φυτά, ζ) χρώματα.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη λειτουργία των επιθημάτων με βάση τη σημασία τους για την παραγωγή επιθέτων από ποικίλες γραμματικές κατηγορίες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δραστηριότητα παιχνιδιοποίησης για την κατανόηση της σημασίας των επιθημάτων στα επίθετα, αξιοποιώντας ψηφιακά εργαλεία, π.χ. ουσία (ουσιαστικό) + ώδης (παραγωγικό επίθημα)= ουσιώδης (παραγόμενο επίθετο).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν διάφορες κατηγορίες συνθέτων και τον τρόπο σχηματισμού τους (π.χ. πολυσύνθετα, πολυλεκτικά σύνθετα, παρασύνθετα). 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση στον δημοσιογραφικό λόγο σύνθετων λέξεων ποικίλων κατηγοριών και ταξινόμησή τους με βάση τον τρόπο σχηματισμού τους. Συνειδητοποίηση του τρόπου σχηματισμού και σύνδεση με τη σχετική ορολογία.
	4.4 Προέλευση, ετυμολογία-οικογένειες λέξεων, διεθνισμοί, λεξική ορθογραφία	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν σύγχρονους νεολογισμούς και δάνειες λέξεις-φράσεις, συνειδητοποιώντας τη δύναμη της γλωσσικής δημιουργικότητας. • Να αναλύουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Συλλογή λέξεων από τη γλώσσα της τεχνολογίας και αναζήτηση των λόγων για τους οποίους εμφανίζονται στη γλώσσα μας με τη μορφή νεολογισμών και δανείων. • Συγκέντρωση από τη διδακτική ενότητα ή από άλλα γνωστικά αντικείμενα δύσκολων λέξεων,

4. Λεξιλόγιο		<p>μορφολογικά (μέσω κατάτμησης) λόγιες λέξεις δημιουργώντας οικογένειες λέξεων με βάση τη ρίζα τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν τον ρόλο των γλωσσικών δανείων και αντιδανείων ως προϊόντων της πολιτισμικής επαφής των κοινωνιών. 	<p>εντοπισμός της ρίζας τους με κατάτμηση (όπου είναι δυνατόν) και καταγραφή σε «ετυμολογικό χάρτη» ομόρριζων λέξεων, με τη βοήθεια λεξικού. Εκμάθηση της ορθογραφίας τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία Κωδικών Γρήγορης Ανταπόκρισης (QR) με πληθώρα επιστημονικών κειμένων στην αγγλική γλώσσα (ιατρικής, ψυχολογίας, βιολογίας, ιστορίας) με κύριο στόχο την αναζήτηση και την καταγραφή αγγλικών λέξεων (και διεθνισμών) με ελληνική ρίζα. • Ακρόαση τραγουδιού (π.χ. λαϊκό, έντεχνο, ραπ) για τον εντοπισμό δανείων και συζήτηση για τον σύγχρονο τρόπο ζωής.
5. Ανάγνωση βιβλίων/εκτεταμένων κειμένων	5.1 Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών (υλικότητα)	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίσουν τη διαδικασία έκδοσης ενός βιβλίου, έντυπης ή ψηφιακής μορφής (προτείνεται και για την εργασία της Μετάβασης). 	<ul style="list-style-type: none"> • Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Παιδικού Βιβλίου πραγματοποιείται συνάντηση των μαθητών/-τριών με συντελεστές των εκδόσεων και διενεργούνται συνεντεύξεις. Εργασία σε ομάδες για την προετοιμασία των ερωτήσεων, την πραγματοποίηση των συνεντεύξεων, την τήρηση των σημειώσεων, τη συγγραφή του άρθρου.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να ομαδοποιούν βιβλία, έντυπης ή ψηφιακής μορφής, για μαθητικό κοινό ανάλογα με το θέμα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία μιας πραγματικής ή εικονικής προθήκης με βιβλία, έντυπα και ψηφιακά, για τη βιβλιοθήκη του σχολείου ή της τάξης με θέμα τον σχολικό εκφοβισμό.
	5.2 Δομή, περιεχόμενο, γλώσσα και αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου, πεζού και ποιητικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγινώσκουν εκφραστικά, να ακροώνται, να ερμηνεύουν, να αναλύουν στον προφορικό και τον γραπτό λόγο νοήματα που βρίσκονται σε λογοτεχνικά κείμενα. • Να απολαμβάνουν την ανάγνωση ενός σημαντικού λογοτεχνικού έργου 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση σημαντικών νοημάτων σε λογοτεχνικά έργα που διαβάζουν και διατύπωση των απόψεών τους στον προφορικό λόγο σε συντονισμένη συζήτηση ή σε γραπτό λόγο. • Ελεύθερη αποτύπωση των συναισθημάτων/εντυπώσεων που δημιουργεί ένα λογοτεχνικό έργο (π.χ. ακρόαση ενός μελοποιημένου ποιήματος)

5. Ανάγνωση βιβλίων/εκτεταμένων κειμένων		(πεζού ή ποιητικού) και να εκφράζουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους.	αξιολογώντας τα ως οπτικά, καλλιγραφήματα, σχηματοποιήματα, έντυπη ή ψηφιακής μορφής, και αναπλαισιώνοντάς τα με κίνηση-χορό ή με δραστηριότητες δημιουργικής γραφής κ.ά. • Αποστολή ηλεκτρονικού μηνύματος σε μια/έναν λογοτέχνη ή μια ποιήτρια/έναν ποιητή με αφορμή τον τίτλο ή μια φράση που προκαλεί απορία ή εξάπτει τη φαντασία.
		• Να συμμετέχουν στον μετασχηματισμό ενός λογοτεχνικού κειμένου αναπτύσσοντας την ικανότητα δημιουργικής αναδιήγησης, μεταγραφής και παρέμβασης σε αυτό.	• Δημιουργία ψηφιακής αφήγησης, συνεργατικής και διαδοχικής γραφής σε έντυπο ή σε ψηφιακό περιβάλλον (Wikis). • Δραστηριότητα προσθήκης ή αφαίρεσης ήρωα/ηρώων από την υπόθεση.
		• Να διερευνούν ποιητικές δημιουργίες της ελληνικής και της παγκόσμιας λογοτεχνίας που συνδέονται με ιστορικά, πολιτικά ή κοινωνικά γεγονότα (προτείνεται και για την εργασία της περιόδου Μετάβασης). • Να πειραματίζονται στην ποιητική γραφή ακολουθώντας σύγχρονες μορφές ποίησης.	• Αναζήτηση και επιλογή ποιημάτων ή στιχουργημάτων που δημιουργήθηκαν εν μέσω σημαντικών ιστορικο-πολιτικών ή κοινωνικών καταστάσεων. Ανακάλυψη των συμβολισμών από τους/τις μαθητές/-τριες και ελεύθερη διατύπωση απόψεων στην τάξη. • Παιγνιώδεις φωνολογικές ασκήσεις σχετικά με τις συλλαβές και δημιουργία ποιημάτων χαϊκού (3στιχα: 5-7-5 συλλαβές), τάνκα (5στιχα: 5-7-5 + 7-7), γουάκα (5στιχα: 5-7-5-7 συλλαβές), λίμερικ (5στιχα: αα-ββ-α).
		• Να ανακαλύπτουν τη διακειμενική σύνδεση των λογοτεχνικών βιβλίων με άλλα βιβλία και με άλλες μορφές τέχνης.	• Συζήτηση και συσχέτιση του κοινού θέματος ενός λογοτεχνικού βιβλίου με μια ταινία, ένα θεατρικό έργο, έναν πίνακα ζωγραφικής, ένα τραγούδι που οι μαθητές/-τριες έχουν παρακολουθήσει, έχουν παρατηρήσει ή έχουν ακούσει.
		• Να υλοποιούν σχέδια εργασίας (project) με αφορμή τη μελέτη	• Δημιουργία και ανάρτηση ηλεκτρονικού λογοτεχνικού περιοδικού στην ιστοσελίδα ή στο ιστολόγιο του σχολείου.

5. Ανάγνωση βιβλίων/εκτεταμένων κειμένων		λογοτεχνικών έργων, πεζών ή ποιητικών (προτείνεται για εργασία κατά την περίοδο Μετάβασης).	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία Λέσχης Ανάγνωσης μεταξύ των τάξεων της ίδιας σχολικής μονάδας ή Δίκτυο Ανάγνωσης με άλλες σχολικές μονάδες.
		<ul style="list-style-type: none"> Να γνωρίζουν δημοτικά τραγούδια του τόπου μας από διάφορες εποχές και περιοχές του ελληνισμού, να τα συγκρίνουν μεταξύ τους συνδέοντάς τα με την ιστορία και τις παραδόσεις του ελληνισμού. Να παραλληλίζουν δημοτικά τραγούδια του τόπου τους με αυτά άλλων πολιτισμών ως προς τη θεματολογία, τους εκφραστικούς τρόπους κ.λπ. 	<ul style="list-style-type: none"> Συγκρότηση ομάδων μελέτης δημοτικού τραγουδιού. Μελέτη των βασικών συνιστωσών του (λόγος, ρυθμός, μελωδία, χορός) και σύνδεση με μνήμες και παραδόσεις του λαού μας. Σύγκριση με ανάλογα τραγούδια άλλων χωρών.